

ГЛАСНИК

ЦРКВЕНИ ЧАСОПИС

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ ТЕМИШВАРСКЕ
Година LIX/2019.

Темшвар * 2020. година

„Гласник“ је основан у Темишвару 1921. године
с благословом епископа темишварског др Георгија (Летића).

Од 1972. је излазио под насловом „Билтен српског
православног викаријата у Темишвару“,
а од 1990. године, излази поново под старим називом
„Гласник“.

**ИЗДАВАЧ: СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА
ТЕМИШВАРСКА**

С благословом:
**Његовог Преосвештенства епископа будимског и
администратора темишварског
Г. ЛУКИЈАНА**

Уредништво и редакција:

EPISCOPIA ORTODOXĂ SÂRBĂ
300085 Timișoara, Piața Unirii nr. 4
ROMANIA
телефон: +40256204336
eparhijatemisvarska@yahoo.com

Уредници: игуман мр Јустин (Стојановић)
Ћакон др Јосиф Станковић
Техничка припрема и корице: Сенадин Крстић

Уредништво задржава ставове и правопис аутора.

ISSN 2537-303X, ISSN-L 2537-303X

Садржај ГЛАСНИКА за 2019-ту годину

ПОСЛАНИЦА СПЦ ПОВОДОМ 800 ГОДИНА АУТОКЕФАЛНОСТИ	9
--	---

ИЗ РИЗНИЦЕ БОГОСЛОВЉА

УСПОМЕНА НА ПАТРИЈАРХА АВРАМА У КЊИЗИ О ЈУДИТИ	19
СВЕТИ САВА-СВЕДОК ЉУБАВИ БОЖИЈЕ	33

ИЗ СВЕШТЕНО-ПАСТИРСКЕ ПРАКСЕ

ИДЕАЛ ПАСТИРА ПО ПАСТИРСКИМ ПОСЛАНИЦАМА СВ. АП. ПАВЛА	39
--	----

ТРАГОМ ПРОШЛОСТИ

800 ГОДИНА АУТОКЕФАЛИЈЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ	45
МЕХМЕД ИЛИ РУСТЕМ ПАША?	69
СВЕТИ САВА II (БРАНКОВИЋ)	85
ПЛЕМИЋКА ПОРОДИЦА СТОЈАНОВИЋ	90
НЕКА ЗАПАЖАЊА У ВЕЗИ ПРАЗНИКА ПРЕОБРАЖЕЊА	105
ШТА ЈЕ НАМА СРБИМА АРАД?	111

КЊИЖЕВНОСТ-УМЕТНОСТ-КУЛТУРА

ПАТЕРИЦА СВЕТОГ САВЕ	116
ИКОНОГРАФСКИ САДРЖАЈ ИКОНОСТАСА ЦРКВЕ У ТЕМИШВАРУ-ФАБРИКА	119
АНАЛИЗА ПЕСАМА ПАВЛА СОЛАРИЋА СА ОСВРТОМ НА АНТИЧКЕ УТИЦАЈЕ У ЊИМА	132
ПРОМОЦИЈА НОВОГ БРОЈА „ГЛАСНИКА“ И КЊИГЕ „СРБИ У РУМУНИЈИ“	149

ПАТРОНИМИЈА И ПРЕЗИМЕНА	157
-------------------------------	-----

ИЗ ЖИВОТА ЕПАРХИЈЕ

ПЕТНАЕСТИ БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ	
У САБОРНОЈ ЦРКВИ	163
БОГОЈАВЉЕЊЕ НА НЕРИ	168
ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У АРАДУ	172
ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У САБОРНОЈ ЦРКВИ	174
ОСВЕЋЕЊЕ НОВЕ ЗГРАДЕ ОПШТИНЕ	
СОКОЛОВАЦ	176
ПРОСЛАВА НЕДЕЉЕ ПРАВОСЛАВЉА	
И ИЗЛОЖБА	179
БРАТСКИ САСТАНАК ЕПАРХИЈСКОГ	
СВЕШТЕНСТВА	182
УСВОЈЕН ДАН СВ. САВЕ У СЕНАТУ РУМУНИЈЕ	184
УСВОЈЕН ДАН СВ. САВЕ У ПАРЛАМЕНТУ	
РУМУНИЈЕ	188
ЕПИСКОП ЛУКИЈАН У КЛЕЖАНИ	191
ПРАЗНИК БЛАГОВЕСТИ У КЛУЖУ	194
ЂУРЂЕВДАН-СЛАВА У ТЕМИШВАРУ-ФАБРИКА	196
ЦРКВЕНА СЛАВА У ЧАНАДУ	199
ЦРКВЕНА СЛАВА У САРАВОЛИ	200
ЦРКВЕНА СЛАВА У ВАРЈАШУ	200
ЦРКВЕНА СЛАВА У ВЕЛИКОМ СЕНПЕТРУ	201
СЛАВА У ТЕМИШВАРУ-МЕХАЛИ	202
ЦРКВЕНА СЛАВА У ДИЊАШУ	204
ЦРКВЕНА СЛАВА У РАДИМНИ	205
35 ГОДИНА ОД ХИРОТОНИЈЕ ЕПИСКОПА	
ЛУКИЈАНА	207
ДАНИ ПРОТЕ НЕНАДА БАРАЧКОГ У СОМБОРУ	214
СПАСОВДАН-СЛАВА САБОРНЕ ЦРКВЕ	217
СПАСОВДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У ПАРЦУ	221

СПАСОВДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У	
СРПСКОМ СЕМАРТОНУ	223
СПАСОВДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У БЕЛОБРЕШКИ ...	226
ДУХОВИ-ХРАМОВНА СЛАВА У ГАДУ	229
ДУХОВСКИ УТОРАК НА ТЕМЕЉИМА	
МАНАСТИРА СИРИЊЕ	231
68 ГОДИНА ОД ДЕПОРТАЦИЈЕ У БАРАГАН	233
СРПСКИ ВЕРОНАУЧНИ КАМП У СВОЈОЈ	
XXII ГОДИНИ ТРАЈАЊА	236
ВИДОВДАНСКИ САБОР У МАНАСТИРУ	
ЗЛАТИЦИ	243
ВИДОВДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У МОНОШТОРУ	247
ИВАЊДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У СТАРОЈ	
МОЛДАВИ	249
ИВАЊДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У РУДНИ	252
СИМПОЗИОН ДУХОВНЕ МУЗИКЕ	254
СВЕТИ ИЛИЈА- ХРАМОВНА СЛАВА У ЛЕСКОВИЦИ ...	255
ЕПИСКОП ЛУКИЈАН У МАНАСТИРУ	
ХОДОШ-БОДРОГ	257
ПРЕОБРАЖЕЊСКИ САБОР У МАНАСТИРУ	
БАЗИЈАШ	260
ВЕЛИКА ГОСПОЈИНА-СЛАВА У ВЕЛИКОМ	
СЕМИКЛУШУ	268
ВЕЛИКОГОСПОЈИНСКИ САБОР У МАНАСТИРУ	
БЕЗДИНУ	271
ПРОСЛАВА ПРЕП. РАФАИЛА БАНАТСКОГ	
У ФЕЊУ	274
СРПСКА СЛАВА У ДЕТИ	275
МАЛА ГОСПОЈИНА-СЛАВА МАНАСТИРА КУСИЋ	278
ТРОСТРУКА ЕПАРХИЈСКА СВЕЧАНОСТ	
И XXVII СМОТРА ХОРОВА У ТЕМИШВАРУ	281

ПАРАСТОС КРАЉУ АЛЕКСАНДРУ	
КАРАЂОРЂЕВИЋУ	285
ИМЕНДАН ЕПИСКОПА ЛУКИЈАНА	287
ВЕЧЕ ХОРСКЕ МУЗИКЕ У САБОРНОЈ ЦРКВИ	289
ПРОСЛАВА МАТЕРИЦА У САБОРНОЈ ЦРКВИ	292

КАНОНСКЕ ПОСЕТЕ, ПРИЈЕМИ И СЛУЖЕЊА	
ЕПИСКОПА АДМ. ТЕМИШВАРСКОГ	
Г. ЛУКИЈАНА у 2019. год.	295

ДОДАТАК	
ШЕМАТИЗАМ-АДРЕСАР ЕПАРХИЈЕ	
ТЕМИШВАРСКЕ	323

www.dbsr.ro

*Радуј се, Свeтuицeљу Саво, њрви њастиру и учицeљу
српски, дивни чудотворче!*

ПОСЛАНИЦА

**поводом осамстогодишњице аутокефалности
Српске Православне Цркве (1219-2019)**

И Р И Н Е Ј

**по милости Божјој, православни Архиепископ пећки,
митрополит београдско-карловачки и Патријарх
српски, са свим архијерејима Српске Православне
Цркве, свештенству, монаштву и свим синовима и
кћерима наше свете Цркве, поводом осамстогодишњице
њене аутокефалности, упућује благослов,
поздрав и ову саборску посланицу**

*Благодат Господа нашега Исуса Христа
и љубав Бога и Оца и заједница Светога Духа
да буде са свима вама (II Кор. 13, 13).*

У овој благословеној години испуњени смо светим осећањима и неизрецивом радошћу зато што нас је Господ удостојио да у њој саборно, сви заједно, архијереји, свештенство, монаштво и богољубиви народ, прославимо велики јубилеј - осамстоти рођендан наше Српске Православне Цркве! Тачно пре 800 година залагањем Светога Саве, највеће и најзначајније личности у историји нашег народа, Српска Православна Црква је добила своју самосталност, односно аутокефалију.

Свети Сава је толико тога урадио за шездесетак година свог овоземаљског живота да свако ко се удуби у његов живот, само надахнут благодаћу Божјом може да наслути одакле треба да започне своје казивање. Због тога и ми, српски архијереји и његови наследници, прибегавамо молитви коју је његов хагиограф и химнограф Теодосије уплео у акростих канона Светом Сави: *Саву да њоухвалим, знања, Боже мој, даруј ми!*

Тако надахнути, ми вашу љубав подсећамо на значај Савиног дела. Он је издејствовао аутокефалност Српској Цркви и као њен први Архиепископ организовао њен духовни живот у једанаест епархија, са многобројним манастирима и протопопијатима. Он је преусмерио развој српске сакралне архитектуре изградњом храма Спасовог у Жичи и отворио нове хоризонте српског живописа сликарским програмима Студенице и Жиче. Он је отац српске књижевности као писац *Житија Свештої Симеона* и аутор писама и беседа. Он је утемељио српско црквено право како типцима за Карејску испосницу и манастире Хиландар и Студеницу тако и чувеним Законоправилом (Номоканон) и хрисовуљама које је са оцем и братом писао. Он је обављао важне државне и дипломатске мисије са Бугарима и Угрима, неговао добре односе са источним патријаршијама, одржавао деликатне црквено-политичке односе са Римом и био пионир међурелигијског дијалога са исламом. Он је подигао или као други ктитор обновио и великодушно даривао манастире Хиландар, Ватопед, Ивирон, Велику Лавру, Каракал, Ксиропотам и Филотеј на Светој Гори, Жичу, Милешеву и студеничке испоснице у Србији, манастире и цркве у Јерусалиму, Витлејему, Александрији и Солуну, као и у Риму и Барију. Он је поставио темеље српске медицине оснивањем болница у Хиландару и Студеници. Он је неуморно радио на просвећивању свог народа светлошћу јеванђелске истине. Он је код Срба неуморно развијао љубав према богослужењу, показавши им, својим примером, обједињен молитвени подвиг заједничке и појединачне молитве, као и љубав према богослужбеним традицијама преднемањичке Србије, Свете Горе, Цариграда и Јерусалима.

Браћо и сестре! Осећајући одговорност пред значајем личности и догађаја који прослављамо, ми, архијереји Српске Православне Цркве, упућујемо вам ову посланицу да бисмо

истовремено, заједно са вама, поделили радост ове значајне годишњице и, на основу пажљивог сагледавања и правилног разумевања времена и околности у којима је Свети Сава остварио ово велико дело, сагледали и разумели и околности времена у којем ми данас живимо.

Подсетимо се: наши преци су крштавани постепено, током столећа, све до деветог века. У тим временима, као и у данашњем времену, области насељене Србима биле су у погледу државне управе раздељене и разједињене. Црквена, пак, управа у Рашкој била је под јурисдикцијом Охридске Архиепископије, а западни српски крајеви су били под снажним утицајем Латина, те је духовна подвојеност и подељеност у народу била још израженија.

Почетком 13. века, када је великог жупана Стефана Немању на престолу већ стабилне државе, која је по први пут објединила скоро све српске земље, наследио његов син Стефан Првовенчани, Србија, чији положај, величину и углед уважавају и Исток и Запад, коначно постаје хришћанска краљевина. Млада краљевина је поставила политичке оквири и дала замајац узрастању и ширењу православне вере и стварању чвршћих институционалних оквири Српске Цркве и државе. То ће у једном значајном тренутку Свети Сава цару Теодору Ласкарису рећи знаменитим речима којима је започела његова мисија стицања аутокефалије: „Скрбно и печално ми је, царе, јер моја земља нема свог архиепископа; а још и многе земље су около отачаства ми у области државе наше, но нису напредне божаственим исправљењем“.

Српски народ се у то време - баш као и данас - налазио на географској, духовној и политичкој вододелници Истока и Запада. Но, то није спречило него је надахнуло Светог Симеона Мироточивог и његове свете синове Саву и Стефана Првовенчаног да мудро и благоразумно воде двоједини брод

српског народа, брод Српске Цркве и српске државе, кроз Сциле и Харибде сукоба Истока и Запада који нису били мањи од ових данашњих.

Свети Сава је знао да се духовно и културно просвећивање верних може остварити само уколико се образује довољан број способних и своје народу оданих епископа, свештеника и монаха, под једном црквеном управом. Без јединственог црквеног оквира и јединственог духовног простора, суштинска пастирска служба Цркве спасењу у његовом отачаству и његовом народу напосто није била могућа. У таквим политичким околностима, било је неопходно да Црква буде самостална, аутокефална.

Због тога Светитељ, надахнут љубављу према своје роду, уз сагласност брата, светога краља Стефана Првовенчаног, доноси једну од најважнијих одлука у историји српског народа. Он, у доба када је православно Источно Римско Царство распарчано и прегажено, када крсташке хорде огњем и мачем успостављају у престолу Цариграду Латинско Царство и постављају свог, латинског патријарха, одлази византијском цару и цариградском патријарху, тада избеглицама у малоазијском граду Никеји. Тамо од њих, поштујући у потпуности канонски поредак Православне Цркве, добија пуну аутокефалију за Цркву у свом народу, сâм поставши први *Архиепископ свих српских и приморских земаља*.

То описује Савин хагиограф јеромонах Доментијан следећим речима: „...И свемоћном силом Божјом, и уз Божју помоћ имајући све могуће, испроси благослов од часнога патријарха и од свега сабора васељенскога, да више не иде други архиепископ у васељену на освећење, но само његово помињање међу првима, и да самоосвећено буде отачаство његово као што је Божјом помоћу и самодржавно. По истом чину и ово сатвори, да је са обе стране безбрижно, но да се

састане тај сâм архиепископ са сабором својих епископа и тако да освећују себи архиепископа."

У Никеји, у храму Премудрости Божје, у којем су одржани први и седми васељенски сабор, Свети Сава је 1219. лета Господњег, као најсветији изданак свога рода, хиротонисан и постављен за првог поглавара нове аутокефалне помесне Цркве.

Добијање аутокефалије за Српску Цркву десило се напореда са учвршћивањем и развојем средњовековне српске државе, тако да је један првенствено црквени догађај имао и велики политички значај. Области са различитим политичким традицијама, окупљене у једну државу, сада су повезане у јединствену духовну целину. Несумњиво је да је Свети Сава, тражећи аутокефалију, имао у виду и национални, државни интерес српског народа. Због тога је већ на повратку из Никеје у Србију уредио Законоправило (Номоканон), књигу која је уз црквено-канонска правила обухватала и грађанско-правне норме. Не треба, међутим, губити из вида чињеницу да је то чинио првенствено из духовних и пастирских мотива. Свети Сава је знао да у датим историјским околностима само административно самостална Црква може да омогући ваљану и трајну евангелизацију, духовни напредак и верско утемељење његовом народу и отачаству.

При томе, за Светог Саву, као и за пуноћу Цркве Христове у свим временима, за разлику од државног суверенитета и устројства било какве људске организације и институције у овом свету, административна самосталност Цркве није значила њено издвајање, затварање и изолацију. Напротив! Она је увек подразумевала остајање у заједници, јединству и љубави са свим помесним Црквама Божјим у свету које исповедају праву, православну веру.

Суштински црквени садржај и канонски смисао аутокефалије састоји се у томе да епископски сабор одређене

црквене области има право да самостално бира свог поглавара, своју главу, односно првојерарха или предстојатеља, а да он потом бива прихваћен и признат од свих других поглавара самосталних Цркава. Аутокефални статус значи да једна Црква не зависи од неког већег црквеног центра, односно да одлуке њене јерархије не подлежу одобрењу или потврди од стране другог, њој надређеног, црквеног центра.

Управо је то, давне 1219. године, Свети Сава за Српску Православну Цркву издејствовао од патријарха Манојла II Харитопулоса Сарантена и византијског цара Теодора I Ласкариса. Српска Црква је добила сопствени архијерејски сабор, а он сам је признат за њеног предстојатеља. Дакле, за питања у јурисдикцији и надлежности помесне Српске Цркве ни Свети Сава ни његових осамдесет и један наследник на архипастирском трону нису тражили нити траже сагласност или пристанак Цариградске или било које друге Цркве. Зато је овај догађај вододелница која рачва српску историју на ону пре Светог Саве и на ону после њега.

Плодови тог великог догађаја су непобитни и далекосежни. Они обележавају сву нашу историју у свим областима живота, науке, културе, духовности и државности - једном речју, идентитета и самог историјског бића и опстанка нашег народа. Под окриљем аутокефалне Цркве, архиепископ Сава, са седиштем у манастиру Жичи, успева да покрене све стваралачке снаге народа, да одушеви, да понесе, да упали огањ вере и унесе Јеванђеље Христово у сваку душу, у све односе, у васцели народни живот. У томе је тајна духовног, материјалног и политичког успона Србије у средњем веку. У томе је тајна златних векова српске средњовековне државе. Тај успон је плод ангажовања свих најбољих, добро организованих и обједињених снага народа, покренутих јединством вере, мисли, речи, дела и циља.

Захваљујући опредељењу Светога Саве омогућено је и довршено идентитетско уобличавање и сазревање српског народа, а црквеном самосталношћу и потоњим духовним плодовима које је она дала пројављено је његово црквено, културно и национално пунолетство. То Савино опредељење формирало је посебан, нама Србима бескрајно драгоцен, Светосавски Завет, Христов Нови Завет остварен у историјском искуству српског народа, Завет безграничне жртвене љубави према свом народу, његовој Цркви и његовој држави, према истини, правди и слободи. Из тог Завета изникао је и потоњи Косовски, светолазаревски Завет, као и сва друга, у одсудним временима заветна опредељења и дела српског народа. Захваљујући томе, преживели смо и победили сијасет искушења и невоља које су пратиле, а, како видимо, и данас прате историјску судбину нашег народа: преживели смо вишевековно ропство под Османлијама, албанску Голготу и страховити покољ становништва у Првом светском рату, небивале злочине окупаторâ и њихових савезника у Другом светском рату... Сетимо се само најмонструознијег стратишта тог мрачног доба, логора Јасеновца, али и многих других, њему сличних стратишта, као и страшног грађанског рата који је паралелно текао током нацистичке окупације!

Верност Светосавском Завету омогућила нам је да преживимо, али и да не поклекнемо. Није довољно само преживети, поучава нас Завет: треба усправно стајати! Преживели смо и терор и егзекуције обезбожених Срба над сопственим народом, његово цепање на нове, тобожње нације, арнаутске побуне и злочине од давних турских до наших времена, као и различита искушења на крају другог и почетку трећег миленијума, све време остајући усправни.

У знаку Распећа и Васкрсења Христовог налази се сав живот и историјско трајање нашег народа и наше Цркве.

Страдале су светиње и са њима културна и историјска добра. Но и поред тога светосавски дух чини да и даље, у истој мери, Црква ствара, преображава и спасава своју децу. Зато се у нади молимо да верност светосавском *Пућу који у живој води* и Светосавском Завету оспособи српски народ да очува своју свету и заветну покрајину, Косово и Метохију, своју милу Боку и поносну Црну Гору, као и све оне друге крајеве и земље над којима су се надвиле руке силника овога света са циљем да их насилно и неправедно отму.

Од временâ у којима је Свети Сава стекао аутокефалију па до данас прошло је осам векова, а духовна снага наше Цркве чврсто и непромењиво усмерава све велике догађаје у историји српског народа. Штавише, без ње као носиоца и сведока вечних истина и непресушне духовне снаге, наша историја и наш опстанак на тлу увек немирног Балкана, раскрсници многих етничких кретања, духовних и културних утицаја и разних освајачких амбиција, не може се ни замислити. Наш народ у највећем периоду своје историје није био обједињен унутар истих државних граница, па ипак није изгубио свој идентитет, јер га је чврсто укотвио у Цркви. Тако и данас, тамо где је присутна у српском народу, Црква чини темељ његовог идентитета. Посебно у крајевима где је угрожен, народ у Цркви Светосавској налази снагу за даљи опстанак, налази тихо пристаниште и утеху за свакодневни живот. Зато рецимо јасно и гласно: без Светосавске Српске Православне Цркве, ми Срби, као народ, данас не бисмо ни постојали!

Али, ми овај велики јубилеј не славимо нити се Светога Саве и његовог великог дела сећамо зато да бисмо се подсетили на стару славу; да бисмо указивали поштовање предању, Савиним стопама, које су биле у темељима нашег националног идентитета. Напротив! Рецимо слободно да ми желимо и да хоћемо да ходимо Савиним траговима, да идемо путем који

нам је он завештао. То све давно је пре наших времена сагледао и у најпознатију песму Светом Сави преточио богомудри црквени песник рекавши: „Пута који води у Живот наставник, и првопрестолник, и учитељ био јеси. Светитељу Саво, ти први дође и, отачаство твоје просветлив, Духом Светим га породи, те у мисленом Рају свеосвећена твоја чеда као маслинова дрвета ти засади.“

Управо зато данас, пројављујући своје присуство на свим континентима, организована у тридесет и девет епархија, у нераскидивом јединству са данашњом Охридском Архиепископијом и њеном благочестивом паством, наша Црква, Савин духовни виноград, непрекидно сведочи о непролазној вредности Христовог Јеванђеља и Васкрсења. Четрдесет и шест архијереја обједињују хиљаде свештенослужитеља, монаха и монахиња у хиљадама храмова расутих широм земљиног шара. Сви они данас једним устима и једним срцем прослављају Оца и Сина и Светога Духа, Тројицу једносушну и нераздељиву.

У четири високошколске богословске просветне установе и осам средњошколских завода школује се данас преко хиљаду младића и девојака који ће као свештенослужитељи и вероучитељи служити Цркви и српском роду, као и целокупном Православљу. Стотине вероучитеља светосавском веронауком поучава стотине хиљада ученика у основним и средњим школама двеју република, Србије и Српске, а усто мноштво наше деце при црквено-школским општинама у Европи, Америци и Аустралији уз верску наставу учи српски језик и ћирилично писмо. Тако широм света преноси светосавску духовност и српску културу.

За осам векова чувања православног идентитета српског народа, наша Црква се никада није затворила у уске националне оквири већ је, крећући се путевима апостола Павла и његовог богословља, отварала своја врата и пунила своје крстионице

свима онима који су у Христу Богочовеку препознавали свога Спаситеља, без обзира на националну припадност, боју коже, језик којим говоре и простор на коме живе. Стога је она не само српска већ и васељенска, као што су то, уосталом, и све друге помесне Цркве. Плодови њене делатности су препознатљиви у календару, украшеном именима мноштва светитеља из рода нашега: краљева и краљица, царева и царица, деспота и деспотица, просветитеља и учитеља, равноапостолних и преподобних, ктитора и бесребреника, исповедника, мученика и новомученика, христољубивих војвода и војника... Међу њима као први и најсјајнији блиста лик Анђела Српске Цркве, Светог Саве, свесрпског и свечовечанског.

Нека би његовим светим молитвама Господ благословио, укрепио, надахнуо, сачувао и спасао наш народ и нашу Отаџбину у свим временима и на свим просторима на којима се налази.

Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави!

Срећна и благословена велика годишњица наше помесне
Српске Православне Цркве!

Дано у Патријаршији српској у Београду, о
осамстогодишњици аутокефалности Српске Православне
Цркве, 2019. године.

Ваши молитвеници пред Господом:

Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и
Патријарх српски
†ИРИНЕЈ

Епископ будимски и администратор темишварски Лукијан
и остали архијереји Српске Православне Цркве.

ИЗ РИЗНИЦЕ БОГОСЛОВЉА

Њакон др Јосиф Станковић,
Српска православна епархија темишварска
Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног
Универзитета у Темишвару

УСПОМЕНА НА ПАТРИЈАРХА АВРАМА У КЊИЗИ О ЈУДИТИ

Место патријарха Авраама у старозаветним књигама је несумњиво веома важно. Библијски писци често помињу његово име. Историја патријарха Авраама (*toledot Terah*) чини и велике делове Књиге Постања (1 Мој. 11, 27 – 25, 11).

Овај рад има за циљ да анализира један текст о патријарху Аврааму изван Прве књиге Мојсијеве. Биће изложен и тумачен одломак из говора Ахиора Амонца из Књиге о Јудити. Његове речи сведоче о томе како је народ Израиља сачувао и развијао сећање на свог претка.

Књига о Јудити

Књига о Јудити једина је међу девтероканонским књигама у којој је жена главни лик. Књига се дели на три главна дела: (1) разлог Навуходоносоровог војног похода (Јдт 1, 1 – 3, 8); (2) Страх Израиљаца пред Асирцима (Јдт 4, 1 – 7, 32) и (3)

победа богодојазне и лепе Јудите (Јдт 8, 1 – 16, 25)¹. Јудита, богата Јеврејка, кћери Мерара из града Ветулије (8, 1) и удовица Манасијева из племена Симеоновог, спасла је свој град и Јудеју од јарма вавилонског војсковође Олоферна, 18-те године царовања Навуходоносорова (Јдт 2, 1), а у време Јоакимове првосвештеничке службе. Око 589. г. Олоферн, војсковођа Навуходоносоров, будући у рату са Јеврејима, опседао је јеврејски град Ветулију. Град је био притешњен, без хлеба и воде. Становници града су изгубили храброст и поверење у Бога те су били спремни да се предају непријатељу.

Јудита је била скромна, богодојажљива, праведна и изузетно лепа жена. Будући удовица, могла је да поново ступи у брак, али је одлучила да се потпуно преда служењу Богу. Своје чари је користила само како би избавила свој народ и земљу. Касније је сама објавила да је у овај подухват била вођена Божјом руком, што је потврђено у хвалоспеву заједнице (Јдт 16, 5).

Положивши своју наду у Бога својих отаца, она се лепо обукла и у пратњи једне слушкиње кренула у непријатељски логор, претварајући се да је пребјег (Јдт 10, 1-23). Захваљујући лепоти и лукавству, Јудита је успела де придобије Олоферна и истовремено у њему пробуди страст. Обузет страшћу и опијен вином, заспао је у раскошном шатору. У току сна, Јудита му је ножем одсекла главу (Јдт 13, 8). Са одсеченом главом, увијом у завесу и стављеном у торбу од своје хране, вратила се првацима Ветулије (13, 9-13). Житељи опседнутог града су навалили на непријатеље који су били збуњени сазнањем о смрти свога војсковође, и победоносно га отерали. После овог јуначког подвига, Јудита је остала као удовица у своме дому и стекла велико поштовање од њених сународника. Њена животна

1 Опширније о овој књизи из „ширег канона“ видети: Anto Popović, *Uvod u knjige staroga zavjeta 2: Povijesne knjige* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2015), str. 309–330 („Knjiga o Juditi“).

доб од 105 година, досеже животну доб ликова из времена патријараха и идентична је са дужином Макавејског раздобља. После смрти, погребена је у гробници свога мужа Манасије. Дом Израилев је жалио за њом седам дана (Јдт 16, 21-24).

Књига о Јудити је можда написана на јеврејском језику у макавејско доба (негде између 175 г. и 135. г.). Као и њен прототип, прича и песма пророчице Деворе, као и јунаштво Јаиле, жене Евера Кенеина (Суд 4-5), Јудита носи поруку вере у избављење Божјег народа од политичког и војног угњетавања.²

Ко је био Ахиор?

Према Јдт 5, 5 Ахиор је „вођа свих синова Амонових“ (ὁ ἡγούμενος πάντων υἱῶν Αιμων), који Олоферну добровољно пружа податке о Израилцима. Упркос томе да се Ахиор сматра за споредног лика, он заправо игра значајну улогу у књизи.³ Његово име (на јеврејском: אחיור) у преводу значи „брат светлости“ или „мој брат је светлост“;⁴ што може да подсећа на положај обраћеника у јеврејску веру. Када је касније Јудита показала народу одсечену главу Олоферна, Ахиор бивши незнабожац препознаје моћ Бога Израилевог: „Видевши Ахиор све што учини Бог Израилу, поверова Богу силно и обреза крајак тела свога, и би придодат дому Израилеву до дана данашњег“ (Јдт 14, 10).

У Светом Писму помињу се више незнабожаца који препознају Бога и потврђују Његову моћ. Ови се ликови могу сматрати као Ахиорове претече: Јетро (2 Мој 18, 1-12), Валам (4 Мој 22-24), Рахав (ИНав 2, 9-11), Неман (2 цар 5),

2 Радомир Ракић, „Јудита,“ у: *Библијска енциклопедија*, том I (Србиње-Фоча: Духовна академија Светог Василија Острошког, 2004), стр. 493-494.

3 О улози Ахиора у Књизи о Јудити видети: Helen Efthimiadis-Keith, "The Role of Achior in Judith: An Autobiographical Response to the Enemy is Within," *Old Testament Essays* 26.3 (2013): 642-662.

4 Yehoshua M. Grintz, *Sefer Yehudith: The Book of Judith* (Jerusalem, 1957), p. 110 (на јеврејском).

Навукохоносор (Дан 2, 46–47; 3, 28–33) и Дарије (6, 26–28). Неки од ових набројених ликова су чули извештаје о Божјим делима, док су други били сведоци чудесних догађаја властитим очима. Ахиор се такође налази у супротности Аману, једном од највећих клеветника и опадача јеврејског народа поменутог у Светом Писму (видети Јест 3, 8). Али Ахиор се налази у супротном односу и са народом Ветулије, јер он као Амонац⁵ боље разуме Божје дело него Израиљци. Аутор књиге је можда изабрао управо овог странца да би његовим гласом истакао једну од најважнијих теолошких изрека ове књиге и одао на тај начин својеврсни укор сународницима који су малаксавали у вери.

Библијски тумачи повезују Ахиора са Ахиахаром из Књиге о Товиту (1, 21–22; 2, 10; 11, 19; 14, 10). Асирски мудрац Ахиахар или Ахикар био је саветник на двору Сенахерима и Есарадона који је саставио низ мудросних изрека и пословица. Можда је био стварна историјска личност. Попут Ахиора, Ахикар је био племенити незнабожац прогоњен од стране моћника, али је на крају враћен на своју дужност. Најстарија преживела верзија Ахикарове приче сачувана је на арамејском.⁶ Изворна прича је вероватно асирског порекла и била је очигледно популарна на Истоку, међу Јеврејима, али и код осталих народа.⁷

У Књизи о Товиту Ахикар постаје Ахиахар. Такође, он је у сродству са Товитом, будући његов нећак. Он помаже Товиту

5 Књига поновљених закона изражава следећи став према Амонцима: „Ни Амонац ни Моавац да не улази у сабор Господњи, ни десето кољено њихово, да не улази у сабор Господњи довијека“ (5 Мој 23, 3). Али упркос томе цар Давид потиче од Руте Моавкиње (Рут 4, 21–22). Амонци и Моавити, два сродна народа, су Лотови потомци (1 Мој 19, 30–38).

6 Deborah Levine Gera, *Judith* (Commentaries on Early Jewish Literature; Berlin: Walter de Gruyter, 2014), pp. 200–201.

7 James M. Lindenberger, “Ahiqar: A New Translation and Introduction,” in James H. Charlesworth (ed.), *The Old Testament Pseudepigrapha 2* (Garden City, NY: Doubleday, 1985), pp. 479–493.

да се врати у Ниниву, посредујући за њега код цара Есарадона (Сахердан). Две године брине о слепом Товиту (Тов 2, 10) и дели са њим радост при срећном крају ове приче: женидба сина Товија са Саром (Тов 11, 19). Постоје доста сличности између Ахиахара из Књиге о Товиту (чији аутор види у њему побожног Јеврејина) и Ахиора из Књиге о Јудити (чији аутор хвали у његовом опису примерног обраћеника): обоје успевају да споје теоријску мудрост са стварним делима. Стари Товит хвали посебне врлине, страдања и успон Ахиахара (Тов 14, 10-11). Такође, Ахиоров говор завређује пажњу и дивљење читаоца јер су његове речи и дела огледало његовог узвишеног духовног стања (Јдт 14, 6-10). Даље излажемо први део говора о прошлости Израиљаца одржаном пред Олоферном.

Ахиоров говор

Јудита 5, 6-9 је део веће књижевне целине насловљене као „Ахиоров говор“ (Јдт 5, 5-21).⁸ Овај говор наступа одмах након уводних поглавља (Јдт 1-4) и саставни је део епизоде сусрета Ахиора и Олоферна (Јдт 5, 1 – 6, 10). Речено нам је да је Олоферн (Ολοφέρνης), „војеначелник асурски“ (ὁ ἀρχιστράτηγος δυνάμειος Ἀσσοῦρ) постао бесан због дрскости становника Ветулије који су одбили да предају град асирској војсци. Становници града Ветулије су одолели непријатељу, док приморски градови у Ханаану нису пружили никакав отпор. Позивајући „све кнезове Моавске и војводе Амонске и сву властелу Поморја“, затражио је објашњења у вези са неочекиваном побуном. Приповедач на сцени доводи Ахиора (Ἀχιώρ), који је „вођа свих синова Амонових“ (ὁ ἡγούμενος πάντων υἱῶν Ἀμμών), који у свом

8 Roitman, Adolfo “The Traditions about Abraham’s Early Life in the Book of Judith (5:6-9),” in Esther G. Chazon, David Satran, Ruth A. Clements (eds.), *Things Revealed: Studies in Early Jewish and Christian Literature in Honor of Michael E. Stone* (JSJSup 89; Leiden/Boston: Brill, 2004), pp. 73–87.

говору одговара на Олоферново питање.⁹

[6] ὁ λαὸς οὗτός εἰσιν ἀπόγονοι Χαλδαίων.

Народ је овај потомак Халдејаца
(Људи ови су потомци Халдејаца).

[7] (α) καὶ παρώκησαν τὸ πρότερον ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,
И настанили су се прво у Месопотамији,

(δ) ὅτι οὐκ ἐβουλήθησαν ἀκολουθῆσαι τοῖς θεοῖς τῶν πατέρων
αὐτῶν, οἳ ἐγένοντο ἐν γῇ Χαλδαίων·

јер нису хтели да следе договима отаца својих, који су
били у земљи Халдејској.

[8] (α) καὶ ἐξέβησαν ἐξ ὁδοῦ τῶν γονέων αὐτῶν

И одлепише се од пута отаца својих

(δ) καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ, θεῷ ᾧ ἐπέγνωσαν,
и поклонили се Богу небеском, Богу кога познаше,

(β) καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου τῶν θεῶν αὐτῶν,
и издацише их од лица догова својих,

(γ) καὶ ἔφυγον εἰς Μεσοποταμίαν

и подегоше у Месопотамију

(δ) καὶ παρώκησαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.

и настанише се онде много дана.

[9] (α) καὶ εἶπεν ὁ θεὸς αὐτῶν

И рече Бог њихов

(δ) ἐξελεῖν ἐκ τῆς παροικίας αὐτῶν καὶ πορευθῆναι εἰς γῆν
Χανααν,

⁹ Ахиоров говор, као књижевни облик је историјска рекапитулација. Као хроничар, он прати историју Израиља током многих година. Предност се даје кретању у географском подручју и одсуству личних имена, а главни актер акције је „овај народ“ (ὁ λαὸς οὗτός). Говор је подељен на три дела: патријархални период који се завршава освајањем и окупацијом земље Хананске од стране синова Израиљевих (6-16), период судија и краљева (17-18) и период уништења Храма, прогонство и повратак на Сион (18-19). Јединица коју овде представљамо (Јдт. 5, 6-9) отвара први део говора.

да изађу из станишта свога и да иду у земљу Хананску.

(в) καὶ κατῳκησαν ἐκεῖ

И поживеше онде

(г) καὶ ἐπληθύνθησαν χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἐν κτήνεσιν πολλοῖς σφόδρα.

и умножише се златом и сребром и стоком многим веома.

(Јдт 5, 6-9)¹⁰

У овом излагању су присутне бројне карактеристике које остају јединствене у библијској књижевности. За разлику од других сажетака, приповедач књиге не помиње познатија библијска сазнања о Авраамовој прошлости. На пример, не спомиње се савез између Бога и Авраама нити жртва Исака. Наратор Ахиоровим гласом излаже тај период у животу главног лика о коме приповедач Књиге Постања, као и већина историјских излагања, не говори готово ништа.

Ахиоров говор се према свом садржају може поделити у три дела: (1) етничко порекло (стих 6); (2) нова вера и њене последице (стихови 7-8); (3) откривење и сеоба (стих 9). Ова три дела садрже богат интерпретативни материјал: егзегетски развоји, ревизије, пропусти и додаци оригиналном библијском приказу.¹¹ Као и други пост-егзилски извори, Јудита 5, 6-9 садржи мидрашке традиције о раним животним добрима патријарха Авраама. Стихови 6 и 9 овог одломка не садрже наративне грађе из Прве књиге Мојсијеве, мада стих 6 укључује неку врсту егзегетског развоја заснованог на 1 Мој 11, 31, док стих 9 наизглед пружа ревизионистички резиме 1 Мој. 12, 1 – 13, 12. Стихови 7 и 8 с друге стране садрже ван-библијске

¹⁰ Извор прилагођеног превода на савременом српском језику: *Светло Писмо Старија и Новоја завјеша – Библија* – садржи и *Књиге ширеј канона (Девјероканонске)*, превели митрополит црногорско-приморски Амфилохије (Радовић), и умировљени епископ захумско-херцеговачки Атанасије (Јевтић), Београд: Свети архијерејски синод Српске Православне Цркве, 2014, стр. 598.

¹¹ Roitman, *art. cit.*, pp. 73–87.

традиције.

На крају се поставља питање: Чему служе ове исправке, додаци и пропусти о раном животу патријарха Авраама? Чини се да разлог треба тражити у ауторовој жељи да прослави лик патријарха. Стога, према овој „новој верзији“, налазимо да је Авраам у својим раним годинама у Уру већ био побожан верник, присталица монотеизма, који се побунио против својих суграђана идолопоклоника, спреман да трпи као мученик због својих веровања, поштујући строго Божји закон и борећи се за Божје награде. Крајњи циљ аутора је да лик Авраама, посебно у његовим раним годинама, учини примером за све генерације.

Слика Авраама у *Књизи Јудитије* представља се као узор обојици позитивних ликова у књизи, Јудита и Ахиор. Као што је горе речено, Авраам је у овом кратком одељку описан као велики верник, спреман да пати због своје вере и који је супротан политеистичким Халдејцима. Његов став предвиђа став Јудите. Јудита се, попут Авраама, у књизи описује као велики верник и родољуб, која одбија божанство Навуходоносора и која се жестоко противи многобошцима. Истовремено, Јудитина слика се супроставља слици Јевреја у Ветулији. Док јунакиња испољава снажну веру у Бога и чак је спремна да страда због ње (Јдт 8, 24-27), становници Ветулије одустају пристајући на предају асирској војсци (7, 23-28). Авраам такође служи као узор Ахиору. Обоје (1) верују у Бога (5, 8 // 14, 10); (2) протерани су због своје вере (5, 8 // 6, 11); и (3) обратили су се у нову веру (5, 8 // 14, 10). Према *Књизи Јудитије*, праведни иноплеменик који прима Јеврејски закон постаје попут урођеног Јеврејина, имајући Авраама као узора или „оца“.

Етничко порекло

У поређењу са другим изворима из доба првог и другог Храма, овај одељак Ахировог говора чува ране и јединствене мидрашке елементе. Предање о томе како је Авраам напустио Ур и његови разлози противљењу идолопоклонству (стих 7) нигде више не сусрећемо у раној јеврејској литератури. Прича о обраћењу Авраама (стих 8) је један од најстаријих извора тих традиција.¹² Разлог због чега је Авраам протеран из Ура и приморан да напусти Месопотамију (стих 8) не познаје паралелу све до *Библијских сџарина* Јосифа Флавија.¹³

„Људи ови су потомци Халдејаца“ (Јдт 5, 6). Ахиоров одговор је знатно пунији и опсежнији од онога што Олоферна заправо занима: асирски војсковођа се интересује о тренутним израиљским снагама и утврђењима, а не о њиховом пореклу, прошлости и односу са њиховим Богом. Ахиор је одабрао да прикаже Израиљце, почевши са етничким пореклом: они су потомци Халдејаца.

Библијска историјска истраживања обично наглашавају религиозне почетке (попут стварања или излазак из Египта), уместо етничких. Аутор спомиње етничко порекло Израиљаца под утицајем грчке и римске етнографије. Халдејци су били повезани са Вавилонцима од VIII века пре Хр. па надаље у историји, али и у Старом Завету (на пример: Ис 47, 1; Јер 21, 4).¹⁴ Такође, били су познати и као мудраци и вешти говорници (Дан 2, 5, 10, итд.). Олоферн одбија Ахиоров став, тврдећи да Израиљци потичу из Египта (Јдт. 6, 5).

12 Други извор, вероватно исто толико ђозан, који садржи исту традицију је *Књига о јубилејима* 11, 16-17. Deborah Levine Gera, *op. cit.*, p. 204.

13 *Antiquitates iudaicae* 1, 154-157. Deborah Levine Gera, *op. cit.*, p. 204.

14 Deborah Levine Gera, *op. cit.*, p. 205.

Нова вера и њене последице

„Нису хтели да следе боговима отаца својих“ (Јдт. 5, 7). Ахиор каже да су Авраам и његова породица напустили Ур из верских разлога. Према 1 Мој 12, 1–5 Аврааму је наредено да се пресели у Ханаан. Ахиор у свом говору попуњава празнине текста из Књиге Постања тиме што нас упознаје са разлозима сеобе: одбацивање богова предака и обожавање Господа Бога (видети ИНав 24, 2–3, где се каже да се Авраамов отац Терах клањао другим боговима). Ахиор тврди да су преци Израјлаца протерани из своје домовине због веровања у Бога небеског. Иако је јасно да се Ахиорове речи односе на Авраама и његову породицу, он уопштено говори о колективним прецима Израјлаца који одбијају месне богове и одговарју Божијем позиву.

Ово опште упућивање на израиљске претке у складу је са Ахиоровим намерним приказом народа Израјла, а не њихових вођа. У исто време, одбацује се свака могућа противуречност између 1 Мој 11, 31, где је читава Авраамова породица већ напустила Ур, и 1 Мој 12, 1, где је само Аврааму речено да напусти своју „домовину“, вероватно Ур (види Нем 9, 7). Остали после-библијски извори (*Књига Јудилеја* 11, 16–17; 12, 1–8, 12–14; Јосиф Флавије, *Јеврејске стварине* 1, 154–157) такође наводе да је Авраам препознао истинитог Бога и да је морао да напусти Ур због његових веровања, али у тим изворима само је Авраам препознао Бога. Библијски (ИНав 24, 2–3) и после-библијски извори (*Јудилеји* 12, 1–8, 14) истичу да су се Авраамов отац и његова браћа клањали другим боговима или идолима. Авраам је онај који је посебно изабран и управо га је Бог преко Еуфрата довео у Ханаан (Ис 51, 2; *Јудилеји* 12, 21–31).

Ахиор не помиње најистакнутије догађаје у Авраамовом животу – Савез са Богом и жртву Исакову – али Јудита ће касније навестити те епизоде у њеном говору о искушењима

тројице патријараха (8, 26). Занимљиво је да ће Ахиор на неки начин поново извести причу о Аврааму и његовој породици.¹⁵ Ахиор ће, попут Авраама, бити протеран због изражавања својих ставова о Богу Израилском (Јдт 6, 11)¹⁶ и обратиће се у веру Израилских синова (Јдт 14, 10). Стога ови стихови имају двоструку улогу: додавању претходно незабележених података о Авраамовом ранијем животу и припреми пута за Ахиорово обраћење. Ахиоров говор о пореклу Израиља указује на то да у изабраном народу има простора за прозелите, а он ће постати један од њих.

„Богу кога познаше“: Ахиор не открива како су упознали Бога небеског. Неке древне традиције могу бити основа његових речи. Глагол ἐλέγυσαν (треће лице, множина) је ингресивни аорист и означава стицање тог знања.

Преци јеврејског народа су били протерани и нашли су склониште у „Месопотамију“: Такво протеривање и прогонство не налазимо у Светом Писму. Према 1 Мој 11, 31 – 12, 5 и Нем 9, 7, Авраам и његова породица су напустили своју земљу по својој слободној вољи, када је Аврааму упућен позив од Бога. Ово је најранији доказ који сведочи предање о протеривању (видети Јосиф Флавије, *Јеврејске ствари* 1, 157, 281).

Откривење и сеоба

Јдт 5, 9: „И рече Бог њихов да изађу из станишта свога и да иду у земљу Хананску“ (ἐξελθεῖν ἐκ τῆς παροικίας αὐτῶν καὶ πορευθῆναι εἰς γῆν Χανααν). Овај стих је одјек (1 Мој 12, 1) где Господ Бог заповеда Аврааму: „Изађи из земље своје ...“ (Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου ...). Међутим, Ахиорова верзија

15 Према старом јеврејском предању цар Неврод је искушао веру младог Аврама бацивши га у огњену пећ, при чему је Авраам остао неопечен, попут тројице младића из Књиге пророка Данила (3, 20-95). О изворима наведеног мидраша видети: Adolfo Roitman, *art. cit.*, pp. 73.

16 Опширније о томе видети: Adolfo Roitman, *art. cit.*, pp. 82–85.

је углађена, јер се Аврааму и његовом сродству заповеда да напусте своје станиште (привремено пребивалиште) (парокіа), а не родна земља и кућа отаца које се спомињу у 1 Мој 12, 1. Ахиор говори о пресељењу породице из Харана, јер земља праотаца Авраамових је Халдеја, у којој се налази Ур.

„И умножише се златом и сребром и стоком многим веома.“ Овај завршни одељак деветог стиха има као узор опис Авраамовог богатства из 1 Мој 13, 2, где се набраја исти садржај: „А Аврам беше богат веома стоком, сребром и златом.“ Богатство Авраамово потиче из Египта, а као исход предаје његове жене Саре фараону (1 Мој 12, 16). Али Ахиор не укључује ову неславну епизоду. У Вулгати овај део стиха (Јдт 5, 9д) је изостављен.¹⁷

Јудитина похвала патријарсима изабраног народа

Касније у истој књизи о патријарху Аврааму говориће и сама главна јунакиња: Јудита: „Сетите се шта је учинио са Авраамом, и колико је кушао Исака и шта се догађало Јакову у Месопотамији Сиријској док је чувао овце Лавана, брата матере своје. Јер као што је оне испробао ради провере срдаца њихових, тако се ни нама не освети, него ради поуке кара Господ оне који му се приближују.“ (Јдт 8, 26-27). Занимљиво је то да је сходно Јудитиним речима патријарх Исак био искушан исто као и његов отац, патријарх Авраам.¹⁸ Вероватно аутор књиге има у виду тренутак повезивања Исака и његово спремања за жртвоприношење (1 Мој 22). Ово је јединствени случај у раној јеврејској књижевности да се приписују сину Исаку исти подвизи као и његовом оцу Аврааму.

17 Deborah Levine Gera, *op. cit.*, p. 207.

18 Anke Mühling, »Blickt auf Abraham, euren Vater«: Abraham als Identifikationsfigur des Judentums in der Zeit des Exils und des Zweiten Tempels (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 236; Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2011): 126.

Књига о Јудити поучава своје читаоце о томе да Бог Израилев дрине о своме народу, посебно у тешким околностима (Јдт 13, 17). Господ Бог позива све људе попут Јудите удовице и Ахиора странца да буду избавитељи и исповедници истинске вере. Тиме се још једном показује да „је је лудост Божија мудрија од људи, и слабост је Божија јача од људи“ (1 Кор 1, 25).

Библиографија:

1. *Светио Писмо Сѣароѣ и Новоѣа завѣѣѣа – Библија – и Књѣѣ шѣреѣ канона (дѣвѣѣероканонске)*, превели митрополит црногорско-приморски Амфилохије (Радовић), и умировљени епископ захумско-херцеговачки Атанасије (Јевтић), Београд: Свети архијерејски синод Српске Православне Цркве, 2012.

2. Gera, Deborah Levine (2014): *Judith* (Commentaries on Early Jewish Literature; Berlin: Walter de Gruyter).

3. Grintz, Yehoshua M. (1957): *Sefer Yehudith: The Book of Judith* (Jerusalem) (на јеврејском).

4. Efthimiadis-Keth, Helen (2013): “The Role of Achior in Judith: An Autobiographical Response to the Enemy is Within,” *Old Testament Essays* 26.3: 642–662.

5. Lindenberger, James M. (1985), “Ahiqar: A New Translation and Introduction,” in James H. Charlesworth (ed.), *The Old Testament Pseudepigrapha*, volume II (Garden City, NY: Doubleday), 479–507.

6. Mühling, Anke (2011), »*Blickt auf Abraham, euren Vater*«: *Abraham als Identifikationsfigur des Judentums in der Zeit des Exils und des Zweiten Tempels* (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 236; Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht): 119–130 („Abraham im Buch Judith“).

7. Popović, Anto (2015): *Uvod u knjige staroga zavjeta 2: Povijesne knjige* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost), str. 309–330 („Knjiga o Juditi“).

8. Ракић, Радомир (2004): „Јудита,“ у *Библијска енциклопедија*, том I (Србиње–Фоча: Духовна академија Светог Василија Острошког), стр. 493–494.

9. Roitman, Adolfo (2004): “The Traditions about Abraham’s Early Life in the Book of Judith (5:6-9),” in Esther G. Chazon, David Satran, Ruth A. Clements (eds.), *Things Revealed: Studies in Early Jewish and Christian Literature in Honor of Michael E. Stone* (Supplements to the Journal for the Study of Judaism 89; Leiden/Boston: Brill), pp 73–87.

**Бранислав Илић,
Православни богословски факултет Универзитета у
Београду,
Катихета Архиепископије београдско-карловачке**

СВЕТИ САВА-СВЕДОК ЉУБАВИ БОЖИЈЕ

Живот и пут светог Саве био је непрестана егзистенцијална дијалектика божанског и човечанског. Овај верни угодник Божји није „имитирао“ Христа, већ је вером, надом и љубављу у свему са Њим „сарађивао“ поставши тако човек Богочовека Христа. Светитељ наш Сава је својим животом посведочио истинитост познатих речи светог Диадоха Фотичког: „Ако си богослов – онда се истински молиш, а ако се истински молиш – онда си прави богослов“. Васколики живот нашег најусрднијег посредника пред Господом – светог Саве, је био молитва и богослужење, јер је био човек вечног прослављања и величања имена Божјег и онај који је две димензије, без којих нема православног богословља, у себи спојио на савршени начин. Поред тога, из свештене личности светитеља Саве исијава хришћанска љубав којом је он живео, и којом је сведочио своју веру у Тројединог Бога љубави.

Господ наш Исус Христос је у последњој беседи ученицима заповедио да љубе један другога, а то пребивање у љубави је истовремено пребивање у Богу. Љубљени ученик Христов, свети Апостол и Еванђелист Јован Богослов, је на крају свог земног живота понављао речи: „Децо, волите једни друге – у томе је све.“ Не бисмо смели да изгубимо из вида, да је критеријум

наше вере управо љубав, јер се истинска вера пројављује кроз љубав и праштање.

Свети Сава је целовита, остварена и довршена људска личност која сведочи да је једина права мера нашег живота христолика љубав. Овај неуморни наставник, сузни молитвеник за цео свет, мудри измиритељ завађене браће, милостиви хранитељ гладних, свеблаг и утешитељ тужних и невољних, и вешти практичар живота по Богу, нам сведочи да је живот леп само када је прожет љубављу, а осмишљен је само када се са љубављу уносимо у туђи живот. Живот је благословен када помажемо гладнима и жеднима, сиромашнима и прогнанима, када се молимо једни за друге и трудимо се да спознамо и усвојимо вечну науку и истинско образовање по Богу. Подсећа нас свети Сава да љубав није само огољена реч, већ сила Божја која нас спасава, али и да је живот са смислом позив на љубав, на служење Богу и сваком човеку.

Улога Светог Саве у формирању типика

На сâмом почетку овог поглавља намеће нам се питање: шта је богослужење? Да ли је оно само нека пука „обавеза” нас хришћана? Свештено богослужење није, нити може бити, једноставан религиозни обред, богослужење је живот. Црква као тело Христово, богослужењем пројављује, остварује и предаје сâмога Христа. Дакле, свештено богослужење је пројава и остварење сабрања верних у вери и у новом животу, које се утемељује и које врхуни у светој Евхаристији као Тајни над тајнама или Светајни Цркве. Ову велику истину о значају богослужења и нашег богоопштења у њему и кроз њега, опитно је спознао и свети Сава, верни угодник Божји чији је васколики живот био непрестана Литургија, непрестано

служење и богослужење.

Почев још од младалачке доби, свети Сава је био житељ свештених обитељи, и велики љубитељ знаменитих монашких насеобина, боравећи у више наврата у Цариграду, Никеји и Солуну, био у прилици да се детаљно упозна са азматским – парохиским типиком. И поред чињенице што је он у наведеним центрима одседао у манастирима, Евергетидском у Цариграду и Филокалу у Солуну, свети Сава је био у директном опиту са градским (парохиским) богослужењем. Његово детињство и рана младост, поклопљени су са временом озбиљног развоја Охридске архиепископије. Између осталог, једна од карактеристика у духу богослужења је и та, да је богослужење у наведеном периоду савршавано двојезично.

Одласком на Свету Гору Атонску, свети Сава се по први пут сусреће са нешто другачијим типиком и литургијском праксом уопште. Важно је истаћи да је у то време на Светој Гори целокупан богослужбени живот био устројен на основу *Аѿонско-сѿудийскої синаксара*. Овај синаксар је на темељу друге редакције *Сѿудийскої синаксара*, насталог у Солуну, формиран у периоду, од краја 10. до 12. века.

Према сведочанству многих знаменитих литургичара, ова редакција је послужила као добар темељ за познати типик *Велике лавре Аѿанасија Аѿонскої*, док је након тога, управо његовим утицајем на остале светогорске свештене обитељи, учинила обликовање целокупног богослужбеног поретка и живота на Светог Гори Атонској. Будући да је свети Сава стасавао у овој богослужбеној традицији, он у обновљени манастир Хиландар устројава истоветан богослужбени поредак. Након неког времена, свети Сава овај типик замењује *Хиландарским ѿиѿииком*. Новоуведени богослужбени устав он утемељује на основу преписа из *Еверѿеѿидскої ѿиѿиика*. Овај *Еверѿеѿидски доѿослужбени усѿав* је настао на основу прве

цариградске редакције *Сѣудийскої синаксара*, а под јаким јерусалимским утицајем, пројавио се у виду типика свештене обитељи манастира Васкрсења Христова на Галисијској Гори надомак Ефеса, и крајем 11. века вративши се у Цариград послужио је као основа за типик манастира Пресвете Богородице Евергетиде.

Не само овакав богослужбени живот и поредак, већ и богослужбене књиге које су настале у том духу, почетком 13. века богомудри Сава доноси у Србију. Он богослужење у студеничкој архимандрији, а касније и у другим просторима своје земље, устројава, управо, по овом типуку.

Да је увођење *Сѣуденѣиичкої ѿиѣиика* било велико и знамето дело, сведоче и Савини хагиографи Теодосије и Доментијан, који посебну пажњу посвећују управо овом периоду када је у благословеним крајевима српске земље уведен нови типик, а богослужбени живот Цркве доживео истински препород. Своју љубав према богослужењу и труд на устојавању новог богослужбеног поретка, свети Сава је још усрдније наставио и као први Архиепископ српски. Прво путовање у Свету земљу, 1230. лета Господњег, било је од пресудног значаја у погледу развоја богослужбеног живота у Србији. Свети Сава се приликом наведеног путовања сусреће са новосаваитском богослужбеном синтезом, која је настала благодарећи свесрдном труду палестинских монаха, који су прерадили прву Цариградску редакцију *Сѣудийскої синаксара*, тако устројивши познати *Јерусалимски ѿиѣиик*. Благодарећи сведочанствима која доносе Теодосије и Доментијан, долазимо до сазнања да је по повратку са хаџилука, Сава као архиепископ унапредио богослужбени живот, управо увођењем нових литургијских форми. Према сведочанству Доментијана, тзв. *Савина лиѣиурѣијска реформа*, настаје на основу спајања делова из *Сѣудийскої* и *Јерусалимскої* богослужбеног поретка.

Ако пажљиво сагледамо све околности, у оквиру којих се образовала српска средњовековна држава, али и Црква у њој, треба истаћи да је свети Сава учинио један значајан заокрет у устројавању богослужбеног живота једне помесне Цркве. Оснивање нових епископија, у оквиру поверене му Архиепископије, са седиштима у манастирима, а не у градовима, већ представља преседан у дотадашњој црквеној организационој традицији. Поврх свега, парохијски живот на подручју српске Цркве, почев од тог времена па до најновијих дана, трајно бива везиван за подручне манастире, а чији храмови, истовремено, врше функцију парохијских цркава. Овакво стање ствари имало је пресудан значај за развој једнообразне богослужбене форме, и то монашке, на подручју целе српске Цркве од времена светог Саве па надаље. Пресудни разлог услед кога се Сава определио за прихватање само једног, монашког типика, не би требало тражити искључиво у његовој монашкој опредељености и неоспорном одушевљењу манастирским богослужењем.

Дакле, благодарећи литургијско-молитвеном искуству које је свети Сава имао, пре свега, као литург који стојећи на месту Христовом предстоји евхаристијским сабрањем, он није био само сведок и учесник, већ и делатник на пољу литургијских промена које су биле и остале од изузетног значаја за богослужбени живот. Са друге стране, не бисмо смели да изгубимо из вида и чињеницу да је свети Сава опитовао и усвојио благословено искуство Светогорског богослужбеног живота. Као што смо већ истакли, велики утицај на светитељску личност првог архиепископа српског имала су и путовања у Свету земљу, благодарећи којима је усвојио нова богослужбена искуства, она искуства која је касније искористио приликом формирања новог богослужбеног поретка. На крају, закључујемо да је улога светог Саве у формирању

богослужбеног поретка у повереној му Архиепископији, од великог и благословеног значаја.

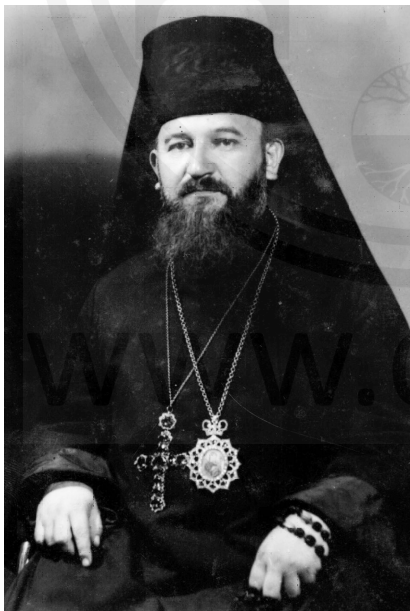
Као духовна чада нашег усрдног молитвеника пред Господом, у духу великог јубилеја осам векова организационе пуноће Српске Православне Цркве, позвани смо да са сваком усрдношћу чувамо свештено искуство које нам је својим личним примером оставио свети Сава. Призвани смо да васцели живот утемељимо на литургијском начину постојања, предокушавајући, овде и сада, небоземну реалност вечне заједнице са Господом нашим, на тај начин узрастајући у меру раста висине Христове.

ИЗ СВЕШТЕНО-ПАСТИРСКЕ ПРАКСЕ

ИДЕАЛ ПАСТИРА ПО ПАСТИРСКИМ ПОСЛАНИЦАМА СВЕТОГ АПОСТОЛА ПАВЛА

Пастирство у правом смислу те речи почиње ступањем на проповед Господа Исуса Христа. Он га је основао да би чланови његове Цркве имали на путу ка спасењу поуздано руководство

у вечни живот. Христос је као први пастир показао људима најидеалнију слику пастира, којој се ми не можемо потпуно приближити због саме природе оснивача пастирства - Његове Божанствености.

Но, иако се не можемо у потпуности приближити Христу као пастиру, ипак је могуће имати Његову пастирску делатност као узор, што се види и из Његових речи које је упутио својим ученицима пред растајак: *"Јер ја вам дадох ујед да и ви тако*

чинише, као што ја вама учиних" (Јн.13,15). Сва пастирска делатност самих апостола заснивала се на узору Христовом, а апостол Павле, тај најидеалнији пастир Христов, дао нам је идеалну слику пастира у својим пастирским посланицама Тимотеју и Титу.

Посланице Тимотеју и Титу нам дају идеалну слику какав треба да буде пастир Цркве и какве се особине од њега траже. Апостол особиту пажњу посвећује личности пастира, од које тражи нарочите особине и способности. Њему увек мора бити пред очима лик Христов по речима апостоловим које упућује Тимотеју: *"Ој моињи се Госѿода Исуса Христѿа који усѿи из мртѿвијех."* (2. Тим. 2,8). Као најосновнија особина пастиреве личности јесте побожност, која мора да га руководи у свом његовом раду, јер у одсуству побожности из пастиреве душе ишчезава одушевљење, без којег пастирска служба никада не може да се покаже у најидеалнијем облику.

Зато апостол и тражи од пастира *"шѿајну вјере у чистѿој савјестѿи"* (1.Тим. 3, 9). Побожност је неопходна још и због тога да би пастир могао у себи осетити утицај натприродних фактора: благодати и невидљиво суделовање Христово у његовом раду, што је неопходно за развијање његовог благодатног унутрашњег живота. Али ово суделовање натприродних фактора увек бива као последица његовог чистог духовног живота и настојања за све вишим духовним усавршавањем. *"Најомињем ѿи -пише апостол Тимотеју - да ѿодѿријеваши дар Божији који је у теби како сам метѿнуо руке своје на тебе."* (2. Тим. 1, 6)

Живот идеалног пастира мора бити такав, да служи вернима за углед. Његов живот мора бити практично остварење свега тога што он као пастир говори својим верним. Јер његов пастирски рад одмах би претрпио смртни удар, чим би његов живот демантовао речи. Сваки рђав пример негативно делује, а пастирев поготово. Ово долази отуда што и сами менталитет

верних тражи од пастира нешто нарочито у погледу његовог личног живота. Зато апостол Павле са великом пастирском умешношћу саветује Тимотеја, да буде *"уілед вјернима у ријечи, у љубави, у уму, у вјери, у чистіоїи"* (2.Тим. 4, 12). Породични живот пастирев такође мора бити безазоран. Зато се траже нарочите особине не само од њега, него и од његове жене и деце, јер као што лични живот пастирев може страшно негативно да утиче на верне, тако и његов породични живот може рђаво да утиче на живот његове пастве. По речима апостоловим жена пастирева мора нарочито да се истиче поштењем. Она мора бити чврста духом, а особито *"їријезна и вјерна у свему"* (1.Тим. 3, 11). Деца пастирева такође морају изобилувати врлинама и истицати се послушношћу и поштењем. (1.Тим. 3, 4).

Идеалност правог пастира највише се огледа у његовом пастирском раду и опхођењу са вернима, јер овамо спада највећи проценат пастиревог рада. Овде се тражи од пастира највише умешности, пожртвовања, љубави ка позиву итд. Он мора нарочито скренути пажњу на потребе својих верних, уочавати њихове недостатке и према разним моралним болестима употребљавати и различите лекове. Разноликост духовног и моралног стања верних апостол врло лепо упоређује овим речима које упућује Тимотеју: *"У великоме дому нијесу суди само злаїни и сребрни, неїо и дрвени и земљани: и једни за частї и једни за срамоїу."* (2.Тим. 2, 20). Као најбоље и најутицајније средство којим пастир мора да се служи јесте проповед, јер ништа тако на људску душу не може да утиче као жива реч, која делује непосредно и сугестивно. Колика је важност проповеди види се из те страшне заклетве коју апостол упућује Тимотеју (2.Тим. 4, 1) и наређује му: *"Пройовиједај ријеч, настїој у добро вријеме и невријеме, їокарај, зайријетїи, уїїјетїи са свакијем сношењем и учењем."* (2.Тим. 4, 2).

Али није довољна само проповед, већ пастир, по речима

апостоловим из наведеног стиха у руковођењу верних мора употребити и разне методе: ако је потребно оштра реч или укор он мора прибегавати и овоме, само да се избегне или спречи каква рђава појава код верних, која има негативни морални утицај. Зато пастир увек мора бити на опрезу и својим настојањем и поучавањем *"у вријеме и невријеме"* спречавати појаву било чега негативног, што би могло нашкодити духовном узрастању његове пастве. Мада пастир није виновник, већ само посредник људског моралног назидавања и спасења, ипак од његове подесности или неподесности много зависи. Јер он је тај који има да руководи, чува и брани од моралног падања и да својом речју, животом и примером потпомаже своје верне. Али у свом пастирском раду пастир увек мора бити руковођен са љубављу да његови верни никад не могу посумњати у искреност његових речи. Апостол учећи Тита како ће поучавати своје верне завршава са овим речима: *"Ово ѿговори, и савјетѿуј, и карај са сваком зайовијешћу, да ти не нико не ѿрезире"*(Тит. 2, 15).

Не само да пастир мора употребљавати разне методе и начине утицања према разним духовним стањима верних, већ и разна стања, пол и узраст и остале околности у којима се могу налазити верни, траже од пастира нарочито поступно. Ту се на првом месту јављају богатство и сиромаштво, те две најчешће појаве које карактеришу стања верних. Оба две могу да повуку човеков дух у две разне крајности: код прве гордост и вера у самог себе, а код друге очајање и губљење сваке наде у помоћ Божију и поправку стања. Пастир у оба два случаја мора бити посредник, који ће залутале изводити на прави пут. Пошто је много чешћа појава да се због богатства и материјалног изобиља ствара гордост и превелика вера у самог себе, то апостол нарочито подвлачи пастиру бригу о овима када каже Тимотеју: *"Бо ѿишима на овоме свијетѿу зайовиједат да се не ѿносе нишѿи"*

уздају у бога и живога, који нам све даје изобилно за ужитак"(1.Тим. 6, 17).

Прави пастир мора у своме опхођењу са вернима увек да има у виду пол и узраст своје пастве. Ово долази отуда, што разлика пола и узраста повлачи разноликост потреба, карактера и менталитета, о чему увек треба водити рачуна. Овде се на првом месту јављају деца и одрасли: деца, не искључујући овде дечаке и девојчице, траже нарочиту пастиреву негу. Јер доба рашћења испуњено је разним променама, које, ако се на њих не мотри, могу оставити рђав отисак који траје кроз читав живот. Одрасли такође требају нарочиту бригу, овде пастир нарочито треба да обрати пажњу на старце и старице, који због своје старости потребују нарочиту пастиреву негу. Опхођење пастирево према лицима разног пола и узраста апостол је истакао у другој глави посланице Титу где му даје савете за поступање у разним случајевима, а такође му показује и предмет поуке: *"А ти говори што ти кријештији здравој науци: старцима да буду тиријезни, пошћени (2. стих) старицама да живе "као што кријештији светима, да не буду оидљиве..."(3. стих), а за младиће подвлачи "да буду пошћени (6. стих).*

Пастирева дужност не сме заобићи ни још један нарочити положај у коме могу да се налазе чланови његове пастве, а то је служење другима. Ово нарочито стање тражи пастирско старање због разних моралних околности у којима се често налази овај посао. Идеалом пастир мора овде скренути велику пажњу и увек мора мотрити и спречавати сваку негативну појаву која би могла утицати на морални живот дотичне личности. Он мора спречавати појаву порока, особито крађе и учвршћавати веру код таквих, особито указивати им на милост Божију која спасава све људе независно од њихова богатства и положаја (Тит.2. 9-11).

Према пастирским посланицама апостола Павла, идеалан

пастир је онај, који сав свој живот, сву своју енергију и све своје духовне моћи троши само на напредак своје пастве; који залази у све кутиће живота и очинском љубављу уочава све потребе верних: руководи их, лечи и поправља, који зна сваку своју овцу - зове је по имену и непристрасно води кроз живот - на путу ка спасењу.¹

**Писмени матурски рад Љубомира Д. Злоковића,
(потоњег Епископа горњокарловачког Симеона
(*Бјела 7.4.1911 † Карловац 27.11.1990)
Богословија на Цетињу, 4. јун. 1934.**

1 Уредништво благодари часном ђакону Будимиру Кокотовићу, службенику Епархије горњокарловачке на уступљеној фотографији и тексту.

ТРАГОМ ПРОШЛОСТИ

протојереј-ставрофор др Маринко Марков
архијерејски заменик Српске православне епархије
темишварске

800 ГОДИНА АУТОКЕФАЛИЈЕ **СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ** *-Црквено-правни и историјски пресек-*

Сажељак: У раду су кроз краћи историјски и црквено-правни приступ описани догађаји око стицања аутокефалије Српске православне цркве 1219. године са акцентом на каноничност поступака Светог Саве у свим аспектима његове делатности поводом овог подухвата, од несравњивог значаја за нашу Цркву и српску државу.

Кључне речи: Свети Сава, Србија, Српска православна црква, Константинопољска патријаршија, Византија, канони.

Увод

Поводом великог јубилеја наше свете Српске православне цркве, 800 година од стицања аутокефалије, засигурно је

написан велики број радова, стручних и добро документованих, који се баве овом тематиком. Можда ћу се и ја овим текстом убројати у ред „понављача“, али заиста, у најбољој намери и укратко, својствено једном чланку у цењеном часопису епархије темишварске. Желео бих да читаоцима представим овај значајни догађај који се догодио пре осам векова кроз једну мало другачију призму: црквено-правно-историјску.

Око овог јубилеја, приметна је једна, да је назовемо-неодлучност. Да ли да се каже 800 година од добијања САМОСТАЛНОСТИ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ или 800 година АУТОКЕФАЛИЈЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ? Истини за вољу, сасвим је свеједно. Суштина самог догађаја је најважнија, али има ту пар нијансираних разлика које ваља подвући. Када се каже „самосталност СПЦ“ онда је ту реч, сходно речнику српског језика, о независности, одвојености, суверенитету, самоуправљању и сл., и то су углавном појмови који су везани за историјско-географско-(црквено) политичку димензију пројаве Цркве у свету. Све је то тачно, али непотпуно и може изазвати нежељене последице. Ако на Цркву гледамо као на било коју другу административну овоземаљску јединицу, сви горенаведени појмови воде само ка једном закључку: самодовољности, без потребе за другим, а то Црква није! Црква је првенствено заједница верујућих људи који се окупљају на једном месту зарад сједињења са Богом, т.ј. Црква је изнад свега литургијска заједница и зато, да би била оно што јесте, потребује људе који су једни другима потребни и којима је Бог потребан. Ту нема места самообитавању и самодовољности која би некако и могла да се „извуче“ из контекста користећи реч „самосталност“.

Насупрот томе, кад се каже „аутокефалија“, онда је то већ прецизнији теолошки термин, јер подразумева еклисиолошку димензију сагледавања Црквом т.ј. самог догађаја, једноставније

речено: еклисиологија као богословска наука о Цркви, у нашем случају, прецизније би дефинисала саму суштину догађаја својом терминологијом од било које, назовимо је „лаичке“ терминологије и интерпретације.

Грчка реч „ἀτοκεφάλιά“ је сложеница, састављена из две речи „ἄτος“ - сам и „κεφάλῃ“ - глава. Да би се донекле схватила ова еклисиолошка димензија треба појаснити пар ствари. Као прво: НЕМА више Цркава већ постоји само ЈЕДНА СВЕТА САБОРНА И АПОСТОЛСКА ЦРКВА (како исповедамо на свакој Светој Литургији читајући Никејско-цариградски Символ вере). Како то треба разумети? Црква је ЈЕДНА јер има ЈЕДНОГ ВОЂУ, ЈЕДНУ ГЛАВУ! ГЛАВА ЦРКВЕ ЈЕ ГОСПОД И БОГ НАШ ИСУС ХРИСТОС! ХРИСТОС ЈЕ ГЛАВА ЦРКВЕ, А ЦРКВА ЈЕ ТЕЛО ЊЕГОВО које се пројављује кроз СВЕТУ ЛИТУРГИЈУ (сви заједно чинимо ТО ТЕЛО, живо и истинито, са својом динамиком живљења у простору и времену сада и овде, као и у есхатону, т.ј. у животу будућег века, чија икона и јесте Света Литургија, зато је Црква првенствено литургијска заједница Бога и човека). То је учење које је Христос предао Апостолима, а ови епископима, свештеницима и народу који их је следио и следи, јер ВЕРУЈЕ да је ИСУС из Назарета ХРИСТОС Син Божији, БОГ који се родио/оваплотио на Земљи као човек да донесе знање и делање које ће нама људима омогућити да вечно живимо/обитавамо у Царству Божијем, у заједници са Богом, са Светитељима, са нашим прецима, а да су наши пастири - патријарси, архиепископи, епископи и остали свештенослужитељи управо од Бога и од народа „задужени“ да се постарају (ПОТРУДЕ) да то буде тако! Да се сви заједно спасемо, и они и ми, т.ј. да постанемо заједничари Вечног Царства Божијег. Управо је то Божије завештање Свети Сава испунио за и ради свога српског рода.

Ово напред сам напоменуо управо због претежно

историјско-политичке димензије кроз коју се у већини случајева посматра мисија Светог Саве у Никеји. Са црквено-правне тачке гледишта, иако је веома важна историјско-географско-политичка или каква год овоземаљска прилика која је довела до стицања аутокефалије за епархије које је добио Свети Сава у Никеји као део нове, аутокефалне Архиепископије, ипак еклисиолошка димензија је најбитнија, јер отачко црквено право почива на здравој, православној еклисиологији. У том смислу чин добијања аутокефалије не треба гледати као одвојеност од нечега, саможивост, самообитавање, одвајање од ове или оне Цркве, јер је то, као прво-немогуће, а уосталом и несвојствено Цркви као заједници људи окупљених око и ради Христа. Добијањем права да се нека црквена заједница назове „аутокефалном Архиепископијом/Патријаршијом“, чланови те црквене заједнице, у географски тачно одређеној територији, добијају право да у свој пуноћи мисије Цркве саучествују са свим осталим вернима, ма где они живели (ту бисмо требала застати и подвући и сам есхатолошки карактер Цркве, али то би значило исувише удаљавање од теме) и без обзира како се црквена јединица административно називала или одређивала, да саучествују у литургијском сабрању, у пуноћи заједнице са ЈЕДНОМ ГЛАВОМ- ХРИСТОМ, КАО ЈЕДНО НЕДЕЉИВО АЛИ И НЕСМЕШАНО ТЕЛО, ЈЕДНА СВЕТА, САБОРНА, АПОСТОЛСКА И ВАСЕЉЕНСКА ЦРКВА.

Зато бих, у закључку овог уводника ипак, иако волим свој народ и свој језик и сматрам да су најбољи и најсавршенији и најлепши на свету, бар што се црквено-правне тачке гледишта, ради објективности и правилног позиционирања самог догађаја, нагињао да се више користи грчки појам „аутокефалија“ уместо српске речи „самосталност“, јер је много дубљег теолошког значења, а већина наших истина по којима себе идентификујемо као Православне је артикулисана на

грчком језику, због философског наслеђа које је током векова брусило јелински језик.

Историјске прилике

О добијању аутокефалије за Српску Цркву, већини је познато пар општих чињеница, и то: да је Свети Сава 1219. године у Никеји, био хиротонисан за првог српског архиепископа од стране васељенског патријарха и тим „чином је рођена“ Српска православна црква. Главни *извори* на које сви заснивају та своја најосновнија сазнања, а који описују ово велико дело Светог Саве, јесу биографије Светог Саве и то оне које су саставили: Доментијан¹, „*Животои Св. Саве и Св. Симеона*“² и Теодосије³, „*Животои Светиої Саве*“.⁴ Пре него што заплavimo црквено-правном пучином у сагледавању овог несравњивог догађаја за нас као народ, ваљало би, бар укратко, представити време и прилике у којима је Свети Сава кренуо у остварење своје мисије.

Време о коме говоримо, XIII век на Балканском Полуострву, било је веома смутно. Прилике сложене, како оне црквене, тако и политичке. Вековна јурисдикциона препирања

1 Доментијан је рођен око 1210. године и не зна се са сигурношћу да ли је био у Никеји у пратњи Светог Саве (мало је вероватно да је дете од 8-9 година Свети Сава повео на један такав пут), али свакако његов главни „извор“ је био сам Свети Сава и његови пратиоци које је засигурно лично познавао.

2 *Животои светиоїа Саве и светиоїа Симеона*. Превео др Лазар Мирковић. Са предговором др Владимира Ђоровића. Београд, СКЗ, 1938.

3 Теодосије (1246-1328) је писао житије по Доментијановим казивањима, значи ни он није био непосредни учесник никејских дигађаја али су и његова казивања итекако важна јер је његов „извор“, Доментијан, из прве руке знао шта је све Свети Сава чинио да би и ми Срби добили своју самосталну Цркву.

4 *Животои светиоїа Саве и Животои светиоїа Симеона*. Превод Лазар Мирковић, приредила Радмила Маринковић, Београд, Просвета и СКЗ, 1988, Стара српска књижевност у 24 књиге, књ. 4.

Рима и Константинопоља-Новог Рима,⁵ довела су до Велике Шизме 1054. године,⁶ т.ј. до разлаза унутар Цркве између хришћанских Истока и Запада.⁷ Уместо да се прионе залечењу ране на телу Цркве, „посекотина“ је постајала све дубља и болнија. Крајем XI века, хришћански свет, како на Истоку, тако и на Западу, захвата један нови занос: идеја о ослобођењу Јерусалима,⁸ који је таворио већ скоро 600 година под Арапима, што покреће владаре и широке масе према Истоку. Папа Урбан II подиже латински Запад 1096. године на Први Крсташки рат и крсташи почињу да газе, у наредних 200 година, како Балкан и српске земље, тако и саму Византију. Испрва се идеја о ослобођењу Светог Града чинила чудесном, јер је могла да уједини хришћански Исток и Запад у некаквом заједничком подухвату. Старе неслоге, поделе, незадовољства око поделе територија и други чиниоци, економско-војни, условиће да

5 Немогуће је са пар речи објаснити сву комплексност односа Рима и Цариграда током векова, па и у време Светог Саве, а и данас. Све је почело са оснивањем Константинопоља 30. маја 330. године. Углавном суштина насталих проблема и јурисдикционих препирања лежи у чињеници да се политичко мењање граница територија није поклапало са црквеним границама и јурисдикцијама. Дешавало се да, након поделе Римског царства, једна територија политички припадне Источном Римском царству, а да јурисдикционо и даље потпада под надлежност Римске цркве (пример-Солунског викаријата). О Бугарској Цркви и њеном „јурисдикционом лутању“ требало би написати мноштво књига и то објаснити. Све у свему, трагедија нашег народа је у томе што се нашао тачно на међи Истока и Запада и то њихово препирање обликовало је и дан-данас обликује нашу историју.

6 Видети одличну студију Владислава Пузовића „Црквене и политичке прилике у доба Великог Раскола 1054. године“, Хришћански културни центар, Београд, 2008.

7 Српска несрећа је била у томе што се српски народ нашао „преполовљен“ између Рима и Цариграда, јер је „демаркациона линија“ ишла отприлике потезом Београд-Скадар.

8 Арапи су предвођени калифом *Омаром ибн ал-Хашадом* 636. године у бици на реци Јармуку нанели тежак и неочекивани пораз Византинцима. Следи двогодишња опсада Јерусалима, након које је, према каснијим сведочанствима, јерусалимски патријарх Софроније, пошто је успео да из града тајно изнесе Часни Крст и пошаље га у Цариград, предао Омару кључеве Светог Града. О овоме види код А.А. Vasiliev, *Istoria Imperiului Bizantin*, ed. Polirom, 2010, pg. 230.

сва неслога између западних војски крсташа и византинаца кулминира 1204. године када су крсташа у свом четвртном походу на Свету Земљу, заузели и сам Константинопољ.⁹

Византију је угушила њена унутрашња неслога. На престо византијских царева сео је Балдуин IX Фландријски, један од вођа крсташа, а за цариградског патријарха је постављен венецијанац Тома Морозини. Латински обруч стегао је и српске кнежевине и Свету Гору Атонску, а помоћи није било ниодкуда. Створене су нове државе на Балкану: „скиптар Византијског царства пренео се из Цариграда у Никеју, где се учврстио Теодор I Ласкарис, а грчке државе биле су и Епирска деспотовина, оличена у Михајлу I Анђелу (1204-1215), и Трапезунтско царство на челу са браћом Великим Комнинима, Алексијем и Давидом, унуцима византијског „крвополитника“ Андроника I. На Балкану су настале латинске државе: Атинско војводство, Ахајска кнежевина, Солунска краљевина и Латинско царство, од којих је само ова последња имала непосредни утицај на прилике у Србији током XIII века. Са друге стране, у Србији управо у то време наступа период стабилности. Грађански рат између Стефана и Вукана, синова Намањиних, започет неколико година раније, окончан је управо тада, у духу заоставштине њиховог оца Стефана Немање-Светог Симеона. У суседној Угарској, такође је убрзо након пада Цариграда, услед смрти краља Емерика и његовог сина Ладислава III, окончан вишегодишњи рат учвршћењем на власти краља Андрије II (1205-1235). Ипак, чини се да се несрећним околностима по православни свет највише

9 У својим унутрашњим династичким борбама, византијски претенденти на царски престо (у овом случају Алексије IV Анђел), нису презали од склапања погубних савеза само ради својих уских интереса. Тако је било и 13. априла 1204. године, а тако ће бити и 200 година касније, када су исти ти Византинци, довели Турке у Европу као своје савезнике и тиме запечатали своју судбину, која ће кулминирати 1453. године падом Цариграда и коначним гашењем Римског (источног) Царства.

окористила Бугарска, која је у време Калојана (1197-1207)¹⁰ знатно проширила своје границе у Тракији и Македонији. Тиме је Друго бугарско царство постало нови сусед Србије на југу уместо Византијског царства.¹¹

Византија се распала. У Малој Азији, са седиштем у Никеји, избегли су значајнији цариградски великаши,¹² а са њима и део константинопољске црквене јерархије. Други, на челу са цариградским патријархом¹³ избегли су у Бугарску. Цариград су запосели Латини где су устоличили свога патријарха.¹⁴ У источним крајевима бившег царства, у Епиру, осамосталила се Епирска деспотовина уз подршку Охридске архиепископије и охридског архиепископа. Бугари су духовну потпору својој царевини нашли код римског папе, јер је Бугарска Црква, у време Калојана, потписала унију са Римом.

10 Године 1204. Бугарска и Римска црква су потписале унију. Папин изасланик кардинал Лав је прогласио Калојана за краља Бугара и Влаха, а архиепископа Василија за примаса Бугарске цркве. У својим писмима Инокентију III Калојан је међутим инсистирао да се потписује као цар, а његов првосвештеник да се титулује као патријарх Бугарске цркве. Унија са Римом је опстала до 1235. године.

11 Равић П. Ивана, *Црква и држава у српским земљама од XI до XIII века*, докторска дисертација, Београд, 2013, стр. 228-229.

12 Византијски цар Алексије IV Анђел је убијен, а цариградски патрицији су изабрали Алексија Дуку Мурзуфла за цара (овај је неславно побегао из града). Борбу са крсташима су наставила браћа Ласкарис, Теодор и Константин. Последњег је у цркви Свете Софије за новог цара крунисао патријарх Јован, али спаса Великом Граду није било и Ласкариси су се повукли из града и избегли у Никеју. Ту су поставили темеље новој држави-Никејском царству.

13 Истини за вољу, у време пада Цариграда, патријарх је био Јован Каматера, који је такође избегао али не у Никеју већ у Дидимотику. Стар и болестан, није тео да пређе у Никеју и крунише Теодора Ласкариса за цара.

14 Први латински „цар“ у Константинопољу је био Балдуин IX Фландријски, један од вођа IV крсташког похода, који је 16. маја 1204. године проглашен за новог римског цара под именом Балдуин I. За цариградског-латинског патријарха је изабран Венецијанац Тома Морозини. Ово стање је трајало до 1261. године, када је Михајло VIII Палеолог поново заузео Цариград и васпоставио Византијску царевину.

Свака од ових нових држава, претендовала је да се назове наследником Византијског царства, али „*Imperium sine Patriarcha non stare*“ (Нема цара без патријарха!). Ту је био велики проблем. У Цариграду је венецијански дужд Енрико Дандоло, вештим сплеткама довео на царски престо свог човека, Балдуина Фландријског уместо много способнијег Бонифација Монфератског. За патријарха су венецијанци прогурали свога, Тому Морозинија. Иако су имали и „патријарха“ и „цара“, нико у православном свету није то признавао, што је био проблем нарочито у погледу духовног ауторитета цариградског-латинског патријарха. Трапезунт није био у жижи догађаја, будући доста удаљен од престонице, Бугари су потписали Унију са Римом и тиме искључили себе и своју цркву из Православља, у Солуну и Ахаји владали су Латини и једини који су преостали да међусобно реше која ће од двеју грчких држава и званично постати наследница Византије биле су Никејско царство и Епирска деспотовина.

Ривалство између Никеје и Епира обележило је и нашу, српску државу Немањиха. Са падом Цариграда и Света Гора је подпала под латинску власт и власт латинског цариградског патријарха. Увидевши сву трагику новонастале ситуације, Свети Сава, на позив свога брата Стефана, преноси свете мошти мироточивог родитеља у Србију и над њима мири завађену браћу: „под притиском утицаја римске курије српска држава се поново била расцепила на Зету и Рашку. Сасвим одан Риму и подржаван од Маџара, Вукан се није задовољио владавином у Зети, него је 1202. године протерао свога брата Стефана са престола и дао пун замах мисионарима Рима, који су својим радом изазвали огорчење народа и тиме, против своје воље, омогућили да се Стефан, уз помоћ Бугара, године 1203. поново врати на престо. У Србији је, у то време и касније, у ствари, беснио грађански рат на који је и сам Стефан указао у

писму, којим је Светог Саву позвао да се врати у Србију.¹⁵

Братовљево писмо о стању у Србији, као и догађаји око Цариграда, и на целом Балканском Полуострву, нагнали су Светог Саву да напусти Карејску испосницу и Свету Гору и запути се пут домовине. Сава је био виђена личност и веома значајно име, како на Светој Гори, тако и у целом Православљу. Имао је широка и многобројна познаства, а једно од њих, дугогодишње, искрено пријатељство Сава је делио са солунским митрополитом Константином Месопотамитом.¹⁶ Пре доласка у Србију, Свети Сава је послом ишао у Солун, највероватније негде око 1203./1204. године и то са циљем да припреми материјал који ће му потребовати при састављању словенског „Номоканона“. Сава је иначе био изванредан познавалац црквеног права, канона и типика и ту своју љубав према црквеном устројству делио је са митрополитом Константином.¹⁷ Те године, у Солуну, на празник цркве Свете Софије, седишту Солунске митрополије, а на позив

15 Слијепчевић, Ђоко, *Историја Српске православне цркве*, књига I, БИГЗ, Београд, 1991, стр. 63.

16 Уз помоћ истог митрополита, у манастиру Филокалу, у Солуну, Свети Сава ће саставити своје најзначајније дело: „Номоканон“, познатији као „Крмчија“.

17 Константин Месопотамит, митрополит солунски од 1197-1227, био је веома учен човек. Још као лаик истакао се на високим државничким функцијама. За време царава Исака II и Алексија III Анђела био је практично први министар Царства. Између 1204. и 1224. године, био је у избеглиштву због латинског освајања Солуна. Враћа се на своју катедру после пропасти латинског Солунског краљевства али пошто одбија да Теодора Комнена Дуку крунише за византијског цара, поново бива приморан да напусти своју митрополитанску катедру, на коју се враћа 1227., али већ 1230. године се не налазе помени о њему. Солунска кадетра се јавља као удова, што само може да значи да се митрополит Константин упокојио између 1227. и 1230. године. У време док је он био први министар Византијске царевине, Свети Сава је добио право да однови светогорски манастир Хиландар, па се може слободно закључити да је Савино и Константиново пријатељство још из тог времена. Управо је он био тај који је Светом Сави пружио сву потребну канонску грађу и литературу, као и несребичну помоћ у састављању монументалног словенског „Номоканона“ који ће бити правни темељ српске средњовековне државе и цркве.

митрополита Константина дошла су још тројица архијереја, Михајло епископ Касандрије, Димитрије, епископ адрамеријски и Никола епископ Јерисоса. Имајући у виду да су како Сава, а тако и митрополит Константин били изванредни познаваоци канона и црквеног права уопште и да је Сава током целог свог живота инсистирао на поштовању канона и закона,¹⁸ а и чињеници да је Саву управо епископ Никола из Јерисоса рукоположио у чин јерођакона и потом јеромонаха, може се закључити, по ономе што Доментијан говори у *Житију Светиој Саве* да је Сава управо у Солуну, примио архимандритски чин¹⁹ јер је тада већ имао преко 30 година.

Свакако се у Солуну разговарало и о текућим догађајима који су потресали Цркву и Византијску царевину и о будућим плановима. Није било лако наћи канонски исправан правац којим ваља ићи као верник, а тим више као црквени великодостојник. Од Солуна и Савиног повратка у Србију, може се слободно рећи да отпочиње једна нова етапа у животу Светог Саве која ће, као коначни циљ, имати добијање аутокефалије за Српску Цркву као и стабилност, независност и јачање српске државе.²⁰

18 О строгом поштовању канонских одредби од стране Светог Саве биће речи и приликом описа његове хиротоније у чин епископа.

19 Доментијанова одредница *“кад му је стигло време”* заправо упућује на канонима прописано доба за рукоположење. 14. канон Трулског Шестог Васељенског Сабора одржаног у Цариграду, у периоду од новембра 680. до септембра 681. године, а којег је сазвао цар Константин IV Погонат (648-685) и одржаног у царском двору, у свечаној сали са сводовима па је зато и познат као Трулски сабор, каже се: “Канон светих и Богоносних Отаца наших (Неокесаријски 11) нека се чува и у овоме: „презвитер се не рукополаже пре тридесет година, макар био човек веома достојан, него нека сачека; јер је и Господ Исус Христос у тридесетој години био крштен и почео учити.” Такође „ни ђакон нека се не поставља пре двадесет пет година, ни ђакониса пре четрдесет година” (Трул.15; Неок.11; Карт.16)” - Еп. Атанасије Јевтић, *Свештени канони Цркве*, Београд, 2005, стр. 148.

20 Ђоко Слијепчевић у својој *„Историји српске православне цркве”* вели: „Димитрије Хоматијан, савременик Светог Саве и његов љути противник, био је у праву када је у повратку Светог Саве видео његову жељу да служи отаџбини.

Својом делатношћу у Србији, између 1208. и 1217. године, Свети Сава је, као студенички архимандрит, градио темеље Српској Цркви и држави. Просвећивао је народ, писао, проповедао, подучавао, помагао својој браћи у вођењу државе и припремао терен за оно што ће бити круна његовог животног дела - стицање аутокефалије за Српску Цркву. Засигурно је делатност Светог Саве у том периоду детаљно обрађена у теолошко-историографској литератури и не бисмо се задржавали на томе да детаљно обрадимо тај период. Нећемо дубље залазити ни у разлоге Савиног напуштања Србије 1217. године и повратка на Свету Гору. Мишљења су опречна, али неоспорна је чињеница да је Сава имао велики утицај на свог брата, првокрунисаног краља Срба Стефана и да је међу њима увек, и то договорно, чињено само оно што ће се показати најбољим за младу српску државу и Цркву. Нама је циљ и сврха да у овом раду образложимо црквено-правни и историјски подухват Светог Саве око добијања аутокефалије 1219. године, па ћемо се надаље усредсредити на ту тему.

Канонске одреднице

Пошто смо, у главним цртама, представили стање у окружењу и делатности Светог Саве и његових подухвата око добијања аутокефалије за Српску Цркву, сада ћемо прећи на конкретно, црквено-правно образложење самог поступка.

У 34. Апостолском правилу стоји: *„Еѣискоѣи свакоѣ народа (ἐκάστων ἐθνους) ѡреба да знају Првоѣа између њих и да ѣа смаѡрају као ѣлаву, и нишѣа сувишнѣо (περιστὸν = више од надлежноѣ) да не чине (= не ѡредузимају) без њеѣовѣо мишљења, неѣо сваки нека чини само оно шѣѣо се ѡииче њеѣове еѣархије*

Критикујући Светог Саву због напуштања Свете Горе Хоматијан вели, да је Светог Саву „љубав према отаѣбини заробила и уградила из Тврђаве Свете Горе...“, види: Слијепчевић, Ђоко, *наведено дело*, стр. 64.-65.

(παροικία) и њој њодручних месџа. Али ни онај (Први ейиској) нека не чини нишџа без знања свију (οσџαλιχ ейискоја). Јер џако ће диџи једнодушностџ (ὁμόνοια = слоја) и џрославиће се Бој, кроз Госџода, у Свеџоџе Духу, Оџац и Син и Свеџи Дух.“²¹

Управо у првим речима овог канона налазимо образложење жеље Светог Саве да и Срби добију свога првојерарха: „ейискоји свакој народа (ἐκάστω ἐθνους) џреба да знају Првоја између њих и да ја сматџрају као џлаву...“, јер су територије које су чиниле српску државу Стефана Немањџћа, биле под различитим црквеним јурисдикцијама: римском, бугарском, охридском (као „испостајом“ дивше цариградске).²² Тражење аутокефалије није био канонски преседан. Свети Сава је за пример имао Бугарску цркву,²³ са којима је било

21 Еп. Атанасије Јевџић, *Свеџиџени канони Цркве*, Београд, 2005, стр.46.

22 Охридсакa архиепископија има веома бурну историју. У време Светог Саве, седиште ове архиепископије налазило се у Охриду, у Епирској деспотовини. После пада Цариграда 1204. године, великаши који су избегли из града, потражили су уточишта по разним провицијама царевине - темама. Тако су браћа Комнени, Алексије и Давид нашли уточиште у теми Халдији, у граду Трапезунту, на обалама Црног мора, и ту основали Трапезунтско царство. Браћа Ласкариси, Теодор и Константин основали су Никејско царство у Никеји, у малоазијској теми наспрам Цариграда, а у Епиру је избегао Михајло I Ањџел Комнин Дука и ту основао Епирску деспотовину. Сви су они претендовали на византијску царску круну, али једино је Константин Ласкарис био (донекле) регуларно крунисан за византијског цара са титулом Константин XI. То „донекле“ долази отуда што су браћа Ласкариси једини, од знаменитиџих војсковођа и великаша, остали да се супротставе крсташима који су надирали у Цариград. Цариградски патријарх Јован X је у цркви Свете Софије, на за то специјално одређеном месту, које се зове „Омфалион“ крунисао Константина Ласкариса за византијског цара. Ово је веома значајно за нас, јер ће и то, регуларност никејске владалачке куће, утицати на Светог Саву да баш у Никеји потражи аутокефалију за Српску Цркву.

23 Покрштавање бугарског кана Бориса од стране Светих Кирила и Методија, око 864. године, представља улазак Бугара у хришћанску васељену. Борис-Михајло, тежио је и од Цариграда тражио да Бугарска Црква добије своју аутокефалију и да се уброји у ред 5 великих патријаршија, у Пентархију, али му Цариград то није дао и Бугари су се окренули Риму. Тек ће цар Симеон 919. године на црквено-народном сабору Бугарску Цркву прогласити аутокефалном патријаршијом, али то ће се конкретизовати тек 927. када ће и званично, од стране Цариградске Мајке-Цркве и декретом цара Јована Цимискиса, Бугарска Црква бити призната као

доста осцилација, али неоспорна је чињеница да су управо они прокрчили пут Светом Сави и указали којим правцем ваља ићи.

Прва чињеница је та да су српске земље биле под јурисдикцијом што Бугарске Цркве, што Барске архиепископије, што Охридске архиепископије. Са Бугарима и Латинима у Бару било је лако, јер је Римокатоличка црква, а и Бугари су пристали уз Римску цркву, сматрана шизматичком и по канонима, њена јурисдикција није признавана: „*Да се не ѿреба молиѿи (заједно) са јереѿицима или расколницима*“²⁴, јасно прописује 33 канон Лаодикијског помесног сабора, а сви који су припадали римској јурисдикцији, укључујући ту и Бугаре, били су расколници/шизматици. Проблем је била православна Охридска архиепископија која је јурисдикционо покривала територију српске краљевине. Рашка, призренска, липљанска и део нишке епархије, биле су део Охридске архиепископије и налазиле су се у држави Стефана Првовенчаног. Логично би било да је Свети Сава пошао охридском архиепископу Димитрију Хоматијану (1216-1236) да тражи аутокефалију. Архиепископ Димитрије и да је хтео, није канонски то могао учинити. Иако је Охридска архиепископија своје „аутокефалне“ корене тражила те у Јустинијани Прими,²⁵ те у Бугарској аутокефалној патријаршији,

аутокефална у рангу патријаршије, чиме је постала шеста по реду општепризната патријаршија. Ова прва Бугарска Патријаршија била је укинута после пропасти Самуиловог царства.

24 Еп. Атанасије Јевтић, *Свешѿени канони Цркве*, Београд, 2005, стр. 295.

25 Цар Јустинијан I је својом 131 Новелом 535. године установио град (Јустинијана Прима) који је он подигао и у коме је успостављена и аутокефална архиепископија која да покривала цео Илирик. Ова аутокефална архиепископија није дуго трајала. Већ 615. године, град су са лица земље збрисали Авари, чиме и као црквени центар овај град губи свој значај. Друга је ствар што се Охрид као црквено-административни центар појавио управо на територији бивше аутокефалне архиепископије, али он никад није добио исто достојанство као Јустинијана Прима. Што се тиче Бугарске патријаршије, истина је да је њено седиште једно време било у граду Охриду, али повезивати седиште са достојанством је заиста више него тенденциозан поступак. Византијски цар Василије II Бугароубица је расформирао Бугарску патријаршију и причислио је

она то није била. Охридска архиепископија је једино била аутономна јединица Цариградске патријаршије и није чак ни могла да се назове њеном наследницом, т.ј. наследницом патријаршијског цариградског трона након пада Великог Града 1204. године. Њен архиепископ Димитрије Хоматијане је на све начине покушавао да оспори легитимитет цариградско-никејског патријарха, па је сам приступио крунисању Теодора Комнина Анђела за византијског цара у Солуну 1227. године, а врло добро је знао да једино патријарх може крунисати цара, тако да нити је крунисање било валидно, нити је Димитрије Хоматијан постао патријарх.

Стање како у политичком, тако и црквеном погледу, након пада Цариграда 1204. године није било редовно. Борбе са Латинима у Цариграду довеле су до брзе промене на византијском престолу. Алексије III Анђел је побегао из града, слепи Исак II Анђел је умро у тамници, а његов син Алексије IV Анђел задављен је такође у тамници (8. фебруара 1204.). За цара је крунисан Алексије V Дука Мурзуфл, који је априла месеца исте 1204. године, такође побегао из Цариграда и неколицини војсковођа препустио одбрану града од навале крсташа. Последњи регуларно крунисани византијски цар пре пада Цариграда у руке Латина био је Константин X Ласкарис, кога је у цркви Свете Софије, на за то посебно одређеном месту које се зове Омфалион, за византијског цара крунисао цариградски патријарх Јован X Каматир (1198-1206). Браћа Ласкарис нису могли ништа предузети, иако су се витешки борили, морали су и они, као и патријарх Јован да напусте град и препусте га Латинима. Крсташа су након заузећа града

Цариградској патријаршији. Охридска архиепископија је била САМО аутономна црквена јединица Цариградске патријаршије и као таква нити је била засебно уведена у Диптих православних цркава нити је могла да некоме, т.ј. Србима да нешто што ни она сама није имала, што је Свети Сава као изванредан познавалац црквених канона знао.

чинили таква зверстава да су становници Цариграда, после говорили: Боље турска чалма него латински клобук.

Све у свему, византијски цар Константин X Ласкарис и његов брат Теодор, повукли су се у Никеју, патријарх Јован је избегао у Дидимотику, а остали куд је који могао: у Трапезунт, Епир или другде. Латини су гонили Ласкарисе и већ у децембру 1204. године на малоазијској обали, близу Никеје, Латини су победили Ласкарисе када је Константин тешко рањен, да би нешто касније, у марту 1205. године, преминуо од задобијених рана. Због напада Бугара са Дунава, Латини су се морали вратити из Мале Азије и кренути на Бугаре и њиховог вођу Калојана те су тако оставили Никеју на миру. Други од браће Ласкарис, Теодор, веома уман и способан човек, предузео је јачање Никејског царства и успео да утврди и државу и своју власт.

Са браћом Ласкарис из Цариграда су се повукли и византијски црквени великодостојници али не и патријарх Јован који је заштиту од Латина испрва потражио код Калојана. Проблем за ауторитет Ласкариса као регуларних наследника византијског трона настао је кад је цар Константин X Ласкарис 13. марта 1205. преминуо. Теодор Ласкарис је намеравао да он преузме византијску круну али није имао патријарха да га крунише. Позвао је патријарха Јована X Каматирада да дође у Никеју, али овај, будући већ стар и болестан одбио је. Патријарх цариградски Јован X Каматир се упокојио 1206. године у априлу или мају. Без патријарха никако није могли бити крунисања. Теодор је сазвао сабор епископа Цариградске патријаршије и на њему је епископ Михајло Ауторијан изабран за патријарха под именом Михајло IV, који је остао на цариградском патријаршијском трону све до своје смрти 1212. године. Патријарх Михајло је био је признат од стране свих источних патријараха као регуларни патријарх цариградски. Он је 1208.

године крунисао Теодора I Ласкариса за византијског цара.

Ту свакако треба напоменути да је предходник Димитрија Хоматијана на трону охридских архиепископа био Јован V Каматир²⁶ (1183.-1215.), који је био из исте цариградске породице Каматир као и бивши цариградски патријарх Јован X и ту можда треба тражити корен исте политике према Ласкарисима и Nikeјском царству. Није искључено да је и Димитрије Хоматијан наследио и наставио исту црквено-политичку линију, нарочито кад се има у виду његова негативна реакција на избор Светог Саве за првог Архиепископа српског.

Избор и хиротонија Светог Саве за архиепископа

По логици ствари, као врсни познавалац црквеног права, Свети Саве се да би добио аутокефалију за своју цркву. 1219. године обратио тачно тамо где и треба, у Nikeју, где је регуларни византијски цар био Теодор I Ласкарис, а патријарх, такође регуларно изабран са титулом цариградски архиепископ и васељенски патријарх, учени Манојло I Сарантен Харитопул (1216-1222). Сава је стигао у Nikeју с' јесени 1219. године у пратњи својих светогорских српских монаха и сарадника. Није одмах приступио испуњењу свог плана. Његов приступ је био дипломатски и веома префињен. При сусрету са царем Теодором и патријархом Манојлом предочио им је да Епирска деспотовина и Охридска архиепископија поступају душмански и неканонски и са изразитим непоштовањем према цариградском патријарху и византијском цару у егзилу, јер је охридски архиепископ отворено подржавао епирског деспота

26 Иначе породица Каматир је била у веома блиским односима са Комненима. Архиепископ охридски Јован Каматир је био веома блиски сарадник цара Андроника I Комнина.

и подгревао његове амбиције у односу на византијски трон.

„Јован Радоњић указује на то, да је рђав однос између Никејског царства и Епирске деспотовине и између васељенског патријарха и охридског архиепископа Димитрија Хоматијана олакшао Светом Сави остварење намере због које је отишао у Никеју: *За Срдију и њену ѿолиѿиичку независносѿ оѿасан је био ѿѿиичњени ѿоложај срѿске цркве ѿрема Охридској архиеѿискојѿи, јер је обично ѿреко црквене долазила и ѿолиѿиичка зависносѿ. Збоѿ ѿѿѿа су браћа, млади краљ Сѿеван и монах Сава, зѿодно искористѿили заѿеѿѿе огносе између еѿирских и никејских Грка, ѿѿе у Никеји замолили ѿризнање самосѿталносѿи срѿске цркве. Да се цариѿрадски ѿѿѿријарх ѿѿада налазио у Цариѿраду и да није било онде Лѿѿина и ѿодвојеносѿи између еѿирских и никејских Грка, ѿѿешко би Сава исѿословао самосѿталносѿ Срѿској Цркви“.*²⁷

Пре него што прикажемо сам избор Светог Саве за архиепископа, у вези главних „извора“ Доментијана и Теодосија, треба прецизирати следеће: „Доментијан је *Живоѿи Свеѿѿѿѿ Саве* завршио 1253. године, 34 године после добијања самосталности Српске православне цркве, а Теодосије, по свој прилици у другој или трећој десетини XIV века. Теодосије би, према томе, био много каснији сведок, који је свој *Живоѿи Свеѿѿѿѿ Саве* писао или 119. или 129. година после добијања самосталности. Познато је, а то је код нас чешће истицано, да се Доментијан и Теодосије не слажу у детаљима описа избора и посвећења Светог Саве за првог српског архиепископа“²⁸, али суштина догађаја је иста код обојице Савиних биографа.

Након што је Сава цару и патријарху предочио потребу да се Србима додели посебан архиепископ, ови су то усвојили и прихватили узимајући у обзир политичке и црквене аргументе

27 Слијепчевић, Ђоко, *наведено дело*, стр. 72.

28 Слијепчевић, Ђоко, *наведено дело*, стр. 74.

које је Сава изнео пред њима. Сава им је онда предложио да неког монаха из његове пратње изабере и да патријарх њега хиротонише. И цар Теодор и патријарх Манојло инсистирали су да Сава прихвати избор, али он није хтео пристати на то. „Наљућен због овога цар је пребацио Светом Сави:...*Требало је да се њокориш корисном савѣиу мноих, а не да се својом нейокорношћу ойиреш и остѣјеш љри своме. Тражи, рекао му је цар, који ће те освѣити, а ми нисмо безѣослени.* И тако уђе цар у засебну собу. Односи између Светог Саве и цара и патријарха нису се ипак променили: Свети Сава је пристао да буде биран...“²⁹, али канонски! Сава је инсистирао код патријарха, да се избор обави онако како канони предвиђају и да он не буде једини кандидат за избор иако се по природи ставри то наметало. Ту лежи смисао његовог одупирања цару и патријарху. Као врсни познавалац црквеног права, Свети Сава је хтео да све буде по пропису: „Интересантно је да и Доментијан и Теодосије указују на то, да је Свети Сава *канонски биран* за епископа и да он није био једини кандидат... Избор *љрвоѣ* епископа једне новостворене аутокефалне цркве, а о томе се радило и у случају Светог Саве, бива, по Никодиму Милашу, *љо оној љравној љракѣици која се уљврдила у средњем веку, наиме, доѣиични синод бира једно или љри лица, те љодноси свој изборни рад државној власѣи, којој љриѣада љраво да љољврди доѣиичноѣа за љрвоѣ ейискоѣа, и да му изда односну љрамаѣиу љризнања.*“³⁰ Сигурно је да је између нуђених варијанти, патријарх Манојло изабрао Светог Саву, о чему сведочи и Доментијан у *Живоѣи Св. Саве и Свеѣѣѣ Симеона: нућен мноѣо од љѣѣријарха и од свих високих царевих људи* Свети Сава је прихватио хиротонију.

На празник Светог Николе, 6. децембра 1219. године у цркви Свете Софије у Никеји, у којој је одржан и VII Васељенски

29 Слијепчевић, Ђоко, *наведено дело*, стр. 74.

30 Слијепчевић, Ђоко, *наведено дело*, стр. 75.

сабор 787. године, у присуству византијског цара Теодора, цариградски архиепископ и васељенски патријарх Манојло I Сарантен Харитопул хиротонисао је Саву Немањића у чин епископа са титулом архиепископ српских и приморских земаља, дајући „новопросвећеном и духовно рођеном сину своме све потребе његовог преосвећеног чина, и свој најпречаснији *ιηταί* (палицу, жезал) са сваком божанском влашћу *найисавиши* му сваку заповест у сву васељену.“³¹

Неко би помислио да се хиротонијом и добијеном граматом о истој завршила мисија Светог Саве у Никеји. То је била само половина посла којег је Свети Сава намеравао да тамо заврши. Иако је био хиротонисан за архиепископа свих српских и приморских земаља³² то никако није значило и да је та његова новопротеклована Архиепископија аутокефална! Сигурно да је цариградски патријарх могао да одузме од Охридске архиепископије које год територије/епархије је хтео, јер је он био поглавар и охридском архиепископу иако се овај „отимао“ од цариградске јурисдикције и себи „градио“ историјски наслеђену аутокефалију, али сви су знали да то није било тачно. Проблем је био преточити у дело то што је патријарх дао новопостављеном архиепископу, али за Светог Саву ни то не би представљало неки непремостиви проблем (и уопште није представљао) јер је имао политичко-војну подршку свога брата, српског краља, у чијој су се држави и под чијом влашћу су се налазиле дотичне територије. Интересантно је и то да патријарх Манојло није поименце набројао епархије које додељује новој архиепископији, већ је онако, уопштено навео „*све српске и њриморске земље*“ што није баш уобичајена пракса.³³ То је из веома практичног и прагматичног разлога

31 Слијепчевић, Ђоко, *наведено дело*, стр. 77-78.

32 О територијалном опсегу Српске Архиепископије вреди се детаљно позабавити, али то у неком другом раду.

33 Није ово преседан јер још у старо време имамо титуле оквирног карактера: епископ Рима и свог Запада, епископ Антиохије и свог Истока, епископ

тако учињено и написано. Имајући у обзир потенцијал младе српске краљевине пред којом је стојала обећавајућа светла будућност, што се показало као тачним, патријарх Манојло је оставио *ошворену* листу за придодавање нових територија, т.ј. нових епархија Српској Архиепископији, првенствено оних који су биле под папском или охридском јурисдикцијом.

Кад је све то било уређено, онда је Свети Сава пошао корак даље и затражио од цара и патријарха пуну аутокефалност Српске цркве. „Свети Сава је желео да има самосталну и слободну цркву, којом ни у чему неће влада^{ти} и источна (цариградска) и обратио се цару да њо^у зајовести^и њвоје^и царства њримам од блажено^и свесвет^ио^и оца васељенско^и њап^итријарха бла^иослов и зајовести^и ус^итима и руком, **и њисмено**, да њосле ово^иа **наш** архиепископ^и не долази овамо у Константи^инов град на освећење, не^ио да се онде освет^ии од сво^ијих епископ^иа.

Теодосије наводи овде један моменат којег нема код Доментијана: да цар кад је чуо да Сава тражи пуну аутокефалност Српске православне цркве њромени лице своје збо^и велике молбе, јер и њап^итријарху и свим бла^иородницима беше сасвим не^иудно. Јер хо^иаху да их освећењем и влашћу црквеном имају њокорним себи, њослушним и радосним. Цар, који се више морао руководити политичким обзирима, успео је да умири опозицију и патријарх, умољен од цара, **на^иише** бла^иослов, да више не долазе од српске земље у Константи^инов град, кад хоће да освет^ие себи архиепископ^иа, не^ио да **та^иј** архиепископ^и са сабором сво^ијих епископ^иа њо^и учини, или њак да се сами епископ^ии саку^ие да освет^ие себи архиепископ^иа. Руком и ус^итима њап^итријарх и сви архиепископ^ии, м^иѡро^или^ити и епископ^ии бла^иословише Све^ито^иа, и бла^иословише оне који ће њо^и њему би^ити и зајовести^и бла^иословене, њо^иѡисавиши сваки сво^ијом руком, ѡредагоше

Александрије и целе Африке, епископ Константинопоља-Новог Рима и васељенски патријарх.

Свешоме.³⁴

Из горе наведених извора, са црквено-правног становишта, Свети Сава је дословно испунио све што канонске одредбе предвиђају да би за своју цркву стекао аутокефалију. Постоје три услова која су подједнако важна и неизоставна за стицање аутокефалије то су: молба Цркве која тражи аутокефалију, пристанак мајке-Цркве која даје аутокефалију и признање осталих помесних Црка. Свети Сава је све ово редом испунио и то: као прво: обратио се Цркви која је имала врховну јурисдикцију над српским земљама- Цариградској патријаршији која јесте била у егзилу у Никеји, али је никејска јерархија била законити и континуирани представник цариградског трона, а не латински непризнати патријарх Тома Морозини који је столовао у Цариграду; друго: Свети Сава је регуларно изабран за архиепископа између тројице кандидата и хиротонисан од свог надређног архијереја (да не заборавимо да је Свети Сава био атонски клирик, а Света Гора је јурисдикционо припадала и припада Цариграду); треће: прво је добио архиепископску титулу, а тек после тога, као канонски представник „свих српских и поморских земаља“ у својству архиепископа (са издатом граматом) тражио је аутокефалију за своју Цркву; четврто: добио је грамату (Томос) о аутокефалији *руком и устима од патријарха и свих архиепископа, митрополиита и епископа* потврђену и потписану; и на крају, Свети Сава се, на својим путовањима како 1229. године, а нарочито на другом путовању 1234. године, састао са свим православним патријарсима: са цариградским Германом II, наследником патријарха Манојла Сарантена, са јерусалимским Атанасијем, александријским Николом и антиохијским Доротејем и од свих био примљен и признат као архиепископ Српске аутокефалне православне цркве. Већу потврду нити је могао тражити, нити је могао добити.

34 Слијепчевић, Ђоко, *наведено дело*, стр. 77-78.

У закључку можемо само толико подвући, да је наш Први Архиепископ био врсни познавалац црквеног права, да су његова књижевна дела и сви његови поступци чињени у складу са канонима Свете Православне Цркве и да су управо због тога и охридски архиепископ Димитрије Хоматијан као и други роптаци на дело Светог Саве током векова остали без аргумената и њихове су притужбе празно и бесмислено одјекивале и тад, као и сад.

Библиографија:

1. СВЕТО ПИСМО СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЈЕТА - БИБЛИЈА, издање Светог Архијерејског Синода СПЦ, Београд, 2010.
2. Vasilev A.A (2010): *Istoria Imperiului Bizantin*, ed. Polirion, București.
3. *Животъ свейѡѡа Саве и свейѡѡа Симеона*. Превео др Лазар Мирковић. Са предговором др Владимира Ђоровића. Београд, СКЗ, 1938.
4. Јевтић, Атанасије (2005): *Свешћени канони Цркве*, манастир Тврдош, Требиње и Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Београд.
5. Коматина, Предраг (2014): *Црквена ѿолиѡѡика Визанѡѡије од краја Иконоборства до смрти цара Василија I*, Институт за византолошке студије, Београд.
6. Мидић, Игњатије (1995): *Сећање на будућност*, Повереништво манастира Хиландара, Београд.
7. Острогорски, Георгије (2017): *Историја Византије*, MIBA, Munchen.
8. Perșă, Răzvan (2018): *Canoanele Apostolice și Canoanele*

Sinoadelor Ecumenice, ediție bilingvă, ed. Basilica, București.

9. PIDALION, ed. Fototip a originalului din 1844 editată de man. Neamț și Secu.

10. Поповић, Јевсевије (1912): *Ойшѣиѣ црквена истѣорија*, Сремски Карловци.

11. Слијепчевић, Ђоко (1991): *Истѣорија Срѣске ѣправославне цркве*, књига I, БИГЗ, Београд.

12. Равић П. Ивана (2013): *Црква и држава у срѣским земљама од XI до XIII века*, докторска дисертација, Београд.

13. Floca N. Ioan (2005): *Canoanele Bisericii Ortodoxe – note și comentarii*, Sibiu.

www.dbsr.ro

Дејан Ристић

МЕХМЕД ИЛИ РУСТЕМ-ПАША? Ко је, заправо, 1557. године обновио Српску православну цркву?

Година 2019. је период великог јубилеја током кога Срби обележавају осам векова од успостављања Српске православне цркве у рангу аутокефалне (самосталне) архиепископије. Највеће заслуге за тај, без икакве сумње, изузетан подухват несумњиво има архиепископ Свети Сава I Српски.

Овде је важно указати и на то да су чак петорица поглавара Српске православне цркве током претходних осам векова носила име Сава, да су тројица од њих канонизовани под именом Свети Сава Српски, док су, засигурно, двојица међу њима били Немањићи. Стога је уз име утемељитеља и првог архиепископа Српске цркве увек важно нагласити да је у питању Свети Сава I (Први) Српски.

Вреди се, стога, на овом месту подсетити све петорице Сава који су били поглавари Српске православне цркве.

Свакако најпознатији и без икакве сумње најзначајнији, један од истинских очева нације, био је архиепископ Свети Сава I Српски (1219-1233.). Следећи у низу био је његов братанац, архиепископ Свети Сава II Српски (1263-1271.). На самом почетку XIV stoleћа на челу наше Цркве налазио се и архиепископ Свети Сава III Српски (1309-1316.). Коначно, као поглаваре Српске православне цркве истога имена бележимо и патријархе Саву IV (1354-1375.) и Саву V (1396-1407.).

Тиме је низ поглавара Српске православне цркве који су носили велико и часно име Сава, барем за сада, био окончан.

Но, у 2019. години када се навршава велики јубилеј Српске православне цркве - а то је 800. годишњица њеног оснивања у рангу аутокефалне архиепископије - корисно је подсетити се и тога да је Црква у Срба, као истински народна црквена организација, у потпуности следила историјски и друштвени развој свога народа.

Делећи судбину сопственог народа и његове државе, Српска црква је доживљавала раздобља успона и падова. Како је држава јачала, тако је са њоме снажила и Српска црква. Међутим, када би држава доживљавала кризу или нестајала са политичке сцене (примерице, период османске окупације) тада би и Српска црква западала у раздобље слабљења или чак потпуног престанка постојања као црквена организација.

Подсетимо се и тога да је Српска православна црква успостављена 1219. године у рангу аутокефалне архиепископије да би 1346. била уздигнута у ранг патријаршије.

Као црквена организација почела је постепено да замире након 1463. године да би била обновљена 1557., у време султана Сулејмана I Величанственог.

Коначно, патријарх српски Калиник II, пореклом Грк, укинуо је 1766. године Српску православну цркву која је, напослетку, као јединствена и аутокефална црквена организација обновљена тек 1920. године од када изнова постоји и делује у континуитету.

Убрзо после коначног (другог) пада српске Деспотовине 1459. године, преминуо је тадашњи српски патријарх Арсеније II. Било је то 1463. године. Не желећи да и формалноправно укину Српску цркву османске власти одлучиле су се за знатно перфиднији, али подједнако ефикасан метод који се огледао у систематском и доследном вишедеценијском спречавању избора новог патријарха.

Деловање у том правцу би, по мишљењу ондашњих

османских главара, током вишедеценијског упорног спречавања избора српског патријарха временом неумитно довело до потпуног или макар делимичног замирања Српске цркве као

др Никола Радосављевић „Русџем-паша и Мехмед-паша“, оловка на џајиру, 40 x 30 cm, 2019.

црквене организације.

И то се заиста и догодило.

Тако су Срби, током наредних безмало стотину година (од 1463. па све до 1557. године), били без свог патријарха.

Те знамените 1557. године, међутим, дошло је до преокрета те су османске власти дозволиле избор новог патријарха и, са тиме у вези, постепену обнову Српске цркве као црквене организације.

Тада је на древни трон Светог Саве I Српског ступио патријарх Свети Макарије I (из породице Соколовић).

У нашој јавности је већ дуже време уврежено мишљење како је за обнову Српске православне цркве, до које је дошло током 1557. године, најзаслужнија личност нико други до османски велики везир Мехмед-паша (Соколовић), „брат“ српског патријарха Светог Макарија I.

То уверење је толико снажно и утемељено да је велики везир Мехмед-паша недавно „добрио“ чак два споменика, од којих је на једном представљен у загрљају са својим „братом“ патријархом српским Светим Макаријем I. Тај споменик налази се у Кустуричином Андрићграду у Вишеграду (Република Српска).

Откривајући споменик „браћи“ Соколовићима у Андрићграду Матија Бећковић је, том приликом, поред осталог рекао и то да је „овај чин српски народ чекао вековима. Откако је света и века није било ни оваквог споменика, ни овакве браће, ни оваквог града, ни оваквог мотива каквог нема ни код Шекспира. А где се то могло десити ако не у Андрићграду и ако не на Видовдан.“ Овим речима он је, на симболичан начин, изразио осећања знатног броја савремених Срба у вези са „браћом“ Соколовићима, а посебно са историјским наслеђем великог везира Мехмед-паше.

Ипак, са правом се поставља питање шта нам говоре

историјски извори и шта, заправо, јесте историјска истина у вези са тим знаменитим догађајем који се одиграо током 1557. године, односно са личностима патријарха српског Светог Макарија I и великог везира Мехмед-паше (Соколовића)?

Ко је, заправо, био тај османски велики везир који је заслужан за обнову Српске цркве 1557. године и да ли су патријарх српски Свети Макарије I и Мехмед-паша били браћа?

И, коначно, да ли обнављање Српске православне цркве, као самосталне црквене организације, до чега је дошло током 1557. године, има било какве везе са годишњицом Косовске битке и великим празником Видовданом?

У одговору на ова питања кренућемо обрнутим редом, и то од овог последњег.

Дакле, обнова Српске православне цркве, као аутокефалне црквене организације у рангу патријаршије, нема ама баш никаквих додирних тачака са датумом када се 1389. године одиграла знаменита Косовска битка, нити са великим празником Видовданом. Стога у речима нашег истакнутог песника Матије Бећковића препознајемо управо онај моменат када стваралац напушта сферу историјских чињеница и истина и, користећи се уметничком слободом, повезује одређене догађаје из националне прошлости који са историјском реалношћу немају никаквих додирних тачака. Другим речима, ствараоцима у области уметности дозвољена је креативна слобода која не постоји у домену критичке, научне историографије која своја сазнања, закључке и вредносне судове (оцене) заснива искључиво на основу непобитно утврђених чињеница.

Рекли смо већ да је уврежено мишљење како је велики везир Мехмед-паша (Соколовић) те знамените 1557. године обновио Српску цркву у рангу патријаршије што не одговара историјским чињеницама јер је одлуку тог значаја и последица

могао донети искључиво султан, а то је у овом случају био Сулејман I Величанствени (1520-1566.). Сасвим је могуће и то да је у процесу доношења одлуке могао учествовати и велики везир, али то тада, гле чуда, није био Мехмед-паша (Соколовић).

Код нас се, очито, свесно заборавља да је током те 1557. године Мехмед-паша (Соколовић) био тзв. трећи везир, као и да ће велики везир постати тек 1565. године, дакле осам година након што је била обновљена Српска црква.

Стога се са правом поставља питање ко је, заправо, био велики везир те 1557. године који је допринео обнови Српске патријаршије уколико то неким случајем није Мехмед-паша (Соколовић)?

Такође, занимљиво је и осврнути се на питање одкуда уопште име Мехмед-паше (Соколовића) у контексту обнове Српске православне цркве 1557. године?

Наиме, у једној турској пореској књизи из средине XVII столећа постоји забелешка у којој се наводи да је Српску патријаршију обновио велики везир. Али, уколико знамо да је она била обновљена 1557. године онда је то било у време када је велики везир био Рустем-паша (1555-1561.), али не Мехмед-паша (1565-1579.)

Историјска сведочанства нам недвосмислено указују да је то био Рустем-паша (Опуковић) који се на положају великог везира налазио чак у два наврата, и то од 1544. до 1553. и од 1555. до 1561. године.

Другим речима, за обнову Српске цркве 1557. године заслужни су султан Сулејман I Величанствени и његов ондашњи велики везир Русмет-паша (Опуковић), а не потоњи велики везир Мехмед-паша (Соколовић).

С друге стране, велики везир Мехмед-паша (Соколовић) и патријарх српски Свети Макарије I, по свему судећи, нису били браћа. У најбољем случају могли су бити искључиво даљи

сродници. Ко је, уистину, био патријарх српски Свети Макарије I „питање је на које је немогуће поуздано одговорити“, записао је наш славни историчар академик проф. др Радован Самарџић.

У којим је, дакле, историјским околностима баш током те знамените 1557. године дошло до обнављања Српске православне цркве у форми аутокефалне црквене организације?

На самом почетку важно је нагласити и то да је, непосредно по ступању на османски владарски престо, султан Сулејман I (потоњи Величанствени) отпочео читав низ ратова који су за циљ имали даље територијално проширење и јачање његове увелико моћне државе.

Први велики успех султан је постигао већ колико наредне 1521. године када је, након дуге и крваве опсаде, освојио Београд.

Убрзо је кренуо у свеопшти рат противу већ доброно посусталог и клонулог угарског краљевства које је свој потпуни слом и коначни крај доживело 1526. године, у великој бици на Мохачу.

У османско освајање Угарске била су уложена велика материјална средства. После неколико деценија борби против Османлија, Угарска је била и демографски и привредно девастирана земља.

Изградња и финансирање управног и одбрамбеног система у Будимском ејалету, који је створен 1541. године, финансијски су преоптеретили султанову царску благајну. Да би очувале економску и политичку стабилност државе османске власти су морале да пронађу нове изворе пореских прихода, а интегрисање Српске цркве у османски порески систем несумњиво је био део тих напора.

Српски патријарси су били дужни да плаћају 100.000 аспри годишње, исто толико и на име таксе за издавање берата (указа) приликом свог постављења и код смене султана.

Патријарх српски Свети Макарије I је већ у првој години свог патријарашког мандата био у обавези да у османску царску државну благајну уплати око 3.350 венецијанских златних дуката. Подсетимо се и тога да је у том раздобљу млетачки дукат имао масу од 3,5 грама злата финоће 23,5 карата па се може закључити да је српски патријарх у првој години своје црквене управе султановој царској благајни предао око 12 килограма најфинијег злата.

Заузврат, српском патријарху је било загарантовано право да обавља верску службу, поставља епископе и несметано прикупља црквене дажбине од подређеног му свештенства, монаштва и верника.

Убрзо по доласку Мехмед-паше (Соколовића) на положај великог везира, а то се догодило током 1565. године, Српска православна црква доживела је један озбиљан ударац.

Већ колико у првим годинама владавине султана Селима II Пијанице (1566-1574.) донета је одлука о конфискацији свих манастирских и црквених имања. Православна црква је држави требало да плати таксу за сваку јединицу обрадиве површине коју су користили свештеници или монаси. Уколико свештеници и калуђери не би успели да прикупе потребна средства Турци би парохијске цркве, манастире и њихова имања одузимали и продавали. Такву злехуду судбину доживели су и они већ одавно запустели и порушени манастири, али и парохијски храмови.

Ни светогорски манастири нису били изузети од обавезе плаћања разноразних такси и намета па су велики и богатији манастири залагали преостале драгоцености или уз помоћ нових ктитора некако успевали да откупе највећи део својих некадашњих поседа.

Такође, о односу великог везира Мехмед-паше (Соколовића) према православном хришћанству сведоче и

његова дела која су остала забележена у историјским изворима.

У Београду су, тако, по његовој наредби, порушене многе цркве од чијег је материјала саградио свој безистан и караван-сарај.

Две године по смрти султана Сулејмана I Величанственог, Београд је посетио италијански путописац Марк-Антонио Пигафета који је, поред осталог, у свом делу под насловом „Пут од Беча за Цариград“ (1568. године), забележио и то да је „због тога што хоће да подигне безистан, караван-сарај и друге грађевине, Мехмед-паша у овом граду (Београду) наредио да се поруше три цркве рашких хришћана и јеврејске синагоге. Он *ће дојомоље није разрушио толико ради своје ђрадње колико да се у њима не би вршили обреди.*”

Међутим, у жељи да се ни на који начин не огрешимо о несумњиво значајну личност османског великог везира Мехмед-паше (Соколовића) ваља нам се изнова подсетити и тога да је управо он био непосредно заслужан за подизање монументалног и величанственог моста којим је, код Вишеграда, савладана моћна и брза Дрина.

Иако је потребно знати и то да су османске власти у вишевековном континуитету радиле на успостављању и одржавању главних саобраћајница, копнених и водних, важно је нагласити и заслугу Мехмед-паше (Соколовића) за изградњу једне од несумњиво најлепших ћуприја насталих у оквиру исламске архитектуре на овим просторима.

Дрина, подсетимо се и тога, никада није била само обична река.

Она већ вековима истрајно опстојава као некаква симболична, али у појединим раздобљима истовремено и стварна вододелница, односно пречесто и крвава граница између Истока и Запада.

Дрина је током претходних столећа означавала границу,

место сусретања, али и бруталног сукобљавања Источног и Западног Римског Царства, источног и западног хришћанства, ислама и хришћанства, Аустријског (аустроугарског) и Османског царства, једном речју, Оријента и Окцидента, без обзира на то шта под тим појмовима ми све подразумевамо.

Стога је османским властима било и више него неопходно да макар некако „укроте“, савладају и(ли) премосте ту моћну и силовиту реку.

То су учинили управо монументалном ћупријом која је требало да послужи несметаном и континуираном повезивању више значајних административних јединица Османског Царства.

Градећи тај дивни камени мост Османлије су, вероватно и без да су то себи поставили као приоритетни задатак, допринели и трајном повезивању живља са обе стране те реке која је исувише често кроз историју попримала боју крви невиних.

Та камена ћурпија временом је прерасла у снажан и неразрушив симболички мост између Истока и Запада што је на најлепши начин описао и дефинисао управо Иво Андрић казавши како „од свега што човек у животном нагону подиже и гради, ништа није у мојим очима боље и вредније од мостова. Они су важнији од кућа, светији од храмова. Свачији и према сваком једнаки, корисни, подигнути увек смислено, на месту на ком се укрштава највећи број људских потреба, истрајнији су од других грађевина и не служе ничем што је тајно или зло.“

Градећи ћурпију на увек неукротивој Дрини, Мехмед-паша (Соколовић) је, вероватно и не помишљајући на то, покушао и успео у томе да повеже нама данас само наизглед неповезиво, али изнад свега да, као што нас учи велики Иво Андрић, тим каменим горостасом порази оно тајно и зло у нама људима, а утврди добро и племенито.

Но, након што смо указали на историјске чињенице које недвосмислено сведоче о томе да су за обнову Српске православне цркве, као црквене организације у рангу патријаршије, до чега је дошло током 1557. године, условно речено „најзаслужнији“ били султан Сулејман I Величанствени и његов велики везир Рустем-паша (Опуковић) верујемо да би било корисно подсетити се управо личности владаревог најблискијег оновременог сарадника који је, потпуно незаслужено, остао скривен у својеврсној историјској тмини прохујалих векова.

За нас Србе, макар у контексту обнове Српске цркве, далеко значајнији османски велики везир него што је то Мехмед-паша (Соколовић) несумњиво је био Рустем-паша (Опуковић) који је као што смо раније то већ нагласили био велики везир два пута, и то од 1544. до 1553, као и од 1555. до 1561. године. Управо је он био велики везир када је султан Сулејман I Величанствени потписао ферман о обнови Српске православне црве у рангу патријаршије.

Рустем-паша, за кога у историјским изворима налазимо сведочења да је „имао карактер за друге погубљан“ био је миљеник и главни извршилац жеља по много чему јединствене и изузетне Хурем-султаније, главне и најомиљеније супруге султана Сулејмана I Величанственог.

Време и његови поступци посведочили су нам да је тај високи османски царски достојанственик, за кога се говорило да је био „паша који се никада није осмехнуо“, био најбољи могући султанов и султанијин избор.

Велики везир Рустем-паша био је личност спремна на свако (не)замисливо непочинство које би водило испуњењу заповести и жеља његових узвишених господара, али, истовремено, и сопственом учвршћивању у моћи на османском двору и у вазда немирном и насиљу склоном Истамбулу.

Вешто и мудро уочавајући карактеристике личности младог Рустема владарски пар га је постепено уздизао на лествици моћи све док га у потпуности није, и то вишеструко, везао за себе и саму султанску царску породицу. Наиме, султан Сулејман I Величанствени и Хурем-султанија у једном тренутку донели су одлуку да некадашњег царског коњушара, који је тада већ увелико обављао дужност високог државног званичника, учине чак и чланом царске породице тако што су дали сагласност да се њихова кћи Михримак уда за Рустема.

На наговор своје главне супруге Хурем и на опште изненађење житеља Истамбула и самих дворјана, султан Сулејман I Величанствени 1544. године увео је ускоро Рустем-пашу и у звање великог везира.

Новопостављени велики везир Рустем-паша (Опуковић), по речима Бернарда Навађера, једног од најбољих познавалаца прилика у Османском царству средином тог столећа, био је „по народности Србин из једног села крај Сарајева у Босни“.

Житељи престоног града никако нису могли да одгонетну разлоге због којих је султан одлучио „да такву гњиду узме за зета и везира јер њега нико, ама баш нико, није подносио, ни као човека, ни као државног званичника“.

Они упућенији и информисанији брзо су схватили да је увођењем Рустем-паше у везирско веће султан почео одавати знаке подозрења према свом прворођеном сину Мустафи који ће неколико година доцније и смртно страдати управо услед последице фингиране завере у коју је своје прсте итекако био умешао Рустем-паша.

Самом султану Сулејману I Величанственом, добром познаваоцу историје прекомпликованих и често сурових унутарпородичних односа чланова османске царске династије, није било претерано тешко да поверује у лажне извештаје које су производили владарева супруга и њен блиски и одани Рустем-

паша да деловање владаревог омиљеног сина и наследника престола Мустафе све више одаје обресе некакве завере уперене противу младићевог узвишеног оца, као и да његово оружје све чешће звецка нестрпљењем.

Султан је и више него добро био упознат са бројним случајевима убистава унутар османске владарске породице, а посебно са онима које су нестрпљиви синови чинили над својим очевима-владарима. Вешто играјући на карту султановог оправданог и разумљивог страха, султанија Хурем и њен саучесник у само још једном у низу непочинстава, Рустем-паша, ускоро су могли да задовољно трљају руке.

Наиме, почетком октобра 1553. године султан Сулејман I Величанствени је наредио да се удави његов најстарији и најомиљенији син, дотадашњи престолонаследник Мустафа, који је био рођен у владаревом браку са султановом првом женом Махидевран. Никоме у том тренутку није било јасно како овај изузетни владалац није успео да уочи паукову мрежу завере коју су исплели његова тадашња главна супруга и њој одани, подмукли и на свако (зло)дело спремни велики везир Рустем-паша (Опуковић).

Међутим, убиство несрећног и потпуно невиног и несудебног наследника османског царског престола Мустафе прошло је без већих потреса на двору у Истамбулу.

Султан је, истини за вољу, са положаја великог везира привремено уклонио Рустем-пашу на чије је место убрзо ступио високи османски достојанственик албанског порекла Кара Ахмед-паша.

Занимљиво је указати и на то да је управо током тих промена на положају великог везира, до којих је дошло крајем 1553. године, у везирско веће по први пут ступио и Мехмед-паша (Соколовић) за кога се већ тада увелико говорало како се служи „словенским“ језиком.

Свега непуне две године доцније султан Сулејман I Величанствени је на положај великог везира изнова поставио превртљивог Рустем-пашу (Опуковића) који је то достојанство задржао све до 1561. године.

Настављајући са својим непочинствима, велики везир Рустем-паша је ускоро поново могао да задовољно трља руке. Наиме, на његов наговор и након још једне потпуно исфабриковане завере, сада већ остарели османски владар је крајем новембра 1561. године наредио погубљење још једног свог сина, Бајазита, као и чак петорице својих унука, ставши тако и званично на страну принца Селима, потоњег султана Селима II Пијанице.

Остарели султан Сулејман I Величанствени преминуо је током ноћи између 5. и 6. септембра 1566. године. Тај догађај није, међутим, спречио његовог тадашњег великог везира Мехмед-пашу (Соколовића) да још извесно време у јавности одржава утисак како је владар жив будући да је, као највиши државни достојанственик, био веома добро упознат са честим појавама насиља до којих је долазило у моменту промене султана на османском царском престолу.

У државним и војним пословима искусни велики везир Мехмед-паша (Соколовић) био је султану и држави потпуно одан слуга и званичник, и то до те мере да је свој идентитет, стечен по рођењу, одбацио како се успињао по лествици моћи Османског Царства.

Доказујући своју оданост султану и исламу Мехмед-паша (Соколовић) није презао чак ни од затирања трагова хришћанства на подручју свог завичаја. „Све оно што се међу Соколовићима одиграло“, забележио је академик проф. др Радован Самарџић, „након преобраћања чатца Баја у Мухамеда открива... њихову неотпорност према исламизацији.“

О потпуној исламизацији породице великог везира

Мехмед-паше (Соколовића), поред осталог, сведочи и чињеница да је његов отац Димитрије временом постао Џемалудин Синан-бег. И Мехмед-пашина мајка је, напустивши свој завичај и ускоро отишла сину у Истамбул.

О прихватању ислама од стране чланова најуже породице великог везира Мехмед-паше (Соколовића) говори и то да је био веома љут на мајку када је сазнао да је она у родном селу оставила једног од својих синова. Велики везир Мехмед-паша (Соколовић) је, сазнавши за мајчино (не)дело, прекорно упитао свог стричевића Мустафу зашто је пренебрегао да му то саопшти и тако постао узроком што је његов брат остао у „мраку неверства“.

На крају овог осврта на мит који је итекако присутан у нашој јавности поставља се питање због чега смо свесно и у тој мери извитоперили историјске чињенице како бисмо нашег сународника, конвертита у ислам, учинили заслужним за један од најзначајнијих догађаја у националној историји (обнову Српске цркве 1557. године у рангу патријаршије) иако нам чињенице говоре другачије?

Зашто смо подигли споменик личности која нема никаквих заслуга за тај важан догађај и зашто смо је у нашем миту сроднички повезали са патријархом српским Светим Макаријем I?

Одговор на то се, очито, налази у нашој снажној и дуговекој потреби да митологизујемо сопствену прошлост до те мере да је постављамо у делимично или потпуно несагласје са историјским чињеницама.

Сасвим је јасно ко је ту искључиво на губитку - сазнајном, културолошком, историјском, идентитетском... Само и искључиво ми сами.

Чини се, стога, да је крајње време да коначно почнемо да демитологизујемо сегменте своје прошлости и вратимо се

историјској истини и чињеницама.

(Текст је изворно објављен као део књиге:
Дејан Ристић (2019), *Мийови српске историје*, Београд:
Вукотић медиа, стр. 101-113.)

Александар Цалић,
Православни богословски факултет Универзитета у
Београду

СВЕТИ ИСПОВЕДНИК ПРАВОСЛАВЉА САВА II (БРАНКОВИЋ) МИТРОПОЛИТ ЕРДЕЉСКИ (1656-1680)

Овај угодник Божији је рођен око 1620. године, у српској породици, угарских племића, Јована и Марије, у варошици Јенопољу.¹ На крштењу је добио име Симеон.

¹ Јенопоље, (рум. Інеу, мађ. Borosjenő) град у западном делу Румуније, у историјској покрајини Кришана, у арадском округу.

Породица Бранковић, која се из Херцеговине доселила у Банат и Поморишје, изнедрила је још знаменитих архијереја, међу којима су Матеј², Сава I³ и Лонгин,⁴ а брат Саве II је био гроф Ђорђе Бранковић.⁵

У младости, Симеон је био житељ и подвижник у манастиру Комане (рум. mănăstirea Comana), где је поред стрица Лонгина стекао и додатно образовање. Након смрти оца, браће и сестре вратио се у Јенопоље где се оженио и засновао породицу. По смрти рођака Георгија Бранковића, јенопољског пароха, био је на тражење народа рукоположен за свештеника у Трговишту. По повратку из Трговишта и манастира Комане, задесила га је још једна несрећа; раније су му умрла деца, а сада и супруга. Као свештеник удовац, са звањем протопопа⁶ служио је више година у Јенопољу, сав окренут духовном животу. После повлачења са катедре митрополита јенопољског Лонгина, црквеним пословима су управљали протопопови, међу којима је био и прота Симеон. По законском упражњавању митрополитске катедре за новог митрополита је изабран Симеон, који је раније примио монашки чин и име Сава. Хиротонисан је у Трговишту, на Крстовдан 1656. године. Потврдну диплому му је издао ердељски кнез Ђорђе II Ракоци 28. децембра 1656. године, по којој је постављен „епископом свију Грка, Срба и Румуна у Ердељу, те у Варадској, Бихарској, Солночкој, Крашовској и осталим жупанијама и дистриктима а особито Белењешком, који тада потпадаху под власт ердељског кнеза.“⁷ Столовао је као духовни пастир у Алба Јулији као

2 Матеј Бранковић-Коренић, епископ јенопољски у другој половини XVI века.

3 Сава I, митрополит ердељски (пре 1607 - око 1629.)

4 Лонгин Бранковић, епископ јенопољски (1629 - око 1636.)

5 Гроф Ђорђе Бранковић (Јенопоље, 1645 - Хеџ, 19. децембар 1711.)

6 Протопопијат и звање протопопа и данас су у пракси титулирања у Румунској православној цркви, а сходно пракси у Српској православној цркви, ова звања се односе на архијерејско намесништво, односно свештеника који управља њиме и има звање архијерејског намесника.

7 Вуковић, Сава (1996): *Српски јерарси од деветиој до двадесетиој века*, Београд:

митрополит ердељски.

По својој хиротонији Сава се трудио да тесно одржава везе са Пећком патријаршијом, жилом куцавицом Срба. Родити се и бити Србин значи вазда живети у борби за опстанак и своју православну веру, тог крста кога није био лишен ни митрополит Сава. Услед непријатељстава и притисака од стране калвиниста (од 1659. до 1661.) био је смењен са митрополитског трона. Априла 1662. је добио потврду од новог кнеза Трансилваније Михаила Апафија.⁸

Вековима је српски народ будући поробљен и обесправљен гледао и у рускога цара, тражећи од њега заштиту и потпору. Тим очима је гледао и митрополит Сава. Добивши препоруку од кнеза Михаила и пољског краља Јана Казимира, митрополит Сава се 2. јуна 1668. године састао са руским царем Алексејем I Михајловичем Романовим, од кога је представком тражио подршку и помоћ.⁹

Као добри пастир и духовни отац у Трансилванији, блажени митрополит Сава се показао као сјајан бранитељ православне вере и одани јерарх Христове цркве. За 24 године као митрополит, свети Сава је храбро исповедао православну веру, борио се против погрешних калвинистичких учења, подизао и обнављао бројне светиње у селима и градовима, рукополагао побожне кандидате за свештенике и тешио и учвршћавао у православној вери поверени му народ. Временско раздобље његове архипастирске службе је било испуњено многим борбама и трвењима јер је одбијао да сарађује са кнезовима и другим личностима који су прешли у калвинизам.

Евро, Подгорица: Унирекс, Крагујевац: Каленић, 430; Грујић М, Радослав (1905): Прилози историји одношаја наших с Румунима у XVIII-том веку, у: *Српски Сион*, Сремски Карловци, 686-687.

8 Михаил I Апафи I (мађ. I. Apafi Mihály, 1632- 15. 4. 1690), мађарски племић, принц Трансилваније између 1661.-1690.

9 Радонић, Јован (1950): *Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX века*, Београд, Српска академија наука, 334.

Будући да се против часног човека не може друкчије до завером, тако и митрополит Сава због одбране православне вере и цркве од Калвиниста у својој епархији, бива утамничен из политичких разлога 1680. године, због чега је много страдао. Пуштен је из заточеништва на заузимање влашког кнеза Шербана у току 1681. године. Услед последица претрпљених мука тамновања, старости и болести, митрополит Сава је умро априла 1683. године.

Румунска православна црква је 1955. године канонизовала митрополита Саву за светитеља, уз образложење да га је мађарски принц Трансилваније Михајло I Апафи прогонио због супротстављања калвинистичкој религији. Ово мишљење је раније заступао трансилванијски хроничар Cserei Mihály, као и румунски историчари (Petru Maior, Samuil Micu, Nicolae Iorga). Канонизовала га је и Српска православна црква и слави се као свети јерарх и исповедник 24. априла / 7. маја.

Литература:

1. Вуковић, Сава (1996): *Српски јерарси од деветиої до двадесетїої века*, Београд: Евро, Подгорица: Унирекс, Крагујевац: Каленић.

2. Ивић, Алекса (1929): *Истїорија Срба у Војводини од најстїаријих времена до оснивања йойниско-йоморишке їранице* (1703). Нови Сад: Матица српска.

3. Поповић, Душан Ј. (1957): *Срби у Војводини: Од најстїаријих времена до Карловачкої мира 1699*. Књига 1, Нови Сад: Матица српска.

4. Радонић, Јован (1950): *Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX века*, Београд, Српска академија наука

5. Руварац. Иларион (1896). *Одломци о Грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу њаиријарху*. Београд: Српска краљевска академија.

6. <https://doxologia.ro/viata-sfant/viata-sfantului-ierarh-sava-brancovici>

протонамесник др Саша Јашин,
Српска православна епархија темишварска

КИКИНЂАНСКА ПЛЕМИЋКА ПОРОДИЦА СТОЈАНОВИЋ

Социјалну елиту модерног друштва су чиниле породице које су биле сврстане у ред племства. Оне су доживеле свој процват долазећи до изражаја после завршетка Аустријско-турског рата (1716-1718), када су према одредбама Пожаревачког мира Турци предали Хабзбуршком царству Банат, југоисточни Срем, део северне Босне, северну Србију и Малу Влашку.

Било да је реч о војном племству, које је стицало своје племићко достојанство значајним подвизима на бојним пољима у име Аустријске монархије, или племства које је доказало своју верност и приврженост хабзбуршком дому или куповином поседа добило племићку грбовницу, овај елитни слој је одиграо важну улогу у тадашњем друштву. Појаву и развитак племства треба разумети као његову непрестану борбу за очување племићког достојанства, понекад на уштрб народности и вероисповедања. Склапајући брачне савезе са значајним племићким породицама које су своје порекло водиле још из средњовековног доба, племство је успело да одржи свој социјални статус, али је тиме, у већини случајева, губило свој верски и национални идентитет.

Међу овим породицама као сјајна звезда је остала да сија породица Стојановић, која је упркос свим изазовима остала привржена својој хришћанској православној вери и народности. Један од значајних разлога је и тај што је верска и национална

свест била дубоко укореења код њеног родоначелника Филипа Стојановића, иначе окружног протопрезвитера кикинданског. Ово додатно сведочи о значајној улози коју је српска православна јерархија имала у друштву, нарочито у мултиетничкој и мултиконфесионалној средини као што је био Банат.

ПОРОДИЦА СТОЈАНОВИЋ

Филип Стојановић од Гојзешта (Philippo Sztojanovics),¹ уврштен је у ред племства 26. јула 1792. године. Наредне године, 4. марта, племство је свечано проглашено у торонталској вармеђи. Најпре је обављао дужност пароха у Кикинди, а затим и окружног протопрезвитера кикиндског дистрикта.

¹ У заградама су назначена изворна имена исписана на латинском језику у даровницама аустријских царева.

Ако се узме у обзир да је даровница исписана 1792. године, у којој се спомиње да је обављао дужност окружног проте више од двадесет година, онда се активност проте Филипа може ограничити на другу половину осамнаестог века. У даровници цара Леополда II се истичу посебне заслуге проте Филипа, што додатно сведочи и лађа, као хералдичка представа Цркве, на племићком грбу ове породице. У даровници се напомиње да је племство признато целој његовој породици и свим осталим члановима који ће се законито родити у њој. Био је ожењен Јелисаветом Ђорђевић (Elisabetha Georgevics), са којом је имао четворо деце: Александра (Alexandrum), Василија (Basilium), Арсена (Arsenium) и Јефросинију (Ephroziniam).²

Александар, син Филипа и Јелисавете, имао је сина Јована.

Јован, син Александров. Рођен је у Фаџету. Обављао је дужност фаџетског главног судије. Имао је јединицу кћер Емилију.

Емилија (Ема), ћерка Јованова, рођена је 20. јануара 1825. године у Фаџету. Била је удата за Константина Бакаловића са којим је имала шесторо деце: Михајла, Емилију, Јосифа, Живу, Марију и Емилију. Упокојила се 13. јануара 1894. године у Вршцу, где је и сахрањена.

Василије, био је син Филипа и Јелисавете. Као и отац, био је свештеник, парох у Кикинди. Имао је сина Михајла.

Михајло, син Василијев, рођен је 23. новембра 1803. године у Кикинди. Био је ожењен Јованом Рачнић са којом је имао сина Василија и ћерку Леополдину. Обављао је дужност торонталског поджупана и био је члан судског већа

2 A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 56. kötet - 373 - 378. Oldal; A 39 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Acta generalia - 1792 - N°. 8812; HU MNL OL A 57 - 56 - 0083

торонталске жупаније.³ Заједно са Јожефом Хертелендијем је био присутан приликом прославе педесетогодишњице епископске службе патријарха Јосифа Рајачића.⁴ Упокојио се у Сремским Карловцима 26. марта 1861. године.

Василије, син Михајла и Јоване, рођен је 07. јула 1837. године у Новом Бечеју. Био је ожењен Шаролтом Ботка, са којом је имао ћерку Отилију и синове Виктора и Василија. Упокојио се 16. априла 1883. године.

Отилија, ћерка Василија и Шаролте, рођена је 1873. Године. Имала је три ћерке: Естер, Јудит и Сузану.

Виктор, син Василија и Шаролте, рођен је 04. новембра 1876. године у Ковачици. Имао је сјајну војничку каријеру. Достигао је до чина хусарског пуковника. Био је ожењен грофицом Маријом Лазар од Шархеђија са којом је имао сина Стефана и ћерку Хелу. Упокојио се 07. децембра 1927. године.⁵

Стефан, син Виктора и Марије, рођен је 03. марта 1919. године. Био је ожењен Лилом Циглер. Упокојио се 17. јула 2010. године у Будимпешти.

Хела, ћерка Виктора и Марије. Рођена је 11. маја 1926. године у Будимпешти. Два пута се удавала: најпре за Тибора Хагенмахера, а потом за Текса Сесома. Упокојила се 22. јануара 2004. године у Будимпешти.

Василије, син Василија и Шаролте. Рођен је 1878. године. Упокојио се без наследника.

3 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Torontal Varmegye*, Budapest, 1912.

4 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Temes Varmegye*, Budapest, 1914, стр. 420.

5 Nagy Iván, *Magyarország családai*, Budapest, 1857, стр. 356-357.

Леополдина, ћерка Михајла и Јоване. Рођена је 01. новембра 1841. године у Новом Бечеју. Удала се за капетана Вилибалда Богдановића (1813-1878), власника виле и фарме у Међи (Србија) и имања у Појени Страмбу (рум. Poieni Strâmbu), у тимишкој жупанији, које је наследио од свог оца Давида Богдановића. У браку су 1863. године добили сина Ференца. После пет година брачног живота, Леополдина се развела. Касније се поновно удала за пруског грофа Карла вон дер Остен-Плате (Karl von der Osten-Plathe), зета канцелара Немачког царства Отоа фон Бисмарка, који је за њу представљао улазну карту у редове високог племства. На тај начин је Леополдина постала једна од утицајних племкиња (contesă von der Osten-Plathe). Са новим супругом и сином се преселила у палату у Нирнбергу. Након смрти грофа Карла (који је умро само неколико година након склапања брака) често је посећивала дворане племићких палата у Будимпешти, склапајући пријатељства са већином мађарских грофова. У иностранству је постала позната као врло утицајна жена у царству. Повремено је живела и на свом имању у Појени, где је боравила у изолованој викендици. Ово имање јој је каснијом продајом донело огромне приходе јер су у међувремену у његовим планинама откривена лежишта угља и руде гвожђа, од којих је настао читав рударски комплекс.

У току 1881. године је доживела породичну трагедију. Њен осамнаестогодишњи син Ференц је убијен у двобоју због извесне девојке од 19 година. Ожалошћена, када јој је донето синовљево тело, смрзавала се сатима, прала га и сама припремала за сахрану. Ференц је привремено био сахрањен

у једној крипти у Будимпешти, а неколико месеци касније је пренесен у Појену. Сахрањен је у новосаграђеној крипти која је била укопана у стени. Огромна бол проузрокована губитком сина пратила ју је целог живота. Само годину дана након сахране, крипта у Појени је први пут опљачкана, приликом које је тело њеног сина извађено из сандука који је имао кристални поклопац и бачено на обалу оближње реке. Љута Леополдина је наредила да се на улазу у крипту поставе масивна врата од кованог гвожђа. Разочарана због тога што је гроб њеног вољеног сина јединца у више наврата скрнављен, али и зато што је место превише подсећало на њега, 1906. године је за огроман износ (око 5 милиона круна) продала своје имање, љетниковац у селу, викендицу на брду, Државном рударском друштву.

У Будимпешти се поново удала за земљопоседника Густава Мензлинга (Menzling Gusztáv), који је убрзо преминуо.

Путовала је Европом и живела у прелепој вили на обали језера Комо. У току 1909. године догодила се још једна непријатна епизода у њеном животу. У старости је срела неког младог хусара (41 годину млађег од ње), који ју је убедио да се уда за њега. Само два дана након венчања, он је нестао са свим грофичиним накитом, драгоценостима и новцем. Леополдина је преминула 6. новембра 1913. године у бившем хотелу Бристол у Будимпешти, у крајњем сиромаштву. Сахрањена је на будимпештанском гробљу Керепеши.⁶

Арсеније, син Филипа и Јелисавете, упокојио се у младости.

Јефросинија, ћерка Филипа и Јелисавете. Била је удата за Јована Деаковића са којим је имала сина Лазара и ћерку Агрипину, удату Остојић од Семлака.⁷

6 <https://prinbanat.ro/en/the-story-of-mareasa-from-poieni/>; https://adevarul.ro/locale/timisoara/secretele-criptei-poieni-strambu-dinamitata-anii-80-Inauntru-isi-mormantul-fiul-contese-ingropat-intr-un-sicriu-cristal-1_561fcb89f5eaafab2cb1898a/index.html

7 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Temes Varmegye*, Budapest,

Родоначелник другог огранка ове породице био је барон Јован Стојановић.

Јован Стојановић барон од Лацунаша, рођен је 10. јуна 1793. године у Кикинди. Био је ожењен са Еулалијом, рођеном Плавшић (22. 7. 1807 - 13. 1. 1884, Темишвар) са којом је имао сина Младена. Јован је за своју породицу добио грбовницу 08. маја 1835. године⁸ уједно и предикат *од Лацунаша*.⁹ Из даровнице се види да је Јован обављао дужност асесора суда карашке жупаније. Такође Јована срећемо и као надзорника имања породице Текелија из Кевермеша.¹⁰ Упокојио се 03. априла 1863. године у Темишвару.

Младен, рођен је 09. маја 1829. године у Темишвару. Био је ожењен бароницом Констанцијом Милутиновић Миловски од Вајхселбурга (06. 5. 1845, Темишвар - 28. 6. 1906, Будимпешта) са којом је имао синове Јована, Ђорђа Феодора и Јована Стефана. Упокојио се 19. маја 1886. године у Лацунашу.¹¹

Јован, син Младена и Констанције (Темишвар, 14. 4. 1863. - 21. 6. 1864).

Ђорђе Феодор, син Младена и Констанције. Рођен је 09. августа 1864. године у Темишвару. Женио се два пута, најпре са Магдом Маријом Манаси од Мурања (25. 11. 1870, Мурањ - 26.12. 1892, Герман), а после њеног упокојења са Јеленом Зако од Раковице, са којом је имао две ћерке, Веру Јелену и Ђорђину Констанцију. Ђорђе је обављао официрску дужност у хусарској

1914, стр. 420.

8 A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 66. kötet - 229 - 232. Oldal; A 39 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Acta generalia - 1835 - N°. 6155; HU MNL OL A 57 - 66 - 0288

9 A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 66. kötet - 234 - 236. Oldal; A 39 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Acta generalia - 1835 - N°. 6155; HU MNL OL A 57 - 66 - 0292

10 A Pallas nagy lexikona, Budapest, 1895.

11 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Torontal Varmegye*, Budapest, 1912.

регементи.¹² Упокојио се 16. јуна 1922. године у Будимпешти.

Вера Јелена (Vera Helene Simonette Feodora freiin Sztojanovics de Latzunas), ћерка Ђорђа и Јелене, рођена је 21. јануара 1903. године у Бечу.

Ђорђина Констанција (Georgine Konstanze Leopoldine Emanuele freiin Sztojanovics de Latzunas), ћерка Ђорђа и Јелене, рођена је 13. априла 1904. године у Герману.

Јован Стефан, син Младена и Констанције, рођен је 04. јула 1866. године у Темишвару. Био је ожењен бароницом Карлом Нијари од Нијаређхаза (30. 10. 1873, Невмађарад - 25. 5. 1959, Будимпешта) са којом је имао петоро деце: Михаелу, Олгу, Марију, Габриелу и Јована. Године 1910 обављао је дужност посланика у угарском парламенту.¹³ Упокојио се 05. марта 1916. године у Лацунашу.

Михаела (Michaela Eszter Gisella freiin Sztojanovics de Latzunas) ћерка Јована и Карле, рођена је 18. јула 1895. године у Лацунашу. Била је удата за Ђулу Дорија од Јобађхаза са којим је имала три сина. Упокојила се у Аткару (Мађарска) 08. јуна 1945. године.

Олга, (BR Olga Litta) ћерка Јована и Карле, рођена је 02. септембра 1897. године у Лацунашу. Била је удата за Андроа Талијана од Визека са којим је имала сина Пала и ћерку Еву. Упокојила се 31. марта 1959. године у Будимпешти.

12 Militär Almanach und Schematismus 1791-1914, Kais. Königl. Militär-Schematismus 1885 (Wien, 1884), стр. 560.

13 Az 1910. június 21-ére összehívott országgyűlés képviselőházának név- és lakjegyzéke, Budapest, 1912, стр. 32.

Марија (Marie Gabrielle Leopoldine freiin Sztojanovics de Latzunas) ћерка Јована и Карле, рођена је 09. новембра 1899. године у Лацунашу. Упокојила се 11. јуна 1934. године у Ђонђошу (Мађарска).

Габриела (Gabriella Ella Johanna Euphenie Stana freiin Sztojanovics de Latzunas), ћерка Јована и Карле, рођена је 22. јуна 1901. године у Лацунашу. Удавала се два пута, најпре за Тибора Мендела, а затим за Белу Дорија од Јобађхазе са којим је имала два сина, Иштвана и Габора. Упокојила се 11. јула 1972. године.

Јован (BR Janos Ivan Mladen Sztojanovics de Latzunas) син Јована и Карле, рођен је 27. априла 1904. године у Лацунашу. Био је ожењен Евом Јанковић са којом је имао двоје деце. Упокојио се 01. јануара 1967. године и сахрањен на фаркашретском гробљу у Будимпешту.

ХЕРАЛДИКА

Грб барона Јована Стојановића од Лацунаша има представљено у сивој боји, на зеленој позадини, коња који скаче у десно, носећи војну опрему, црвено седло обложено златом. На коњу седи оклопљени витез, са три црвена нојева перја на отвореној кациги, обема рукама забада дугачко копље у грло златно-зеленог змаја који лежи на леђима на подлози. Штит прати златна звезда са шест крака. Украс кацига: између отворених крила исечених сребром и плавом са друге стране, златним и плавим, оклопљена рука која држи мач са златном дршком. Покривачи су сребрно плаве и златно плаве боје. На грбу се појављују и два златна лава окренута лицем к' лицу. Девиза грба је *Aude et fide*.

Грб проте Филипа Стојановића од Гојзешта има представљено у сивој боји, лађу плаве боје на узбурканом мору, што додатно сведочи о његовој припадности црквеној јерархији. Штит прати златна круна изнад затворене кациге изнад које се налази копље са плавом заставом. Украс кациге су покривачи сребрно-плаве и златно-плаве боје.

ПОСЕДИ

Посед у Лацунашу. Зграда курије барона Јована Стојановића

Посед породице Стојановић у Лацунашу (рум. Lăţunaş) је пре Првог светског рата имао 180 кућа и 1.040 становника претежно румунске националности. Насеље се помиње још пре турске окупација Баната, а засигурно је постојало 1717. године, када се помиње под именом Lazumnasch, а на мапама из 1761. и 1783. године, помиње се под именом Lasonash. Посед је 1828. године од бечке коморе купио Јован Стојановић, а 1863. посед је прешао у власништво његовог сина Младена. Јован је на поседу саградио резиденцију 1830. године. Овом поседу су припадали мајури Ђорђа, Констанције и Јована Стојановића.¹⁴ Приликом пописа пре Првог светског рата посед је бројао 3900 катастарских јутара земље, од којих је 50 јутара кориштено као башта, 2500 јутара као обрадиво земљиште, 200 јутара као ливаде и 260 јутара као пашњак, а осало је било пошумљено. Забележено је 90 чистокрвих нониус пастува, 40 белих крава, 50 разнобојних и мешовита товна говеда као и 120 крмача

мангулица. Газдинство је највише производило млеко и телад. У шуми је доминирао храст, а шума је била стара између 25 и 40 година. Било је 120 јутара под засадом јабуке, крушке и шљиве.

На овом поседу је Јован 1844. године саградио цркву посвећену светом великомученику Пантелејмону и у њу пренео стари иконостас темишварске саборне цркве.

14 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Temes Varmegye*, Budapest, 1914, стр. 420

Парохија је примила унију 1856. године, али је барон Јован остао привржен својој православној вери, те је за потребе неколицине православних породица купио једну кућу и у њој сместио капелу.¹⁵

Ђорђе Стојановић је 1891. године купио посед Герман (рум. Gherman) од Ане Константиновић.¹⁶ Према подацима од пре Првог светског рата, посед који је купио Ђорђе је имао 1120 хектара на коме се углавном производио памук. На имању је Ђорђе затекао посед са кућом у којој је била значајна библиотека од од 3000 наслова, занимљива збирка оружја, гравуре, антиквитети и много породичних фотографија и портрета. Из пописа имања Ђорђа Стојановића забележена су 74 коња, 25 крава, стадо свиња мангулица и 50 крмача, беле ћурке, гуске и кокошке орпингтон. Радна снага су чинили сељаци надничари, а просечна најамнина је од 80 круна по јутру. Такође, овде је забележена и експериментална фарма за производњу памука коју је субвенционисала држава.¹⁷

Газдинство у Герману

15 PSS Dr Demetriu Radu, *Diecesa Lugojului*, Lugoj 1903, стр. 332 – 333.

16 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Torontal Varmegye*, Budapest, 1912.

17 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Temes Varmegye*, Budapest, 1914, стр. 420

Један од значајних поседа Јована Стојановића је био посед Кувеждја (Cuveşdia, judeţul Arad) који се налазио у липовском округу, кога је он купио 1815. године и био власник до 1850. године.¹⁸ На свом имању је 1832. године саградио цркву.¹⁹

Закључак

Породица Стојановић је са историјске сцене Баната неприметно нестала одмах после распада Аустроугарске монархије 1918. године. Чланови ове породице, као и већина чланова других племићких породица, наставили су да живе у Мађарској, на поседима које су за себе купили још у време када је племићки сталеж уживао свој углед. Касније реформа друштва и прихватање нових вредности у име социјалне једнакости, учинили су да се заоставштине племићких добара претварају у јавна газдинства и пољопривредне задруге. Каснијим променама политичких режима, услед сумљивих приватизација, дошло је до продаја ових добара који се данас налазе у власништву многих појединаца и са различитих страна света. Зато није ни чудо што се данас на некадашњим поседима племићких породица чује најмодернија пољопривредна техника која оре и по непрегледним простанствима и равницима прави бразде - болне бразде на образу човечанства и данашњег друштва.

18 Kovách Géza, *A Bánság demográfiai és gazdasági fejlődése 1716-1848*, Szeged, 1998, стр. 283.

19 Borovszky Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Temes Varmegye*, Budapest, 1914, стр. 107.

Литература:

* Архивска грађа

1. A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 56. kötet - 373 - 378. Oldal; A 39 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Acta generalia - 1792 - N°. 8812; HU MNL OL A 57 - 56 - 0083 A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 66. kötet - 229 - 232. Oldal; A 39 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Acta generalia - 1835 - N°. 6155; HU MNL OL A 57 - 66 - 0288

2. A 57 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Libri regii - 66. kötet - 234 - 236. Oldal; A 39 - Magyar Kancelláriai Levéltár - Acta generalia - 1835 - N°. 6155; HU MNL OL A 57 - 66 - 0292

3. Архив Српске Православне епархије темишварске, фонд; Протокол седница црквене општине темишварско-градске, II, број 272 од 20.07.1835. године.

* Библиографија

1. Borovszky Samu, *Magyarország vármegyei és városai, Torontal Varmegye*, Budapest, 1912.

2. Borovszky Samu, *Magyarország vármegyei és városai, Temes Varmegye*, Budapest, 1914.

3. Nagy Iván, *Magyarország családai*, Budapest, 1857, стр. 356 – 257.

4. A Pallas nagy lexikona, Budapest 1895.

5. Militär Almanach und Schematismus 1791-1914, Kais. Königl. Militär-Schematismus 1885 (Wien, 1884).

6. Az 1910. június 21-ére összehívott országgyűlés képviselőházának név- és lakjegyzéke, Budapest, 1912.

7. PSS Dr Demetriu Radu, *Diecesa Lugosului*, Lugoj 1903,

стр. 332 - 333.

8. Kovách Géza, *A Bánság demográfiai és gazdasági fejlődése 1716-1848*, Szeged, 1998, стр. 283.

*** Вебографија**

1. <https://prinbanat.ro/en/the-story-of-mareasa-from-poeni/>;
2. https://adevarul.ro/locale/timisoara/secretele-criptei-poeni-strambu-dinamitata-anii-80-Inauntru-isi-mormantul-fiul-contese-ingropat-intr-un-sicriu-cristal-1_561fcb89f5eaafab2cb1898-a/index.html

НЕКА ЗАПАЖАЊА У ВЕЗИ КУЛТА ПРАЗНИКА ПРЕОБРАЖЕЊА ГОСПОДЊЕГ

Празник Преображења Господњег је везан за **исихазам**,¹ а исихазам је органски повезан са Таворском светлошћу, светлошћу о којој најбоље сведочи архиепископ солунски свети Григорије Палама (1296-1359).

Носиоци култа Преображења и Таворске (преображенске) светлости су најпре монаси из Свете Земље и са Синаја, а затим и са Свете Горе Атонске. Они су почели долазити у српске

1 Исихазам је молитвена традиција у православљу, коју упражњавају монаси тивоватељи. Исихастички покрет је од свог појављивања био у средишту не само црквеног и теолошког битстовања већ је прожимао целокупно биће Византије. Исихастичко упражњавање живота се заснива на слову Јеванђеља по Луки: „Царство је Божије унутра у вама“ и на саветима Апостола Павла: „Молиће се неизречено“, вуче корене из раних монашких центара хришћанског Истока: Кападокије, Египта, Синаја, Цариграда. Један од центара из којег је у 13. и 14. веку потекао нови талас духовног и културног препорода била је Света Гора, где се у то време појавио снажан синаитско-светогорски покрет, који је изазвао духовни полет. Покрет је назван по имену његовог оснивача, преподобног Григорија Синаита (1255-1346), као и по месту на коме је настао. Окретањем ка изворима православне духовности и обнављањем древних монашких тековина, овај покрет је проузроковао појаву религиозно-културне струје, у историји познате као исихазам. Исихастички покрет, који се раширио по балканским и јужнословенским земљама, извршио је велики утицај како на морал, тако и на друге области живота и делатности људског друштва. Овај духовни покрет, зван још и „паламизам“ је дошао до изражаја особито у XIV веку и органски је повезан са личношћу архиепископа солунског светог Григорија Паламе (1296-1359), коме је Црква посветила другу недељу Великог-Часног поста, као и 14. новембра. **О исихазму и паламизму** у: Мајендорф, Јован (2012): *Свети Григорије Палама и исихастичка духовност*, приредио Благоје Пантелић, Београд: Задужбина Светог манастира Хиландара; Радовић, Амфилохије (2010): Исихазам као освајање унутарњих простора, у: *Исихазам-освајање унутарњих простора*; манастир Подмаине, Будва. Приказ дела књиге и на сајту СПЦ: http://spc.rs/sr/isihazam_osvajanje_unutarnjih_prostora

крајеве већ у време цара Душана, па на даље током 14. и 15. века.

По томе где се код нас тај празник слави може се и одредити докле је стигао утицај монаха Синаита и њихових следбеника.

У Српској православној Епархији темишварској (у њеним арондираним границама након Првог светког рата) највећи култ је свакако на почетку Дунавске Клисуре у манастиру Базијашу.

Манастир Базијаш, свакако је постојао у 13. веку, што су потврдила археолошка ископавања од стране румунских истраживача од пре десетак година.

За овај манастир се каже да је био метох Жиче, што има основа јер се везује за долазак Светог Саве у Угарску 1220. године, када је свакако био праћен својим жичким монасима (и Савиним биографима) који су присуствовали склапању мировног споразума са угарским краљем Андрашем II,² када је по предању Свети Сава основао и манастир Базијаш и у њему оставио неке монахе из Жиче. Ови монаси су Базијаш, као што је и Жича, одакле су дошли, посветили Вазнесењу Господњем.

Али, у манастиру Базијашу није највећи празник Спасовдан. Кога год питате у том крају рећи ће да манастир слави Преображење. Зашто? Зато јер је тога дана највећи црквено-народни сабор који траје два дана и који и данас окупља верни народ са обе стране Дунава и Нере.

Постоји и објашњење за овакво слављење Преображења.

У књизи Леонтија Павловића и у делу о монасима синаитима, аутора јеромонаха Амфилохија (Радовића), данашњег митрополита црногорско-приморског, помињу се синаити и „преко Дунава“ тј. у Банату, у манастирима Војловици и Базијашу: „Поред преподобног Григорија Војловичког, с оне стране Дунава помиње се још један непознати Синаит. Његов

2 Угарски краљ Андраш II (мађ. András, *Естергом, 1177. † Јегра, 21.9.1235.), угарски краљ (1205. - 1235.) из династије Арпадовића.

гроб се налази у манастиру Базјашу у Банату“.³

Манастир Шемљуг, недалеко од Вршца и Темишвара, задужбина српске властеле 15. века, који је након тзв. “јерархијске поделе“ у Аустро-угарској 1864. припао Румунској цркви, такође је посвећен празнику Преображења.

У манастиру Бездину, крај реке Мориша, посвећеном Вавдењу Пресвете Богородице, постоји трпезаријска капела која је посвећена Преображењу.

У Славонији, у манастиру Ораховици који је посвећен Светом Николи, такође се одржава, па чак и данас, црквено-народни сабор на празник Преображења. Тамо, преко потока Искрице још увек се налази, тешко приступачна, испосница монаха „молчалника“ тј. исихаста.

Исто у Славонији у манастиру Пакри, посвећеном Вавдењу Пресвете Богородице, црквено-народни сабор је на Преображење. И ту у близини, узводно реком Пакром код потока Пурнице, на левој обали потока, код водопада иза једне стене, налази се пећина у којој је живео „светитељ“ како кажу мештани околних села. Ради се свакако о неком од монаха исихаста који су, као и другде, имали своју испосницу крај неког општежитељног манастира.

Обретење моштију базијашког монаха-синаита

Ове 2019. године, сутрадан по Преображењу, приликом уклањања старих подних плоча због радова око постављања

3 Павловић, Леонтије (1965): *Култови лица код Срба и Македонаца* (Историјско-етнографска расправа), Смедерево: Народни музеј, 201; Радовић, Амфилохије (1981): *Синаити и њихов значај у животу Србије XIV и XV века*, у: Раваница 1381-1981 (*Сјоменица о шестјој стогодишњици манастира Раванице*), издање манастира Раванице, Београд (фус нота 244); (електронско издање: <http://zlatousti.org/clanakview/index?id=76&strana=0>)

хидроизолације у цркви манастира Базијаша, трагом народног предања и историјских записа да је у овом манастиру обитавао и подвизавао се један од монаха-синаита, била је уједно прилика да се приступи истраживању гробног места. Дана 21. августа, у северном делу манастирске цркве, при дну наоса (некадашње старе припрате), на дубини од око 1,5 метар, пронађене су кости (мошти) овог базијашког подвижника. Мада је овај подвижник према ранијој пракси био укопан без ковчега, ипак су његове мошти, после више од 600 година боравка у влажној земљи, великим делом очуване.

Околни мештани веле да се код њих подвизавао велики испосник по имену Симон, свакако знаменит, јер су га његови ученици из великог поштовања сахранили у самој цркви, код уласка у стари храм. Тамо других сахрањених монаха нема. Гробови остале братије су у новој припрати из 18. века и споља, око храма. Чак је задњи монах манастира Базијаш, уједно и старешина манастира Кусића, Златице и Сириња, Кирило Секулић (упокојио се 1955.), по наредби ондашњих безбожних власти сахрањен у Базијашу на сеоском гробљу. Такође, у манастиру је била пракса да се на месту поред пронађеног гробног места, где је раније стојала икона Богородице базијашке, сада у трону копија иконе Богородице тројеручице, потребитима читају молитве за оздрављење.

О обретењу моштију монаха Симона Синаита смо одмах известили и митрополита Амфилохија, аутора наведеног дела о Синаитима у Србији.

После неопходних ранијих припрема свега потребног, у суботу 9. новембра, после отслуженог молебана, приступљено је чишћењу моштију, омивању, помазивању мирисним уљима, увијању у вату и увоје, облачењу у монашке мантије и схиму и полагању у за то нарочито припремљен кивот. Овај свети чин је отпочео молитвом. По благослову Епископа Лукијана, игумани

Јустин (Стојановић) и Герасим (Милић) и протонамесник Сава Мареш су извршили овај свети чин. Базијашка игуманија Теофанија (Ковачевић), попадија Рамона Мареш и послушник Станко Јованчевић су такође по својим могућностима допринели да се овај чин доврши. Непрестано је читан Псалтир. Сутрадан, у 21. недељу по Духовима, 10. новембра, игумани Јустин и Герасим су служили свету литургију у Базијашкој светињи, уз присуство верника из места и околине. После отпуста свете литургије, прочитане су молитве за здравље свима присутнима, чиме смо умолили да новопројављени преподобни моли Господа за наше духовне и телесне потребе, као и за спасење рода Хришћанског.

Литература:

1. *Велики правослазни догословски енциклопедијски речник*, том I, у редакцији протођакон Радомира Ракића, Нови Сад: Православна реч, 2010, појам Исихасти, стр. 360;
2. Мајендорф, Јован (2012): *Свети Григорије ђалама и исихастичка духовност*, приредио Благоје Пантелић, Београд: Задужбина Светог манастира Хиландара;
3. Павловић, Леонтије (1965): *Култови лица код Срба и Македонаца* (Историјско-етнографска расправа), Смедерево: Народни музеј.
4. Радовић, Амфилохије (1981): *Синаити и њихов значај у животу Србије XIV и XV века, у: Раваница 1381-1981 (Сјоменица о шестој стогодишњици манастира Раванице)*, издање манастира Раванице, Београд;
5. Радовић, Амфилохије (2010): *Исихазам као освајање унутарњих простора, у: Исихазам-освајање унутарњих простора*; манастир Подмаине, Будва.

6. Столић, Хризостом (1988): *Православни светљачник-месеџослов свейих*, том први, септембар-јун, Београд, 148-149;

Вебографија:

1. Приказ дела књиге *Исихазам- освајање унутарњих ѿпростора* на сајту: http://spc.rs/sr/isihazam_osvajanje_unutarnjih_prostora

2. Текст са сајта Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу: <http://zlatousti.org/clanakview/index?id=76&strana=0>

Епископ Лукијан
игуман Јустин (Стојановић)

www.dbsr.ro

ШТА ЈЕ НАМА СРБИМА АРАД?

Арад је леп панонски град, настао уз реку Мориш, на месту где се плодна равнина зауставља првим планинским обронцима и ветровима, а Мориш у неком свом заносу ту прави водену пируету.

Са јужне стране реке лежи Банат, са северне Бихор, област названа по планини која је огранак западних Карпата. То је Поморишје на коме су Срби чували Војну границу. Одатле ће поћи у нове сеобе према Руској царевини, одбивши захтеве Марије Терезије да се покатоличе. У 18. веку Арад је био већински српски град.

У Араду је рођен и сахрањен први Србин доктор правних наука, аустро-угарски племић и велики добротвор и задужбинар српске просвете и учености, Сава Поповић-Текелија. Одбранио је докторску тезу на латинском језику и био први и доживотни председник Матице српске. У Араду је рођен први Србин школовани лекар, а који је позван у Србију да буде лични „хеџим“ Кнеза Милоша, др Јован Стејић. У Араду је уморено и намучено бројно српско робље. Један од највећих логора за уништење Срба у Првом светском рату, плански заснован од Аустро-угарске царевине, био је у Араду.

Ове 2019. године, у организацији друштва за памћење српске жртве и неговање славних традиција, „Српски светионик“, група ходочасника из Србије посетила је град Арад у Румунији и Арадску тврђаву, место једног од највећих логора за Србе у Првом светском рату. Тим поводом разговарао сам са једним од њих, Иваном Карићем, младим човеком који живи и ради у Обреновцу, а своје слободно време и зарађени новац улаже у поклоништва српским манастирима, Косову и Метохији, те пољима славних победа и местима српског постојања на страшном месту.

• Иване, колико вас је кренуло на ходочашће Арадским мученицима?

Нас 45-оро кренуло је пут Арада, са жељом да се поклонимо сенима 4500 хиљаде мученика, деце, жена и стараца, а који су у том логору прошли кроз голготу и крсно страдање. Имали смо на уму само једну мисао: НИСМО ВАС ЗАБОРАВИЛИ И НЕЋЕМО!

• Реците нам нешто о Араду. Шта је нама Србима Арад?

Арад је име града у нама суседној земљи, у делу који припада румунском Банату. Али баш у том граду крије се још једна страшна истина о страдању нашег народа у Првом светском рату. Био сам постиђен колико мало знам

о том страстишту недужних српских цивила! Образовни систем Србије деценијама уназад маргинализује историјске чињенице, страдања, патње, па чак и славне победе наше војске, некада због лажног братства и јединства, а данас због неких европских принципа, како ли већ... Арадски логор један је од најозлоглашенијих логора за Србе у Аустро-угарској монархији. Кроз њега је прошло око 20.000 хиљада затвореника, углавном цивила довођених из Босне, Херцеговине, Далмације и Срема. Убијено је 4.500 људи! Замислимо само колика је морала бити мржња према Србима, да би их транспортовали тамо далеко, а све због мучења и убијања?!

• Како су српски заробљеници уништавани у Арадском логору?

Логор је био оличење патње и мржње према Србима. Уништавали су их очајним животним условима, различитим мучењима и батинама, изгладњивањем, хладноћом и жегом. Пренатрпаност и нехигијена подстакли су развој заразних болести, пегавог тифуса, дијареје и туберкулозе. Зими су их држали у леденим и влажним просторијама, од чега су им се смрзавале руке и ноге, па су многи остајали богаљи после ампутација удова. Дневно је умирало на десетине мученика...

• Шта сте затекли у савременом Араду? Како данас изгледа некадашњи логор за Србе?

Стигли смо по плану пред Арадску тврђаву, све је већ било најављено. У некадашњој тврђави-смрти данас се налази румунска касарна, тј. НАТО-база. Да напоменем, долазак се мора пријавити чак месец дана раније, нужно је послати списак путника и завршити сву неопходну бирократију. Уласком у румунску касарну, а стару аустро-угарску тврђаву, осетио се немир прошлих времена. То је сабласно велико пространство окружено средњевековним зидинама. Пешачили смо уз пратњу војника дуже од једног километра, и то кроз не тако

уређен војни полигон, обрастао дрвећем и шибљем. То је можда и добро, а све да би се бар на секунд осетило кроз шта су прошли наши недужни преци. Утисак да је то страдално место употпунио је хладан ветар са Карпата, који нам је ледио крв у тужним срцима.

• Постоји ли у тврђави споменик страдалим, запис сећања, крст?

Пронашли смо једну скромну спомен-плочу, којом је обележена река проливане српске крви. Хвала Богу, са нама је пошао и свештеник, отац Јован, који је одслужио парастос за невино пострадале и намучене. Положили смо венац на спомен Арадским мученицима, мали знак нашег завета да их не можемо заборавити. Све то је било потресно и дирљиво, и није постојао нико од нас кога срце није заболело, а суза потекла над трагичном судбином ту пострадалих од нашег рода.

• Како даље са Арадом?!

Велика је Божија благодат посетити то место, то парче земље натопљено мученичком крвљу, болом недужних људи, а само зато што су били Срби! Српски народ је многе тешкоће поднео и многе подвиге учинио да би сачувао своју слободу, своју веру, образ и духовне вредности које чине човека-човеком. На нама је да те врлине усавршимо, да сачувамо од заборава сва страдања

нашег народа кроз историју и да чистог срца наставимо путем Светосавља! На многаја васкрсна српска лета!

26.12.2019.

Разговарао и текст уредио: Горан Лучић

Текст и фотографије су преузете са веб-сајта Слободна Херцеговина: (http://slobodnahercegovina.com/sta-je-nama-srbima-arad/?fbclid=IwAR0j-R11Ue-GzjZ5cAUCA_CaGpmr0459XnBEHfWh6EMdRZvWvaGSaygesRc)

ДБСР

www.dbsr.ro

КЊИЖЕВНОСТ-УМЕТНОСТ- КУЛТУРА

ПАТЕРИЦА СВЕТОГ САВЕ

Кад је српски Архипастир
Светој Земљи походио,
Знамен Бога Васкрслога
Чудесни се догодио.

Лавра Саве Освећеног,
Богомоља палестинска,
Сачуваше завет да се
Реликвија манастирска -

Игумански штап с кивота,
Уз икону Богородне,
Када дође час и време
Преда оном пред ког падне.

Прорекô је Освећени
У последњој својој бризи
Да ће царске лозе племић
У монашкој ступит ризи.

Да именом његовијем -
Сава, и он ће се звати,
И да ће га Бог кô свога
Апостола препознати.

Шест векова дугих прође
Док се Сава не примаче
Тим моштима целебнијем,
А тад штап од слоноваче -

Сручи му се подно ногу,
Устукнуше калуђери,
Тај их призор не саблазни
Већ учврсти све у вери.

Обасја им крепку душу
Зрак вечности на том лицу
Боголиког поклоника,
Дадоше му патерицу.

"Благословен нек је, Оче,
Народ којем ви сте пастир,
Нек светиња ових дарâ
Одухови ваш манастир.

Христоносној српској Цркви
Отпрегните јарме круте
И будућем нараштају
Ви утрите трајне путê.

Нек се вашим траговима
Воде душе изгубљене,

Светлоношче Православља -
Моли за спас Васељене.

Буди символ свог народа
Пред најездом вражје хорде,
Кад га сломе и разбоже -
Животворно врело воде.

У ризници за вас, Оче,
Жиг небески јоште има,
Тројеручна Богомајка -
Дар Јована Дамаскина."

Узе Сава завештање
Миомиром задахнуто,
Српску земљу да прекади
И пробуди усахнуто:

Љубав браће завађене
Због престола очевога,
Наду људу посрнулих
И Веру у Христа Бога.

Па се врати Светој Гори
Доносећ јој патерицу
И иконе да посвете
Хиландарску испосницу.

Огњен Кандић,
У Заборанима, 26. априла 2019.

Лазар Станковић,
катихета Српске теоретске гимназије „Доситеј
Обрадовић“ у Темишвару

ИКОНОГРАФСКИ САДРЖАЈ И ЗНАЧАЈ ИКОНОСТАСА ЦРКВЕ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ГЕОРГИЈА У ТЕМИШВАРУ-ФАБРИКА

Победничку Цркву чине они хришћани које ми називамо светима, и који су се својим душама преселили у Царство Небеско. Они нам својим животним подвизима потврђују речи светог апостола Павла: „Добар рат ратових, трку заврших, веру одржах“ (2. Тим. 4, 7). Такође, постоји и борбена Црква, а то смо ми овоземаљски хришћани који још увек ратујемо и боримо се против греха: „Зато узмите све оружје Божије, да бисте се могли одупрети у зли дан, одолевши свему, одржати се“ (Еф. 6,13). У Божијем храму ми се сусрећемо заједно са свима светима и њихово присуство и помоћ можемо осетити путем светих икона које су постављене на иконостасу и у цркви.

Иконостас у цркви није нешто што раздваја, већ нешто што спаја. Он спаја небо и земљу. „Архитектонски облици храма, фреске, иконе, обредни предмети,“ каже протојереј др Жељко Ђурић, „нису нешто што наликује музејској поставци, већ органски урања у тајну заједничарења и саставни су део литургијске тајне.“¹ Павле Евдокимов упоређује иконостас са дугом, и каже да је он: „небеска слика ненарушиве везе између Бога и човека.“²

1 Ђурић, Жељко (2017): *Бојословље Цркве и Теологија Иконе*, Београд, 219.

2 Evdoshimov, Paul (1993): *Arta Icoanei, o teologie a frumuseții* [Евдокимов, Павле: *Умешност Иконе, теологија лепоије*], traducere de Grigore Moga și Petru Moga, Editura Meridiane, 35.

**Никола Нешковић, Иконостас цркве Свешої
Великомученика Георгија у Темишвару-Фабрика из 1764. іодине
(їарохиїјски архив, снимак из 2019.)**

После потопа испред жртвеника подигнутог од праоца Ноја појавила се дуга постављена од Бога на небеском своду: „Метнуо сам дугу своју у облаке, да буде знак завета између мене и земље“ (1 Мој. 9,13). Према речима Павла Флоренског: „Материјални иконостас не сакрива нешто од очију верника, иконостас отвара у себи један прозор, кроз чија стакла можемо видети, најмање оно што се види одонуд њих; видимо живе Божије сведоке“.³

3 Florenski, Pavel (1994): *Iconostasul* [Флоренски, Павле: *Иконостас*], traducere și cronologia Boris Buzilă, Fundația Anastasia, București, 56-157.

Развој иконостаса кроз дугу историју хришћанске цркве је био разнолик по формама и изгледу. „Иконостас, његова конструкциона форма и декоративни украс, у бароку су неминовно подразумевали симболично значење. Олтарска преграда је још од ранохришћанског периода симболизовала прочеље небеског Јерусалима. Овакво тумачење се подразумевало и у бароку, када се она све директније уобличава под утицајем сценских кулиса ефемерних јавних свечаности.“⁴ Симболична веза са небеским Јерусалимом и његовим земаљским еквивалентом, Соломоновим храмом, оправдавала је и употребу класичних архитектонских елемената који се појављују на барокним иконостасима Карловачке митрополије. У ентеријеру барокног храма, замишљеног као сценске кулисе „торжествене“ литургијске мистерије, доминирао је високи иконостас, чијој се дуборезбарији и сликарству посвећивало највише пажње.⁵

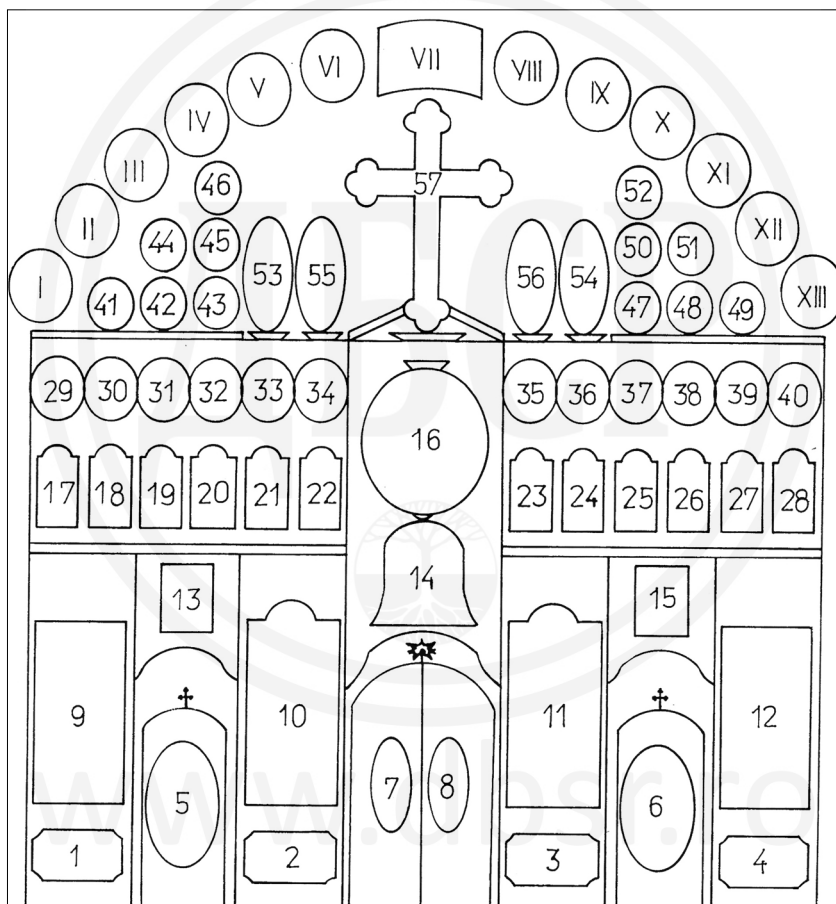
Један од таквих је и иконостас парохијске цркве светог великомученика Георгија у темишварском кварту Фабрика (садашња црква је грађена 1746-1755) око којег су дуборезбарски радови завршени почетком 1764. године, на шта указује податак да је тада започето осликавање иконостаса. Реална је претпоставка да су иконостас и остали црквени мобилијар настали у тада угледним темишварским дуборезбарским радионицама, којих је у то време било неколико. Оне нису радиле под утицајем јужнобалканске и влашке традиције, него се окрећу актуелним средњевропским схватањима које доносе немачки мајстори. Непосредно након постављања иконостаса у цркви, започето је и његово осликавање од стране сликара Николе Нешковића (1740-1785).⁶ Одређене

4 Михаилковић, Радмила (1969): *Иконостас XVIII века и циклус Христових страдања*, у: *Зборник Светозара Радојчића*, Београд, 204-205.

5 Тимотијевић, Мирослав (1996): *Црква Светиој Георгију у Темишвару*, Матица Српска, Нови Сад, 97-120.

6 Кириловић, Димитрије (1950): *Радо сликара Николе Нешковића у Темишвару*,

сумње око његовог ауторства су отклоњене у току обимних конзерваторско-рестаураторских радова који су изведени у овој цркви током 1995. године. Носећи костур „пилтаорске архитектуре“ припада типу развијених олтарских преграда и у потпуности затвара отвор тријумфалног лука, који дели

Научни зборник Матице српске, Серија друштвених наука I, 294; Шелмић, Лепосава (1981): *Никола Нешкових*, у: Микић, Олга, Лепосава Шелмић, *Мајстори прелазног периода српског сликарства XVIII века*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 41.

олтар од предолтарског простора. У структури је поштована основна хоризонтална подела на три плана. У доњем делу, завршеном масивним истуреним космитисом, су престоне иконе и сокл са осликаним парапетним плочама. Следећу целину представљају два реда са иконама великих празника и апостола. Завршни део сачињавају велики крст са распетим Христом и пратећим иконама и медаљони са сценама из циклуса Христових страдања.⁷ Као продужетак иконостаса на чеonoј страни лука (изнад иконостаса) насликани су медаљони са пророцима, а централно место међу њима заузима представа Богородице.⁸

Тематски репертоар овог иконостаса смо представили кроз схему Вукице Николић.⁹

1. Жртва пророка Илије
2. Неопалима купина
3. Мојсије подиже змију од тучи
4. Иродова смрт
5. Свети архиђакон Стефан
6. Свети Арханђео Рафаило
- 7-8. Благовести
9. Свети Никола
10. Богородица са Христом
11. Господ Исус Христос
12. Свети Јован Крститељ
13. Свети Арханђео Гаврило
14. Нерукотворени образ Христов
15. Свети Арханђео Михаило

7 Тимотијевић, наведено дело, 97-98.

8 Бугарски, Стеван, Степанов, Љубомир (2008): *Историјски и културни сјоменици Срба у Румунском Банату*, Темишвар: Савез Срба у Румунији, 121.

9 Јовановић, Миодраг (1997): *Сликарсјво Темишварске Епархије*, Матица Српска, Нови Сад, 498-499; Тимотијевић, наведено дело, 201.

16. Крунисање Богородице
17. Рођење Пресвете Богородице
18. Ваведење Пресвете Богородице
19. Благовести Пресвете Богородице
20. Рођење Господа Исуса Христа
21. Сретење Господње
22. Крштење Христово
23. Преображење Христово
24. Улазак Господа Исуса Христа у Јерусалим
25. Васкрсење Христово
26. Вазнесење Господње
27. Силазак Светог Духа на апостоле
28. Успење Пресвете Богородице
- 29-40. Апостоли
- 41-52. Циклус Христових страдања
53. Сатник-капетан Лонгин
54. Света мироносица Марија Магдалина
55. Пресвета Богородица
56. Свети апостол Јован Богослов
57. Распеће Христово

Медаљони на источном зиду наоса (на чеоној страни лука изнад иконостаса): I-XIII- Пророци; VII-Пресвета Богородица.

У централном делу **прве зоне** се налазе Царске двери на којима је насликана икона **Благовести** (7-8). На Царским дверима свештеник чита Јеванђеље (грчки ευαγγέλιον: блага вест). Главна тема у Јеванђељу је јављање свим народима блага вести о Христовом оваплоћењу и рађању Спаситеља света. То је био много очекивани догађај у Старом Завету којег су предсказивали старозаветни патријарси и пророци. На овој благовештенској сцени је представљен Архистратиг Гаврило који јавља Пресветој Дјеви Марији благу, радосну вест да ће родити Спаситеља Света. Икона Благовести на Царским

болести) видевши Христове муке на путу за Голготу, пришла је Исусу и обрисала Његово крваво и ознејено лице белим платном. Чудом, и на овом платну се појавило нерукотворено изображење Христовог лика.

У неким древним манастирима и црквама, на месту изнад Царских Двери можемо сусрести и представу иконе **Недремано око** (Αναπνών). Ова икона нас подсећа на речи из Песме над песмама: „Ја спавам, а срце је моје будно“ (Пп. 5, 2). Такође, ова икона изражава месијанско пророчанство које налазимо у Књизи Постања: „После сазва Јаков синове своје и рече: Скупите се да вам јавим шта ће вам бити до послетка. Скупите се и послушајте, синови Јаковљеви, послушајте Израиља оца својега; Лавићу Јуда! С плена си се вратио, сине мој; спусти се и леже као лав и као љути лав; ко ће га пробудити? Палица владалачка неће се одвојити од Јуде нити од ногу његових онај који поставља закон, докле не дође онај коме припада, и њему ће се покоравати народи (1 Мој. 49, 1-2; 9-10).

Такође на овом месту може да буде и изображење иконе **„Госпољубље (іосійойримсїво) Аврамово“**. „Подигавши очи своје погледа, и гле, три човека стајаху према њему. И угледавши их потрча им у сусрет испред врата шатора својега, и поклони се до земље и рече: Господе, ако сам нашао милост пред Тобом, немој проћи слуге Свог ... и изнећу мало хлеба, те поткрепите срце своје, па онда пођите, кад идете поред слуге Свог ... И они му рекоше: Где је Сара жена твоја? А он рече: Ено је под шатором. А један између њих рече: Догодине у ово доба опет ћу доћи к теби, а Сара ће жена твоја имати сина“ (1. Мој. 18, 2-3; 5; 9-10). Аврам среће Тројицу, а клања се Једноме. Ти = Ви, пођи = пођите, рече = рекоше, 1=3...¹²

У овом централном делу иконостаса у појединим црквама можемо наћи и икону-представу **Тајне Вечере**. Истинско

12 Алфејев, наведено дело, 48-49.

Божије новозаветно откривење или јављање можемо најбоље искусити у Светој Евхаристији на Светој Литургији. Господ наш Исус Христос је на Велики Четвртак одслужио прву Литургију: „И када јеђаху, узе Исус хлеб и благословивши преломи га, и даваше ученицима, и рече: Узмите, једите; ово је тело моје. И узе чашу и заблагодаривши даде им говорећи: Пијте из ње сви; Јер ово је крв моја Новог завета која се пролијева за многе ради отпуштења грехова“ (Мт. 26, 26-28). Хришћани, припремајући се за сусрет са самим Богом кроз Причешће Телом и Крвљу Господа нашега Исус Христа најпре исповедају веру да је Христос ваистину Син Божији и Спаситељ, изговарајући молитву Светог Јована Златоустог „Верујем Господе...“.

У централном делу **друге зоне овог иконостаса** се налази икона **Свете Тројице**, односно овде представа **Крунисање Пресвете Богородице** (16). Ако су у Старом Завету представе Бога биле скривене као иза неког тамног облака, у Новом Завету нам се Бог јасно открива као један Бог у три Лица (Личности): Бог Отац, Син и Свети Дух. Када је Господ Исус Христос изговорио своју опроштајну беседу својим апостолима, апостол Филип долази са молбом: „Господе, покажи нам Оца, и биће нам доста“. На то му Христос одговара: „Толико сам времена с вама и ниси ме познао, Филипе? Ко је видео мене, видео је Оца; па како ти говориш: Покажи нам Оца? Зар не верујеш да сам ја у Оцу и Отац у мени? Речи које вам ја говорим не говорим од самога себе, него Отац који пребива у мени он твори дела.“ (Јн. 14, 8-10). У овом смислу руски иконописац и богослов Леонид Успенски каже: „Црква истиче да је икона последица Оваплоћења Божјег, да се она темељи на том Оваплоћењу, будући својствена самој суштини хришћанства“.¹³

13 Uspensky, Leonid (1994): *Teologia Icoanei în Biserica Ortodoxă* [Успенски, Леонид, *Теологија Иконе у Православној Цркви*], studiu introductiv și traducere din limba franceză Teodor Baconsky, Editura Anastasia, 16.

У наставку можемо додати и речи Светог Јована Дамаскина: „Да не начиниш лик Богу, који је невидљив? Јасно, али онда кад видиш да је Онај који је бестелесан, постао за тебе човек, тада ћеш направити икону његовог човечанског лика“.¹⁴

У доњем делу друге зоне су насликане представе-циклус Царских празника: Рођење Пресвете Богородице, Ваведење Пресвете Богородице, Благовести Пресвете Богородице, Рођење Христово, Срећење Господње, Крштење Христово, Преображење Господње, Христов улазак у Јерусалим, Васкрсење Христово, Вазнесење Христово, Силазак Светога Духа на апостоле, Успење Пресвете Богородице (17-28).

У горњем делу друге зоне су насликане иконе светих Апостола (29-40) који су проповедали широм целог света Христово Јеванђеље, испуњавајући Христову заповест: „Идите, дакле, и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светог Духа, учећи их да држе све што сам вам заповедио; и, ево ја сам са вама у све дане до свршетка века.“ (Мт. 28, 19-20).

У централном делу треће зоне се налази крст и на њему изображење Распећа Христовог (57). Бог је кушао Аврама наредивши му да као жртву принесе свог сина јединца Исака. Док се Аврам кретао са својим сином према гори где је требало да се принесе жртва, његов син га је упитао: „Ето огња и дрва, а где је јагње за жртву?“ А Аврам је одговорио: „Бог ће се, синко, постарати за јагње себи на жртву.“ И тако је и било, Бог се заиста постарао за жртву. Кад је дошло време жртве, Анђео са неба је довикнуо Авраму: „Не дижи руку своју на дете, и не чини му ништа; јер сада познах да се бојиш Бога, кад ниси пожалио сина свог, јединца, мене ради“ (1 Мој. 22, 1-18). Уместо Аврама, Бог је жртвовао свог Сина Јединородног ради

14 Fecioru, Dumitru, Pîrvuloiu, Policarp (2017): *Sfântul Ioan Damaschin- Cele trei tratate contra iconoclastilor*, превод са старогрчког, увод и белешке, Pr. Dumitru Fecioru și Protos. Policarp Pîrvuloiu, Părinți și scriitori bisericești, serie nouă, 17, Basilica, București, 42-43.

спасења људскога рода. Христос је оно невино јагње-спремно за жртву. Зато у центру треће зоне иконостаса стоји Христово распеће (57), а до крста стоје Богородица (55), апостол Јован Богослов (56), мироносица Марија Магдалена (54) и сатник-капетан Лонгин (53). Са леве и десне старне Часног Крста представљен је циклус Христових страдања (41-52), где се кроз дванаест икона представљају Христова страдања. Ови јеванђелски догађаји се читају у чину светих и спасоносних страдања Господа нашега Исуса Христа у свети и Велики Четвртак увече, када вршимо јутрење Великог Петка. Христов пут према Голготи са Крстом на леђима, по светим оцима, представља наставак пута из Едемског врта после греховног пада Адама и Еве: „И зачуше глас Господа Бога, који иђаше по врту кад захлади: и сакри се Адам и жена му испред Господа Бога међу дрвета у врту. А Господ Бог бикну Адама и рече му: Где си?“ (1 Мојс. 3, 8-9).

Као својеврсни продужетак овог иконостаса на чеаној страни лука (изнад иконостаса) су насликани медаљони са старозаветним патријарсима и пророцима (I-VI; VIII-XIII), који у рукама држе свитке на којима су написана њихова пророчанства о Оваплоћењу Месије. У центру овог регистра се налази испуњење њихових пророчанства то јест лик Пресвете Богородице, која се у црквеном песништву назива „Ши́ра од небеса“¹⁵ (VII), зато што је у њеној утроби носила самога Бога.

15 Свети Јован Дамаскин назива Пресвету Богородицу „ширу-ширију од небеса“: „Док Гаврило говораше Теби, Дјеве: Радуј се! са гласом оваплоћаваше се Владика свију, у Теби, светом Ковчегу, као што рече праведни Давид; јавила се јеси шира од небеса, носећи Саздатеља Твојега. Слава Ономе Који се услио у Тебе! Слава Рођењеноме од Тебе! Слава Ономе Који нас ослободи рођењем Твојим“ (васкрсни Богородичин првог гласа) у: Часослов (2016): Свети Архиепископ Српске Православне Цркве, Београд, 303-304.

Литература:

1. Алфејев, Иларион (2005): *Тајна Вере-Увод у православно догматско догословље*, превод са руског Ђорђе Лазаревић, ЕУО Епархије жичке, Краљево;
2. Библија-Светио Писмо Сѣароја и Новоја Завейја (2012), Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, Београд;
3. Бугарски, Стеван, Степанов, Љубомир (2008): *Историјски и културни сѣоменици Срба у Румунском Банайу*, Темишвар: Савез Срба у Румунији;
4. Ђурић, Жељко (2017): *Богословље Цркве и Теологија Иконе*, Београд;
5. Evdochimov, Paul (1993): *Arta Icoanei, o teologie a frumuseții* [Евдокимов, Павле, Умѣйност Иконе, теологија лейоѣиѣ], traducere de Grigore Moga și Petru Moga, Editura Meridiane;
6. Јовановић, Миодраг (1997): *Сликарсѣво Темишварске Епархије*, Матица Српска, Нови Сад;
7. Кириловић, Димитрије (1950): *Рад сликара Николе Нешковича у Темишвару*, Научни зборник Матице српске, Серија друштвених наука I;
8. Михаиловић, Радмила (1969): *Иконосѣас XVIII века и циклус Христѣових сѣрадања*, у: *Зборник Светѣозара Радојичића*, Београд;
9. Тимотијевић, Мирослав (1996): *Црква Светѣој Георѣија у Темишвару*, Матица Српска, Нови Сад;
10. Uspensky, Leonid (1994): *Teologia Icoanei în Biserica Ortodoxă* [Успенски, Леонид, Теологија Иконе у Православној Цркви], studiu introductiv și traducere din limba franceză Teodor Baconsky, Editura Anastasia;

11. Fecioru, Dumitru, Pîrvuloiu, Policarp (2017): *Sfântul Ioan Damaschin- Cele trei tratate contra iconoclastilor*, превод са старогрчког, увод и белешке, Pr. Dumitru Fecioru și Protos. Policarp Pîrvuloiu, Părinți și scriitori bisericești, serie nouă, 17, Basilica, București;

12. Florenski, Pavel (1994): *Iconostasul* [Флоренски, Павле, *Иконостас*], traducere și cronologia Boris Buzilă, Fundația Anastasia, București;

13. *Часослов*, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, Београд, 2016;

14. Шелмић, Лепосава (1981): *Никола Нешкових*, у: Микић, Олга, Лепосава, Шелмић, *Мајстори прелазној ђериода српској сликарства XVIII века*, Галерија Матице српске, Нови Сад.

Душан Пејић

Катедра за србистику, Филозофски факултет Пале,
Универзитет у Источном Сарајеву

АНАЛИЗА ПЕСАМА ПАВЛА СОЛАРИЋА СА ОСВРТОМ НА АНТИЧКЕ УТИЦАЈЕ У ЊИМА

Увод

Павле Соларић (1779-1821)¹ један је од нажалост заборављених српских песника с краја XVIII и почетка XIX

1 Павле Соларић, српски лингвиста, географ, археолог, просветитељ и песник, рођен је 1779. у Великој Писаници код Бјеловара (данас р. Хрватска) од оца Николе, свештеника, и мајке Саре. Отац му је такође био заинтересован за књижевност, али и за науку (писао је географске списе). Школовао се у Сремским Карловцима и Загребу, где је завршио студије филозофије и права. У Италији, у Падови је друговао са Доситејем Обрадовићем и Атанасијем Стојковићем, са којима је делио идеје о световном образовању и просвећењу Срба. Од 1803. па до смрти са мањим прекидима (одласци у Трст, Далмацију) живео је у Венецији, где је радио као коректор у штампарији Пане Теодосија у којој је штампао и први српски уџбеник географије *Ново грађанско земљеописање, као и Буквар славенски триазбучни*. Соларић је значајан и као личност која је објавила Доситејевог Мезимца 1818. године, тј. по Доситејевој смрти, написавши предговор за ово дело. Био је у сталном контакту са Вуком Караџићем, са којим је често размењивао идеје. Соларић је своја дела штампао грађанском ћирилицом и залагао се за чувено начело „пиши као што говориш“, које се среће у његовим делима раније него код Вука. Соларић је био песник, преводилац, реформатор српског језика и правописа, филолог и утемељивач српске терминологије у више научних дисциплина. Сачинио је једну од првих српских библиографија, и једну од првих српских историја штампарства, *Поменик књижеки* (1810). Преводио је философске, географске, историјске и друге текстове и списе, али је писао и оригинална дела. Написао је књиге: *Јеројлифици* (1809, коју није стигао да заврши и од које су објављени само неки одломци), *О самостийи* (1809), *Улојума челољеческоја* (1809), *Злајнаја књижица* (1813) и *Римљани славенсѿвовашчи* (1818). Значајан је и као преводилац са француског, немачког и италијанског језика, а познавао је и латински. Умро је од туберкулозе у Венецији, на Богојављење 1821. године. Није познато где му се налази гроб.

века. У свом времену био је доста цењен и поштован и као научник и као народни прегалац и надасве као песник од стране најугледнијих и најученијих Срба тог доба као што су Доситеј Обрадовић, Атанасије Стојковић, Вук Стефановић Караџић Јован Стерија Поповић и многи други. Писци старијих историја српске књижевности и књижевни критичари према његовом песништву нису штедели критике нити су били благонаклони. Од Скерлића па до Деретића влада суд да је Соларић „тврђ, опора, језички неспрета стваралац. Његови римовани четрнаестерци котрљају се споро и тешко као по неравном путу“ (Деретић, 1983). Рехабилитују га тек Милорад Павић, који га смешта у својим студијама у епоху предромантизма, као и Мирослав Пантић и Младен Лесковац, који Соларићеве песме, њих осам, уврштава у своју *Антологију стварије српске поезије*.

Здравко Крстановић, који је приредио и објавио сабране песме Павла Соларића у књизи *Гозба*, за његову поезију каже следеће: „Соларићев стих је четрнаестерац - редак у српској и словенским поезијама (...) - гибак, динамичан, течан, звучно и значењски пребогат, крцат асонанцама и алитерацијама, семантичким нијансама, преливима и свежим поетским сликама“. Што се Соларићевог језика тиче он је народни српски језик, али још увек са великим утицајем црквенословенског и руског језика, тј. неге на прелазу између славеносрпског и вуковског језика. Крстановић истиче и то да је „Соларићева поезија насељена грчким, римским и словенским боговима, којима песник придодaje своје, моћни антички градови, споменици и читаве цивилизације у његовом певању постају симболи, слике, метафоре (...)“. Лектира су му били антички књижевници Овидије, Пиндар, Вергилије, француски енциклопедисти и песници XVIII века, *Библија*, светоотачка литература и сл.

Утицаји те лектире су снажно присутни у Соларићевим песмама, а ми ћемо анализирајући њих неколико покушати да препознамо те утицаје, да укажемо на њих и да објаснимо њихову улогу и важност за Соларићево песништво. Нарочиту пажњу поклонићемо елементима античке књижевности и културе који су препознатљиви код овог песника. Анализирали смо пет његових песама, које ћемо дати у прилогу на крају овог приказа.

Анализа песама са освртом на античке утицаје

Једна од најлепших песама Павла Соларића јесте *Моја самвика*, која је уврштена и у чувену *Анџолооџију старије српске њоезије* Младена Лесковца. Она спада међу краће Соларићеве песме, а у њој аутор у великој мери износи своја аутопоетичка начела, те тако певање о љубави и осећањима ставља изнад певања о прошлости и јунаштву, тј. лирици даје примат у односу на епику. Видимо из песме и да је Соларић велики родољуб („Ја сам хтјео Југовиће, хтјео пјети Јанка / Славу србски обновити с' старине јунака“) и да је он као и други српски песници његовог времена опијен некадашњом славом Срба, али и као да жели да покаже нешто ново и да дâ својеврсну критику на оновремену класицистичку поезију, коју су карактерисали одсуство искреног љубавног осећања и изразити национални заноси. И у овој песми као и у већини других код Соларића су приметни упливи из античке књижевности, па се тако и овде спомиње и у самом наслову, а и касније у песми, самвика - старохалдејски музички инструмент, сличан харфи, уз који су се певале љубавне песме. Своју намеру и потребу о величању љубави овде песник гради у лепој и вештој песничкој слици где се сам инструмент (самвика) противи епском певању (о Југовићима, Јанку, Марку Краљевићу и цару Душану) на тај

начин што не допушта песнику да подеси њене струне. Тако овај персонификовани инструмент представља песниково оправдање за непевање о славној прошлости („Збогом дакле витезови - кад самвика неће, / Ја ћу пјети што је мило, љубве брати цв'јеће“).

Изузетно је занимљива Соларићева песма *Худа Српкиња*, која је прилично сатирична и, за разлику од других његових песама, циљано дидактична. У њој се обрађује мотив који је и данас, ништа мање него у песниково време, присутан у нашем народу, те је она као мало која друга његова песма актуелна и у нашој садашњости. Аутор се обраћа младим Српкињама да би их упозорио на зло које је међу њима присутно и да би их на прави пут управио. То зло јесте нека Српкиња, која је заправо реално постојећа и представља својеврстан тип. Говори се о девојци која унижавајући свој народ и средину из које је поникла покушава себе да узвиси и покаже напреднијом („Мрзи Србље и што је год том имену славно, / Одвраћа се срцем од нас и клевете јавно“). Песник је се гнуша, те и само њено име изоставља у песми постижући тако још јачи ефекат („Зове вам се ----- не, нек' чести стиха мог немаде“). Пошто она хоће да се уда за „инородног“ упућује јој и клетву која је такође занимљива („дјевствовала дабогда дов'јека“), а преузета је вероватно из наше народне културе, где се за понајвећу девојачку несрећу узимало то да остане неудата. Она је тип помодарке и искомплексиране особе којој је све што је туђе велико, вредно и лепо („И да може, свукла би се, сва јој кожа бриди“). У свему што је српско гледа и тражи само лошу страну, а што песнику најтеже пада јесте то „што ни пјесне нису с миром од њезине руге“. Већ смо споменули да Соларић у своје песме инкорпорира жанр клетве који може бити и хумористичног карактера као у стиховима: „Чврчала јој, да је нема, метла око главе, / Њој и баби што јој носи очаране траве“

(након што она српског песника назове „ђ’једним чврчком“). Крај песме доноси експлицитну поуку српским девојкама да не буду као ова „худа“, те да се удају за Србе и да са њима уживају, јер су оне „без Сербина ко без листа ружа“.

У Соларићевом времену, а нарочито у њему претходећој епохи класицизма, често су писане песме у виду поздрава другим песницима или знаменитим људима (најрепрезентативнији је примјер Орфелинов *Поздрав Мојсеју Пушнику* из 1757. године). Таква је и Соларићева песма којој у наслову стоји и име онога коме је посвећена, а то је *Досићеју*, наравно Обрадовићу. У овој прилично дугој песми Соларић својим четрнаестерцима глорификује свог савременика, пријатеља и узора („Камо, питаш, Доситеј? Сви говоре: зна се. / Знало се је, но одселе нек’ се јавно знаде / Да радости сербске корен ти носиш, Обrade“). Изванредна је следећа слика у којој песник комбинује хиперболу и алегорију да би поентирао величајући Доситејев лик и његово дело, а нарочито књижевно:

Кад би девет мусе биле из девет области,
И језика жртве свака свог вољела сласти,
Он би жељи угодіо всеколиког укуса,
Он пре био и свештеник вседостојни муса!

У овом фрагменту као и у свој овој песми присутни су чести елементи који упућују на утицаје античке, а пре свега хеленске књижевности. Овде су то „девет мусе“, које представљају заштитнице различитих духовних активности човека у грчкој митологији. Оне су ћерке Зевса и Мнемосине, а вођа им је био Аполон. У четири наведена стиха Доситеј се фактички изједначава са Аполоном, јер га Соларић назива „вседостојним свештеником“. Соларић шаље поздрав Доситеју који се тада налазио у Трсту, „куд је негда љезла Амфитрите“, а она је грчка богиња мора, Посејдонова жена. На почетку

песме аутор такође помиње име Мелпомене, музе певања и трагедије. Такође, на почетку је дат леп приказ народног живота тршћанских Словена као и опис тршћанског краја, а у свему томе доминира црвена боја, рујна, руса, багрјана, червлена - чији бројни називи појачавају читаочев утисак и дају живост песничкој слици, али и показују песничково врсно познавање језика. Црвена боја овде симболизује словенство, али и како песник експлицитно каже и нежност песама које ови „Крајнци“ певају, а које окружују Доситеја. Такође, песник спомиње и Меркурија, који је у римској митологији био еквивалент Хермесу, тј. бог красноречивости, трговине, путева и сл. Соларић Доситеја назива и свештеником богиња Еликона, тј. опет свештеником муза, јер је Еликон станиште муза. Аутор назначује како су Доситеју познати и Спарта и Атина и стари Рим, али чак да му је позната и „вељба Одина“, тј. ауторитет Одинов, који је врховни бог нордијске митологије. Он такође познаје и Пена, римског кућног бога. Истиче се како Доситеј зна много, како је ерудита и како је пропутавао доста света. Павле Соларић Обрадовића овде назива и српским Сократом, али и учитељем, другом, оцем, „пророком србским старим“. Доситеја сматра за великог националног прерадоца који и песнику и свим Србима оставља у аманет да уређују виноград српства. Говори како су људи правили „вавилонске столпе“, седам старих светских чуда и сл. што су такође утицаји античке и библијске књижевности, а како су и то све били обични људи као и Срби, који такође могу доста да направе. Утицај хеленске књижевности видљив је и у реминисценцији на Дедала, а Дедал је по грчкој митологији направио крила од перја, слепљеног воском, којима је Икар одлетео из заробљеништва, напустивши Крету. На крају песме Соларић Доситеју упућује искрену пријатељску љубав у неколико стихова који готово да творе једну оду пријатељству, при чему Доситеју жели да

дочека Несторове године, а знамо да је Нестор један од јунака из *Илијаде*, који је био најстарији грчки војсковођа под Тројом.

Павле Соларић је писац који у својим песмама неретко и успешно користи хумор. Тај хумор често има и сатирични карактер. Такав пример представља његова песма *Наше жене радо чују*. Песник овде користи као основни мотив песме општепознату слабост жена на комплименте. У првом стиху констатује ту појаву и говори како и он даје комплименте женама, некад у збиљи, а некад и у шали. У наредним четрнаестерачким стиховима он женама и упућује оно што оне „радо чују“ и то на такав начин што их већином пореди са одређеним личностима или појавама из античке књижевности. Између осталог каже за наше жене „да су красне ко у Кипру Венерине кћери“, а на Кипру је био чувени Венерин храм. Венера је као што је познато била римска богиња љубави, лепоте, плодности и секса. Даље их песник пореди са Атињанкама и Римљанкама, те да су храбре попут Амазонки, које су у грчкој митологији биле жене ратнице, а њихова држава налазила се у Кападокији и била је на врхунцу моћи у време које је претходило тројанском рату, бориле су се на страни Тројанаца. Њихову силу, тј. моћ наших жена он пореди са силом Јерихонских труба, што је алузија на једну библијску причу, по којој су Јевреји да би освојили палестински град Јерихон седам пута трубећи обилазили град, а кад су седми пут затрубили, зидине су пале и они су упали у град. На крају песме Соларић у последњем стиху хумористично поентира да су сва ова поређења „витјагиње жениха - не љубе“, тј. увијања младожење, а не наше жене у стварности.

Обиље елемената из античке књижевности одликује Соларићеву песму *Нек се Пиндар² ђо сѣрмоме виси Еликону*,

2 Пиндар - лиричар (318-438. пр. Хр.) који је уживао велики углед у старој Грчкој и Византији, ценили су га Римљани Квинтилијан и Хорације, утицао је на касније европске песнике, Ронсара, Гетеа, Ломоносова.

али су они у овој песми употребљени на један необичан начин. Наиме, песма би се могла поделити на две, по броју стихова приближно једнаке половине. У првом делу песме Соларић наводи неколико античких поета и локација у античком свету које су тим песницима служиле као инспирација и за које се веровало да надахњују песнике, да у њима станују музе и сл. Тако хеленског песника Пиндара везује за гору „Еликон“ (Хеликон), на којој је по предању било седиште муза, а затим Вергилија³, славног римског поету, повезује са Темпеом, митском долином у Тесалији. Овидија⁴, такође Римљанина, упућује на „Ипокрену“ (Хипокрену), а то је извор на Хеликону на коме су се купале музе. Тај извор је по грчкој митологији настао тако што је Зевсов крилати коњ Пегаз ударио копитом о земљу, а вода са тог извора надахњивала је песнике. Дакле, Павле Соларић овде износи читав један мали каталог античких поета и асоцијација везаних уз њихово стварање, али тај каталог му овде служи да би га, у ствари, негирао и тако боље дочарао, па и хиперболисао снагу свога надахнућа и инспирације („Кад се шалим у друштву сербски дјевојака, / Ја судбини руке вежем, са мном је нејака“). Тако и када шета по „холмови рујнолозни гора“ или кад пије наша вина, он „жали“ маштања „парнасијских чада“, а Парнас је планина у Грчкој где су, по предању, становале музе и Аполон, тако да би се метафора „парнасијска чада“ односила на песнике. Песма је грађена и на принципу градијације, па тако Соларић као своје највеће уживање и своју највећу инспирацију наводи своју љубу, односно њен загрљај, који изједначава са силом Емпиреја, а Емпиреј је у грчкој митологији највиши део неба у коме обитавају богови.

3 Вергилије Публије Марон (70- 19. пр. Хр.) римски песник, аутор *Буколика* (пасторске песме) и *Георџика* (песме о земљорадњи), те монументалног спева *Енеида*. У каснијим вековима био је изузетно цењен, од многих више него и сам Хомер.

4 Публије Овидије Назон (40. год. пр. Хр-17. год. после Хр), најзначајнији римски песник уз Хорација и Вергилија.

Заправо, ова песма је на вешт начин компонована комбинујући градацију, поређење по неједнакости и контраст. Управо се на овој песми, готово експлицитно, види Соларићево превазилажење класицизма као и одушевљености антиком, и поступно приближавање романтичарским тенденцијама, што се огледа у величању лепоте наших предела, вина и нарочито српских девојака.

Закључак

Као што претходна анализа показује, у песништву Павла Соларића чести су и јаки утицаји античке књижевности, а нарочито грчке и римске митологије, поред којих он такође обилато користи и словенску митологију, али чак и нордијску (помињање бога Одина). Док је словенску митологију добрим делом усвојио путем усменог стваралаштва, а познато је његово интересовање за фолклор још из дечачких дана, грчку и римску изучио је читајући пре свега античке класике, чија имена и сам често експлицира у својим песмама.

За разлику од класициста Соларићево песништво је у погледу форме и метрике доста монотono и, могли бисмо рећи, чак сиромашно, јер, како је већ споменуто, велика већина његових песама је писана у четрнаестерцу, осим неколико изузетака. Насупрот томе, на идејном и тематском плану показује се велико шаренило и богатство, које сведочи о ширини Соларићевог духа, али и о његовом образовању, изванредном за оно време. Класицистичке заносе антиком он постепено пренебрегава и превазилази, па му тако антички мотиви неретко служе да њих негирајући и умањујући им вредност покаже силину својих осећања (чест мотив је љубав, нарочито момка и девојке), ширину своје мисли, да покаже лепоту и снагу српског народа, што су све предромантичарске

и романтичарске тенденције.

* * * * *

Овде доносимо све напред анализиране песме према књизи *Гозба* коју је приредио Здравко Крстановић (Соларић, 1999).

МОЈА САМВИКА

Ја сам хтјео Југовиће, хтјео пјети Јанка,
Славу србски обновити с' старине јунака.
Али струне, кад се машим до моје самвике,
Вострепећу о љубови, њежне звекну лике.
Ја пристројим нове струне, согласим самвику: 5
Начнем Марка Краљевића, храброг в'јека дику,
Душанову величати станем силу рубов,
Но самвика возглашаше опет само - љубов.
Збогом дакле витезови - кад самвика неће,
Ја ћу пјети шта је мило, љубве брати цв'јеће! 10

* * *

ХУДА СЕРБКИЊА

Слушао сам ономадне (да Бог не услиши,
Да услишав' клеветницу језика не лиши!)
Слушао сам, о Србкиње, вами боље мисли!
Злорјечиву, која нам се зло у род наш числи.
Казаћу вам, отровници да се име знаде, 5
Зове вам се ----- не, нек' чести стиха мог немаде.
Дјевојка је, дјевствовала дабогда дов'јека!
Ни без оног на што хули, не било јој л'јека!
Мрзи Србље и што је год том имену славно,
Одвраћа се срцем од нас и клевеће јавно. 10
Њој су ти обичаји (има зли навада),

Чак од лутке сви скаредни до поповски брада;
Нејма чина, нејма пола, нејма ни возраста
Коме она згребла не би триста јетки краста.
Начини су наши груди, сурови нам нрави, 15
Крупан језик, ко га збори, оће да г' удави,
Она воли инородним, рода се свог стици,
И да може, свукла би се, сва јој кожа бриди.
Кад пролази, с рамена нас кривоврато гледи,
Кад поздравља, само зато, да кога увреди. 20
Сви убори, сва обућа, што је женски риза,
Нејма ц'јене развје туђе, развје из Париза!
Ко би реко? - радо чита и из наши књига,
Да пригари, у чем може, знак својега жига;
Тражи навлаш у свачему најружнију страну, 25
Да је чисто као сунце, нашла би му ману.
Све нек' иде, али ево моје љуте туге,
Што ни пјесне нису с миром од њезине руге!
Да сувкусне као сушти пијемонтски смрчак,
Она б' рекла пјевац Србин да је б'једни чврчак. 30
Чврчала јој, да је нема, метла око главе,
Њој и баби што јој носи очаране траве.
Не слушајте цјеломудре клетву, сербске дјеве!
Кукољ ваља из пшенице чисте да се пл'јеве.
Ви, које сте без Србина ко без листа ружа, 35
И тек Сербља шчастљивити све желите мужа,
Ви ћете се радовати, уживати сласти,
Имајући свог супруга, будући у власти,
И љубови мили залог, грлити свог сина,
Док жениха она чека још из Недођина! 40

*
**

ДОСИТЕЈУ

Овај поздрав Доситеју (ако можно коме,
Ко га позна, здравље без њег') Павел шиље своме!
Чудно негли, слова моја, што се вру у врсти,
И откуда Мелпомене овог града трсти!
Града, сирјеч, куд је негда љезла Амфитрите, 5
Прве хиже гди по глиби с трошћу дјаху свите.
Крај је правда, овде Крајнци по славенски живе,
Пјесне строје и дјевојке, да се Н'јемци диве.
Није у њи исход забвен, ни од мужа муси,
Ни од руже да се води слово наше: руси. 10
Руса коса свим се тресе по руменом врату,
Червлену је народ ризу предпочтио злату.
И цитара којом хитро отроци сви звече,
Багрјана је, рујне влаге, чим се старци л'јече.
Риђа марва, и с њом сњедни рдив зв'јер и худи, 15
Врси гора црвене се и сав предјел руди.
Веселости и љубови, и што ова мари,
Њежни пјесан, природни су символ ови шари.
Ако ли нам по имену вели ко из Рима,
Да се древна р'јеч Тргесте с трговишта снима; 20
Торжиште је славенскога из старине укуса,
И Меркуриј всегда био поспјешитељ муса.
Ове мене пјети уче, слоге саме вежу,
Из свог гаја тајно са мном устају и лежу.
Подунавске, чујте (желим) мила чето, дјево! 25
Љубве наше достојне су карнијнске неве.
И да једном различије и сродство се каже,
Што од Истра у народа до Истрије траже:
То Србија ето буди, по свом граду д'јела,
Ово чермна већ одселе такви ради дјела. 30

Писмо моје одмиче се: нек' ти срце блажи,
Свуд сведочи да су духу мом скаредне лажи.
Фама твоје, свештениче богињ' Еликона,
Понесла је давно име од Темзе до Дона;
Всегда јасна, развје ухо ројано ком' било, 35
Свуда блага, кромје гди је срце изунило;
Прозвала те и по ребри сјеверови двора,
И, на срећу, по острови Средиземног мора.
Иста молва ономадне брижне дигла слухе,
Да с' гласови сербски бесјед испуне воздухе; 40
Крила бјаше отсуствија узрок вели твога,
Но, подмукле, ситни чопор, скаске, жезла свога
Зло обстрегла: оне пронзу и предваре гласе,
Камо, питаш, Доситеј? Сви говоре: зна се.
Знало се је, но одселе нек' се јавно знаде 45
Да радости сербске корен ти носиш, Обраде!
Всегда велик и исполин превелебни дјела,
Жизни љупке и достојне вјековјечног пјела.
Разливо си живу воду из твога кладјаза,
Но најпаче под царствијем Георгија књаза; 50
Ти профеји подобају и та теби гривна,
Нека младеж сербска узна, муса колми дивна.
О, ја видим у напредак шчастљиву отчизну,
Која своји љетописа такву чти главизну.
Њен ће предјел --- ---- 55
Без свештеног Егерије разботјет' лукавства,
Ето жетве, нека мишце прил'јежу дјелавца,
В' Доситеју наћи можно сваког закон' давца.
Собор с њиме собесједи високи вјештника,
С наставником свог дјетинства, која мужу дика! 60
Њему закон Спарте вједом, вједом и Атина,
И скрижали ветхог Рима и вељеб Одина;

Тезоимног уме Петра и кроткога Пена,
Уме, што је сваком било неборима ст'јена;
Како уме? Јер је свуда њему нога била, 65
Која с' Сербљи сад утјеха, гди пре није жила?
Кад би девет мусе биле из девет области,
И језика жртве свака свог вољела сласти,
Он би жељи угодіо всеколиког укуса,
Он пре био и свештеник вседостојни муса! 70
Сократ сербски, учитељу, оче, пусти, друже!
Пусти да ти благодарно сербска уста служе;
Сократ сербски, пророк сербски стари,
Данас своји очевидац предгадани твари.
Позивљеш ме у свјатило новосвитог гн'језда, 75
И још нудиш: неподвижна буд би био зв'језда;
Зв'језда да сам: паче тамна созвјездија твога,
Него мјесећ гди, без тебе, неба широкога.
Виноград је, мним, повелик: давни пун недеља,
Потребује сад усрдни, вјерни дјелатеља. 80
Настао је понедељник, ајде да се ради,
Когод неће, тог' пагуба вјечна пустој бради.
Бодро, ко је вавилонске столпе до небеса,
Ко содјео седам древни у миру чудеса?
Содјели су с' слогом воља напрегнути труди, 85
Исполина? Не, обични, као Серби, људи.
Писмодође (и ја пишем) и абије страсти,
Зашто мени занат није Дедалов у власти
Већ вопијем к Јони милно - но двојаки страсти:
Моћ богиње, перо в руци - најеже ми власи; 90
И што треће молбу држе напрасну воспети,
Паун, сродно птице име с мојим њојзи свети.
Нећу више, не богињо, ја пернати крила:
У Сербији с' људи оће, не сова ни вила!

Ја ћу поћи по путеви, куд се ногом ступа, 95
Баш у време кад се весна развија из пупа.
Равнице ће смејати се, веселити лузи,
С гласи пратит шумски пјевци, љубве пуни, друзи.
Тим глубине буду љезни на виште долина,
Пода мном се хребет гнути надуту планина, 100
Потоци ће гонзајеме бризгати ми струје,
По воздуси воњи сунце распуждат олује;
Мост прехођа наручићу скоротечној Сави,
Да ме с пјеном у Бјелграду мом другу предјави,
Пријатељи мени твоји (злотвора ти нема, 105
И не било тата небу и уста му н'јема,
Правда Богу, људе љубим, али твога лица,
Први би злог навјетника ја био убица).
Пријатељи мени твоји на пут желе благо,
И од свију, всељубезни, душа наша, Драго. 110
Ето корист пријатељства: љуби пак отиди,
И кад идеш обзири се, гди су друга зиди!
Но љупко је и споменом загрлити друга,
И надеждан свак' растанак, док нам није с круга.
Надежда је раставила, надежда нас скупља, 115
Надежд' негди бје богиња, нигди басна шупља,
Која радост по растанку, кад се свиде друзи,
Слађи него да се нису растали сојузи!
Овде пусти, нек' се перу мом задјене мета,
Тебе небо да сподоби Несторови љета. 120
Тако сербско теби срце прип'јева без лести,
Теби поје, а празнује свете благовести.
Гди охота бди отчизни, и слаби су јаки,
Љубитељу, љубитељу, здравствуј пак' и паки!

НАШЕ ЖЕНЕ РАДО ЧУЈУ

Наше жене радо чују да иј когод хвали,
То је право, и ја чиним, рјесно и у шали.
Нека внуше сва кадила шчастљиви народа,
Све похвале с гадитански до понтиски вода.
Да су красне ко у Кипру Венерине кћери, 5
Жизни нашеј, што праведним -----
Веледушне, као суште житељнице Рима;
Чтенонравне, духу нашем атинејска клима.
Да су вјечне земљи с небом и волшебне спонке,
Храбра срца, што најволе, као Амазонке. 10
Сила њина на све људе, јерихонске трубе,
Само то је: витјагиње жениха - не љубе.

НЕК' СЕ ПИНДАР ПО СТРОМОМЕ ВИСИ ЕЛИКОНУ

Нек' се Пиндар по стрмоме виси Еликону,
Вергилиј музе снуди по Темпеа лону,
С Ипокрене нека пије Овидиј струје,
Нек' воздуси од Пегаза с Орацијем зује;
Нек' се рву досјетљиви с Фамом пјеснословци, 5
Јуродиви нек' се муче за стих стихотворци.
Ја, кад шећем по холмови рујнолозни гора,
Превише сам, за окладу, олимпијски двора!
Кад се шалим у дружеству сербски дјевојака,
Ја судбини руке вежем, са мношћом је нејака. 10
Каде ц'једим душевне влаге из винова града,
Ум мој жали мечтанија парнасидски чада.
А кад људу моју грлим, благујем на крилу,
Сву обимљем превиспрени Емпиреја силу.

----- 15

Нит' је коме лучше пјесан тада благоволна,
Нит' вјечности извјеснија, него мени волна.

Литература:

1. Деретић, Јован (1983): *Историја српске књижевности*. Београд: Нолит.
2. Соларић, Павле (1999): *Гозба - сабране њјесме*; приредио Здравко Крстановић. Београд: Српско културно друштво „Зора“.
3. Лесковац, Младен (1964): *Антологија старе српске њоезије*. Нови Сад.

www.dbsr.ro

ПРОМОЦИЈА НОВОГ БРОЈА „ГЛАСНИКА“ И КЊИГЕ „СРБИ У РУМУНИЈИ“

У навечерје празника светог Јосифа темишварског-патрона Темишварске епархије, 27. септембра 2019. године, након отслуженог празничног бденија у Саборној цркви, са почетком од 19 часова, у свечаној сали Епископског двора уприличено је духовно-књижевно вече на коме је одржана промоција два нова издања: новог броја „Гласника“, годишњег часописа Српске православне епархије темишварске и књиге, фото-албума **Sârbii din România: istorie, spiritualitate, cultură** (Срби у Румунији: историја, духовност, култура).

Многобројном аудиторијуму, у својству водитеља, поздравним речима се обратио и ово духовно-књижевно вече отворио архијерејски заменик, протојереј-ставрофор др Маринко Марков. Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан је поздравио госте и надахнуто говорио о великом делу Светог Саве које траје осам векова. Присутне је

поздравио и др Милета Радојевић, директор Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама при Министарству правде Републике Србије.

Нови број годишњег часописа Српске православне епархије темишварске **Гласник** је у име Уредништва присутнима представио игуман мр Јустин (Стојановић), егзарх манастира Епархије темишварске. Игуман Јустин је говорећи о новом броју часописа, укратко представио историју излажења овог значајног црквеног часописа, који је први пут издан у Темишвару 1. децембра 1921. године, као *Црквени, школски и друштвени лист*. У току свог постојања, услед разних околности и (не) прилика, мењао је концепцију, наслове, садржај публикованих вести у њему, број страна као и динамику излажења (излазио је једанпут, двапут, трипут месечно, после више месеци, једном годишње). Излазио је у Темишвару (1921-1932; 1934-1940; 1946). Последњи број (1/1946) је изашао у августу 1946. године.

Следећи часопис (ондашњег Викаријата) је био **Билтен српског православног викаријата у Темишвару**, који је излазио од 1972-1988. године. Овај скромни периодик је издан у 16 годишта.

Под новим околностима 1990. године, периодик је везао своје постојање за некадашње епархијско гласило, када је почео да излази као „**Гласник. Црквени часопис**“, под којим именом је публикован по један број за 1990. и 1991. годину. Под именом „**Гласник-црквени часопис Српске православне епархије темишварске**“ излази од 2000-те године, када су издати прво вишеброји (1992.-1998.), 2002. године (1990.-2000.) и 2002. (2001/2002). Од 2004. године излази по један број годишње. У току 2016. године часопис је званично добио и регистрацију у Националној Библиотеци Румуније (ISSN 2537-303X, ISSN-L 2537- 303X). У овом последњем броја часописа, придодата је и ознака годишта (LVIII/2018). На 320 страна, А5 формата,

заступљено је више текстова различите садржине, приказаних у поглављима: *Из ризнице богословља, Из свештено-ѱасѱијске ѱраксе, Трајом ѱрошлостѱи, Књижевностѱ-уметѱностѱ-кулѱура, Из животѱа еѱархије, Канонске ѱосетѱе, ѱријетѱи и служења Еѱискоѱа Лукијана у 2018. ѱодѱни и Наши ѱокојѱници*. На крају овог броја је као додатак дат шематизам-адресар парохија и манастира епархије темишварске.

Протонамесник др Саша Јашин, епархијски службеник је представио књигу, фото-албум **Sărbii din România: istorie, spiritualitate, cultură** (Срѱи у Румунији: историја, духовност, култура), и у свом излагању навео следеће: „Благословом Његовог Преосвештенства Епископа будимског и администратора темишварског Г. Лукијана, а на иницијативу Секретаријата за верске заједнице у Румунији и српског посланика у Парламенту Румуније г. Славољуба Аднађа, објављена је књига, фото албум са пратећим текстовима на румунском језику под насловом: *Sărbii din România: istorie, spiritualitate, cultură*. - București: Paideia, 2018; ISBN 978- 606-748-276-8; (Срѱи у Румунији: историја, духовност, култура, Букурешт, Пајдеја, 2018). Овај фото-албум је дело издавчке куће Пајдеја из Букурешта, уз финансирање поменутог секретаријата за верске заједнице.

Ова иницијатива и едиција има за намеру да прикаже сваку верску заједницу и националну мањину у Румунији, поткрепљену фотодокументарном грађом историјског, духовног и културног наслеђе сваке заједнице. Поменута грађа у штампаном албуму, пропраћена је и пригодним текстовима чији су аутори: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, универзитетски професори: др Михај (Миља) Радан, др Јон Баншоју, др Душан Попов, доцент др Миљана Радмила Ускату, професор др Славомир Гвозденовић, др Рајко Корња, професор др Миливој Бугарски, др Зоран Марков,

протојереј др Васа Лупуловић, игуман мр Јустин (Стојановић), протојереј мр Благоје Чоботин, протојереј мр Јоца Несторовић, протонамесник др Саша Јашин, професори: Јулијана Галеш, Јаворка Јоргован, Саша Малимарков, правник Милорад Илић, Божица Илић, посланик Славољуб Аднађ, инжињер Дејан Попов и Љубинка Перинач Станков. Екипа фотографа израдила је фотографије током месеца октобра 2018. године у местима: Љупкови, Белобрешки, Старој Молдави, Соколовцу, Ланговету, Иванди, Чакову, Темишвару, Араду, Великом Светом Николи, Великом Светом Петру, Кетфељу, Варијашу и у подручним манастирима: Бездину, Шенђурцу, Базијашу, Златици и Кусићу.

На самом почетку овог фото-албума, у предговору, Његово Преосвештенство епископ Г. Лукијан и државни секретар Виктор Опаски, изражавају значај српске мањине за историју и културу Румуније, посебно у години када Румунија слави свој стоти рођендан. Међурелигијски и међуетнички односи заузимају веома значајну улогу у румунском друштву, а суживот српске заједнице посебно у Банату, где су Срби окупљени око Темишварске епархије, добар је пример узајамног поштовања и братске љубави - истакнуто је Виктор Опацки у свом обраћњу читаоцима.

Да би читаоц проникао дубље у историју српског народа на овим просторима, отац Маринко је приказао историју словенских народа и њихов значај кроз историју Балкана. Вредно је напоменути да је овај историјски рани средњи век итекако важан како би се указало на све фазе формирања српског народа и његовог битисања на овим просторима. Посебно се аутор осврнуо на словенска племена која су живела на територији данашње Румуније и истакао значај покршћивања Јужних Словена, нарочито са правно-канонског аспекта, као народа који је своју историју у тим првим вековима делили између истока и запада.

За даљу историју срба у Румунији и историју њихове Цркве, велику улогу је одиграо први српски архиепископ Свети Сава. Отац Благоје Чоботин говори о значају светосавља и о начину како је оно било путеводитељ Србима на историјској сцени Балкана.

О значају српског средњевековног племства у Банату и Србима у Турском периоду (1552-1716), група аутора предвођена Зораном Марковим, описала је најзначајније племићке породице: деспотску породицу Бранковић, племените Јакшиће, Цреповиће, Белмужевиће, грофа Петра Петровића и последњег српског цара Јована Ненада. Српско средњевековно племство одиграло је значајну улогу у историји Срба у Банату са једне стране и историји тадашње Мађарске краљевине са друге стране. Присуство српског елемента у Банату пре велике Сеобе под пећким патријархом Арсенијем III Чарнојевићем 1690. године, је итекако упечатљиво приказано, како присуством српских војника, тако и присуством Срба епископа и монаха који су дали значајан допринос учвршћивању православља у Банату и Влашкој. Реч је пре свега о Светом Максиму Бранковићу, првом влашком митрополиту и преподобном Никодиму Тисманском, који је организовао монашки живот у Влашкој. Уз то не треба заборавити ни историјску мисију: грофа Ђорђа Бранковића, митрополита Саве Бранковића, Дели Марка или Старине Новака на политичкој и војној сцени Ердеља и Влашке. Посебно су приказане везе српских племићких породица и значајних влашких и молдавских владарских и војводских породица.

Доцент Миљана Радмила Ускату подсећа читаоце на, можда неправедно заборављене Карашеваке, тј. припаднике старог српског слоја који су временом примили римокатоличку веру. Тема, која је одувек била примамљива за историчаре Баната, још једном подсећа на разноликост словенског етничког

корпуса на територији Баната. Уједно, представљени су језик, обичаји и народна ношња Карашевака који додатно сведоче о једном прастаром словенском етничком слоју на овом подручју. Група историчара, предвођена професорима Сашом Малимарковим и Миливојем Бугарским, представила је живот српских племићких породица у Банату и на територији Влашке и Молдавије у 18. и 19. веку, да би се посебно осврнули на значајна дешавања из времена одржавања Темишварског сабора 1790. године.

Ако се говори о историји Срба у Румунији током 20. века не може се не споменути Арадски логор, подвиг српских добровољаца на ратиштима Добруџе или Бараганска голгота Срба из Румуније, када су заједно са више хиљада румунских, немачких, мађарских породица депортирани у Бараган.

Црква је за српски елеменат на територији више краљевина и држава одувек играла значајну улогу, као фактор која је са једне стране држала на окупу све Србе у разним историјским и политиким (не)приликама, а уједно одржавала и духовно јединство са Србима који су живели на канонском подручју Српске православне цркве. Професор Душан Попов и Дејан Попов у свом тексту помињу значајне посленике на њиви Господњој, који су својим прегалништвом и пожртвовањем духовно и културно уздизали Србе на овим просторима. Да би јасније описао и приближио читалачкој публици српску духовност, професор Јон Банашоју је нагласио главне црте православног вероисповедања. Ово је било потребно пошто је у низу фото-албума (после фото-албума посвећених јеврејској и муслиманској заједници у Румунији) ово био први подухват да се прикаже једна хришћанска вероисповест. Игуман Јусин (Стојановић) је читаоце упознао са историјом наших манастира, а протојереј Јоца Несторовић са историјом наших парохијских храмова. Приказано је по

пет најрепрезентативнијих парохијских цркава из сваког архијерејског намесништва, а уједно је направљен и поменик свих парохијских цркава које се данас налазе на канонском подручју темишварске епархије.

Студија Божице Илић о уметничком наслеђу Срба у Румунији, употпуњује слику о духовним и материјалним вредностима које смо наследили од наших предака, чему сведоче најбољи примери барокне уметности и јединствене представе великана српске историје који се налазе како у црквено-уметничкој збирци Музеја Епархије темишварске, тако и при парохијским црквама и манастирима.

Сам по себи, фото-албум сведочи о заједништву и духовном јединству нашег народа на овим просторима. Прота Благоје Чоботоин и професорка Јаворка Јоргован употпуњују слику свагдаприсутности Цркве у животу Срба на овим просторима, објашњавајући наше обичаје везане за најзначајније празнике и моменте у животу сваког хришћанина.

Група аутора коју чине професори Миља Радан, Славомир Гвозденовић, Јулијана Галеш и Рајко Корња и Љубинка Перинац-Станков, осврнула се на историју наше културе. Представљени су значајни посленици на пољу науке, песници и прозни писци. Њихов допринос на пољу науке и културе важан је и вредан за васцело српско биће: поменимо Доситеја Обрадовића, Павла Кенгелца, Еустахију Арсић, Саву Текелију и архитекту и урбанисту Емилијана Јосимовића. Њихова имена, уписана у плејади српских великана, само употпуњују слику о културном и интелектуалном слоју Срба који су живели на овим просторима.

На крају, али не у последњем реду, требамо се из прошлости вратити у садашњост и у пресеку времена да видимо колико и где нас је било и колико и где нас данас у Румунији има! На то нас свакако подсећа рад посланика

Славољуба Аднађа, коме уједно изражавамо и захвалност за сав труд да овај фото-албум угледа светлост дана и допре до заинтересоване читалачке публике. Позивамо све Вас, наше цењене госте, Србе, и све наше искрене пријатеље, да се прелиставајући и читајући овај фото-албум, подсетимо коме припадамо и упознамо све остале са нашом славном историјом, културом и духовношћу“.

Извођењем српских песама посвећеним Косову, ученица Весна Попов Стојшић је са уметничке стране употпунила овај угодни догађај.

**протонамесник др Саша Јашин
игуман мр Јустин (Стојановић)**

www.dbsr.ro

професор Јаворка Марков Јоргован, Кетфељ

ПАТРОНИМИЈА И ПРЕЗИМЕНА КАО ПУТОКАЗ ПОРЕКЛА (од XVIII века до данас)

Патроним је реч грчког порекла (*patronymikos*), обично садржи лично име неког претка, обично мушкарца (Марков, Петров, Стојановић, Петков), али у посебним случајевима и жене, а онда су то матроними (Марин, Миличин, Катин) са додатком одговарајућег суфикса. Синоним му је породично име (Маркови, Стојановићи, Миличини).

Патроним или матроним свакако је начин да се пренесе наследна линија.

У издању Војвођанског Музеја у Новом Саду 1966. године је пуликована значајна књига (као прилози и грађа) свештеника будимске епархије Ивана Јакшића,¹ ондашњег пароха у Помазу, *Из њојиса сѣановништѣва Ујарске њочетѣком XVIII века.*

Иван Јакшић је прикупио и објавио пописе Срба, који су извршени 1715. и 1720. године, који представљају најстарије изворе те врсте за простране области Јужне Угарске и Угарске

1 Иван Јакшић, рођен је у Торњи 19. јула 1909. године. Његова мајка, рано оставши удовица, враћа се са сином у родну Батању где је Иван завршио основну и грађанску школу, а 1930. године и Богословију у Сремским Карловцима. За ђакона и свештеника је рукоположен 1933. године. Био је парох у неколико парохија будимске епархије: Бати, Стоном Београду, Батањи, Помазу и такође администратор парохија у Пантелији, Рац-Аљмашу, Чипу и Чобанцу. За архијерејског заменика будимске епархије је постављен 1990. године. Деценијама је вредно скупљао историјску грађу о српском народу на простору будимске епархије. Његово научно дело броји 23 наслова, како књига, тако и мањих публикација. Упокојио се 2000. г. у Будимпешти, а сахрањен је на српском гробљу у Помазу: Дујмов, Милан (2013): Листа свештеника Српске православне епархије Будимске, Будимпешта, 152-153.

као целине у новом веку.

Овај попис је извршен на основу издатог Правилника државног сабора из 1715. године којим је предвиђено да се у целој држави изврши попис становништво на основу којег би се извршило опорезивање обвезника. Ради тога, свака жупанија је морала да изабере по два или три пописивача, који ће ићи од куће до куће ради вршења пописа становништва и имања.

Пошто извршени попис није задовољавао државни двор, 1720. године је дошло до потребе ревидирања. Овог пута попис је извршен и у војним границама, чиме смо добили пописе непроцењиве вредности за историју како Срба, тако и других народности.

Пописивачима су била додана још по два или више помоћника који су увек били са пописивачког подручја. Ти пописивачи су обично били немачке или мађарске народности, те су им српска имена била страна и записивали су их често погрешно или са типичним писањем.

У сваком попису, поред уобичајених српских презимена има и таквих која су настала по називу села, града или покрајине, па се по њима може пратити кретање Срба у Угарској после 1690. године из времена Велике сеобе под пећким патријархом Арсенијем III Чарнојевићем.

Много је презимена која су постала по неком занимању, по војним чиновима, телесним особинама и манама, а која су понекад врло необична чак и смешна (Остоја Ћићиращ, Марко Крстурац, Јанко Варађинац, Бајко Машлокан, Станисав Чордар, Ђорђе Сабљар, Петар Терзија, Живан Лончар, Јанко Капетанов Зет, Павле Барјактар, Јово Дебели, Никола Дуговрат, Вујић Глухи, Петко Шуто, Стојан Бугарин, Никола Рац итд.).

Случајно су ме заинтересовала српска презимена у 20. и 21. веку овде, у румунском делу Баната. Није то некакво истраживање, нити етнолошки рад, до само забелешка једног

потомка велике породице Марков, која овде живи од вајкада.

Записала сам стотинак презимена која се односе на топоним, па се по њима може пратити то кретање, те мале сеобе Срба на територији Баната. Узроци тих кретања су многи, а могу се тек напоменути: развојачење Потиско-поморишке војне крајине (1751), насељавање опустелих територија, колонизације (18. век), оптације (1920.).

Овде ћу навести неколико примера. Ако се у попису 1715. појављује презиме Варадијац, Варадинац и Варађанин у Микалаки, Варађан у Араду, Арађанин у Надлаку и Павлишу, Арађан у Охаби и Араду, два века касније сусрећемо презиме Арађанин у Кикинди, Арађански у Дињашу, Арађан у Рудни, Кечи, Ченеју и Темишвару.

У 18. веку у Ковачици (Covăsânt) наилазимо на презиме Солмошан и Солмоћен, у Кладови Солмошац и Шолмошан док сада у Кетфељу и Варјашу постоји Шољмошан, а у Моноштору Солмошан, а сва та презимена потичу од топонима Шојмош, тврђаве у близини Липове.

Интересантно је презиме Которчанин из Надлака јер се два века касније, исто у Надлаку, али и у Чанаду наилази на презиме Которац и Которач.

Печкинац и Печканин у Араду (1720.) и Печкан у Чанаду и Печканин у Кикинди (2020.).

Батањац у Надлаку и Печки 1715. док их сада налазимо у Семпетру и Семиклушу, а Батањски у Кикинди. На њихово расејавање је највише утицао период оптација становништва.

Надашки у Ковачици 1715. а исто презиме било је и у Кетфељу до пред крај 20. века.

Буђишин из Кувеждина, Будишин из Батање (1715.) док сада у Кикинди наилазимо на Будишин и Будимац у Павлишу.

Током 1751. године Срби граничари прелазе Мориш и насељавају северни Банат.

Први потпуни попис кикиндских српских фамилија потиче из 1796. године.

Тада се насељавају породице које у свом презимену носе и топоним одакле потичу: Арађанин, Бајић, Бајин, Богарошки, Батањски, Будишин, Варађанин, Валканац, Гаин, Гајичин, Гајски, Каранац, Кенешки, Липован, Ловренац, Микалачки, Оросламошки, Печканин, Селеушки, Суботички, Суботељец, Телечки, Ченејац, Шајтинац, Шајтински итд.

Ако су Срби са овог банатског подручја пре 200. година носили презимена као: Бечкеречанин, Ђеновац, Нађушанин, Варјашанин, Кладовац, Чанадац, Крстурац, Сегединац, Ћићирац, Рекашанин, Трновичан, Кечкеметац, Бошњачки, Одоњски, Ђулинац итд., данашњи Срби са ових простора носе са поносом, као пуж кућицу, у презимену своје локално порекло:

- Беленцан (Белинц) – у Семпетру и Кетфељу
- Бајински и Бајски – у Семпетру
- Бошњак – у Дежану и Кнезу
- Брашован – у Малом Бечкереку
- Будишин – у Чанаду
- Бурназ (Бурмаз) – у Моноштору и Клисуре (Нова Молдава, Пожежена, Соколовац); (Можда долазе из Кампиа Бурмазулуи у Влашкој из неког насеља капетана Мише Анастасијевића).

- Већански (Вењ) – у Гаду
- Гајичић (Гај) – у Араду и Чанаду
- Гајесков (Гај) – у Петровом Селу
- Гађански (Гад) – у Рудни
- Глоговчан, Глоговичан, Глоговћанов (Глоговац) – у Сараволи

- Деђански (Дета) – у Рудни и Семартону
- Ђулвезан (Ђулвез) – у Ченеју

- Ердељан (Ердељ) – у Кнезу, Варјашу, Семпетру, Сараволи, Темишвару

- Зомборац (Сомбор) – у Дети и Денти

- Керпенишан (Карпиниш) – у Семпетру и Сенђурђу

- Кеверешан (Кевереш) – у Краљевцу и Петровом Селу

- Кечан (Кеча) – у Кечи

- Комлошан (Комлош) – у Гаду, Дети и Кетфељу

- Кришан (Кришана) – у Семпетру и Кетфељу

- Которац (Котор) – у Надлаку и Чанаду

- Ловренски (Ловрин) – у Семпетру и Семиклушу

- Липован (Липова) – у Семиклушу

- Молдован (Молдава) – у Кнезу, Мунари и Краљевцу

- Мунћан (Мунтенија) – у Варјашу и Кетфељу

- Надашки (Надаш) – у Кетфељу

- Нађ(уски) (Нађус) – у Малом Бечкереку

- Песекан (Песак) – у Семпетру

- Павлишан (Павлиш) – у Варјашу

- Пожаревачки (Пожаревац) – у Соколовцу

- Поморишац, Поморишки – у Варјашу и Малом Бечкереку

- Рудњанин (Рудна) – у Ђиру

- Солмошан (Шојмош) – у Моноштору

- Сечански (Сечањ) – у Арад – Гају

- Силашки – у Семартону и Араду

- Стаморан – у Ченеју и Нађфали

- Стаморац – у Парцу

- Суботић – у Сараволи

- Суботељан – у Кнезу и Калачи

- Тукуља (острво на Дунаву) – у Златици

- Тополовчић (Тополовац) – у Станчеву

- Унипан (Унип) – у Парцу, Соки, Денти, Темишвару

- Унчански (Унг, Унк, Хунг, Хунк) пореклом из Хунгарије, оптантани – у Кетфељу и Кнезу

- Фенлачки – у Дињашу и Фенлаку
- Фењац – у Дињашу, Иванди и Темишвару
- Хацеган – у Немету и Решици
- Шажан (Шаг) – у Семартону
- Шољмошан (Шојмош) – у Варјашу и Кетфељу
- Шепецан – у Мунари и Кетфељу
- Чокон (Чока) – у Сараволи

Е, па то смо ми, а Банат је реч, и слика, и звук, и бој, и мирис и укус. Банат је специфични, духовни простор у Панонији, спој естетског и еротског, преплитање заносног и страдног, умног и рационалног, оваплоћење слатког православног и мистичног паганског, спој просветитељско – класицистичког и милитарски распојасаног, разбатушеног и надераног. Банат је...

Литература:

1. Влаховић, Радован (2015): *Банатске приповећке*, Банатски културни центар, Ново Милошево;
2. Јакшић, Иван (1966): *Из појаса станаовништва Ујарске појечком XVIII века*, Нови Сад: Војвођански Музеј;
3. Дејанац, Душан (2001): *Кикинда и Поморишје*, Кикинда;
4. Дујмов, Милан (2013): *Листа свештеника Српске православне епархије Будимске, Будимпешта*;
5. Имена и презимена српских породица из Баната (Поморишја)-архив аутора.

ИЗ ЖИВОТА ЕПАРХИЈЕ

ПЕТНАЕСТИ БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ У САБОРНОЈ ЦРКВИ (ВИШЕГЛАСЈЕ ОСТАКА)

Ако се у прошлом веку о Србима у Темишвару писало да су „остаци остатака“, у међувремену је то демографија оповргла па су повећали број и постали скуп остатака оних који су живели по насељима румунског Баната (после разграничења 1918. године). Сада су „остаци“ становници дошли из села у којима су до пре пола века Срби чинили већину. Темишвар је богатији у погледу српске присутности. Тај процес је узроковао и концентрацију вредности које подржавају идентитет. А ми, ћирилични зборитељи, поносни смо што можемо рећи да је

престоница Срба у Румунији културна престоница Европе 2021. Наш допринос није мали. Напротив, значајан је, јер су Срби у овом периоду културно најактивнија мањинска заједница у мултинационалном граду изниклом пре више од седам векова на мочварном тлу, а који је цветао и растао под турским фесом, аустријском, мађарском, српском и румунском администрацијом. У најлепшој згради у Темишвару баштине се непроцењиве вредности српске духовне, па и материјалне оставштине са овог подручја. Српска православна епархија темишварска је у Владичанском двору удомила и уредила музеј за који још увек чека званично одобрење и укључење у ред музејских објеката града. Тада би могла приказати, уз адекватно обезбеђење и промовисање, највредније експонате. Оно што Српска епархија и Саборна црква могу изнети било када, било да је то Светосавска прослава, Смотра црквених хорова, Дани српске културе, фестивали хорске музике..., то је Хор. Да, са великим почетним словом: Хор православне српске Саборне цркве. Мера онога што људи посвећени позиву улажу у овом аматерском подухвату огледа се у сваком наступу, али круна је свакако Божићни концерт. Оно што на велики празник рођења хришћанства одзвања у српском храму где је Богу и народу некада служио владика Јосиф (свети Јосиф темишварски, сада духовни покровитељ румунске катедрале) и остали његови наследници, не може се пренети аудио и видео снимцима, а речи су само сенке, препричавање чуђења душе. Хорско певање преноси управо то: магију. Замишљам, покушавам разумети, како су људи реаговали када су се први пут нашли пред тим чудом, како су примили моћ вишегласне хармоније? Да ли су се смејали или плакали? Не знам, али убеђен сам да су били срећни на узвишен начин. Огласила се духовност, препознатљива, њихова; осећај који су могли певањем изразити. Такво је певање у хору посебно, праисконско продуховљено искуство.

Посвећеност човека који је осетио магију и препознао дар понео је и оне којима је уделио. Није то био једноставан процес, али верујем да је диригент професор Јоца Бугарски убеђен да му је то животни позив, а не неко „бављење“. Велики је изазов стати испред двадесет до тридесет људи и, покретом руке, изразом лица, упутити их да певају како никада нису ни замишљали да могу. Завидим тим људима што су себи приуштили могућност - у ствари срећу - да заједнички осете оно што сами не могу: вишегласје што се стапа у јединствени израз наших остатака. Осећамо и ми са њима чудо рађања и препорода, или бар опстајања у матрици наше духовности.

Срби у Темишвару су већ петнаесту годину заредом навикли да себи на дан Божића приуште уживање у духовној хорској музици. Тако је било и ове 2019. године, када је 7. јануара, с почетком у 19.00 часова, када је у Српској саборној цркви Вазнесења Господњег у Темишвару-Граду, одржан свечани Божићни концерт.

Као и предходних година, Саборна црква је била испуњена до последњег места. Када су се светла угасила, Дејан Попов, водитељ програма, поздравио је све присутне, свештенике,

званичнике и остале госте, пожелевши им срећне празнике, а затим је представио учеснике на концерту и прве да се представе позвао чланове Хора Teofora Dacica Timisiensis православне румунске парохије из темишварског кварта Дачија. Овај хор је под управом диригента, свештеника Флорина Јонуца Филипа извео композиције: S. Drăgoi „Vestim nașterea“, D. G. Kiriak „O, ce veste minunată“, P. Constantinescu „Condacul Nașterii Domnului“, Gh. Cucu „Am plecat să colindăm, „Primul Crăciun“ (међународно коледо), „În vârfuri la nouă meri“, I. Fiț „Slobozine, gazdă-n casă“, и „Dimineața lui Ajunu“ (народно коледо).

Затим је наступио, као домаћин и организатор концерта Хор Православне српске саборне цркве у Темишвару под диригентском палицом професора Јоце Бугарског. Солисти су били: Милица Пантин, Предраг Остојин и Пера Тодоровић. Они су извели композиције: Ст. Ст. Мокрањац „Рождество Твоје“ (тропар Рождества Христова), И. Бајић / Т. Петивијевић „Дјева днес“ (кондак Рождества Христова), И. Бајић „Избављеније посла Господ“ (причастен Рождества Христова), Д. Борњанскиј „Кто Бог велиј“ (велики прокимен Рождества Христова), „Богородице Дјево“ (руски напев, женски хор), „Кирије елеисон“ (византијски напев), А. Косолапов „Утврди Боже“, N.

Lungu „La Vitleem colo-n jos“ (Румунско коледо), М. Леонтович - Шчедрик (Украјинско коледо), Ј. Маринковић „Превјечниј родисја по љети“ (Српско коледо).

Најлепши тренутак концерта је био када су наступила деца, односно група српских коледара из Темишвара: Гордана Аћимов, Јелена Мајкић, Маја Попов Стојшић, Нада Попов, Софија Стојков, Ивана Тодоровић, Снежана Ђонвика, Ивана Цејку Мићин, Харис Лацић, Милан Мајкић, Саша Марков, Богдан Рајков и Игор Фењац под управом професора Јоце Бугарског и упутством Милице Пантин. Они су одушевили публику извевши Божићне рецитације и песме: „Богородице Дјево“, „Помози нам вишњи Боже“, „Три су ‘тице с неба долећеле“, и „Ој, бадњаче, бадњаче“.

Присутни у темишварској Саборној цркви су са одушевљењем испратили овај догађај. У закључку су се присутнима обратили, протојереј-ставрофор Јоан Буде, старешина православне румунске парохије у темишварском кварту Дачија и протојереј Јоца Несторовић, старешина темишварске Саборне цркве, који су поздравили све присутне, заблагодаривши свим учесницима програма на уложеном труду, пожелевши свима срећне и благословене божићне празнике. Прота Јоца је свима присутнима пренео поздраве и благослов Његовог Преосвештенства Епископа Лукијана, који према традицији божићне празнике увек проводи у будимској епархији.

**Миодраг Обрадов
Горан Пантин**

БОГОЈАВЉЕЊЕ НА НЕРИ (МОЖЕМО И ОНО ШТО НЕ МОЖЕМО!)

Богојављење, један од 15 највећих хришћанских празника, Српска православна црква слави 19. јануара по новом календару, односно 6. по старом.

По устаљеном обичају, Срби се тог дана окупљају на рекама и пливају за Часни крст. Међутим, празник открочења Бога Сина и пливање леденим водама Нере у Пољадији од посебног је значаја за Србе који живе у овом делу Румуније, и не само. Још од прве половине деведесетих година прошлог века, на обалама реке која раздваја две земље окупљају се мештани Соколовца (Румунија) и Врачев Гаја (Србија) предвођени свештенством и, након освећења воде, заједнички пливају за Часни крст. Заједнички, једног јединог дана у години, одламају, и не само симболично, (не)видљиви терет стогодишњег разграничења јединећи једно и преносећи вољом Тројединога јединствену поруку. А „ко има уши да чује, нека чује“.

У суботу, 19. јануара 2019. године, Свету архијерејску

Литургију у парохијској светониколајевској цркви у Соколовцу служио је Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан, коме су саслуживали: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, игуман Герасим (Милић), настојатељ манастира Златице, јеромонах Варнава (Кнежевић, гост из Будимске епархије), протонамесник Перица Живановић, месни парох соколовачки и епархијски ђакон Миодраг Јовановић. У цркви посвећеној Преносу моштију Светог Оца Николаја, „сазиданој 1810. за време (карловачког) Митрополита Стефана Стратимировића и Епископа вршачког Петра Јовановића Видака“, богослужењу су, поред бројних мештана, присуствовали и г. Владан Тадић, генерални конзул Републике Србије у Темишвару, Огњан Крстић, председник Савеза Срба у Румунији, Олгица Гица, председник општине Соколовац, Радован Стефановић, председник Месне организације Савеза и други. После отпуста свете литургије у храму је извршен чин богојављенског великог водоосвећења, после кога је освећена вода раздељена верницима.

Око 12 часова по српском мерењу времена, 13 по румунском, Соколовчани, али и мештани околних села, свештенство и монаштво, предвођени владиком Лукијаном, литијски су дошли до леве обале реке Нере. Цвећем украшен часни крст су носиле на белом платну две девојчице, Ивана из Соколовца и Наталија из Бијељине (Република Српска). Литију је на другој обали предводио Епископ банатски г. Никанор, са свештенством и присутним народом из Врачев Гаја и других места, а на челу колоне се виорио српски барјак. Великом освећењу воде и заједничком богослужењу претходили су поздрави владика: „Бог се јави“, „Ваистину се јави“.

Крст је у реку Неру ове године бацио свештеник соколовачки, а од шесторице пливача, једног из Соколовца и

петорице из општине Бела Црква, први је до крста допливао Радојица Ивковић и предао га владика Лукијану, потом изнео на српску обалу где ће се у Врачев Гају, у цркви Светих Архангела Михаила и Гаврила, чувати до идуће године.

„Може бити да има оваквих и сличних догађаја у историји и у црквама нашим, али, у сваком случају, за нас је овај догађај - догађај радости. Догађај онога што нас сједињује и обједињује и мири као браћу по крви и по вери“ - истакао је владика Никанор поздрављајући владика Лукијана, свештенство, монаштво и верни народ Епархије темишварске и додао: „Ово је један од догађаја који нас храбри, који нас снажи, који обећава да и оно што не можемо - можемо. Јер се снага Божија појављује баш тамо где људска снага и сила престану или онемоћају“.

Бираним речима обратио се и владика Лукијан, док се поздравима придружила и председница општине Соколовац. Познаници и пријатељи са обе стране реке, па и родбина, махали су једни другима и довикивали радујући се још једном сусрету. Песник је са десне обале говорио стихове на тему

Богојављења, а није изостало, на крају, ни послужење врућом ракијом.

Богојављење на Нери логистички је и финансијски подржала кровна организација Срба у Румунији.

Чување обичаја, поготово оваквих, који изискују и посебну физичку издржљивост, није ни мало лако. Баш као ни вишевековно очување свести у, понекад, и најтежим условима изолације и прогона. Соколовчани то знају. Оно што одржава и јача осећај припадности једном и недељивости завређује свако (само)одрицање, а померање граница, па и граница физичке издржљивости може се постићи једино непоколебљивом вољом. И вером.

**протонамесник Перица Живановић
Предраг Деспотови**

www.dbsr.ro

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У АРАДУ

Дана 27. јануара 2019. године када наша Српска православна црква слави Светог Саву, свога првог архиепископа и просветитеља, свету архијерејску Литургију у храму светих првоврховних апостола Петра и Павла у Араду, служили су Његово Високопреосвештенство архиепископ арадски г. Тимотеј и Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан, уз саслужење српског и румунског свештенства.

У години када Српска Православна Црква прославља значајан јубилеј, 800 година аутокефалности, по благослову Његовог Блаженства Патријарха румунског г.г. Данила, Архиепископ г. Тимотеј уручио је Епископу Лукијану Орден

Светог Саве Бранковића који је Епископу Лукијану додељен за посебне заслуге на пољу зближавања два народа, српског и румунског који деле заједничку прошлост, нарочито на просторима које покрива Епархија темишварска. Осим заједничке прошлости прожете братском љубављу од великог значаја је и архипастирски рад Епископа Лукијана на заједничком суживоту у садашњости.

На крају свете Литургије пререзан је славски колач али и одслужен помен ктиторима храма- племенитој породици Текелија, од којих је најпознатији задужбинар гроф Сава Текелија.

У наставку су деца извела пригодан програм певајући Светом Сави у част, а црквена општина Арад је била и домаћин изложбе женских ручних радова. Славску свечаност увећао је и српски црквено-уметнички ансамбл из Великог Семиклуша.

протојереј-ставрофор Огњен Плавшић

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У САБОРНОЈ ЦРКВИ

Скоро да нема народа на овоме свету, а да нема понеку изузетну, ако не и више личности, које су обележиле своје време и у нечему, или по нечему остале запажене, али је мало личности које су и завештале и на посебан начин задужиле своје народе као што је то Свети Сава учинио за наш Српски народ.

Такву величину, као што је то Свети Сава, Срби славе сваке године 27. јануара.

Уочи празника, служено је свечано бденије, а на сам дан празника, у Саборном храму Вазнесења Господњег у Темишвару-Граду, одслужена је Света литургија, на којој је присуствовао велики број верујућег српског народа из Темишвара.

Цвету литургију су служили: протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, протојереј-ставрофор Мирослав Драган и протојереј Јоца Несторовић. Богослужење су својим лепим појањем из певнице, украсили су појци Саборне цркве, који су за причасно отпевали химну Светом Сави: „Ускликнимо с љубављу...“.

Присуство великог броја младих људи на богослужењу, што школске деце, али и њихових родитеља, учинили су овај дан посебним за нашу парохију.

На крају литургије, уз појање тропара Светом Сави „Пути воводјашчаго...“ уследио је свештени чин резања славског колача, кога су за ову прилику уз много труда и љубави припремили ученици 10. разреда српске Гимназије „Доситеј

Обрадовић“, са својим разредним старешином, професорком Маријаном Шакотић. Кумство за идућу годину су преузели ученици 9. разреда.

И једнима и другима је на крају заблагодарио протојереј Јоца Несторовић, нагласивши да је Свети Сава највећа личност и дело српскога народа, а да је српски народ, чији су млади неодвојиви и живи део, заправо највеће дело Светог Саве које још увек траје. Уследио је пригодан и лепо припремљен програм рецитација и песама, ког су за ову прилику представили ученици Гимназије „Доситеј Обрадовић“.

Свој присутној деци подељени су поклон пакетићи, које је за ову пригоду припремила Управа црквене општине.

Нека овај свесрпски празник, као део наше вечности у времену, учини наш Српски народ народом Божијим, а наше време да освети и посвети Свесветоме Богу.

протојереј Јоца Несторовић

www.dbsr.ro

ПРАЗНИК СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА И ОСВЕЋЕЊЕ НОВЕ ЗГРАДЕ ОПШТИНЕ СОКОЛОВАЦ

У уторак, 12. фебруара 2019. године, када Српска православна црква прославља празник Света Три јерарха, општина Соколовац свечано је прославила своју крсну славу, када је поводом пресељења у новоообновљену зграду извршено и освећење општинских просторија.

С почетком у 13 часова, у присуству домаћина, председнице општине Олге Гица, одборника, игуманије манастира Базијаша мати Теофаније и других званичника и званица, свечани чин освећања су извршили свештеници: протојереј-ставрофор Мирослав Ђурковић, парох у Златици, игуман Герасим (Милић), настојатељ манастира Златице, протојереј Јоца Живановић, парох у Луговету и месни парох соколовачки протонамесник Перица Живановић.

Овом приликом, свештеник Мирослав Ђурковић

поклонио је општини освећену икону света Три јерарха.

Пререзан је славски колач и освећена плаво-бела застава општине која на централном грбу приказује Светог Саву. „Ово је прва застава у жупанији Караш-Северин озваничена одлуком Владе Румуније и то 7. децембра прошле године. Боје заставе симболишу небо и две реке, Дунав и Неру, а Свети Сава држи у руци манастир Базијаш, симбол наше православне вере“ - изнела је, поред осталог, Олга Гица.

Присутнима су се обратили и свештеници Мирослав Ђурковић и Перица Живановић.

„Одлучили смо, заједно са свештеником Перицом Живановићем, да изаберемо као крсну славу општине Света Три јерарха зато што је реч о три светитеља, Василију Великом, Григорију Богослову и Јовану Златоустом. На територији општине Соколовац се налазе и три древна српска манастира, Базијаш, Златица и Кусић, који су основани још у тринаестом и петнаестом веку. Општина има и три суседа, а то су општине Пожежена и Најдаш и државна граница са Србијом“, истакла

Грб општине Соколовац

је председница општине, захваљујући на присуству потпредседнику Савеза Срба у Румунији и заменику градоначелника Нове Молдаве Адријану Мојсешу, председници општине Пожежена Мири Радованковић, градоначелнику Оравице, представницима неколико жупанијских дирекција, служитељима свих српских православних цркава са

територије општине Соколовац и другима.

Уговор о финансирању радова из фондова Европске уније потписан је 2014. Укупна вредност пројекта износила је два и по милиона евра, а једна од пет компоненти истог обухватала је и модернизацију седишта општине.

Предраг Деспотовић

ДБСР

www.dbsr.ro

ПРОСЛАВА НЕДЕЉЕ ПРАВОСЛАВЉА И ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ ИКОНА

У прву недељу Великог васкршњег поста-Недељу Православља, 17. марта 2019. године, свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Темишвару су служили Преосвећени Епископи др Јован (Пурић) и Лукијан, којима су саслуживали: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, игуман Јустин (Стојановић), протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, протојереј-ставрофор Мирослав Драган, протојереј Јоца Несторовић, протонамесник др Саша Јашин, јеромонах Варнава (Кнежевић), јереј Ивица Панић, архиђакон Инокентије (Лукин) и епархијски ђакон Миодраг Јовановић. Хор Саборне цркве којим диригује професор Јоца Бугарски је својом духовном песмом одговарао на служби Божјој. Био је присутан велики број верника, који су се у великом броју причестили светим Тајнама.

После отпуста свете литургије и отслуженог „Чина православља“, Епископ Лукијан је поздравио високог госта Темишварске епархије Епископа Јована, који је беседио о значају иконе у животу хришћанске Цркве као и о смислу празновања велике победе Православља. Преосвећени Владика је нарочито нагласио значај човека као иконе Божје који је данас са једне стране суочен са индивидуализмом модерног света, а са друге стране изложен страшним страдањима међу којима је и оно које се збило управо 17. марта 2004. године на Косову и Метохији. Владика Јован је нагласио да је победа Православља над иконоборством такође тријумф културе и уметности.

Отварање изложбе „800 година аутокефалије Српске Православне Цркве“

У наставку, са почетком у 13.00 часова, у Епископски двор у духу братске љубави је стигао и Архиепископ темишварски и Митрополит банатски (РПЦ) г. Јован (Сележан) који је са браћом архијерејима Лукијаном и Јованом и свима присутнима

поделио радост овог празника. У свечаној сали Епископског двора је приређена изложба икона са простора Епархије темишварске као и икона самосталних уметника из Крагујевца предвођених г. Светомиром Маџаревићем, као и део граверских радова крагујевачког уметника Радише Минића. Изложба је уприличена у организацији Српске православне Епархије темишварске, Савеза Срба у Румунији и Удружења српско-румунског пријатељства „Ризница“ из Лужнице код Крагујевца.

После својих обраћања присутнима, изложбу су отворили митрополит Јован и епископ Јован (Пурић).

Светој архијерејској Литургији и отварању изложбе присуствовали су и генерални конзул Републике Србије у Темишвару г. Владан Тадић и представници јавног и културног живота Срба у Румунији.

Горан Пантин

www.dbsr.ro

ИСПОВЕСТ, ПРЕЂЕОСВЕЋЕНА ЛИТУРГИЈА И БРАТСКИ САСТАНАК ЕПАРХИЈСКОГ СВЕШТЕНСТВА И МОНАШТВА

У понедељак друге недеље Часног поста, 18. марта 2019. године, у Саборној цркви, сакулило је се са својим Епископом сво епархијско свештенство и монаштво на још једно братско сабрање.

Високи гост темишварске епархије ове године је био Његово Преосвештенство Епископ др Јован (Пурић). У 9:45 часова, игуман златички Герасим (Милић) и свештеници Мирослав Ђурковић и Небојша Попов, прочитали су молитве свете тајне покајања и исповести, после којих су свештеници по распореду приступили овој светој тајни. Часове је служио игуман Јустин (Стојановић). Литургију Пређеосвећених часних дарова је служио Његово Преосвештенство Епископ Лукијан, уз саслуживање: протојереја-ставрофора др Маринка Марковог, јереја Ђипријана Небанче и ђакона Миодрага Јовановића.

После заједничког светог причешћа и групног фотографисања, уследио је братски састанак и ручак у свечаној сали Епископског двора. Епископ Лукијан је поздравио високог госта, Епископа др Јована, који је овом приликом присутнима одржао предавање на тему *Посѣ и молиѣва - увод у љасхалну радосѣ*, у склопу кога је говорио и о новом издању (и првом у историји СПЦ !) Цветног триода, који је на савремени српски језик превео, после вишегодишњег рада Епископ Лукијан.

протођакон мр Миодраг Јовановић

Епископи Лукијан и Јован са свештенством
и монашеством Епархије темишварске

УСВОЈЕН ДАН СВЕТОГ САВЕ У СЕНАТУ РУМУНИЈЕ

Сенат Румуније је 6. марта 2019. године усвојио законски нацрт инициран од стране г. Славољуба Аднађа, посланика Савеза Срба у Парламенту Румуније, којим 27. јануар постаје "Дан Светог Саве", празник српске мањине у Румунији. Приликом расправе о нацрту закона, посланик Славољуб Аднађ, назначио је да је установљење Дана Светог Саве као празника српске мањине у Румунији важно за српску мањину, јер је Свети Сава централна личност српске историје, културе, духовности и Српске православне цркве.

„Свети Сава је историјска и црквена личност која ужива највећу част и углед међу српском мањином у Румунији и Србима широм света. Иако је историја и култура Срба богата херојима и свецима, Свети Сава се сматра најважнијим. Он је даровао Српској православној цркви и српском народу дух и виталну снагу толико потребну за превазилажење тешкоћа током историје“ - истакао је посланик Славољуб Аднађ нагласивши да су култ личности Светог Саве и његова духовна и материјална баштина најмоћнији симбол опстајања српског народа и српске православне Цркве која ове године обележава заслугом, управо, Светог Саве, 800 година своје аутокефалности.

Свети Сава је и данас пламен мудрости и визија живљења. Он је као дух који осветљава, загрева и сједињује једном љубављу, вером и надом. Свети Сава је неизмерно волео људе разних народности. Провео је више од две деценије у једној космополитској средини каква је светогорска средина и манастир Хиландар, састављена од Грка, Срба, Бугара, Грузина, Румуна, Руса и других. У тако разнородној и хетерогеној средини спознао је неискључиви и широки дух што га држи на земаљским и небеским висинама у части након толико векова и данас. Држава Румунија познаје управо такве вредности и признаје овакве личности.

„Овај закон не намеће никакву обавезу било којем органу или институцији у Румунији, али ће помоћи да се очува и унапреди култура српске мањине у Румунији, промовише имиџ Румуније у свету као земље која даје подршку културној различитости и добром суживоту у нашој земљи, и потврђује неоспорна стварност у вези са омогућавањем свих права и слобода грађана и подршке коју националне мањине у Румунији уживају“, рекао је посланик Славољуб Аднађ у контексту богатог културног и друштвеног живота Румуније

и партнерског карактера државе.

Румунија спада у ред космополитских држава. Дух и етика космополитизма присутни су у Уставу, законима и институцијама. Алтруистичке идеје једнакости, толеранције и признања других као равноправних је аксиом у румунској политици. Румунија је земља слободне и универзалне коегзистенције разноврсних националних и верских идентитета.

Међутим, „космополитизација“ света претпоставља, пре свега, стављање себе у перспективу другог, уважавање другог у његовој различитости, а не размишљање о другом као претњи. Тако се приликом изгласавања законског предлога да се Свети Сава у Румунији прогласи празником српске мањине у Сенату чуло да се слика неједнако и неправично разматра. „Београд треба да буде охрабрен да промени однос према Румунима у Тимочној крајини и да се зна да смо ми један народ и савезник Србије“, поручио је сенатор Социјалдемократске партије

Николаје Шербан, а од сенатора Марчела Велее чуло се да се морају уложити заједнички напори да се осигура да Румуни у долини Тимока имају иста права као и Срби у Румунији.

У познатом Видовданском говору изреченом у манастиру Раваница 1939. године, задужбини кнеза Лазара, тадашњи епископ жички Николај је у присуству масе народа на питање: “Чији сте ви, мали Срби?”, одговорио овако: “Ми смо духовни потомци Светог Саве.” Најјачи израз тог смисла у једном земаљском сјају настао је у Румунији, иницијативом српског посланика Славољуба Аднађа и разумевањем румунске државе.

Никола Лакић

www.dbsr.ro

УСВОЈЕН ДАН СВЕТОГ САВЕ У ПАРЛАМЕНТУ РУМУНИЈЕ

Дом посланика Парламента Румуније усвојио је у среду, 10. априла 2019. године, законски нацрт „Дан Светог Саве“, као празник српске мањине у Румунији, на легислативну иницијативу посланика српске мањине у Парламенту Румуније г. Славољуба Аднађа. Усвајањем у Дому посланика, 27. јануар је постао законски признат у Румунији као „Дан Светог Саве“, празник српске мањине у Румунији.

На позив посланика одазвали су се и присуствовали овом свечаном чину у Парламенту Румуније и великом дану за српску заједницу у Румунији Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан и протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, чије је присуство у свечаном дому демократије награђено аплаузом свих политичких партија и посланика.

Српски посланик у Парламенту Румуније г. Славољуб Аднађ и иницијатор закона, назначио је да је усвајање овог закона важно за српску заједницу, јер је Свети Сава централна личност српске историје, културе, духовности и Српске православне цркве. Установљење Дана Светог Саве за посланика Аднађа је посебно важно јер се дешава у тренутку када се обележава 800 година од стицања аутокефалности Српске православне цркве, коју је издејствовао дипломатским напорима Свети Сава 1219. године од Цариградске екуменске патријаршије, поставши уједно њен први архиепископ.

- Култ личности као и духовно и материјално наслеђе које

је Свети Сава оставио српском народу трају осам векова. Свети Сава је био личност која је Србима дала дух и моћ одређујући опстанак Српске православне цркве и Срба као народа - поручио је за говорницом Парламента Славољуб Аднађ.

Закон предвиђа да *Дан Светиої Саве* могу организовати централне и локалне власти, институције под њиховом подређеношћу или координацијом, затим цивилна друштва и физичка и правна лица, организовањем и/или учешћем у програмима и културним, образовним, уметничким, друштвеним или научним манифестацијама посвећеним промоцији српске мањине у Румунији.

Закон представља огромно признање српској заједници од стране државе Румуније. Велика личност светитеља Саве, чији се утицај осећао вековима, тако и данас добија своје свеprisustvo. Он је био као дух који је осветлио и сјединио једном надом и љубављу народни организам, и управо таквом драгоценом тековином духовне и моралне снаге и Румунија гради своју политику постављајући је на темељима мултикултурализма и космополитизма. Свети Сава вековима стоји на небу попут звезде српском народу, бивајући му духовни кнез и крманоша. Даном Светог Саве, празником српске мањине у Румунији, држава Румунија, на иницијативу посланика Славољуба Аднађа, јемчи изражавање народног ума и осећања.

„Овај закон ће помоћи да се очува и унапреди култура српске мањине у Румунији, промовише имиџ Румуније у свету као земље која даје подршку културној разноликости и добром суживоту у нашој земљи, и потврди неоспорна стварност у вези са омогућавањем свих права и слобода грађана и подршке коју националне мањине у Румунији уживају“, закључио је посланик Аднађ.

Епископ Лукијан је пред представницима мас-медија

истакао да је Дан Светог Саве празник свих српских школа, ђака и професора, па и овде у Румунији где живе Срби. „Као пастир бринуо је о својој пастви па је тако 1220. године био и у Банату, као Божији човек носио је мир свуда где је путовао“, рекао је владика Лукијан оцртавајући духовну и ванвременску уједињујућу снагу Светог Саве.

Из Епархије темишварске дато је саопштење владике Лукијана и оца викара Маринка Маркова који још поручују да је „ово једна од најзначајнијих законодавних иницијатива последњих година, после закона о верским заједницама из 2006. године, и представља још један доказ да су наша заједница и црква у целини поштоване у васцелом румунском друштву.“ Речено је да је исто тако веома похвална иницијатива посланика Аднађа који је схватио значај ове иницијативе и изглашавање закона јер се тиме добија законски оквир и потврда за битисање и значај у румунском друштву. „Били смо изненађени подршком како владајуће коалиције, тако и опозиције коју је наш посланик имао поводом изгласавања овога закона што доказује да смо ми Срби људи од вредности“, наводи се у саопштењу.

Слика у Парламенту Румуније, где су присуствовали српски посланик, владика и свештенство, одашиље једну дубљу поруку да је могуће живот прикладно и угодно градити у слози и васељени, идеал тако потребан данашњем свету.

Никола Лакић

ЕПИСКОП ЛУКИЈАН У ПОСЕТИ ЦРКВИ-ЗАДУЖБИНИ КАПЕТАНА МИШЕ АНАСТАСИЈЕВИЋА У КЛЕЖАНИ

У оквиру радне посете Букурешту, дана 09. априла 2019. године, Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан, у пратњи архијерејског заменика епархије темишварске протојереја-ставрофора др Маринка Маркова и српског посланика у румунском Парлманету г. Славољуба Аднађа, посетио је место Клежани поред Букурешта.

Благословом надлежног Епископа г. Амвросија, у парохијској цркви Светих Архангела Михаила и Гаврила, Епископа Лукијана и пратњу су дочекали архимандрит

Михаил (Мускариу), епархијски манастирски егзарх, јеромонах Сава (Опреану), духовник скита Нова Летка и месни парох, протојереј-ставрофор Данијел Кристеа.

У Клежани и околним селима у Влашкој равници, према Дунаву, налазе се задужбине великог српског сина Капетан-Мише, Михајла Анастасијевића (1803-1885): парохијска црква Светих архангела

Михаила и Гаврила, Занатска школа, тада највећа у Европи и конак-копија београдског Капетан-Мишиног здања, који је нажалост сада налази у рушевинама. У овом месту живе потомци Срба који су из Шумадије дошли са Капетан-Мишом.

У присуству неколико житеља села који још увек разумеју српски језик, Преосвећени Епископ Лукијан и његова пратња су свечано дочекани у велелепном барокном храму, по архитектури правој реткости у Влашкој. Домаћини су, у знак пажње, Преосвећеног Епископа и пратњу даривали пригодним поклоницама.

Владика Лукијан је у свом обраћању присутнима истакао значај Капетан-Мише како за српски, тако и за румунски народ. Дивећи се портретима ктитора изузетно добро урађеним и очуваним који се налазе изнад западног улаза у цркву,

✠ Миша Анастѣасијевић ✠

једна спона пријатељства наших православних народа у крилу
Једне Свете Саборне и Апостолске Мајке Цркве.

владика је приметио да је мајор Михајло Анастасијевић био носиоц високог одликовања: "капетан Дунава", које му је доделила владарска кућа Обреновића. Домаћини су госте увели и у крипту, где је над гробом капетан-Мише одслужен помен овом великом сину нашег рода. Преосвећени Владика је захвалио румунским пријатељима на веома топлом дочеку, као и Епископу Амвросију, у наду да ће и Клежан постати још

јеромонах Варнава (Кнежевић)

www.dbsr.ro

ПРОСЛАВА ПРАЗНИКА БЛАГОВЕСТИ У КЛУЖУ

На позив Његовог Високопреосвештенства митрополита Клужа, Марамуреша и Салажа Г. Андреја (Андрекуца), Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан, саслуживао је 25. марта 2019. године на Светој архијерејској Литургији поводом прославе празника Благовести Пресвете Богородице (по новом календару), у катедралној цркви Успења Пресвете Богородице у румунском граду Клужу.

Свету архијерејску Литургију су служили Митрополит клушки г. Андреј, Архиепископ арадски г. Тимотеј, Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан, Епископ марамурешки г. Јустин, Епископ северинско-стрехајски г. Никодим, Епископ салашки г. Петроније, Епископ девско-хунедоарски г. Гурије и викарни Епископ сатмарски г. Тимотеј, уз саслуживање великог броја свештенства, монаштва и ђакона.

На празник Благовести, Митрополија клушка је прославила 13-годишњицу васпостављања и 8-годишњицу устоличења митрополита Андреја, домаћина сабрања. Овом приликом митрополит Андреј је одликовао епископа Лукијана *Орденом Крста Трансилваније* за истакнуто и искрено пријатељство и сарадњу са Митрополијом и Богословским факултетом у Клужу.

Светој Литургији поред мноштва верног народа присуствовали су и представници државне власти, војске, научног и културног живота Румуније.

Приликом ове посете, Епископ Лукијан је у пратњи протојереја-ставрофора Маринка Маркова и јеромонаха Варнаве (Кнежевића), посетио најзначајније манастире Митрополије клушке.

јеромонах Варнава (Кнежевић)

www.dbsr.ro

ЦРКВЕНА СЛАВА У ТЕМИШВАРУ-ФАБРИКА

Српска православна парохија Темишвар-Фабрика заједно са својим парохијанима, 6 маја 2019. године, прославила је своју храмовну славу и празник Светог великомученика и победоносца Георгија- Ђурђевдан. Овај празник, по броју цркава у којима се прославља на подручју темишварске епархије, један је и од важнијих и бројнијих српских празника у Румунији.

Свету литургију, која се отпочела у 10 часова, служили су: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик темишварске епархије, протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски и парох фабрички, протојереј-ставрофор Стојан Петровић, парох мехалски, протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, протојереј Јоца Несторовић, старешина темишварске Саборне цркве и сабрат фабричког храма протонамесник Зоран Мајкић.

Литургију су својим дивним гласовима увеличали и појци фабричке цркве.

Не мање свечано било је и у поподневним часовима. Радост фабричке парохије удвостручена је посетом Његовог Преосвештенства Епископа Г. Лукијана, духовног архипастира темишварске епархије, који је нашао за сходно да поводом овог значајног празника буде међу тамошњим верницима.

На вечерњем богослужењу са резањем славског колача и благосиљањем жита, Епископу Лукијану су саслуживали: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, протојереј-ставрофор Стојан Петровић, протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, протонамесник Слободан Вујић, парох у Парцу, протонамесник Зоран Мајкић, јереј Љубодраг Богичевић, парох у Дети и јереј Чипријан Небанча, парох у Рудни. За певницом, уз појце су били и парох фењски протонамесник Ђорђе Андрејић и ђакон др Јосиф Станковић, као и домаћин, прота Бранислав Станковић.

Након резања славског колача у присуству овогодишњих кумова, породице Бобана Стојковића, присутнима се обратио прота Бранислав Станковић, који се захвалио кумовима, парохијанима и гостима. Кумство и славску ружу, како то наша српска традиција налаже, прихватио је за наредну годину г. Санди Борлован са супругом Михаелом и синовима Леом и Валијем.

Ђурђевданско славље у фабричкој цркви су својим присуством увеличали и Његова екселенција генерални конзул Републике Србије у Темишвару, г. Владан Тадић са породицом, који је тог дана прославио и своју крсну славу, председник Савеза Срба у Румунији, г. Огњан Крстић и почасни председник наше кровне организације, г. Славомир Гвозденовић.

Славље се затим наставило у дворишту Српске фабричке куће, а за добро расположење окупљених побринуо се народни

оркестар у саставу: Миле Радованковић и Жива Станојевић,
хармонике, Драгослав Гага Станојевић, клавијатуре и вокални
солиста Дарко Миленовић.

протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић
Горан Пантин

ДБСР

www.dbsr.ro

ПРОСЛАВА ПРАЗНИКА ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВЕТОГ ОЦА НИКОЛАЈА У ПОМОРИШЈУ

Српска православна црква прославима је 22. маја 2019. године празник Преноса моштију светог оца Николаја. Овом празнику посвећене су и српске цркве у селима Поморишја, у Чанаду, Сараволи, Варјашу и Великом Сепетру.

Као што обичај налаже, у горенаведеним Црквеним општинама, у јутарњим сатима служена је света литургија, а у поподневним сатима служено је вечерње са освећењем кољива и резањем славског колача.

ЦРКВЕНА СЛАВА У ЧАНАДУ

У Чанаду, након славског вечерња са чином резања колача, кум је био г. Адријан Миличић са породицом, а кумство за наредну годину је преузео протонамесник Светомир Миличић, син овог села и парох у Дески (епархија будимска) са супругом Анишоаром.

Месна организација Савеза Срба у Румунији, на челу са председником Зораном Ердејом и упућивачицама КУД-а „Чанадске звезде“ Оаном Ердеј и Љиљаном Замфиреску, организовали су и приредили за бројне госте, међу којима су били и српски посланик у Парламенту Румуније г. Славољуб Аднађ и потпредседник наше кровне организације Борко Јоргован, пригодан културно-уметнички програм.

ЦРКВЕНА СЛАВА У САРАВОЛИ

Свету литургију у Сараволи су служили: протојереј-ставрофор Огњан Плавшић, архијерејски намесник и парох арадски и месни парох јереј Верољуб Бранзеј.

Славско вечерње са резањем колача уз месног свештеника су служили протојереј Дина Чоков, парох семиклушки и Дан Ширианцу, румунски парох у месту. Кумови су били председник Општине Сава Стојан и сараволски председник МО ССР Ђура Аћимов, који су кумство за наредну годину предали члановима Црквеног одбору из Сараволе.

ЦРКВЕНА СЛАВА У ВАРЈАШУ

У Варјашу, након славског вечерња, које су служили: протојереј-ставрофор Огњен Плавшић, архијерејски намесник и парох арадски, протонамесник Рада Арсин, парох у Кнезу,

протојереј Илије Кристеа, месни румунски парох, јереј Душко Кључар, парох у Српској Пожежени и домаћин, протојереј Душан Кључар, уследио је чин резања славског колача. Славску ружу, а самим тим и кумство за наредну годину преузео је од овогодишњих кумова, чланова Певачког друштва „Орао“, Драгослав Лукин заменик кнеза варјашке општине. Уследило је народно весеље, где су варјашки уметници-аматери, пред својим гостима показали своје музичко, певачко и играчко умеће.

ЦРКВЕНА СЛАВА У ВЕЛИКОМ СЕНПЕТРУ

У Великом Сепетру, на црквеној слави, кумови су били чланови КУД-а „Ђура Јакшић“ из Српске Црње, а кумство је преузео МО ССР Велики Сепетар. После чина резања славског колача, у вечерњим сатима одржан је културно-уметнички програм домаћина и гостију из Србије.

Горан Пантин

ЦРКВЕНА СЛАВА У ТЕМИШВАРУ-МЕХАЛИ

Српска православна црквена општина и парохија Темишвар- Мехала, заједно са својим парохијанима и њиховим гостима, свечано је и ове 2019. године прославила своју храмовну славу и празник Преноса моштију Светог оца Николаја Мирликијског чудотворца.

Свечано обележавање заштитника светиње почело је у предвечерје, 21. маја, служењем празничног бденија. Следећег дана, од 10 часова, отпочела је света литургија коју су служили: протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски, игуман Јустин (Стојановић), протојереј-ставрофор Живко Велимировић, протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, протојереј-ставрофор Мирослав Драган, игуман светогеогијевски Никон (Корићанац), протојереј Јоца Несторовић, старшина темишварске Саборне

цркве, протонамесник Зоран Мајкић, јереј Шаца Милојевић, епархијски ђакон Миодраг Јовановић и сабрат мехалске цркве, ђакон др Јосиф Станковић. Приликом богослужења, надахнуту славску беседу је одржао архијерејски намесник темишварски, прота Бранислав Станковић.

Не мање свечано било је и у поподневним часовима, у присуству верника и гостију, када је служено вечерње богослужење, након чега је уприличен чин резања славског колача и благосиљања кољива, којим је началствовао протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, коме су саслуживали: протојереј Љубомир Матић, парох у Чакову, протојереј Миланко Стојановић, парох у Немету, протонамесник Иван Попов, парох у Улбечу, протонамесник Борислав Макавеј, парох у Ченеју и ђакон др Јосиф Станковић. Службу су својим певањем увеличали чланови парохијског мешовитог певачког друштва „Зора“ под руководством г. Меланије Чоран.

Кумови овогодишње славе су били чланови породице Велимира Живанова, са супругом Даницом, ћерком Славицом и будућим зетом Себастијаном. Присутне је поздравио месни парох прота Стојан Петровић, који је у свом обраћању захвалио кумовима, парохијанима, гостима и свима онима који су се потрудили око организовања славе. Кумство и славску ружу, како то наша српска традиција налаже, прихватио је за наредну годину господин Светислав Јелкић са супругом Биљаном.

Духовну радост и славље Мехалчанима су својим присуством увеличали и Његова екселенција генерални конзул Републике Србије у Темишвару господин Владан Тадић са супругом, председник Савеза Срба у Румунији Огњан Крстић, посланик Савеза Срба у Парламенту Румуније Славољуб Аднађ и почасни председник наше кровне организације Славомир Гвозденовић.

Славље се, затим, наставило у порти мехалске Српске православне цркве, где се забављало и старо и младо уз музику Тамбурашког оркестра „Шеве“ из Српске Црње и уз српске народне песме вокалног солисте Душана Бељина.

протојереј-ставрофор Стојан Петровић
Горан Пантин

ЦРКВЕНА СЛАВА У ДИЊАШУ

По традицији, Летњи Свети Никола, дињашанска црквена слава, доведе у село бројне госте. Тако је било и ове 2019. године кад малтене да није било српске куће у Дињашу без гостију и без породице на окупу.

Био је радни дан, па је највише народа у цркву дошло поподне на вечерње и резање славског колача. Вечерњу службу су служили: протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски, протојереј Кристијан Бика, румунски парох у месту, протонамесник Милорад Остојин, месни парох и јереј Чипријан Небанча, парох у Рудни.

Из Темишвара су у Дињаш за ову прилику допутовали и званичници: генерални конзул Србије у Темишвару са супругом, челници ССР Огњан Крстић, председник и Златиборка Марков, секретар, а из Улбеча је дошао да буде са Дињашанима и председник Општине Улбеч Габријел Драган.

Славски колач су резали овогодишњи кумови, чланови месне организација ССР, на челу са председником Савом Глишићем, а кумство за наредну годину је преузело Удружење жена Дињаша и тако наставило традицију окупљања у славу Божију и у част светог оца Николаја.

Пошто је време било промењљиво, ове године весеље, које се обично одржава у порти цркве, пресељено је у Дом културе где су пред публиком наступили мали и велики чланови КУД-а „Свети Никола“ под упутством Милане Мидин и под вођством Раде Стојанова, а на игранци је свирао оркестар Лазе Весића са солисткињом Јасмином Фењац.

**протонамесник Милорад Остојин
Љубинка Перицац Станков**

ЦРКВЕНА СЛАВА У РАДИМНИ

Верници Српске православне цркве у Радимни свечано су и ове 2019. године обележили своју храмовну славу Пренос моштију Светог оца Николаја.

Да је радимски храм посвећен овом празнику говоре писани извори још из осамнаестог века, уз забелешку да су зидови тадашње цркве били од камена, а торањ од дасака. Радимна је једно од најстаријих српских места у Дунавској клисури и помиње се, колико је познато, у другој половини

тринаестог века. На месту старе цркве подигнута је нова 1925. године.

Године 1087, у време цара Алексија Комнена и патријарха Николе Граматика, услед најезде муслимана на Ликију, пренете су мошти Светог Николе из Мира ликијске у Бари, а три године касније, мошти чудотворца пренете су из цркве светог Јована Крститеља у нову цркву подигнуту у његово име. И од тада се слави двоструки пренос моштију.

И ове године, 22. маја, како је уобичајено у Радимни, прослађен је летњи Свети Никола уз преподневну литургију и резање славског колача.

Литургију су, поред месног пароха Верољуба Гвозденовића, служили и свештеници из још два српска села, из Белобрешке, протонамесник Сава Станковић, и Дивића, јереј Дејан Жигум.

Након трократног опхода, одржан је помен онима који су сахрањени недалеко од темеља цркве, на јужној страни. У лепо уређеној порти, која је блистала тог мајског поднева, на пар корака од реда расцветаних ружа, јереј Верољуб Гвозденовић излио је вино код три стара, бело окречена крста.

Уследило је резање славског колача, а кумовао је педесетогодишњи Влада Велимировић.

„Господе Исусе Христе, Боже наш, благослови хлеб овај и вино ово Духом твојим светим...” - понављали су три пута свештеници.

Захваљујући Влади Велимировићу, месни парох предао је славску ружу осмогодишњем Лукасу Звездану Галкану чији су родитељи преузели кумство за наредну годину, а сви присутни запојали су, старом и новом куму у част, „На многаја љета“.

**јереј Верољув Гвозденовић
Предраг Деспотовић**

35 ГОДИНА ОД ХИРОТОНИЈЕ ЕПИСКОПА БУДИМСКОГ И АДМИНИСТРАТОРА ТЕМИШВАРСКОГ Г. ЛУКИЈАНА (ПАНТЕЛИЋА)

Дана 01. јула 2019. године, навршило се пуних 35 година епископске службе нашег духовног оца и пастира, Епископа будимског и администратора темишварског Господина Лукијана.

Епископ Лукијан (у миру Војислав Пантелић), рођен је на Преображење 19. августа 1950. године, у Молу (Бачка). Основну школу је завршио у месту, а гимназију у Сенти. Студирао је на Правном факултету у Београду, а затим на Богословском, где је дипломирао 1979. године.

Замонашен је по чину мале схиме, на Духове, 10. јуна 1979. године, у благовештенском манастиру Дивостину у близини Крагујевца руком Епископа шумадијског др Саве (Вуковића), који га је сутрадан, на Духовски понедељак, у „старој Милошевој“ крагујевачкој цркви Свете Тројице рукоположио у чин јерођакона. Исти Епископ га је 22. септембра 1981. године, у манастиру Свете Меланије у Зрењанину рукоположио у чин јеромонаха.

Период 1979-80. године, провео је у Немачкој на контакт студијама у Регенсбургу, а 1981. провео је један семестар у Енглеској, у Ексетеру, ради изучавања језика.

Од 1981. године до избора за епископа, вршио је дужност свештенослужитеља у манастиру Дивостину и пароха на манастирској парохији у селима Дивостин, Поскурице и Шумарице. Одликован је достојанством протосинђела 1984. године.

На редовном заседању Светог архијерејског сабора Српске православне цркве у мају 1984. године, изабран је за викарног епископа Патријарха српског са титулом епископа моравичког. Наречење је обавио 30. јуна 1984. године у Саборној цркви у Београду, Патријарх српски Герман са епископима: браничевским Хризостомом (Војиновићем), шумадијским Савом (Вуковићем), нишким Иринејем (Гавриловићем-садашњим патријархом српским), зворничко-тузланским Василијем (Качавендом) и викарним епископом марчанским Данилом (Крстићем).

Сутрадан, у недељу 1. јула 1984. године, на светој

архијерејској Литургију у Саборној цркви у Београду, Његова Светост Патријарх српски Герман, епископ шумадијски Сава и епископ нишки Иринеј, извршили су чин епископске хиротоније изабраног и нареченог епископа Лукијана, уз саслужење 10 свештеника и 8 ђакана. По завршетку свете Литургије, Патријарх Герман је поздравио новог епископа и пожелео му успешну и благословену архипастирску службу и предао му је жезал, символ епископске власти. Примивши жезал, епископ Лукијан је одржао своју прву архипастирску проповед у препуној Саборној цркви. На Литургији је певало Прво београдско певачко друштво и мешовити хор из Кордице (Грчка).

Викарни епископ моравички Лукијан провео је годину дана у Београду, помажући Патријарху Герману у вршењу бројних обавеза. Свети Архијерејски Сабор СПЦ на свом редовном заседању наредне 1985. Године, изабрао је Епископа моравичког Лукијана за епископа упражњене Епархије славонске са седиштем у Пакрацу. Дошавши у Епархију славонску, Епископа Лукијана је чекао велики посао зацељивања старих рана и обнављања око двадесет храмова који су били порушени током Другог светског рата. Трудио се да у Епархију славонску, како међу свештенство и монаштво, тако и међу верни народ уведе нарочити ред и поредак успостављањем редовних богослужења у свим парохијама и организовањем активног црквеног живота. Ову делатност је прекинуо нови рат који је дукнуо у бившој Југославији, односно на простору Републике Хрватске. Венац мучеништва поднео је заједно са својим народом и Епископ Лукијан. Владичански двор у Пакрацу је под дејством хрватских војних снага потпуно девастиран, а делови инвентара, библиотеке и ризнице, разграбљене или уништене.

Услед ратних дејстава, Епископ Лукијан се преселио у

место Окучане, које се тада налазило на слободној територији коју су држале српске снаге. Не желећи да напусти свој народ и даље је колико је то било могуће активно обављао архипастирску службу обилазећи ратишта и служећи у храмовима широм епархије до којих се могло стићи. Тако је доживео и хапшење од стране хрватских војних снага у околини Славонског Брода крајем месеца августа 1991. године. У заточеништву је провео два месеца, изложен страшном мучењу и изгладњивању. На интервенцију Патријарха руског Алексеја II, којег је Владика Лукијан још као студент упознао док је Патријарх Алексеј био Митрополит талински и естонски, Епископ Лукијан је ослобођен из заточеништва. И даље је наставио да у тешким ратним временима обилази ратишта, војнике и народ на територији којом је могло да се креће. Учествовао је и на разним састанцима и преговорима зарађених страна са Међународном заједницом. Коначни пад Славоније одиграо се 1. и 2. маја 1995. године, током операције познате под именом *Бљесак*. Тада је међу последњима Славонију напустио и њен епископ Лукијан.

Оно што се дешавало тих дана најбоље је описано у извештају којег је Епископ славонски Лукијан поднео Светом Архијерејском Сабору СПЦ: “Око 17 часова видело се да од помоћи нема ништа те је почела евакуација жена и деце према Босни јер је линија одбране почела попуштати. Ја сам трчао до радија, да охрабрим бранитеље и спречим панику, до команде да видим хоће ли доћи помоћ, у Дом здравља, где је стизало много рањеника, у подруме-склоништа да умирим мајке и децу. За то време моји свештеници спасавали су цивилно становништво а пре свега жене и децу из својих парохија...”

“Док је западна Славонија нестајала у крви своје деце, Београд се забављао првوماјским програмом и спортским утакмицама. -Све иде по плану- како рече председник Србије поводом масакра и погрома у Западној Славонији, где живи

завиде мртвима а завидим им и ја.“

Након пада западне Славоније, 1995 године, Епископ Лукијан одлази у Америку, где је годину дана био помоћни епископ митрополиту Иринеју Ковачевићу, а на Православном богословском факултету у Либертивилу предавао је општу историју хришћанске цркве једну академску годину.

Свети Архијерејски Сабор на свом заседању у мају 1996. године, именовао је Епископа славонског Лукијана за администратора Епархије темишварске у Румунији, а којом је до тада шеснајест година администрирао Епископ шумадијски др Сава (Вуковић). Управљање Епархијом темишварском, у својству администратора, примио је 23. јуна 1996. године. Све до 1999. године (колико су прилике и околности дозвољавале) управљао је и Епархијом славонском, када ју је предао своме наследнику. Од 1999. -2002. године је носио титулу Епископ сегедински.

Доласком у темишварску епархију, епископ Лукијан је посебну пажњу поконио: одржавању редовних богослужења, духовној обнови повереног му народа, као и материјалној обнови: манастира, парохијских храмова и домова, епархијских здања и враћању неправедно одузете црквене имовине. Плод рада епископа Лукијана јесте и подмлађено и ишколовано парохијско свештенство и монаштво, обновљени братски састанци, манастирски сабори, летњи дечији кампови, Школа појања, одржавање Смотри хорова, прославе Бадњег дана, Материца и Недеље православља и уз њих организовање пригодних изложби.

Након упокојења епископа будимског Данила, Свети Архијерејски Сабор је 2002. године изабрао Епископа Лукијана за Епископа упражњене Епархије будимске. За епископа будимског је устоличен, у Саборном храму у Сентандреји, 15. септембра исте године.

Изузетан допринос Епископа Лукијана је на пољу реституције црквене имовине, како у Румунији тако и у Мађарској. Осим рада на очувању културно-уметничког блага Епархија будимске и темишварске и устројавања црквеног живота, епископ Лукијан је неколико година свога живота посветио мукотрпном раду на преводилачкој делатности, која је била усмерена на превођење богослужбених књига које су на језику којим наш народ више не говори, а управо на просторима Мађарске и Румуније изузетно је важно сачувати српски језик. Народ на овим просторима српски језик говори углавном само у својим домовима, или у местима где постоје српске школе и у цркви. На српски језик је превео 12 мињеја са Србљакон, Октоих, Посни и Цветни Триод, као и књигу светођурађког архимандрита, научника и природњака Павла Кенгелца (1766-1834) „Јестествословије-Природослов“. Године 2017. постао је члан Удружења књижевника Србије, на позив истог удружења.

Носилац је неколико ордена и медаља.

Говори руски, немачки, енглески, мађарски, румунски и грчки језик.

Библиографија Епископа Лукијана:

1. *Српске рукописне и штампане књиге у Славонији од XV до XVIII века*, приредили: Епископ Ликијан (Пантелић), протојереј Драган Јеремић и библиотекари Народне библиотеке Србије; издавач: Пакрац: Епархија славонска; Београд: Народна библиотека Србије, 1990;

2. *Срби и православље у Славонији и Малој Раиши*, Епархија Славонска, Пакрац- Београд, 1993;

3. „*Природослов- од др Павла Кенгелца архимандрита*

свето-теорџјевскої“ - приредио и превео на савремени српски језик Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан (Пантелић), Српска православна Епархија темишварска, Темишвар (Румунија), 2016, ISBN 978-606-93757-0-9;

4. „*Посни ѿриог*“ са црквенословенског превео и за штампу приредио Епископ будимски и администратор темишварски Лукијан (Пантелић), Српска православна Епархија темишварска, Темишвар (Румунија), 2017, ISBN 978-606-93757-1-6;

5. „*Цвейни ѿриог*“ са црквенословенског превео и за штампу приредио Епископ будимски и администратор темишварски Лукијан (Пантелић), Српска православна Епархија темишварска, Темишвар (Румунија), 2018, ISBN 978-606-93757-3-0.

Аутор је више: чланака, предговора за велики број књига и монографија различите садржине.

игуман Јустин (Стојановић)
јеромонах Варнава (Кнежевић)

www.dbsr.ro

ДАНИ ПРОТЕ НЕНАДА БАРАЧКОГ У СОМБОРУ

У Сомбору је од 31. маја до 2. јуна 2019. године, под заједничким геслом *Дани Ненада Барачког*, одржан низ догађаја посвећених свештенику, педагогу и мелографу, протојереју Ненаду Барачком (1878-1939), а поводом 80 година од његовог упокојења.

Прота Ненад Барачки, који је све до завршетка Првог светског рата службовао у Епархији темишварској, широј јавности је највише познат по објављеним нотним зборницима српског народног црквеног појања, које је он брижљиво бележио, како би га сачувао од заборава, односно омогућио његово систематско и правилно учење.

Манифестација је отворена у петак, 31. маја, у Музеју града Сомбора, изложбом „Ненад Барачки, свештеник, мелограф, професор“. У суботу, 1. јуна, у преподневним часовима је у Градској кући одржан округли сто посвећен протином животу и делу. Међу учесницима скупа био је и Дејан Попов из Темишвара, који је приказао био-библиографске податке о Барачком из периода његовог службовања у Банату.

Истог дана, у вечерњим сатима, у парохијском храму Светог великомученика Георгија одржана је Смотра црквених хорова, такође посвећена проти Барачком. Учествовали су хорови: „Свети цар Константин и царица Јелена“ из Сомбора (диригент Милан Радишић), „Свети Јован Крститељ“ из Бачке Паланке (диригент Снежана Жујић), „Свети Роман Мелод“ из Суботице (диригент Драгана Николић), Хор Православне српске саборне цркве у Темишвару (диригент Јоца Бугарски, солиста Предраг Остојин), „Свети Георгије“ из Новог Сада (диригент Богдан Ђаковић) и „Свети Георгије“ из Београда-Чукарица (диригент Емилија Милин).

Квалитетним извођењем, као и добро осмишљеним репертоаром, наш хор је још једном оправдао статус културног амбасадора Срба у Румунији и настављача скоро двестогодишње традиције хорског певања у Банату. У пратњи хора био је умировљени протојереј-ставрофор Мирослав Стојков.

Концерту је, у својству госта, присуствовао и Епископ будимски и администратор темишварски, Г. Лукијан.

У Недељу исцељења слепорођеног, 2. јуна 2019. године,

када Света Црква прославља светог мученика Талалеја и преподобног Стефана Пиперског, по благослову Његовог Преосвештенства господина Иринеја, Епископа бачког, у Светогеоргијевском храму у Сомбору, свету архијерејску Литургију је служио Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор Епархије темишварске господин Лукијан, уз саслужење свештенства Епархије бачке. На светој Литургији су саборно појали удружени хорови (из Темишвара, Новог Сада, Београда и Сомбора), учесници смотре црквених хорова. После свете Литургије, у храму и на гробном месту блаженопочившег протојереја Ненада Барачког служен је помен. Тиме је закључена овогодишња манифестација и молитвено присећање на човека који је, записавши црквене мелодије - по речима владике Лукијана - „учинио велико дело за наш народ и посебно за своју Цркву“.

Дејан Попов

www.dbsr.ro

СПАСОВДАН- СЛАВА ТЕМИШВАРСКЕ САБОРНЕ ЦРКВЕ

Празничним бденијем, у среду, 5. јуна 2019. године, које је у навечерје празника Вазнесења Господњег служило свештенство, започела је прослава храмовне славе у Саборној темишварској цркви.

На сам дан празника, у четвртак, 6. јуна 2019. године, бројни православни верници, парохијани и њихови гости, присуствовали су Светој архијерејској литургији, коју су служили Њихова Преосвештенства, Епископ буеносајрески и централно-јужноамерички Г. Кирило (Бојовић) и Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан (Пантелић). Епископима су саслуживали: протојереј-ставрофор Обрен Јовановић, секретар Митрополије црногорско-приморске, протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски

заменик Епархије темишварске, протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски, протојереј-ставрофор Стојан Петровић, парох мехалски, игуман Јустин (Стојановић), егзарх манастира Епархије темишварске, протојереј Зоран Остојић, парох и архијерејски намесник будимски, јеромонах Варнава (Кнежевић, гост из будимске епархије), протонамесник Зоран Мајкић, јереј Игор Балабан, парох цетињски, јереј Ивица Панић, будимпештански ђакон Стефан Милисавић и темишварски епархијски ђакони Миодраг Јовановић и Јосиф Станковић. Епископима су чтецирали ипођакон Зоран Благојев и Перица Орбишор. За певницом су били протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, протојереј-ставрофор Мирослав Драган, протојереј Јоца Несторовић, старешина темишварског Саборног храма и јереј Жива Милованов. Литургијско сабрање увеличано је богоугодним појањем Хора Православне српске саборне цркве.

На крају Свете литургије, Епископ Лукијан је заблагодарио високом госту, Епископу Кирилу на посети и части коју је учинио Епархији темишварској, а потом се вернима обратио Владика Кирило, говорећи о значају празника Вазнесења Господњег.

Поводом овогодишње храмовне славе, у знак сећања, г. Славко Ђурковић, уметник из кварта Фабрика, у присуству двојице архипастира наше Српске православне цркве и присутних српских званичника, поклонио је Црквеној општини Темишвар-Град репродукцију слике „Кићење невесте“, једну од најпознатијих дела Паје Јовановића.

У поподневним часовима, у присуству великог броја верника и гостију, с почетком у 17 сати, служено је вечерње са благосиљањем кољива и резањем славског колача. Уз Преосвећеног Епископа Кирила, чинодејствовали су протојереј-ставрофор Огњан Плавшић, архијерејски намесник арадски,

протојереј Душан Кључар, парох варјашки, протојереј Благоје Чоботин, парох кетфељски, протојереј Миланко Стојановић, парох немењански, протонамесник Далибор Миленковић, парох сегедински и гост из Будимске епархије, протонамесник Борислав Макавеј, парох ченејски и ђакон будимске епархије Стефан Милисавић. За певницом су били протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, протојереј-ставрофор Мирослав Драган, протојереј Јоца Несторовић, протонамесник Иван Попов, парох улбечански и јереј Ивица Панић. Поред појања Хора Православне српске саборне цркве, за певницом су одговарали и епархијски појци Јовица Србован, Антоније Бохак, Перица Орбишор, Снежан Михај и Миле Јанковић.

Овогодишњи кумови храмовне славе била је породица Бобана Стојковића, а кумство и славску ружу, како то наша српска традиција налаже, прихватила је за наредну годину госпођа Цветанка Долић са породицом.

Поред верног народа, који је у великом броју присуствовао славском весељу, догађај су својим присуством увеличали

и Његова екселенција г. Владан Тадић, генерални конзул Републике Србије у Темишвару, г. Огњан Крстић, председник Савеза Срба у Румунији, г. Славољуб Аднађ, посланик Савеза Срба у Парламенту Румуније као и уважени гост из Србије, г. Светомир Маџаревић, председник Удружења српско-румунског пријатељства „Ризница“ из Лужнице код Крагујевца, који је на крају вечерње службе протојереју-ставрофору др Маринку Маркову, архијерејском заменику епархије темишварске, за дугогодишњи и плодоносан рад на зближавању српског и румунског народа, уручио Орден Српске круне.

Славско весеље је одржано у порти темишварског саборног храма. Народ је веселио оркестар „Темишварски споменари“ који је свирао српска народна кола, а лепоту наше изворне српске песме је дочарао Пера Тодоровић.

Овим слављем додали смо још једну карику у духовном животу парохије темишварско-градске, молећи од Господа благослов и помоћ свеколику.

протојереј Јоца Несторовић
Горан Гога Пантин

www.dbsr.ro

СПАСОВДАН- ХРАМОВНА СЛАВА У ПАРЦУ

Српска православна парохија у Парцу, свечано је прославила 6. јуна 2019. године, празник Вазнесења Господњег-Спасовдан и своју храмовну славу. Свету литургију, уз присуство бројних верника Срба и Румуна, служили су: протонамесник др Саша Јашин, службеник Епархије темишварске и месни парох, протонамесник Слободан Вујић. За певницом су певали Драган Новићић и румунски појац Север Мокодеан.

Након отпуста свете литургије, уследила је славска литија око светог храма. Са присутним народом и представницима локалне власти у парку код споменика који се налази непосредно поред црквене порте је одслужен помен свим јунацима који су погинули у току Првог и Другог светског рата.

У поподневним часовима, у присуству великог броја верника и гостију, протојереј Дина Чоков, парох у Великом Семиклушу, протонамесник Зоран Мајкић, парох у Гаду и месни парох, служили су вечерње и у продужетку чин благосиљања кољива и резања славског колача. Овогодишњи кумови су били породица Миодрага Мрачића, а славску ружу за наредну годину је преузела породица Верђинике Мартин.

После резања славског колача, у парку се повело српско коло уз мали програм српских и румунских народних игара, које је приредило фолклорно друштво суседне општине Шаг. За расположење присутних, побринуо се оркестар „Кеба бенд“ са солистом Дејаном Милованом.

Да прослава српске храмовне славе у Парцу протекне на најбољи могући начин, потрудили су се многи парохијани и Општина Парац, уз молитву Господу да још дуго година ова мала, али уједињена српска заједница прославља своју храмовну славу.

 протонамесник Слободан Вујућ

www.dbsr.ro

СПАСОВДАН- ХРАМОВНА СЛАВА У СРПСКОМ СЕМАРТОНУ

У четвртак, 6. јуна 2019. године цео православни свет је прославио празник Вазнесења Господњег-Спасовдан, а Срби у Српском Семартону су прославили и своју храмовну славу.

Са почетком од 10 часова, у лепо уређеном храму, служена је света литургија којом је началствовао протојереј Миланко Стојановић, парох у Немету, а коме су саслуживали: протоманесник Иван Попов, парох улбечански, протонамесник Разван Макавеј, парох ченејски, румунски свештеник Василе Балог и месни парох јереј Миливој Горник. Ове године славље су својим појањем увеличали наши гости, чланови квартета "Свети Серафим" из Зрењанина. Пригодну славску беседу је произнео протонамесник Разван Макавеј, честитајући

семартонцима храмовну славу. После заамвоне молитве, обављен је трократни литијски опход око светог храма и помен палим борцима у оба светска рата.

Славље се наставило и у поподневним часовима. Свештеници, заједно са верним народом, дочекали су свога архипастира, Његово Преосвештенство Епископа Лукијана, који је служио вечерњу службу. Епископу су саслуживали: протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски, игумани Јустин (Стојановић) и Никон (Корићанац), протојереј Васа Жупунски, умировљени парох рудњански, протонамесник Ђорђе Андрејић, парох фењски, јереј Чипријан Небанча, парох рудњански, румински свештеници Тиберију Бенеску из Улбеча, Зоран Милованов из Берекуце, Василе Балог из Дињаша и епархијски ђакон Миодраг Јовановић. За певницом је поред домаћих семартонских појаца учествовао и теолог Васа Моза.

Поред семартонаца и њихових гостију, служби су присуствовали и Огњан Крстић, председник Савеза Срба у Румунији, Славољуб Аднађ, српски посланик у Парламенту Румуније и Габријел Драган, председник општине Улбеч.

Овогодишњи славски кумови, група од 17 семартонских породица, спремили су колач, кољиво и све што је било потребно да се на достојанствен начин прослави овај празник. Кумови су поклонили опрему за инсталирање централног грејања у цркви. Кумство за наредну годину су преузели чланови КУД-а “Круна” из места, предвођени Весном Струца-Чолаковић.

По завршетку вечерње службе, у Дому културе “Доситеј Обрадовић”, чланови КУД-а “Круна” су приредили културно-уметнички програм, у ком су извели игре из Шумадије и Беле Паланке, док је тамбурашки оркестар под управом Илије Грубачког пратио вокалне солистичкиње Милану Сеју Весић

и Катy Перинач Грубачки.

Након завршетка програма, уследило је народно весеље уз оркестар Браће Савић, Александре Ристановић и Марка Секулића из Србије.

јереј Миливој Горник

ДБСР

www.dbsr.ro

СПАСОВДАН- ХРАМОВНА СЛАВА У БЕЛОБРЕШКИ

Белобрешчани су и ове 2019. године на пригодан начин прославили Спасовдан, храмовну славу, а два дана касније и сеоску славу. Славски колач је пререзан у суботу, 8. маја, након вечерње службе у цркви која је освећена пре тачно 222 године и то „Чинодејствијем, Преосвешћеног Епископа Карансебешкога, Вершачког, Логошког и Оршаво-Мехадијског Господина Јосифа Јоановића Шакабенте“.

Вечерње је, с почетком у 17 часова, поред месног пароха протонамесника Саве Станковића служило је још 10 свештеника: протојереј-ставрофор Василије Плестић, архијерејски намесник

соколовачки и парох у Старој Молдави, протојереј Борислав Ђорђевић, парох у Лесковици, протонамесник Бошко Тикартић, парох у Љупкови, протонамесник Далибор Миленковић, парох у Сегедину- будимска епархија, јереј Душко Кључар, парох у Српској Пожежени, јереј Дејан Жигум, парох у Дивићу, јереј Данило Божин, парох у Свињици, јереј Ивица Панић и двојица свештеника из матице Србије, из Великог Градишта, протојереј Предраг Милисављевић и јереј Марко Павловић.

Пре почетка богослужења, овогодишњи кумови, чланови Месне организације Савеза Срба у Белобрешки, нису заборавили да испоштују још један стари обичај, јединствен, колико нам је познато, не само у Дунавској клисури, већ и шире. И најстарији мештани памте како је селом, на овај дан, пролазила коњска или воловска запрега проносећи печења спремљена на ражњу и акове пића, што је уједно био и знак да је све спремно за весеље које предстоји и позив сељанима да учествују у заједничком слављу и радовању.

Кола украшена липаром и разнобојним цвећем кренула су у обилазак села у 16 часова. Сунце се, после дужег периода, осмехивало изнад околних брежуљака, из кола су вирила три ражња. Кумови, у пратњи хармоникаша, певали су бећарце и, по обичају, нудили успут мештане пићем. Весела поворка је где-где и застајала и то када би домаћини износили клисурско црно вино. Бранко Панић би тада зауставио свог коња, дизао чашу и наздрављао, а аутомобили који обично јуре главним сокаком успоравали су посматрајући несвакидашњи приказ, можда и помишљали да пола пије, а пола риђану даје...

Кумство за наредну годину је преузео Миомир Мија Крстић, а свечаном чину резања славског колача присуствовали су и председник Савеза Срба у Румунији Огњан Крстић, почасни председник Славомир Гвозденовић-синови овог села, као и потпредседник Савеза Адријан Мојсеш.

Прво коло пред црквом повео је, опет по обичају, месни парох, а народно весеље трајало је до касно у ноћ. За добро расположење побринули су се хармоникаши Горан Стефановић и Иван Добра, затим Мара Горун, оргуље и вокални солиста Драган Марку.

протонамесник Сава Станковић
Предраг Деспотовић

ДБСР

www.dbsr.ro

ДУХОВИ-ХРАМОВНА СЛАВА У ГАДУ

На празник Силаска Светог Духа на апостоле, 16. јуна 2019. године, мештани села Гад су прославили своју храмовну славу.

Бденије уочи празника и свету литургију на дан празника је служио надлежни парох протонамесник Зоран Мајкић. За певницом је певао господин Влада Петрин из Чакова, а апостол је читао Милан Мајкић, ученик из Темишвара. На светој литургији се окупио скроман број верника, обзиром да је ова парохија по броју парохијана једна од најмањих у темишварској епархији, којима се након причешћа обратио парох пригодном беседом, подсећајући вернике на значај овог великог празника. После заамвоне молитве је служено вечерње Свете Педесетнице, на којој је присутни народ за време коленопреклоних молитава плео „духовске венчиће“.

У послеподневним часовима је служена вечерња служба са литијским опходом око храма, а потом је у црквеној порти обављен обред благосиљања кољива и резања славског колача, који су за ову годину припремили овогодишњи кумови Дана Крумпеј и Живица Радосављев. Чин резања славског колача су обавили протојереј-ставрофор и архијерејски намесник темишварски др Бранислав Станковић, јереј Живоине Малетић из Денте, јереј Љубодраг Богићевић из Дете и надлежни парох протонамесник Зоран Мајкић. Након обреда резања славског колача, верницима се обратио протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић честитајући им храмовну славу и

поучивши их о догађају празника и значају прославе храмовне славе у парохији. Месни парох отац Зоран Мајкић је захвалио присутним свештеницима, кумовима и свима окупљенима на учествовању у прослави храмовне славе. Овогодишњи кумови поклонили су светом храму два црна барјака, а поред тога припремили су и послужење за све госте. Кумство за наредну годину је преузео г. Војислав Станојев из Темишвара.

Потом је уследило народно весеље. Присутне су музиком увесељавали Роксана Поповић и Радивој Пећан Ђепа. Било је заиста лепо бити у Гаду у овим празничним послеподневним часовима, јер је село, накратко, оживело духом неких лепших времена.

протонамесник Зоран Мајкић
Горан Пантин

www.dbsr.ro

ДУХОВСКИ УТОРАК У МАНАСТИРУ СИРИЊА „АКО ЈЕ МАНАСТИР СРПСКИ, НЕКА СРПСКИ И ОСТАНЕ“

„Манастир Сириња има прошлост, има садашњост, а ми желимо да има и будућност“. Ову поруку упутио је свима присутнима на прослави празника Духовски уторак, архијерејски намесник соколовачки протојереј-ставрофор Василије Плестић, 18. јуна 2019. године по завршетку богослужења и резања славског колача крај темеља древног манастира.

Ова светиња откривена је након археолошких ископавања 2002. године, а помиње се још у другој половини XVI-ог века у турским тефтерима.

Манастир Сириња налази се крај истоимене реке, окружен брдима, недалеко од међе која раздваја две жупаније, Караш-Северин и Мехединц, удаљен неколико стотина метара од

Дунава и то са десне стране пута који води ка насељу Бигар. Администратор манастира је свиничански парох јереј Данило Божин.

Усталио се обичај да се једном годишње, трећег дана Духова, међу остацима манастирске цркве врши богослужење, а од прошле године се реже и славски колач.

Овог пута кумовао је Славољуб Трујкић из Мачевића са супругом Силваном и оцем Владиславом, а славску ружу за наредну годину је преузео Здравко Дејановић из Старе Молдаве.

„Лепо је да чувамо и да траје оно што је наше, српско. Лепо би било да и млађи знају шта то значи. Ја своју децу учим“ - рекао нам је Славољуб Трујкић.

Поред верника из више клисурских места, богослужењу, помену депортованима у Бараган и резању славског колача присуствовали су и представници Савеза Срба у Румунији, председник Огњан Крстић и потпредседници Адријан Мојсеш и Никола Курић.

„Овај манастир је откривен, а на нама је да се о њему бринемо. Побринућемо се да, као и остали наши манастири, Базијаш, Златица и Кусић добије сјај, и да може и у њему да се служи. Што пре почнемо, пре ћемо завршити. Можда неки од нас нећемо успети да видимо када ће се радови завршити, али важно је што смо почели“ - изјавио је прота Василије Плестић и додао: „Живимо у демократској држави, имамо сва права, мало смо ми криви због наше немарности. Али не можемо да кривимо један другог, морамо да пређемо преко свега и да заједно радимо и стигнемо до циља. Да поправимо, да оставимо ову лепоту онима који долазе за нама. Такво богатство многи би волели да имају, а најважније је, ако је манастир био српски, нека српски и остане!“

јереј Данило Божин
Предраг Деспотовић

БАРАГАН ЈЕ БИО СТЕЦИШТЕ ПОШТЕЊА, ЉУДСКОСТИ И ВРЕДНИХ ЉУДИ

Прошло је 68 година од депортације у Бараган. Коменорација овој историјској драми одржана је у суботу, 15. јуна 2019. године, у Парку правде у Темишвару. Парастос је служио архиепископ темишварски и митрополит банатски Јоан (Сележан) уз саслужење свештенства Румунске и Српске православне цркве. Молитве су се уздизале за све оне који су патили током бараганске депортације.

Том приликом митрополит Јоан је рекао: „Две стотине деце није стигло да напише реч „мама“ у првом разреду, али су остали да им на телима расту биљке Барагана. Овде

комунистички ваљак није разликовао националност, већ је настојао да из овог простора ишчупа најлепше цвеће, најчвршће храстове културе и цивилизације у овом делу земље. Бараган је био стециште поштења, људскости и вредних људи.“

Недавно су у Парламенту Румуније усвојени амандмани који су изменили и допунили Декрет број 118/ 1990, о установљењу права прогнаних особа из политичких разлога, после 6. марта 1945. године, залагањем српског посланика Славољуба Аднађа. На овом молитвеном скупу, посланик је казао: „За мене је присуство овде од емотивног значаја, јер сам и сам дете породице која је била у Барагану. Почаствован сам и благословен истовремено јер могу да видим величину ваших карактера, а када све Вас погледам у очи, видим чврстину.“ Посланик Аднађ се посебно захвалио Петру Мирчову и Октаву Бжози на сарадњи и дељењу информација током иницијативе око усвајања амандмана за измену и допуну декрета о политичким затвореницима.

Депортација у Бараган је и данас жива траума. Иако је прошло 68 година од када је 12.791 породица из западног и југозападног дела земље било присилно одведено на ледине Барагана, проведши тамо следећих пет ужасних година, овај драматични догађај не нестаје у колективном сећању.

„Бол је усађен у нашим срцима и душама, то је траума која је оставила ожиљак на свакога, и свако то осећа и преживљава индивидуално, али заједнички свима је исти бол, тако да ми долазимо овде сваке године да се сетимо наше трагедије“, казао је Цветко Михајлов који је био дете током депортације у Бараган.

Овај молитвени скуп су организовали Удружење бивших депортованих у Бараган и Удружење бивших политичких затвореника у Румунији. На овом скупу, након парастоса су говорили и представници власти, Николаје Опра,

потпредседник Жупанијског савета Тимиш, Калин Фиат из Префектуре Тимиш и Чипријан Трокан, представник градоначелника Темишвара. Сви су они нагласили да су врата њихових институција увек отворена за удружења која се баве питањима депортованих у Бараган. Скупу је присуствовао и председник Савеза Срба у Румунији Огњан Крстић.

Никола Лакић

ДБСР

www.dbsr.ro

СРПСКИ ВЕРОНАУЧНИ КАМПОВИ ЕПАРХИЈЕ ТЕМИШВАРСКЕ У СВОЈОЈ XXII ГОДИНИ ТРАЈАЊА

ШИРЕЊЕ ДУХОВНИХ КРИЛА
Прва група (16. - 22. јун 2019.)

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа будимског и администратора темишварског Г. Лукијана и ове 2019. године, почетком школског летњег распуста, већ двадесет другу годину за редом, у манастиру Светог Георгија на Брзави, отпочели су са радом и Дечији духовни кампови, чији је организатор Српска православна епархија темишварска и Савез Срба у Румунији. Полазници тронедељног кампа су била српска деца из темишварског, арадског и соколовачког намесништва.

У периоду од 16. до 22. јуна, први су верски уздах узела деца из Темишвара. Они су се током једнонедељног боравка у

кампу, спремали да буду јака стена у грађевини коју подиже наш Стваралац. Пружила им се од раних дана прилика да надчулно осете димензију постојања духовног станишта учествовањем у светим тајнама. Као што стоји записано у Јеванђељу „који не прими Царства Божијега као дете, неће ући у њега“ (Мк. 10,15).

Велики је благослов што је Преосвећени владика Лукијан увидео насушну потребу да се уместо растућег одвајања човека од Бога покуша са негом православне вере почевши од оних најмлађих, каже протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, додавши да на овај начин бригу о српској деци Епархија темишварска води већ двадесет две године. „Ми се трудимо да нашој деци усадимо у првом реду љубав према Богу, а затим и љубав према нашем роду“, нагласио је прота Маринко, посебно благодарећи на подршци Савезу Срба у Румунији и њеном председнику Огњану Крстићу.

Председник Савеза Срба Огњан Крстић је истакао да су духовни кампови један од најзначајнијих подухвата Савеза, намењени васпитавању српске деце у духу светосавља и православља. „Да их приближимо нашим вредностима светосавља и нашој богатој духовној баштини, а недеља дана боравка у овом благодатном окружењу много значи за нашу децу која се кроз учење приближавају нашим православним вредностима“, рекао је председник Крстић.

У сусрету деце са светлошћу хришћанства рађају се први чврсти седименти вере. Ствара се страст у срцу за веровањем у другачију стварност. Малишани доживљавају ментални, емоционални и духовни раст. Што је најбитније, долази се до препознавања дужности кроз божанске заповести о којима се највише говори. Манастир Шенђурац је духовна тврђава за Србе у Румунији. Извор живота и светлости.

Деци се, пре свега, током боравка у кампу омогућава да искусе заједништво вере. Дан им почиње јутарњом литургијом

и завршава вечерњом службом у Цркви. Учествовањем на богослужењима почиње духовно виђење и засађивање здравог моралног система. Воспитавају се на хришћанским вредностима живота, такође, дознају нове ствари на предавањима. Деца не слушају само слово о вери, уче се и иконописању, појању, учествују на часовима из хемије и биологије, где им се предочава савршенство уређене природе која функционише по Божијој промисли, чиме се деца уздижу на духовној лествици. Проналазе се и тренуци за шетње и спортске активности, чиме се дух и тело у целости одржавају здравим.

За време боравка у манастиру Светог Георгија о нашој деци су у сменама бринули свештеници архијерејског намесништва темишварског, ђакон др Јосиф Станковић, вероучитељ Лазар Станковић и студент богословског факултета Миле Јанковић. О деци су бринуле и наши просветни радници: Славена Пејанов, Алина Оливера Рака, Вера Жупунски, Дана Петков, Ксенија Глишић, Роксана Исак и Предраг Момир. Они својим трудбеништвом у педагошком и васпитном односу са децом и бригом о њима дају истински хришћански карактер кампу.

„Овде се деца осамостаљују и духовно расту, упознају се са светом Црквом и њеним духовним животом, примећују да то може да одговара већ сада у том узрасту њиховим захтевима“, приметио је вероучитељ Лазар Станковић и нарочито подвукао да деца у кампу вежбају да време проводе без мобилних телефона и интернета у рукама и да се препуштају истинским вредностима живота, детињства и дружења.

Нетакнута природа која окружује манастир Шенђурац, повећава осећај присуства божанске хармоније у кампу и отвара апетит код деце према божјој љубави и лепоти. Деца се после боравка у кампу враћају у град духовно богатија, након што су видела пут који води ка буђењу душе и трагању за чудесним. Камп је попут духовног острва у океану материјализма, егоизма,

духовне неосетљивости и отуђење човека услед технолошког развоја. У овом материјалистички обојеном добу и вртлогу овоземаљских дешавања, озбиљни умни људи су једино дубоко религиозни људи, рекао би Алберт Ајнштајн.

Никола Лакић
Миле Јанковић

ДУХОВНА МАНАСТИРСКА ПРЕДАВАЊА Друга група (23. - 29. јун 2019.)

Полазници друге групе Духовног кампа била су деца пристигла из парохија архијерејског намесништва арадског. За време боравка у манастиру Светог Георгија о нашој деци су у сменама бринули сви свештеници архијерејског намесништва арадског, ђакон др Јосиф Станковић, вероучитељи Мирко Јовић (из Вршца) и Лазар Станковић и дипломирани студенти Богословског факултета Перица Орбишор и Снежан Михај. О деци су бринуле и наши просветни радници: Ксенија Глишић

и Роксана Исак.

У Духовном кампу деца су поред редовног богослужења (свакодневне свете литургије и вечерње на којима су певала), присуствовала часовима веронауке, ликовне и музичке културе, на којима су учила појање и разне духовне песме. Научила су и неколико духовних песама и молитава на српском језику. Слободно време проводили су шетајући прелепом околином, а у хладу ораха организовали су занимљиве дечије друштвене игре прилагођене њиховом узрасту. Провели су заједно незаборавне тренутке на Брзави, када су временски услови дозвољавали. Могли су уживати и у другим активностима, као што су игре на травнатом игралишту и учешће на разним радионицама. Како то ранија пракса налаже на крају боравка, у овом духовном центру, деца су се причестила на суботњој светој литургији и поклонили моштима светог великомученика Георгија и провукла кроз часне вериге.

Да је деци у овом духовном кампу и поучно и пријатно, сведочи сваке године велики одзив наше српске деце. У току трајања Кампа, полазнике су посетили и архијерејски заменик, протојереј-ставрофор др Маринко Марков и председник Савеза Срба у Румунији г. Огњан Крстић.

Мирко Јовић
Перица Орбишор

КОШНИЦА ДУХОВНОГ ЗДРАВЉА **Трећа група (30. јун - 6. јул. 2019.)**

Полазници треће групе Духовног кампа била су деца пристигла из парохија архијерејског намесништва соколовачког. За време боравка у манастиру Светог Георгија о нашој деци су у сменама бринули сви свештеници архијерејског намесништва соколовачког, ђакон др Јосиф Станковић, вероучитељи

Мирко Јовић (из Вршца) и Лазар Станковић, Антоније Бохак, дипломирани мастер теолог богословског факултета и Васа Моза, дипломирани студент богословског факултета. О деци су бринуле, неколико свештеничких супруга и просветни радници, Ана Поповић, Оливера Алина Рака и Роксана Исак.

Деца су током свог боравка у кампу стицала знања из религиозног живота, боравили и певањем и читањем учествовала на богослужењима, учили духовне песме и иконописање, као и лекције из историје.

„Било које дете овде да дође, није изгубило време, јер много лепих ствари се научи о нашем битисању, вери и историји, такође, вежба се и српски језик“, сматра учитељица Анка Поповић из Решице. Она посебно наглашава да се кампови догађају у времену технолошке зависности деце од мобилних телефона, рачунара и интернета, што им одузима истинско и здраво детињство.

У кампу деца се подвргавају чак и посту, говори им се о посту и молитви, а то су два крила сваке душе која омогућавају духовно уздизање. На тај начин деца се ослобађају од растућег

отуђивања услед нових технологија и приближавају се корену живота.

„Дечије душе су такве да штагод да посејете, то оставља далекосежне последице и ово што ми радимо са њима ће касније проклијати и израсти у оно што треба у животу сваког хришћанина. Деца ће увек имати на уму и сећати се свог дечијег узраста и лепог временаведеног у кампу“, каже Мирко Јовић, вероучитељ из Вршца.

Богослов Васа Моза истиче да се иза посвећености кампу налази огроман труд да се сачува традиција светосавља и угради у децу. „Радост је што деца која не знају српски језик овде уче српску азбуку и свету ћирилицу од Светог Кирила и Методија“, додао је Моза.

У кампу се назире буђење интересовања код деце за појаве и мисли духовног карактера. Деца откривају своју духовну оријентацију и настоје да откривени духовни хоризонт у манастиру Шенђурац остане њихов трајан оријентир.

„Волим што, кад ујутру имамо службу, ми, деца, читамо апостол, а не старији, и то баш нисам радио раније, од сада ћу у Белобрешки сваке недеље да појим и читам апостол“, поручио је дванаестогодишњи дечак из Белобрешке Никола Станковић.

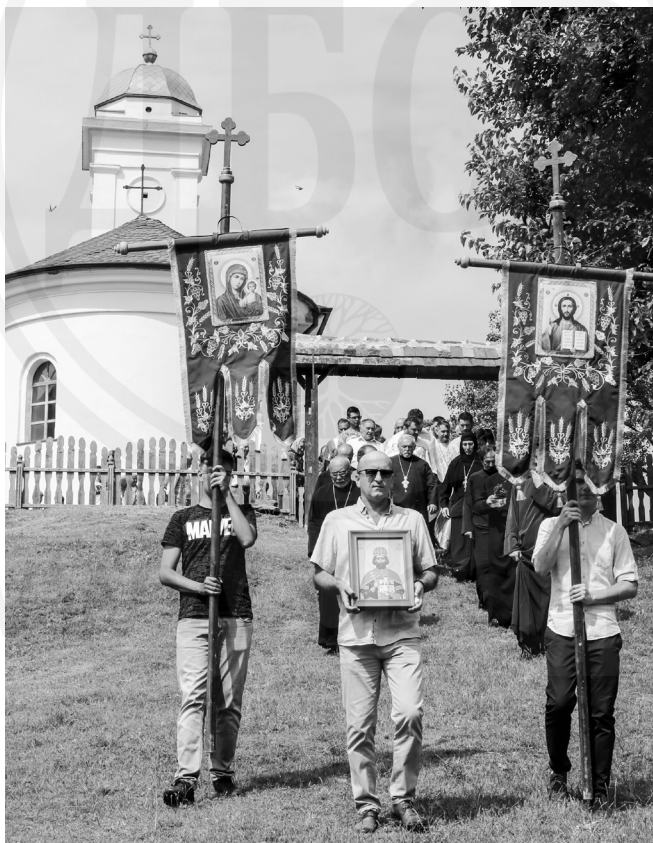
У току трајања Кампа, полазнике су претпоследњег дана боравка посетили и архијерејски заменик, протојереј-ставрофор др Маринко Марков и генерални конзул Републике Србије у Темишвару г. Владан Тадић.

Као што је Христос поручио својим ученицима, а што читамо у Јеванђељу: „Останите у мени, а ја ћу у вама“ (Јн, 15, 4), тако се и у манастиру Шенђурац на Духовном дечијем кампу сакупља мед са разних страна у кошнице, претходно одабирајући квалитет ливада са којих пчеле сакупљају храну.

Никола Лакић

ВИДОВДАНСКИ САБОР У МАНАСТИРУ ЗЛАТИЦИ (САБОР И ИСПИТ СРПСТВА)

На Видовдан, дан када, како рече песник Матија Бећковић „на све српске изворе извиру предања која трају од постања и трајаће до судњег дана“, у манастиру Златица свечано је и

молитвено прослављен празник и јубилеј, 630 година од Косовског боја.

Србин је, тврди исти песник, „онај кога се Косово тиче“, те према томе „Косово није само на том простору и на земљи, него је и на небу и свуда где има српског народа“. А да српског народа има и на левој обали Нере и Дунава, уз саму границу са матицом Србијом, видело се, као што се и сваке године може видети, 28. јуна 2019. године, када су се верници у великом броју окупили да прославе један од два највећа српска празника.

По речима егзарха манастира Епархије темишварске, игумана Јустина (Стојановића): „празник Видовдан је летњи сабор светосавског манастира Златица од 1996. године. На основу историјских података, оскудне старе манастирске архиве и сходно запису који је урезан на плочи која се чува на јужној страни унутрашњости цркве (из времена обнове 1760-1770), манастирска слава је празник тројице српских просветитеља: преподобног Симеона Мироточивог, Светог Саве I и Арсенија, а уопштено се каже, пошто је манастир Златица светосавски манастир, да је манастирска слава Свети Сава. Из практичних разлога, од почетка обнове манастира 1996. године, на нивоу наше темишварске епархије и Савеза Срба у Румунији донета је заједничка одлука да празник Видовдана или успомене на светог кнеза Лазара и српске мученике и новомученике буде нови саборни празник и друга манастирска слава. Као што је у манастиру Базијашу слава Спасовдан, али манастирски сабор је о празнику Преображења или као што је у манастиру Бездину слава празник Ваведење Пресвете Богородице, а манастирски сабор је на дан Успења Пресвете Богородице. Видовдан је уједно и смотра српства: ми славимо успомену на светог кнеза Лазара, на његову жртву, на његове мученике и то је за све наш поновни испит српства и православља и суживота једних са другима.“

Свету литургију, која је почела у 10 часова, у манастирској

цркви испуњеној народом, служио је протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик епархије темишварске и игумани Јустин (Стојановић) и Никон (Корићанац). Литургији су поред верног народа из неколико околних места као и из Србије, присуствовали и г. Владан Тадић, генерални конзул Републике Србије у Темишвару, г. Огњан Крстић, председник Савеза Срба у Румунији и председница општине Соколовац Олга Гица. Беседу је одржао игуман Јустин (Стојановић).

После светог причешћа и отпуста свете литургије, свештенство и присутни народ су уз литију сишли до оближњих темеља старе манастирске цркве и извора где је прочитано свето јеванђеље. Уследио је на платоу испред цркве, помен свим пострадалим војсковођама и војницима, погинулим од Косова до данас, као и благосиљање кољива и резање славског колача. Овогодишњи кумови манастирског сабора су били чланови општинске управе из Соколовца, на челу са председницом г. Олгом Гица. Славску ружу, уједно и кумство за наредну годину, преузео је г. Славољуб Трујкић са својом породицом

из Мачевића. Након поздравне речи о. Маринка и г. Олгице Гице, присутнима је подељена нафора, славско жито и колач уз мало послужење.

Чланови културно-уметничког друштва „Соко“ из Соколовца извели су сплет игара у сценској поставци Маре Горун, док је Дајана Мандаке отпевала српску народну песму.

„Дошла сам да прославим српство и Косовски бој и тугу коју осећам што нам отимају Косово“ - рекла нам је Цвета Јовановић из Ланговета.

„Кад дођем у Златицу, дођем и у манастир. Данас је Видовдан, треба да се помолимо“ - поручио је и Миодраг Жигум родом из Златице који већ 28 година живи у Аустрији.

„Јерусалим је једини град, а остало су места. Косово је једино поље, а остало су пољане. Косовска битка је једина битка која траје вековима, а остало су туче“ - записао је Матија Бећковић. Слично, сагледавајући вековно битисање Срба на овим просторима и положај у којем се данас налазимо, није тешко установити да ли је наш обрачун за опстанак, најчешће са самима собом, бој или туча. Како време протиче, све је више и све тежих рана. Све је мање мелема. Чувајући пропорције, и на сцени наше историје мењају се само, као и у боју косовском, јунаци и издајници.

Да ли је већ дубоко прекорачена линија која дели наше трајање од истрајавања? Да ли је наш пут, још од самог почетка, једносмеран? Чак и да је такав, јаснијих и речитијих путоказа од вере и језика, чини се, и немамо.

Корице наше књиге (не)пролазности (ипак) нису склопљене. Морамо је писати. А за њено репринт-издање побринуће се, ко зна кад, неко будуће поколење, неки нови „остатак остатака“.

игуман Герасим (Милић)
Предраг Деспотовић

ВИДОВДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У МОНОШТОРУ

Празновање Видовдана, односно Светог великомученика кнеза Лазара и свих осталих косовских мученика и јунака означава или би требало да означава духовно окупљење и обновљење сваког Србина. То су врло добро знали и тако осећали сви Моношторци који су крајем деветнаестог века желели да у свом месту сазидају нову богомољу, пошто је првобитна приликом јерархијске поделе припала румунској заједници, будући да је ова била бројнија. Срби су 1897. године подигли себи нову цркву која је посвећена светом великомученику и кнезу (цару) српском Лазару и свим косовским мученицима.

У суботу, 29/16. јуна 2019. године, моношторска богомоља, захваљујући врлој, побожној и узорној породици г. Раде Јоргована, који се стара о нашој моношторској светињи, засијала је у свој својој физичкој, а поготово у духовној лепоти.

У раним јутарњим сатима, деца и унуци дичних Моноштораца дошли су у своју светињу. У 10 сати почела је Света литургија, којом је началствовао протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, а саслуживали су игуман Јустин Стојановић, протојереји-ставрофори Мирослав Стојков и Мирослав Драган, јереј Миливој Горник и протојереј Благоје Чоботин, парох-администратор. За певницом су певали млади теолози: Снежан Михај и Васа Моза као и кетфељски појац Слободан Јовичин. На дивљење и радост свих присутних, молитву Господњу, својим детињим, анђeosким

гласићем, изговорила је мала Анастасија Горник, иначе ћерка оца Миливоја Горника праунука некадашњег моношторског татора Саве Горника.

Смирено и побожно служење свештеника, складно појање појаца, молитвено присуство народа, све је то допринело стварању духовно-молитвеног амбијента и духа који је испунио све присутне. Тај светосавско-лазаревски дух осећао се и током трократног литијског опхода око светог храма, а поготово када је отац викар произнео јектенију за све уснуле у Господу, поменувши не само уснуле Моношторце, него све од вајкада уснуле Србе ратнике. Молитва, као спона Неба и Земље, небеске и земаљске Србије.

По улазку у свети храм, прота Маринко је са овогодишњим кумовима, породицом и децом Раде Јоргована: Мирославом, Корином, Радуом и Бјанком, пререзао славски колач и поделио братски целив. За све то време чика Рада је брисао сузе радоснице гледајући свог унука како чува и негује оно што је наследио, а то је српски дух.

У својој беседи, отац Миливој је све своје Моношторце поздравио, истичући сећања на детињство проведено у овом дичном селу. На крају је месни парох, својој браћи свештеницима, кумовима, појцима и свима присутнима, топло захвалио не само за присуство, већ, првенствено, за молитвену и духовну подршку и подстицај за даље духовно опстајање на бранику овог нашег духовног Косова и светосавско-лазаревског свенародног програма: „Све за Христа - Христа ни за шта“.

Након духовне трпезе у светом Храму, уследила је трпеза љубави коју је за служашче свештенике и остале своје госте приредили кумови у свом дому.

протојереј Благоје Чоботин

ИВАЊДАН- ХРАМОВНА СЛАВА У СТАРОЈ МОЛДАВИ

У недељу, 7. јула 2019. године, Старомолдавци су молитвено и свечано прославили своју храмовну славу-Ивањдан, хришћански празник којим се прославља рођење Светог Јована Крститеља. Литургија, вечерња молитва, резање славског колача и народно весеље уз звуке хармонике, најважнија су дешавања и овогодишње прославе у највећем српском месту Дунавске клисуре.

Обичај да се за Ивањдан плету венци од ивањског цвећа и њима украшавају капије очуван је и у овом селу, па је таквим венцем окићена и капија на улазу у порту, а жуто, пољско цвеће пријатног мириса постављено је и у самој цркви, у вазама са једне и друге стране царских двери.

Са почетком у 10 часова, свету литургију су служили:

игуман Јустин (Стојановић), протојереј-ставрофор Василије Плестич, месни парох и јереј Марко Павловић, парох у Великом Градишту из комшијске браничевске епархије. Литургијско сабрање увеличано је богоугодним појањем чланова парохијског хора под управом Негице Добросављевић. Присутним верницима се пригодном беседом обратио отац Јустин, који је том приликом честитао храмовну славу и пренео благослов и поздрав Преосвећеног Епископа Лукијана. По устаљеном обичају, у продужетку Свете литургије, одржан је трократни литијски опход око светог храма, као и помен свим упокојеним ктиторима, приложницима, добротворцима, свештенослужитељима и парохијанима.

Светој литургији су поред мноштва парохијана присуствовали и Његова екселенција г. Владан Тадић, генерални конзул Републике Србије у Темишвару и председник месне општине Адријан Торма.

У поподневним часовима, у присуству великог броја верника и гостију, с почетком у 18 сати, служено је вечерње. Служио је егзарх манастира Епархије темишварске игуман Јустин (Стојановић), коме су саслуживали свештеници архијерејског намесништва соколовачког: протојереј-ставрофор Мирослав Ђурковић, парох у Златици, протојереј Борислав Ђорђевић, парох у Лесковици, протонамесник Бошко Тикартић, парох у Љупкови, протонамесник Перица Живановић, парох у Соколовцу, протонамесник Сава Мареш, парох у Мачевићу, протонамесник Сава Станковић, парох у Белобрешки, јереј Верољуб Гвозденовић, парох у Радимни, јереј Душко Кључар, парох у Српској Пожежени, јереј Флорин Божин, парох у Свиници. Присутна је била и мати Теофанија, игуманија манастира Базијаш.

Свечани чин благосиљања кољива и резања славског колача обављен је у порти, коме је присуствовао велики број

Старомолдаваца. Пригодну беседу је одржао златички парох Мирослав Ђурковић.

„Дозволите ми да захвалим свим свештеницима и мати игуманији из манастира Базијаш који су дошли да увеличају овај дан, а не у последњем реду и свима вама, парохијанима Старе Молдаве, и то зато што вас посебно поштујем. Онако како сте и ви мене поштовали 31 годину. Хвала што сте ме тако лепо примили и веровали у моју реч“ - изразио је захвалност овогодишњи кум, месни парох прота Василије Плестић.

Славску ружу и кумство за наредну годину је преузео Георге Цугуј.

Црквени хор отпевао је неколико духовних песама, а кумови су, сходно обичају, повели коло испред цркве.

**протојереј-ставрофор Василије Плестић
Предраг Деспотовић**

ИВАЊДАН-ХРАМОВНА СЛАВА У РУДНИ

Српски православни верници рудњанске парохије прославили су у недељу, 7. јула 2019. године, своју храмовну славу, рођење Светог Јована Претече - Ивањдан.

У лепо уређеном храму, у 10 часова је отпочела Света литургија коју су у присуству већег броја верника служили парох рудњански јереј Чипријан Небанча и умировљени протојереј Васа Жупунски.

По устаљеном обичају, у продужетку Свете литургије, одржан је трократни литијски опход око светог храма, као и помен свим упокојеним ктиторима, приложницима, добротинитељима, свештенослужитељима, парохијанима и палим борцима који су своје животе положили за Отаџбину у оба светска рата, чија су имена уклесана на мермерној плочи. Помен је одржан и за чланове породице Барона Николића, ктитора садашње цркве која је грађена између 1834-1838. године.

У препуној цркви, Рудњани и њихови гости присуствовали су, са почетком у 17 часова, вечерњем богослужењу, које су служили протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски, умировљени протојереј Васа Жупунски, протојереј Миланко Стојановић, парох немењански, протонамесник Ђорђе Андрејић, парох фењски, протонамесник Милорад Остојин, парох дињашански, јереј Миливој Горник, парох семартонски и месни парох јереј Чипријан Небанча. За певницом су били и одговарали

протонамесник Иван Попов, парох улбечански и теолог Антоније Бохак.

Уследило је резање славског колача, а кумовао је Љубомир Максимов са породицом. Кумство за наредну годину је преузео Раде Максимов са породицом. Прота Бранислав Станковић је одржао надахнуту беседу о животу, значају и улози Светог Јована Претече у нашој православној вери, уједно свима честитајући храмовну славу.

Славско весеље је настављено у црквеној порти. Добро расположење пратио је тамбурашки оркестар из Српске Црње (Србија). Изванредан утисак присутнима су пружили и чланови КУД-а "Круна" из Српског Семартона, који су били дурно поздрављени за извођење сплета српских народних игара.

јереј Чипријан Небанча
Добривој Секулин

www.dbsr.ro

СИМПОЗИОН ДУХОВНЕ МУЗИКЕ И БОГОСЛУЖБЕНЕ ПРАКСЕ

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа будимског и администратора темишварског Г. Лукијана, од 7. до 11. јула 2019. године у манастиру светог великомученика Георгија на Брзави, одржан је петодневни симпозион духовне музике и богослужбене праксе, у коме су учешће узели део свештеника из сва три архијерејска намесништва епархије темишварске и дипломирани студенти. Рад је био подељен у три групе. Свештеници су учествовали на свакодневним богослужењима као и заједничким утврђивањем дела црквеног појања и богослужбене праксе.

Манастир светог Георгија је у четвртак 11. јула посетио и Епископ Лукијан, који је служио Свету архијерејску Литургију, а у поподневним сатима бденије уочи празника светих првоврховних апостола Петра и Павла. Симпозијон је финансијски подржан од стране Епархије темишварске и Савеза Срба у Румунији.

Васа Моза

СВЕТИ ИЛИЈА- ХРАМОВНА СЛАВА У ЛЕСКОВИЦИ

Другог дана августа 2019. године, у Лесковици, једном од пет пољадијских места у којем се данас (нажалост) српска реч најслабије чује, молитвено и свечано је прослављена храмовна слава свети пророк Илија.

У цркви подигнутој пре више од три века, окупили су се и млади и стари у преподневним сатима да уз молитву и резање славског колача прославе овог Божијег угодника.

Празнична атмосфера осећала се и примећивала још од самог уласка у ово погранично село. На сваком кораку, почев од гардеробе мештана, па до оgrade на црквеној порти која је била украшена старим ћилимима живописних боја. Бело платно је било прострто на уласку у цркву и посуто цвећем.

Свету архијерејску Литургију је служио Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан, коме су саслуживали: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, протојереј-ставрофор Василије Плестић, архијерејски намесник соколовачки, протојереј Борислав Ђорђевић, месни парох, протојереј Миланко Стојановић, син овог села и парох у Немету и епархијски ђакон Миодраг Јовановић.

По устаљеном обичају, у продужетку Свете литургије, уследио је трократни литијски опход око светог храма, као и помен свим упокојеним ктиторима, приложницима, добротинитељима, свештенослужитељима и парохијанима, као и благосиљање кољива и резање славског колача у порти.

У својој архипастирској беседи, Епископ Лукијан је

поручио окупљеном народу: „Оваквог народа, као што је у Лесковици, нема много данас на овоме свету. Е, сад замислите, кад имаш такав народ, да му будеш попа! То није лако. Ја сам дошао ових хиљаду километара јуче и данас само да будем са Вама, зато што знам какав је овде народ. Да чујем Вашу песму Стојановићу, како Ви певате и Ваш поп, да видим и ове старије и ове млађе. Да будем са вама кумовима и посебно са мојим попом, оцем Бором...”

Краћом беседом присутнима се обратио и месни парох, али на румунском језику.

Из олтара појање је допирало до улице и хладовине старих липа где су биле поређане, за овакве прилике незаобилазне, тезге са разноликом робом. Те српске речи свештеника мешале су се и напоскон ишчезавале у бујици румунских које су, приликом поздрављања и краћег општења, изговарали случајни пролазници. Наизглед неприметно и глатко утапање једног језика у други буди чудна, противречна осећања, док нас натпис на црној, мермерној плочи подсећа и опомиње: „Три стотине година садашње Српске Православне Цркве у Лесковици 1717-2017.“

„Ми, ови стари, говоримо српски. Сви знају српски, ал` знате како...” - рекао нам је слежући помирљиво раменима Милан Стојановић, отац овогодишњег кума, свештеника у Немету проте Миланка Стојановића.

Славску ружу и кумство за наредну годину преузео је седамдесеттрогодишњи Никола Угарковић.

протојереј Борислав Ђорђевић
Предраг Деспотовић

ЕПИСКОП ЛУКИЈАН НА СВЕТОЈ ЛИТУРГИЈИ У МАНАСТИРУ ХОДОШ-БОДРОГ

На позив Његовог Високопреосвештенства архиепископа арадског Г. Тимотеја (Севића, РПЦ), Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан, саслуживао је 15. августа 2019. године, на светој архијерејској литургији, а поводом празника Успења Пресвете Богородице (по новом календару), манастирског сабора и славе летње цркве, у световаведењском манастиру Ходош-Бодрогу.

Свету архијерејску литургију, којој је присуствовало мноштво верног народа, служили су Архиепископ Тимотеј и Епископ Лукијан, уз саслуживање монаштва и свештенства арадске архиепископије. У пратњи Епископа Лукијана су

били протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, протојереј-ставрофор Огњан Плавшић, архијерејски намесник арадски и епархијски ђакон Миодраг Јовановић. У току свете литургије, Епископ Лукијан је осведоченом пријатељу српског народа и Српске православне цркве, Архиепископу арадском др Тимотеју уручио високо одликовање, Орден првог степена Српске православне епархије темишварске.

Манастир Ходош (рум. Mănăstirea Hodoș-Bodrog) се налази на 15 км југозападно од Арада, покрај места Нови Бодрог. Некада је манастир био српски. Према румунским изворима манастир Ходош је основан још 1177. године. Постојани подаци говоре да је манастир основала у XV веку стара српска племићка породица Јакшићи (као и оближњи манастир Бездин, који припада СПЦ). Ктитор манастира је српски властелин Стеван Јакшић, родом из Јагодине у Србији. Манастирска црква је посвећена празнику Ваведења Пресвете Богородице. За звоник служи тзв. Јакшићева кула са на њој узиданим грбом исте породице. После 1616. године у манастиру је пренета резиденција епископа из Липове. Манастир су 1666. године, приликом скупљања добровољних прилога посетили калуђери манастира Пећке патријаршије. Пред њих су изашли са прилозима игуман Максим и старац Ананије, када су донели на благословење "6 жутица и чашу". Прилог су поред игумана дали и проигуман Тадеј и извесни Огњан.

Познати су сви (Срби) настојатељи манастира Ходоша, од 1700. године, архимандрити: Софроније (1700), Александар Прерадовић (1732), Вићентије Продановић (1750), Вићентије Новалић (1773, родом из Мостара), Генадије Ђукић (1778, родом из Баје), Теодосије Јовановић (1786-1810, родом из Батање), Мојсије Манојловић (1810-1835, родом из Арада), Григорије Кириловић (1837-1839, родом из Галше), Стеван Крагујевић (1839-1842, родом из Осијека), Емилијан Кенгелац (1845-

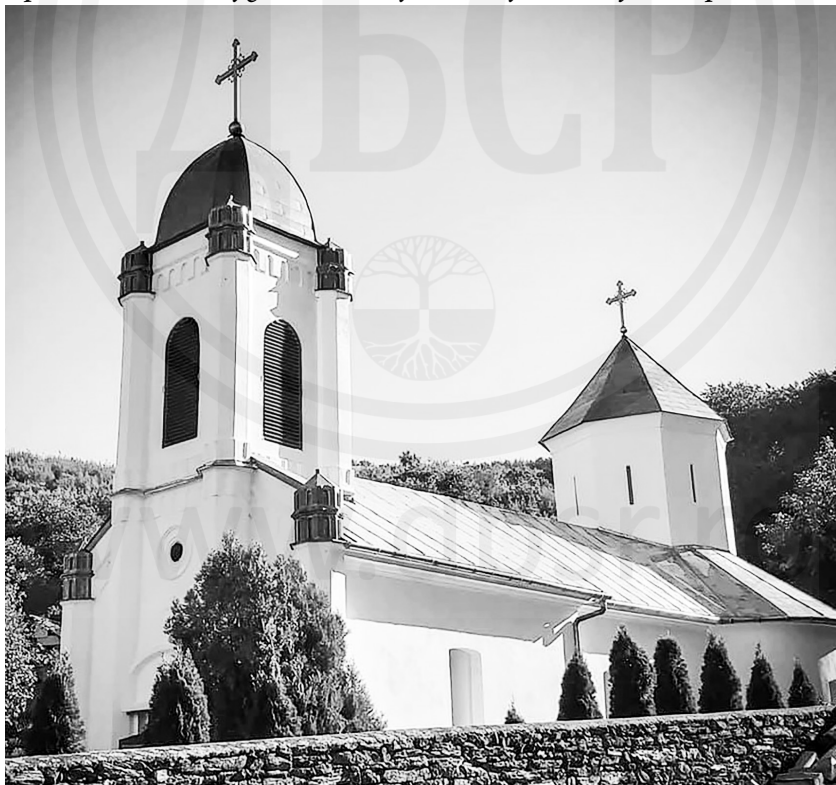
1853, родом из Кикинде), Антоније Нако (1853) и Корнелије Живковић (1853-1887, родом из Даља), који је био последњи Србин као манастирски игуман.

Године 1726. посланик на српском црквено-народном сабору био је архимандрит Софроније, из манастира Ходоша. Попис манастира Ходоша из 1788. године лепо осликава његово тадашње стање. Ту је било манастирско братство од 13 калуђера на челу са игуманом Теодосијем Јовановићем. Румуни су на Сабору у Карловцима 1865. године, званично поред осталог тражили и манастир Ходош, те је он из времена деобе са њима, од 1868. године под јурисдикцијом румунске арадске епархије, у чијем саставу је и данас. Манастир је мушки и у сталној духовној и материјалној обнови.

протођакон Миодраг Јовановић

ПРЕОБРАЖЕЊСКИ САБОР У МАНАСТИРУ БАЗИЈАШ

У својој омилији на празник Преображења Господњег преподобни отац Јустин ћелијски богомудро и богонадахнуто поучава: „Данас је, браћо, Празник Свештої Преображења. Преображење, - шта је то? Шта је на данашњи дан Господ Христос казао људима? Какву истину? Шта је открио њима

кроз данашњи свети Празник? Он је данас показао да је Бојочовек, Он је то данас показао на јори Тавору, преобразивши се пред ученицима. Лице му је засијало као сунце и јаче од сунца. Хаљине су постојале беле као снећ, Ајосћоли су појадали од ње велике Божанске светлости, - од чуда, од ове велике и свете њајне. Гле, Он открива Своје Божанство! Казује да је Бој. Он, Која су људи сматрали за Учићелја из Назаретја, сина Јосифа и Марије, дрводељу. Гле, одједанјутј показује Себе као Боја, и показује да је Он у њело Своје смесћио све Божанске силе, сву Вечну Божанску Истину, Вечни Живој, Вечну Правду, сва Небеса. Сав Бој смесћио се и сћио у мало људско њело. Каква велика и света њајна, браћо!”

Уочи Преображења у манастиру Базијаш

Речено је за манастир Базијаш да је то „висока адреса српске духовности и историје, а у новије време, и српске поезије“.

Слава овог манастира је празник Вознесења Господњег-Спасовдан, али традиционално сваке године манастирски Сабор се одржава уочи и на дан празника Преображења Господњег. Тако је било и ове 2019. године. Иако малобројни, Срби у Румунији не заборављају своје светиње. Захваљујући Влади Румуније, која је преко Министарства културе ове године доделила одређена новчана средства, у манастиру Базијашу су у току обимни грађевински радови на санацији и рестаурацији манастирске цркве. До сада је извршена комплетна замена старог и постављање новог кровног покривача од бакарног лима као и остали пратећи радови око унутрашњег уређења манастирске цркве, како би ова велика српска светиња засијала својим сјајем.

Прослава овог великог празника је почела у недељу

18. августа 2019. године, служењем празничног бденија испред манастирске цркве, којим је началствовао Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан, коме су саслуживали игумани Никон (Корићанац), настојатељ манастира Светог Георгија и Герасим (Милић), настојатељ манастира Златице и епархијски ђакон Миодраг Јовановић, уз појање свештенства архијерејског намесништва соколовачког. Богослужењу су поред мноштва народа из околних места, присуствовали и Његова Екселенција, конзул Р. Србије у Темишвару г. Владан Тадић, представници Савеза Срба у Румунији и многи гости, писци и песници.

Додељивање Велике Базјашке повеље песнику Стевану Тонтићу

Након празничног бденија, на платоу испред манастирске цркве је уследио пригодан културно-уметнички програм, у склопу обележавања манифестације 26. Дана Преображења Срба у Румунији. Додела књижевне награде *Велика базјашка ѿовеља* централно је дешавање једне од најзначајнијих и најдуготрајнијих манифестација које организује Савез Срба у Румунији. Ранијом једногласном одлуком петочлане комисије ССР, овогодишња награда је додељена српском књижевнику и песнику Стевану Тонтићу (сада) из Новог Сада.

У изузетном амбијенту, присутне су поздравили протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик и професор Славомир Гвозденовић, који је уз благослов владике Лукијана, песнику Стевану Тонтићу уручио *Велику Базјашку ѿовељу*, најзначајније књижевно признање Савеза Срба у Румунији и златник. У образложењу за додељивање ове награде стоји: „Савез Срба у Румунији додељује Велику базјашку повељу српском песнику Стевану Тонтићу за

књижевно дело којим је допринео богаћењу српске културе и језика и промовисању српско-румунских културних и књижевних односа.“

О делу славодобитника говорио је књижевник Ненад Шапоња.

У свечаној беседи Стеван Тонтић је, између осталог, ракао: „Припала ми је велика част да на овом светом месту примим на дар Велику Базјашку повељу којом се награђују моји покушаји у песничкој уметности. Част је тим већа што овај манастир, тек нешто мало млађи од Студенице и Жиче, носи печат божанске личности свог оснивача Светог Саве. Манастир Базијаш се налази на периферији српског националног корпуса, што никако не значи да је од периферног значаја. Напротив, он је за Србе из Баната, посебно са румунске стране, средишње место верског живота, неговања сопствене традиције и духовности, а треба ли потсећати да су из српских пограничних крајева потекле многе, најкрупније личности наше науке, књижевности и уметности? Хоћу да кажем да смо манастир и моја маленкост,

ако међу нама постоји нека сличност, Крајишници. Наша су искуства, свакако, гранична, у знаку граничних ситуација између мира и рата, грађења и разарања, односно, са размеђа различитих етно-културних заједница.

Морам да поменем и своје најтеже, заиста, гранично искуство живота и историје. Искуство које је моја уплахирана душа у ратном Сарајеву осећала као ужасну бесмисленост, сатански посуновраћен, злочиначки крај или »смак света«. Када је након четири године, од 1992. до 1995, престало бесомучно, међусобно прогањање, мучење и убијање припадника сва три конститутивна народа у Босни и Херцеговини, »смак света« није престао да нас узнемирава. Он је и после агресије НАТО-а на Србију и Црну Гору 1999. настављен другим средствима која нису толико очигледна.

Свет се стварно, као што је давно речено, толико прозлио, толико је огрезао у својим непочинствима, особито у оним из светских политичких кухиња, да му је тешко наћи лека. Бога се не боје, а људи не стиде, па их је тешко обуздати.

Многи су песници заједно са филозофима указивали на рационалну непојмљивост Бога, а и смисла самог живота, али су одувек дизали поглед према небесима у нескривеној жудњи за спасењем, па и за самом бесмртношћу, за духовношћу која искупљује и посвећује овоземаљско постојање.

Што се мене тиче, потајна нада у спасење, као милосни додир самог Христа, није ме напуштала ни у највећем безизлазу. Услед паклених ситуација рата и изгнанства трачак светла јављао се и у најдубљем мраку, дашак наде да ћу, сачувам ли свој људски образ, одвратити својим чистим лицем и самог целата од себе.

Ето, то је била клица наде пробудјене у дрхтавом срцу. Наде у милост спасења из раља смрти. Нада, љубав и вера расту заједно и иду кроз мрачне тунеле и животне теснаце

руку под руку.

Захваљујем Савезу Срба у Румунији на Преображењском признању којим сам данас удостојен у овом Божјем храму. Хвала вам од срца“!

Овој свечаности је присуствовао генерални конзул Републике Србије у Темишвару г. Владан Тадић, помоћник директора Управе за сарадњу са дијаспором и Србе у региону Николина Милатовић Поповић, представници Скупштине Србије, Матице исељеника, Савеза Срба у Румунији, градова и општина како из наше земље, тако и матице Србије и других институција.

„Пуно ми је срце кад видим пуну порту ове наше светиње. Честитам овогодишњем славодобитнику господину Тонтићу и организаторима и надам се да ће ова манифестација још дуго, дуго да траје, као и да ћемо се и наредних година овде окупљати и сабирати у предвечерје овог празника“ - казао је генерални конзул.

Новчани део награде је обезбедила општина Вршац: „Донели смо скроман поклон, скромну новчану вредност, али свакако, велика је жеља да се помогне песницима. Они су увек неко ко отвара очи нашем народу“ - истакао је представник општине Вршац Вељко Стојановић.

Новчани прилог манастиру донео је, у име општине Велико Градиште, заменик председника општине Слађан Марковић.

Празник Преображења Господњег у манастиру Базијашу

На сам дан празника Преображења Господњег, у понедељак, 19. августа, Свету архијерејску Литургију у манастирској цркви је служио Његово Преосвештенство

Епископ Г. Лукијан, коме су саслуживали: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, игуман Герасим (Милић), старешина манастира Златице, јереј Дејан Жигум, парох у Дивићу, јереј Данило Божин, пароха у Свиници и епархијски ђакон Миодраг Јовановић. Појало је свештенство архијерејског намесништва соколовачког. Светој литургији је присуствовао велики број верника из Дунавске клисуре и Пољадије, али и других крајева Румуније, па и матице Србије.

После отпуста свете литургије, извршен је трократни литијски опход, после кога је на платоу испред манастирске цркве извршено благосиљање колача, кољива и грожђа. „Благослови, умножи и учини да увек обилно рађају виногради оних који Ти верно служе, а њихове оставе испуни свим Твојим земаљским добрима...” - чуо се глас владике у тишини овог топлог, августовског поднева.

Кумови овогодишњег манастирског сабора су били г. Дејан Тадић из Београда и његова супруга Славица, која је

родом из Луговета, а ту част за наредну годину су преузели г. Космин и Лаура Барна.

Светој Литургији и резању славског колача су поред мноштва народа присуствовали и генерални конзул Републике Србије у Темишвару г. Владан Тадић са супругом, почасни председник ССР-а Славомир Гвозденовић, секретар ССР-а Златиборка Марков, председник општине Соколовац Олга Гица, део песника и учесника манифестације „Дани преображења Срба у Румунији“ и други.

„На моје велико задовољство и част, имао сам прилику да учествујем на читавој манифестацији, сва три дана. Имали смо прво књижевно вече у петак у седишту Савеза Срба у Темишвару, званично отварање манифестације у Генералном конзулату Републике Србије у Темишвару у суботу пре подне, у порти манастира Базјаш доделу Велике базјашке повеље у недељу увече и, ево, јутрос, свечану архијерејску литургију и обележавање празника Преображења. Велики је значај самог празника и саме манифестације за очување српског културног и националног идентитета овде, у Румунији. Ја, као генерални конзул и Генерални конзулат Републике Србије са великим задовољством и са великом пажњом настоји да испрати, да пружи подршку и да кроз своје присуство улије наду српском живљу овде у то да је матица Србија уз њега и у таквим околностима и у таквим приликама“ - изјавио је за наш недељник генерални конзул Владан Тадић.

У манастирској порти је припремљено послужење за све присутне.

**игуманија Теофанија (Ковачевић)
Предраг Деспотовић**

ХРАМОВНА СЛАВА У ВЕЛИКОМ СЕМИКЛУШУ

Празник Успења Пресвете Богородице је храмовна слава српске цркве у Великом Семиклушу у архијерејском намесништву арадском. Овог празничног дана, у среду 28. августа 2019. године, окупило се у преподневним и поподневним часовима преко 300 верника да прославе своју храмовну славу.

Свету Литургији, која је почела у 10.00 часова, служили су протонамесник Далибор Миленковић, парох сегедински и месни парох протојереј Дина Чоков, уз одговарање црквеног хора и уз присуство великог броја верника. После свете

литургије је извршен трократни литијски опход око светог храма као и помен свим оснивачима, ктиторима, приложницима и свештенослужитељима овог светог храма.

Вечерње богослужење је отпочело у 17 часова, а служили су, поред месног пароха протојереје Дине Чокова, свештеници: протојереј- ставрофор Огњан Плавшић, архијерејски намесник арадски, протојереј Васа Жупунски, умировљени парох у Рудни, протонамесник Пера Илијевић, парох у Сенпетру, протонамесник Слободан Вујић, парох у Парцу, јереј Радослав Стојков, парох у Чанаду, јереј Шаца Милојевић, парох у Фенлаку и румунски свештеник Калин Чобану.

Овом празнику Срба у Великом Семиклушу присуствовали су и званичници: г. Славољуб Аднађ, српски посланик у парламенту Румуније, г. Дануц Гроза, градоначелник Великог Семиклуша као и неколико општинских одборника. Овогодишњи кумови су били г. Радивој Рајђић са супругом Горданом, са ћеркама Наташом и Драганом и са сином Радованом, а славску ружу и кумство за наредну годину је

преузео г. Мирослав Ракин.

После резања славског колача, у црквеној порти је уследило народно весеље, на коме су наступили чланови КУД-а „Свети Сава“ (мала и средња група) под уметничким руководством г. Наталије Мандран и асистената Алина Петрашкуа и Аурелијана Гоје. За добро расположење присутних побринуо се велики оркестар КУД-а „Свети Сава“ са учешћем: Георгија Мандрана, Ненада Лукина, Дарка Влашћића, Славена Павловића, Марка Бугарина, Фабиана Мурешана; са солистима Наташом и Драганом Рајчић, Тањом Влашћић, Љубомиром Петровим и В.И.С. „Бисери“.

протојереј Дина Чоков

www.dbsr.ro

ВЕЛИКОГОСПОЈИНСКИ САБОР У МАНАСТИРУ БЕЗДИНУ

Људи из Поморишја су везани за народну традицију и обичаје. Прослава великих црквених празника им је светиња. Неизоставна у њиховом календару је била и прва седмица по празнику Успења Пресвете Богородице, 1. септембра 2019. године, када је одржан летњи црквено-народни сабор у манастиру Бездину, древној поморишкој светињи, коју је подигла племенита породица Јакшић 1539. године.

Свету архијерејску литургију у манастирској порти је служио Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан уз саслужење: протојереја-ставрофора др Маринка Маркова, архијерејског

заменика, протојереја-ставрофора Огњана Плавшића, архијерејског намесника арадског, игумана Јустина (Стојановића), егзарха манастира епархије темишварске, игумана Никона (Корићанца), старешине манастира Светог Ђорђа, протосинђела др Јустина (Поповића), сабрата комшијског румунског манастира Ходош-Бодрога, јеромонаха Варнаве (Кнежевића, госта из будимске епархије), протојереја Благоја Чоботина, пароха у Кетфељу, протојереја Дине Чокова, пароха у Великом Семиклушу, архиђаконa Инокентија (Лукина) и епархијског ђаконa Миодрага Јовановића. На светој литургији, којој је присуствовало око 500 верника придошлих из многих околних места, одговарали су чланови неколико хорова и певачких друштава из наших места.

Након светог причешћа и отпуста свете Литургије, овадљен је трократни литијски опход око манастирске цркве са читањем јеванђеља, као и молитвени помен свим упокојеним манастирским ктиторима, приложницима, упокојеним монасима и житељима ове свете обитељи.

Домаћини овогодишњег манастирског сабора су били

чланови парохије у Кетфељу.

„Манастир Бездин је посвећен Мајци Божјој, и манастир Хиландар је посвећен Мајци Божјој, што значи да је Српска црква, некако индиректно под окриљем Пресвете Богородице. Зато сам посебно Богу благодаран, што ће ове године, на 800. годишњицу од аутокефалности Српске православне цркве, негде тамо, на некој страници историје, бити записано да је кетфељска парохија кумовала, а бити кум је она спона која повезује земљу и небо и све наше претке који су пре нас били и којима треба да се одужимо достојно. Кумство је битна спона у животу и благодарност која доноси сваком пожртвованом човеку неизрециве и вредне ствари“, казао је у свом обраћању кетфељски парох протојереј Благоје Чоботин.

Славску ружу за нарену годину су преузели чланови парохије из Варјаша.

После молитвеног благодарења, архијерејски намесник арадски, прота Огњен Плавшић је свима честитао манастирски сабор и захвалио свима на присуству, као и представнику румунске православне цркве оцу Јустину (Поповићу), на сарадњи румунске и српске православне Цркве и кумовима на бриси за очување православне вере и неговање српских обичаја.

У манастирској порти је свима присутнима подељена нафора, славски колач и кољиво.

Мала и велика група КУД-а „Јединство“ из Кетфеља, под уметничким руководством г. Вере Субин, извела је на радост присутних, игре из Срема и Баната.

У манастирској трпезарији је за званице приређен празнични ручак.

Никола Лакић
архиђакон Инокентије (Лукин)

ПРОСЛАВА ПРАЗНИКА ПРЕПОДОБНОГ РАФАИЛА БАНАТСКОГ У ФЕЊУ

У суботу, 31.8.2019. године, Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски Г. Лукијан, служио је свету архијерејску литургију у цркви Успења Пресвете Богородице у Фењу, а поводом молитвеног прослављања преподобног Рафаила Банатског (чија је прослава из практичних разлога померена за два дана), славе свештенства архијерејског намесништва темишварског.

Епископу су саслуживали: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик, протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски, протонамесник Ђорђе Андрејић, месни парох, протонамесник Зоран Мајкић, парох у Гаду и епархијски ђакони Миодраг Јовановић и Јосиф Станковић. После светог причешћа, пререзан је славски колач и благословљено кољиво у славу Божију и Његовог угодника преподобног Рафаила. Кумство за наредну годину је у име парохије у Дети преузео јереј Љубодраг Богичевић. После свете литургије у месном дому културе, уследио је брачки састанак свештенства.

протонамесник Ђорђе Андрејић

СРПСКА СЛАВА У ДЕТИ

На главној раскрсници у Дети, где три цркве, Српска православна, Румунска православна и Римо-католичка сведоче о духовној вертикали и потреби људи за везом са оностраним, у недељу, 15. септембра 2019. године, у новосаграђеној цркви и порти Срби су се окупили да прославе своју храмовну славу и празник Сабор српских светитеља.

Поподневним вечерњим богослужењем је началствовао протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић, архијерејски намесник темишварски, а у овом неисцрпном источнику благодати Божје саслуживали су: протојереј Љубомир Матић, парох у Чакову, протонамесник Зоран Мајкић, парох у Гаду,

јереј Живојин Малетић, парох у Денти и надлежни парох јереј Љубодраг Богичевић. Свештенство и верујући народ су у наставку литијски изашли у срквену порту где је обављен чин благосиљања кољива и резања славског колача- као чин сабрања и блакости.

Овогодишњи кум Зоран Вертопан, поручио је да кумство за њега представља чин љубави према Цркви и представља својеврсни дуг према заједници и традицији из које је потекао. Славску ружу и кумство за наредну годину је преузела породица Журж.

Протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић је послао поруку љубави и заједништва у својој беседи, рекавши да је јединствена и лепа слика коју видимо у црквеној порти где су заједно сви народи били присутни у љубави и вери осликавајући смисао Христове заповести и науке.

Срби у Дети са слављем и весељем дочекују „Српску славу“. Према речима мештанина Мирослава Ђорића из године у годину све је израженији труд и старање код Срба у Дети око прославе црквене славе, што резултира да су и окупљања лепша. Дећани чувају своју православну веру, али и игру, у атмосфери мултикултурализма.

Након вечерње службе, игре и песме су се задесиле у порти цркве међу Србима, Румунима, Мађарима и Бугарима. За радосне тренутке постарали су се играчи КУД-а „Свети Никола“ из Дете и оркестар Бранислава Маркова уз вокалну пратњу солисткиње Мирјане Јовичин.

„Јако је лепа атмосфера, али и порука да је живот могућ у хармонији, заједници и љубави, а данашњи дан је послужио управо томе“, казао је Небојша Јордак, појац у цркви.

Гости из Србије који су се нашли на слави, похвалне утиске су стекли о Србима из Румуније. Милован Џоповић из Вршца је приметио да се српска традиција чува на нивоу који

је достојан наших предака, и да му је посебно драго што Срби живе у братској љубави заједно са другим народима у Румунији.

Из црквене порте је уследила поворка народних ношњи КУД-а „Свети Никола“ из Дете ка градском парку, којим руководи Дијана Божић. Главна улица Дете с еовом приликом шаренила од богатих ношњи и застави. Осликан је народ у лепим дојама.

„Јако лепо изгледа имајући у виду колико смо Срба у Дети преостали“, прокоментарисао је Дејан Петров, потпредседник Месне организације Савеза Срба у Дети.

У градском парку играчи свих генерација КУД-а „Свети Никола“ из Дете, за многобројну публику су приказали игре из зоне Баната и Бачке. Приказан је сав раскош народне игре, као и весели и темпераментни карактер банаћанских и бачких игара.

Публици је преостало да упија сав богат садржај и претвара га у душевну сласт. Изгледало је на тренутак, као да је свет дуго чекао овакве тренутке. За наслађивање чула посетилаца у наставку се побринуо још једном оркестар Бранислава Маркова уз пратњу Мирјане Јовичин.

Никола Лакић

МАЛА ГОСПОЈИНА- СЛАВА МАНАСТИРА КУСИЋ

Након 364 дана тишине, у суботу, 21 септембра 2019. године, у манастиру Кусић зачула се поново молитва верника и појање свештеника и монаха из архијерејског намесништва соколовачког. Надомак реке Нере и Златног потока, код камених зидова цркве окованих једногодишњом ђутњом сукобиле су се, на трен само, пролазност и вечност. Замирасао је свеже узбран босиљак и запаљен тамјан.

Само једном годишње отварају се врата светиње која је,

према предању, задужбина српског деспота Јована Бранковића из XV века, и то на празник Рођења Пресвете Богородице, празник којем је и храм посвећен.

Литургија је почела у 10 часова, а служили су протојереј-ставрофор Живко Велимировић, игуман Герасим (Милић), старешина манастира Златице, протојереј Васа Лупуловић, парох у Решици и протонамесник Сава Станковић, парох у Белобрешки.

Поред великог броја верника из више места Пољадије и Дунавске клисуре, богослужењу је присуствовао и директор Основне школе „Мара Јанковић“ из Кусића г. Бранислав Арашков који је, као и сваке године, донео пригодан поклон. То је овога пута био престо ни крст.

„Као и сваке године, ми из Кусића смо дошли на Малу Госпојину која је за нас велики празник. Увек се овде лепо осећамо међу нашим људима. Литургија је била дивна! Доћићемо сваке године, а довео сам и свог наследника, зове се Растко, који ће да долази када ја не будем више могао“ - рекао нам је Бранислав Арашков.

Пригодну беседу изговорио је прота Васа Лупуловић, а након литијског опхода, пред црквом је пререзан славски колач. Кумовао је Бошко Ђурковић из Старе Молдаве који је цркви поклонио покриваче за свети престо и целивајуће иконе.

На лепим даровима, кумовима и професору из Кусића се захвалио архијерејски намесник соколовачки протојереј-ставрофор Василије Плестић.

Кумство за наредну годину је преузео тридесеттрогодишњи, опет Старомолдавац, Данијел Плестић. „Драго ми је што сам ове године имао прилику да преузмем кумство. Традиција мора да се настави“ - поручио је Данијел Плестић који је прошле године кумовао и у манастиру Сириња.

Поделом територија после Великог рата, прњавор-

село Кусић је припало Краљевини СХС, а манастир Кусић Краљевини Румунији. Црква манастира Кусића је последњи пут обновљена и освећена 2002. године. У плану је подизање монашког конака.

Предраг Деспотовић

ДБСР

www.dbsr.ro

ТРОСТРУКА ЕПАРХИЈСКА СВЕЧАНОСТ (ЕПАРХИЈСКА СЛАВА, ОСАМ ВЕКОВА АУТОКЕФАЛИЈЕ СПЦ И XXVII СМОТРА ХОРОВА)

У суботу, 28. септембра 2019. године, Епархија темишварска је била домаћин троструке епархијске свечаности. Литургијски је прослављена епархијска слава и празник светог Јосифа Темишварског, обележено је 800 година аутокефалије Српске православне цркве и XXVII Смотра епархијских црквених хорова и певачких друштава.

Свечаност је започела у петак, 27. септембра, када је у 17. часова у Саборној цркви отпочело празнично бденије, коме је поред Епископа Лукијана присуствовало сво свештенство архијерејског намесништва темишварског као и гости, свештенство будимске епархије.

Након отслуженог празничног бденија, са почетком од 19 часова, у свечаној сали Епископског двора је уприличено духовно-књижевно вече на коме је одржана промоција два нова издања: новог броја „Гласника“, годишњег часописа Српске православне епархије темишварске и књиге, фото-албума *Sârbii din România: istorie, spiritualitate, cultură* (Срби у Румунији: историја, духовност, култура).

Многобројном аудиторијуму, у својству водитеља, поздравним речима се обратио и ово духовно-књижевно вече отворио архијерејски заменик, протојереј-ставрофор др Маринко Марков. Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан је поздравио госте и надахнуто говорио о великом делу Светог Саве које траје осам векова. Присутне је поздравио и др Милета Радојевић, директор Управе за сарадњу са црквама и верским заједницама при Министарству правде Републике Србије.

Нови број часописа *Гласник* је у име Уредништва присутнима представио игуман мр Јустин (Стојановић). Протонамесник др Саша Јашин, епархијски службеник је

представио књигу, фото-албум *Sârbii din România: istorie, spiritualitate, cultură* (Срби у Румунији: историја, духовност, култура).

На сам дан празника, са почетком од 10 часова, у Саборној цркви Вазнесења Господњег у Темишвару, Свету архијерејску Литургију су служили Епископи: банатски г. Никанор, мохачки г. Исихије и будимски и администратор темишварски г. Лукијан. Епископима су саслуживали: протојереј-ставрофор Војислав Галић, архијерејски заменик будимске епархије, протојереј-ставрофор др Маринко Марков, архијерејски заменик темишварске епархије, архимандрит Андреј (Пандуровић), настојатељ манастира Српски Ковин, јеромонах Харитон, сабрат манастира Ковиљ, јеромонах Варнава (Кнежевић), секретар епископа будимског, игуман Јустин (Стојановић), егзарх манастира епархије темишварске, протођакон Игор Станковић из Вршца и ђакон Стефан Милисавић из Сентандреје. У светој Литургији молитвено је учествовало свештенство и

монаштво епархија Темишварске и Будимске, као и верни народ из многих места темишварске епархије. Празничном благољепију нарочито су својим певањем допринели чланови Хора Саборне цркве у Темишвару и гостујуће Српско певачко друштво из Панчева.

На крају свете Литургије, како је у Цркви обичај да се награђују достојни, Епископ Лукијан је одликовао тројицу заслужних *Орденом Епархије темишварске*. Ордени су због заслуга додељени г. Владану Тадићу, генералном конзулу Републике Србије у Темишвару, г. Огњану Крстићу, председнику Савеза Срба у Румунији и г. Славољубу Аднађу, српском посланику у Парламенту Румуније.

Затим је од Саборне цркве, северном страном, уследила литија по Тргу Уједињења до Епископског двора, у којој су поред Епископа, свештенства, монаштва, званичника и верног народа, учествовали својим хорским заставама и чланови хорова и певачких друштава из више места Темишварске епархије.

По завршетку литије и заједничког фотографисања, у порти Саборне цркве, чланови КУД-а „Круна“ из Српског Семартона су извели пригодни културно-уметнички програм.

игуман Јустин (Стојановић)

www.dbsr.ro

ПАРАСТОС КРАЉУ АЛЕКСАНДРУ КАРАЂОРЂЕВИЋУ

У 17. Недељу по Духовима, 13.10.2019, служена је света литургија у Саборној цркви. Литургијом је началствовао јереј Станко Лакетић, старешина цркве светих апостола Петра и Павла, Доњој цркви у Сремским Карловцима и професор Српске Православне Богословије „Свети Арсеније“ у Сремским Карловцима, уз саслужење свештенства Саборне цркве.

После литургије је одслужен парастос блаженопочившем српском краљу Александру Карађорђевићу поводом 85-е годишњице од његовог страдања у Марсеју, краљици Марији (Мариоари), српским војсковођама, војницима и свим невиним

жртвама пострадалим у Првом светском рату. Литургији су поред верног народа присуствовали и певали ученици петог разреда Богословије у Сремским Карловцима.

Снежан Михај

ИМЕНДАН ЕПИСКОПА ЛУКИЈАНА

На празник светог свештеномученика Лукијана, 28. октобра 2019. године, на празник светог свештеномученика Лукијана, презвитера антиохијског, Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан, служио је свету архијерејску Литургију у манастиру светог великомученика Георгија (на Брзави). Епископу су саслуживали: игумани Јустин (Стојановић), Герасим (Милић) и Никон (Корићанац), јеромонах Варнава (Кнежевић), архиђакон Инокентије (Лукин) и епархијски ђакон Миодраг Јовановић.

У току малог входа, Епископ Лукијан је због вишегодишњег труда у пословима који су му били поверени, рукопроизвео

епархијског ђакона мр Миодрага Јовановића у чин протођакона.

Светој архијерејској Литургији је молитвено присуствовао и Његово Преосвештенство Епископ банатски г. Никанор, који је на крају Литургије благословио славске дарове: кољиво и колач. Литургијском благољепију нарочито су допринеле монахиње из Темишварске епархије и из Сентандреје као и теолози из Темишвара. Овом светом литургијом Епископ Лукијан је прославио свог небеског покровитеља, светог свештеномученика Лукијана, презвитера антиохијског по 40-и пут.

Перица Орбишор

www.dbsr.ro

ВЕЧЕ ХОРСКЕ МУЗИКЕ У САБОРНОЈ ЦРКВИ

У суботу, 23. новембра 2019. године, са почетком у 19.00 часова, закључног дана, трајања треће недеље Дана српске културе у Темишвару, наши суграђани су имали прилику да присуствују концерту духовне музике у Српској саборној цркви у Темишвару.

Вече хорске музике пропратили су љубитељи хорског певања, поједине личности културног живота Темишвара, а међу званицама издвајамо: Аурору Каравасиле, вишег саветника Министарства културе и националног идентитета Владе Румуније, Марију Шошић, конзула Републике Србије

у Темишвару, протојереја-ставрофора др Маринка Маркова, архијерејског заменика, Златиборку Марков, секретара Савеза Срба у Румунији и др Славомира Гвозденовића, почасног председника кровне организације Срба у Румунији. Догађај је уживо емитован, преко интернета, на Фејсбук страници Савеза Срба у Румунији.

Нешто бројнију публику у односу на пређашње године поздравио је, у уводном делу програма, водитељ Марко Ацић, истакавши чињеницу да је хорско певање, мада данас не толико популарно и не толико комерцијално, ипак најстарији вид организованих културних делатности Срба у Темишвару.

Први су наступили учесници хорске вечери, ђаци Српске гимназије „Доситеј Обрадовић“ у Темишвару, предвођени својим професором музике Јоцом Бугарским. Настављајући поменуту традицију хорског певања темишварских Срба, наши су ђаци одушевили публику својим квалитетним и здушним извођењем.

У наставку је наступио *Хор Православне српске саборне цркве у Темишвару*, такође под управом професора Јоце Бугарског. Темишварци су извели програм духовне и световне музике српских и руских композитора, а свој наступ су закључили премијерним извођењем одломака из „Х Руковети“ Стевана Мокрањца.

Публици се затим представио гостујући хор из

Зрењанина, Црквено певачко друштво „Жене мироносице“, под руководством Зорице Кеџић. Главна делатност овог женског састава је појање на светим литургијама, неговање духовне музике као и чување од заборава староградске и старе изворне народне песме. Приликом свог премијерног наступа у Темишвару, Црквено певачко друштво из Зрењанина је извело десет духовних и световних композиција.

Занимљив и разноврстан репертоар оставио је пријатан утисак присутнима у храму. Уз срдчан аплауз, вече хорске музике завршено је на најлепши начин, „Химном Светом Сави“, коју су заједно отпевали певачи свих хорова, сходно већ устаљеној традицији.

Горан Пантин

ПРОСЛАВА МАТЕРИЦА У САБОРНОЈ ЦРКВИ

У 28. недељу по Духовима, недељу Праотаца (Материце) дана 29. децембра 2019. године, Његово Преосвештенство Епископ будимски и администратор темишварски г. Лукијан служио је свету архијерејску Литургију у темишварској Саборној цркви. Епископу су саслуживали: протојереји-ставрофори Маринко Марков, Мирослав Стојков, Мирослав Драган; игуман Јустин (Стојановић), протојереј Јоца Несторовић, архиђакон Инокентије (Лукин) и протођакон Миодраг Јовановић, уз појање чланова Хора Саборне цркве.

У својој литургијској беседи о. Маринко Марков је говорио о празнику материца као и о новонасталој тешкој ситуацији на територији Црне Горе где су Православна митрополија црногорско-приморска и њен верни народ у

великим страдањима и искушењима у вези изгласавања новог закона о слободи вероисповести и положају верских заједница, и позвао све на молитву да Господ који је дародавац истинског мира, подари разума ондашњим властодршцима и сачува Цркву Своју.

Прославу Материца је поред верног народа, особито деце, од којих је велики број приступио светој тајни причешћа, својим присуством увеличао и г. Владан Тадић, генерални конзул Републике Србије у Темишвару са супругом.

После отпуста Свете литургије у Свечаној сали епископске резиденције приређен је пригодан програм посвећен мајкама као и отварање изложбе женских ручних и уметничких радова. Водитељ програма, протонамесник др Саша Јашин, поздравио је све присутне и позвао да пропрате припремљени програм.

Ученици из неколико разреда Српске гимназије „Доситеј Обрадовић“, под упутством учитељице Славене Пејанов, представили су програм посвећен Материцама, уз читање текстова о овом празнику и рецитовање песама посвећене мајкама, приликом кога су везали мајку, протиницу Бранку Мајкић. Након ових пригодних песама и рецитација, деца су одвезала мајку која је затим свако присутно дете даривала пригодним поклонима који су обезбеђени од стране Управе црквене општине Темишвар-Град.

Присутнима је приказан и 17-оминутни документарни филм Ласта (The Swallow), редитеља Милана Белегишанина, који је забележио исповест главног јунака, старца Бошка Дугачког, некадашњег сеоског свињара, који је отхранио једну ластавицу испалу из гнезда. У току програма, својим предивним гласовима, присутнима су се уз музичку пратњу представиле и сестре Наташа и Драгана Рајчић из Великог Семиклуша, које су отпевале две песме: духовну „Ми смо деца неба“, и песму посвећену мајкама, по тексту Десанке Лалић.

Након програма, којим су деца улепшала ову прославу, од стране нашег архипастира, владике Лукијана су сви позвани да погледају и пропрате, сада већ традиционалну изложбу женских ручних радова, ове године из парохије Велики Сепетар. За све присутне је припремљено пригодно послужење.

Горан Пантин

www.dbsr.ro

КАНОНСКЕ ПОСЕТЕ, ПРИЈЕМИ И СЛУЖЕЊА

ЕПИСКОПА АДМИНИСТРАТОРА ТЕМИШВАРСКОГ Г. ЛУКИЈАНА у 2019. години

14.01. Нова Година

У Сегедину служио литургију са ЊП Епископом г. Силуаном из Ђуле (Румунска православна црква).

18.01. Крстов-дан

У Темишвару-Град служили Царске часове и помен Епископу славонском Емилијану (+18.01.1982.)

18.01. Крстов-дан

У Темишвару-Град служио литургију са викарем о. Маринком Марков, јеромонахом Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија) и ђаконом Миодрагом Јовановић.

18.01.

У манастиру Златици служили празнично бденије са игуманом златичким о. Герасимом (Милић), и ђаконом Миодрагом Јовановић.

У манастиру Златици обавио разговор са г-ђом Биљаном Петровић која жели да буде испушеница.

19.01. Богојављење

У Соколовцу служио литургију са викарем о. Маринком Марков, иг. Герасимом (Милић), јрм. Варнавом (Кнежевић,

Будимска епархија), о. Перицом Живановић и ђ. Миодрагом Јовановић. Појали ученици основне школе а дириговали им: теолози Васа Моза и Перица Орбишор. Литургији су присуствовали и његова екселенција г. Владан Тадић, генерални конзул Р. Србије у Темишвару, г. Огњан Крстић, председник Савеза Срба у Румунији и г. Олга Гица, председник месне општине Соколовац.

На граничној реци Нери са ЊП Епископом банатским г. Никанором и бројним клиром обавили јединствено водосвећење: г. Епископ Никанор стојећи на српској страни и Ми на румунској страни. Пливачи, младићи из Србије и Румуније, скакали у ледену Неру за крст.

20.01. Свети Јован Крститељ

На позив ЊВП Митрополита загребачко-љубљанског г. Порфирија, а поводом његове Крсне Славе и у пратњи викара из Темишвара о. Маринка Марков и јрм. Варнаве (Кнежевић, Будимска епархија) саслуживао у Загребу на литургији.

24.01.

У Резиденцији у Темишвару примио о. Живојине Малетић и о. Огњана Плавшић.

25.01.

У Резиденцији у Темишвару одржао другу седницу ЕУ Одбора Епархије темишварске за пословну 2018/19. годину.

26.01.

У Темишвару-Град служио празнично бденије са о. Јоцом Несторовић и архиђаконом Инокентијем (Лукин, Будимска епархија).

27.01. Свети Сава

У Араду, у цркви првоврховних светих апостола Петра и Павла-задужбини племените породице Текелија, служио литургију са ЊВП Архиепископом арадским и проч. г. Тимотејем (Румунска црква), викарем о. Маринком

Марков, о. Флоријаном Петкуц (Румунска црква), о. Јустином (Поповић, Румунска црква), о. Огњаном Плавшић, о. Јустином (Стојановић), о. Дином Чоков, архиђаконом Тиберијем Ердељан (Румунска црква), архиђаконом Инокентијем (Лукин, Будимска епархија), и ђаконом Миодрагом Јовановић. Чтеци: теолози Перица Орбишор, Зоран Мутавски и Омер Царан. Појао црквени хор из Великог Семиклуша.

На литургији ЊВП Архиепископ г. Тимотеј Нам уручио високо одликовање арадске архиепископије: Орден Светог Саве Бранковића.

После литургије пререзали славски колач и одржали помен племенитој породици Текелија, ктиторима арадске цркве.

У храму отворили изложбу коју је приредио г. Света Мацаревић из Лужнице код Крагујевца.

27.01.

Са г. Светом Мацаревић и пратњом посетили манастир Бездин.

02.02.

У Темишвару у Резиденцији одржао редовну годишњу седницу Епархијског савета. Послат телеграм ЊС Патријарху српском г.г. Иринеју и примили од њега писмени отпоздрав и благослов за рад Савета.

02.02.

У Двору у Темишвару, у подкровљу, у присуству чланова Епархијског савета освештали нове просторије депоа икона и старина Епархије темишварске.

03.02. Недеља

У Ченеју служио литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Бориславом Макавеј и ђ. Миодрагом Јовановић.

Пароха у Ченеју о. Борислава Макавеј смо одликовали достојанством протонамесника.

Разгледали новоопремљени парохијски центар у Ченеју.

03.02.

У Соколовцу са још 14 свештено-служитеља служио опело трагично преминулом Славољубу Новичићу, родитељу наших сарадника Предрага и Драгана, и врлом хришћану.

03.02.

Учинио посету манастиру Златици.

06.02.

У Резиденцији у Темишвару примио о. Слободана Вујић.

03.03. Недеља

У манастиру Бездину служио литургију са о. Дином Чокров, архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија) и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтеци: Прица Ордишор и Омер Царан. Појао црквени хор из Великог Семиклуша. Апостол читао син српског посланика у Парламента Румуније у Букурешту, момак Давид (Славољубов) Аднађ.

03.03.

У Темишвару-Град служио помен новопредстављеној Сузани, матери игумана Јустина (Стојановића).

04.03.

На заупокојеној литургији коју је за своју родитељку, покојну Сузану служио игуман Јустин (Стојановић), а иза литургије служио помен новопредстављеној сестри Сузани.

06.03.

У Резиденцији у Темишвару примио о. Стојана Петровића и о. Ивана Попов.

07.03.

На наш позив, учинио Нам посету ЊП Епископ банатски г. Никанор са пратњом, свечано дочекани у нашој катедрали.

09.03.

У Темишвару-Граду служио заупокојену литургију са игуманом Јустином (Стојановић), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија) и ђ. Миодрагом Јовановић. У наставку

служили помен помињући посебно монахињу Магдалину (драчку и крагујевачку) и покојну Сузану, матер игумана Јустина.

09.03.

У Резиденцији у Темишвару одржао састанак Просветног одбора Епархије темишварске, у коме су узеле учешће просветне раднице које раде у летњим веронаучним камповима Темишварске епархије. Као гост био професор веронауке из Вршца г. Мирко Јовић. У наставку, погледали пригодан филм. За све ученике приређен свечани ручак.

10.03. Недеља опросна

У Темишвару-Град служио литургију са викарем о. Маринком Марков, са новим хаџијом о. Мирославом Стојков, иг. Јустином (Стојановић), о. Мирославом Драган, јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), о. Јоцом Несторовић, о. Ивицом Панић, архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија) и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтеци: ипођакон Зоран Благојев и теолог Перица Орбишор.

На крају литургије ја у име служашчих метанисао народу молећи опроштај за све нас, а викар о. Маринко Марков прочитао молитвну-благослов за почетак Часног Поста.

10.03. до 15.03. Прва седмица Часног поста.

По обичају провео прву седмицу у манастиру Светог великомученика Георгија на Брзави (Темишварска епархија) са монаштвом Будимске и Темишварске епархије, служећи све по Типику.

13.03. Чиста среда

У манастиру Светог Георгија служио пређеосвећену литургију са иг. Никоном (Корићанац), иг. Герасимом (Милић), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), јрм. Митрофаном (Гајић, Будимска епархија) и архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија). Појали и читали: иг. Јустин

(Стојановић), игуманија Теофанија (Ковачевић), мати Евгенија свето-ђурађка и мати Софија грабовачка.

14.03. Чисти четвртак

У Улбечу служио пређеосвећену литургију са иг. Никоном (Корићанац), иг. Герасимом (Милић), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), јрм. Митрофаном (Гајић, Будимска епархија), архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија) и ђ. Миодрагом Јовановић. Појали и читали: иг. Јустин (Стојановић), игуманија базијашка мати Теофанија (Ковачевић), о. Иван Попов, о. Миливој Горник, мати Софија грабовачка (Будимска епархија) и месни хор.

14.03. Чисти четвртак

Са монашством Темишварске и Будимске епархије учинили ходочашће посетивши храмове у Српском Семартону (оба храма: и Вазнесења Господњег и Св. Георгија на старом гробљу). Крај капеле Св. Георгија у Српском Семартону одржали помен покојној Круни и Јулки Обрадовић, матери и сестри српског просветитеља о. Доситеја Обрадовића.

Посетили Чаково и у храму одржали помен родитељима протинице Будимке Матић који су се тих дана упокојили, као и помен бароници Јелени Рајачић-Брински и њеним сестрама, добротворима чаковачке цркве, које су поклониле за храм изузетно вредно „небо“.

У Чакову посетили и родни дом српског просветитеља и првог министра просвете ослобођене Кнежевине Србије о. Доситеја Обрадовић.

У Чакову у порти, посетили капелу Светог апостола Луке која је у фази генералне реконструкције.

15.03. Чисти петак

У манастиру Светог Георгија служио пређеосвећену литургију са иг. Јустином (Стојановић), иг. Герасимом (Милић), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), јрм.

Митрофаном (Гајић, Будимска епархија), архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија) и ђ. Миодрагом Јовановић. Појали и читали: иг. Никон (Корићанац), игуманија базијашка м. Теофанија (Ковачевић), мати Евгенија и мати Софија грабовчка.

16.03. Теодорова субота

У Темишвару-Град на литургији, а затим у дому пререзао колач проти и новом хаџији о. Мирославу Стојков, поводом његове Крсне славе.

16.03.

У Резиденцији у Темишвару дочекао ЊП Епископа г. Јована (Пурић), професора више Наших свештеника. За високог госта и његову пратњу приредили у Двору свечану вечеру.

17.03. Недеља Православља

У Темишвару-Град служио литургију са ЊП Епископом г. Јованом (Пурић), викарем о. Маринком Марков, о. Мирославом Стојков, иг. Јустином (Стојановић), о. Мирославом Драган, јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), о. Јоцом Несторовић, о. Сашом Јашин, о. Ивицом Панић, архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија) и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтеци: ипођакон Зоран Благојев и теолог Мирко Јовић из Вршца. На крају литургије прочитали Томос Православља.

17.03. Недеља Православља

По устаљеној пракси у Двору у Темишвару приређена изложба икона. Овогодишња је била посвећена Јубилеју 800 година аутокефалије СПЦ. Изложбу отворио ЊВП Митрополит банатски и архиепископ темишварски г. Јован (Сележан, Румунска црква), а почасни гост је био ЊП Епископ г. Јован.

18.03. Пачисти понедељак.

Као и сваке године, тако и ове 2019. у Темишвару-Граду служио пређеосвећену литургију и одржао братску исповест и причешће свог свештенства и монаштва Темишварске епархије.

Исповедали нас: иг. Герасим (Милић), о. Небојша Попов

и о. Мирослав Ђурковић.

Заклетву у име свих нас прочитао о. Миливој Горник.

Литургију са Нама служили: викар о. Маринко Марков, о. Ђипријан Небанча и ђ. Миодраг Јовановић.

Заједничка трпеза. Промоција Цветног Триода на српском језику, Наш превод намењен Темишварској и Будимској епархији, где многи свештеници нису ишли у српске школе, а и многи верни једва говоре српски језик.

ЊП Епископ г. Јован одржао пригодну беседу присутном свешенству и монаштву Темишварске епархије.

18.03.

Примио у резиденцији господу: Свету Маџаревић, уметника Радишу Минић и инжињера Милована Ристић, сви из Србије.

24.03.

Са викарем о. Маринком Марков и јрм. Варнавом (Кнежевић) у посети ЊВП Митрополиту г. Андреју (Андрекуц) у Клужу. Домаћин приредио вечеру за званице.

25.03.

На позив ЊВП Митрополита Клужа г. Андреја саслуживао на литургији са више архијереја и са Нашом пратњом.

ЊВП Митрополит Клужа г. Андреј Нас даривао крстом и панагијом.

26.03. до 29.03.

Посетили светиње и знаменитости Румуније у Буковини и Молдавији.

09.04.

У пратњи викара о. Маринка Марков посетили храм св. Архангела Михаила у селу Клежан (40 км од Букурешта), задужбини капетана Мише Анастасијевића. Најављени надлежном румунском архијереју, свечано смо дочекани од стране његовог клира. Помолили се за покој великог српског

сина и задужбинара („Капетан-Мишиног здања“ сада седишту Универзитета у Београду).

10.04.

У пратњи викара о. Маринка Марков на свечаној седници Парламента у Букурешту где је овом приликом Свети Сава проглашен за национални празник Румуније. Сусрет са српским послаником г. Славољубом Аднађ и генералним секретаром секретаријата за вере при Влади Румуније г. Виктором Опасхи, те другим представницима парламента.

11.04.

У Темишвару-Град служио пређеосвећену литургију са о. Слободаном Вујић, о. Ивицом Панић и ђ. Миодрагом Јовановић.

11.04.

По благослову ЊП Епископа банатског г. Никанора у Житишту служио 40-то дневни парастос покојној Сузани, матери игумана Јустина (Стојановић).

12.04.

У Темишвару-Град служио пређеосвећену литургију са викарем о. Маринком Марков и о. Јоцом Несторовић.

12.04.

У Темишвару-Град служио Друго бденије са иг. Јустином (Стојановић), о. Јоцом Несторовић, о. Ивицом Панић, архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија), и ђ. Миодрагом Јовановић.

13.04.

У Вршцу у Катедрали, а на позив ЊП Епископа банатског г. Никанора и у пратњи иг. Јустина (Стојановић), иг. Никона (Корићанац) и ђ. Миодрага Јовановић саслуживали на литургији, а поводом доношења дела Светог Хитона (огртача) Господа Исуса Христа, изатканог руком Пресвете Богородице.

14.04. Недеља пета Часног поста

У Темишвару-Град служио литургију са о. Мирославом Стојков, иг. Јустином (Стојановић), о. Мирославом Драган, о. Јоцом Несторовић, о. Ивицом Панић и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтеци ипођакон Зоран Благојев и теолог Перица Орбишор.

14.04.

У манастиру Бездину служио пређеосвећену литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Огњаном Плавшић и ђ. Миодрагом Јовановић.

Одржао братски састанак са свештенством архијерејског намесништва арадског.

19.04.

У манастиру Светог Георгија служио пређеосвећену литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Браниславом Станковић, ђ. Јосифом Станковић и ђ. Миодрагом Јовановић.

Одржао братски састанак са свештенством архијерејског намесништва темишварског.

19.04.

Посетио храм у Српском Семартону.

20.04. Лазарева субота

У Луговету служио литургију са о. Мирославом Ђурковић, о. Јоцом Живановић и ђ. Миодрагом Јовановић, а појали игуманија базијашка м. Теофанија (Ковачевић), о. Перица Живановић, студент теологије Миле Јанковић и други.

Причестио децу нижих разреда основне школе са учитељицама.

20.04. Лазарева субота

У Соколовцу обавио Врбицу и служио вечерње са о. Перицом Живановић и ђ. Миодрагом Јовановић.

Служио годишњи парастос блаженопочившем епископу будимском Данилу (Крстић).

21.04. Цвети

У манастиру Златици служио јутрење са ђ. Миодрагом Јовановић. Појали: искушеница Биљана (Петровић) и с. Ђанина Решинар.

21.04. Цвети

У селу Златици служио литургију са о. Мирославом Ђурковић и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтецирао студент Миле Јанковић. Антифоне читала игуманија базијашка мати Теофанија (Ковачевић).

22.04. Велики понедељак

У манастиру Златици служио јутрење са ђ. Миодрагом Јовановић. Појали: искушеница Биљана и с. Ђанина Решинар.

22.04. Велики понедељак

У Лесковици служио пређеосвећену литургију са о. Бориславом Ђорђевић, о. Верољубом Гвозденовић и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтец: студент теологије Миле Јанковић. Појали: о. Сава Мареш, о. Сава Станковић, о. Бошко Тикартић и о. Душко Кључар.

23.04. Велики уторак

У манастиру Златици служио јутрење са ђ. Миодрагом Јовановић. Појали: искушеница Биљана и с. Ђанина Решинар.

23.04. Велики уторак

У Дивићу служио пређеосвећену литургију са о. Савом Станковић, о. Верољубом Гвозденовић и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтец: студент теологије Миле Јанковић.

Одржао братски састанак са свештенством архијерејског намесништва соколовачког.

24.04. Велика среда

У манастиру Златици служио јутрење са ђ. Миодрагом Јовановић. Појали: искушеница Биљана и с. Ђанина Решинар.

24.04. Велика среда

У Соколовцу служио пређеосвећену литургију са о.

Јоцом Живановић и ђ. Миодрагом Јовановић. Појали и читали: игуманија базијашка мати Теофанија (Ковачевић), о. Мирослав Ђурковић, о. Перица Живановић и студент Миле Јанковић. Молитву „Оче наш“ читао основац Стефан П. Живановић.

Као и сваке године служио помен Јерменима и Асирцима пострадалим у геноциду од стране Турака 1915. године.

24.04. Велика среда

Посетио парохије Стару Молдаву и Мачевић.

25.04. Велики четвртак

У манастиру Златици служио јутрење са ђ. Миодрагом Јовановић. Појали: искушеница Биљана и с. Ђанина Решинар.

25.04. Велики четвртак

У Дивићу служио литургију са о. Савом Станковић, о. Верољубом Гвозденовић и ђ. Миодрагом Јовановић. Појали: о. Душко Кључар и о. Дејан Жигум. Чтец: студент теологије Миле Јанковић. У наставку литургије спремали честице за причешће болесних.

25.04. Велики четвртак

У манастиру Базијашу служио Велико бденије са читањем 12 Еванђеља о страдању Христовом уз саслуживање ђ. Миодрага Јовановића. Појали: игуманија базијашка мати Теофанија (Ковачевић), студент Миле Јанковић и искушеница Биљана из м. Златице.

26.04. Велики петак

Царски часови у Темишвару-Град.

26.04. Велики петак

Ходочашће на Христове гробове у парохијама: 1. Парац; 2. Улбеч; 3. Српски Семартон; 4. Рудна; 5. Чаково; 6. Гад; 7. Сока; 8. Дета; 9. манастир Светог Георгија.

26.04. Велики петак

У манастиру Светог Георгија са иг. Никоном (Корићанац), ђ. Миодрагом Јовановић, студентом Милетом Јанковић и

мати Евгенијом (Станковић) служили вечерње са изношењем Плаштанице.

26.04. Велики петак

У манастиру Светог Георгија са иг. Никоном (Корићанац), ђ. Миодрагом Јовановић, студентом Милетом Јанковић и мати Евгенијом (Станковић) служили јутрење са статијама „Христовим опелом“.

27.04. Велика субота

У манастиру Светог Георгија служили литургију са иг. Никоном (Корићанац) и ђ. Миодрагом Јовановић. Појао и читао студент теологије Миле Јанковић.

27.04. Велика субота

Наставио ходочашће Христових гробова у следећим местима: 10. Дента; 11. Темишвар-Фабрика; у Банатској Црној Гори сва 4 српска села: 12. Станчево; 13. Петрово Село; 14. Лукаревац и 15. Краљевац; 16. Темишвар-Мехала; 17. Темишвар-Град и 18. Мали Бечкерек.

28.04. Васкрсење Христово

Васкршње јутрење служио у Малом Бечекереку са о. Миланом Миоковић и ђ. Миодрагом Јовановић. Појали наши теолози и с. Габријела.

28.04. Васкрсење Христово

У Темишвару-Град служио литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Мирославом Стојков, о. Мирославом Драган, о. Јоцом Несторовић, о. Ивицом Панић, архиђаконом Инокентијем (Лукин, Будимска епархија), и ђ. Миодрагом Јовановић. Чтеци: ипођакон Зоран Благојев, Перица Орбишор и Миле Јанковић.

У Резиденцији у Темишвару учинио пријем за своје свештенство и теологе.

У Темишвару-Град са о. Јоцом Несторовић, о. Ивицом Панић, архиђаконом Инокентијем (Лукин, Будимска епархија),

и ђ. Миодрагом Јовановић служио пасхално вечерње са читањем Еванђеља на: грчком, словенском, српском, румунском и немачком језику.

06.05. Ђурђев-дан.

У манастиру Светог Георгија служио литургију са протојерејем-ставрофором др Драгомиром Сандо, професором православног богословског факултета Универзитета у Београду, иг. Јустином (Стојановић), о. Слободаном Вујић, о. Ђипријаном Небанча, архиђ. Инокентијем (Лукин, Будимска епархија), ђ. Јосифом Станковић и ђ. Миодрагом Јовановић. Појали присутни свештеници и монахиње из манастира Месића (банатска епархија) и из румунског манастира Чебзе (Темишварска архиепископија, Румунска црква). Такође и ходочасници из Македоније, и Срби из околине и из даљине, те као и сваке године верници из долине Карашева. За све вернике је игуман Никон приредио агапу.

06.05. Ђурђев-дан.

Са викарем о. Маринком Марков пререзао славски колач о. Зорану Мајкићу, поводом његове крсне славе, сапароху у Темишвару-Фабрика.

06.05. Ђурђев-дан.

У храму Светог Георгија у Темишвару-Фабрика на вечерњи пререзао славски колач.

06.05.

Код његове екселенције г. Владана Тадића, генералног конзула Р. Србије у Темишвару, у његовом дому, са викарем о. Маринком Марков пререзао славски колач, поводом конзулове Крсне славе.

08.05.

Пут за манастир Жичу на почетак заседања Светог архијерејског Сабора СПЦ.

09.05.

У манастиру Жичи саслуживао на литургији са ЊС Патријархом српским г.г. Иринејем и чановима Сабора.

09.05.

У манастиру Жичи учествовао у отварању и заседању Светог архијерејског сабора СПЦ.

09.05.

У Краљеву у Саборној цркви Светог Саве на пригодном концерту.

10.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ.

10.05.

Са члановима Сабора у посети Епархији шумадијској и на пријему код ЊП Епископа шумадијског г. Јована.

10.05.

По благослову ЊП Епископа шумадијског г. Јована посетио свој постриг, манастир Дивостин, свечано дочекан од стране сестринства ове свете обитељи.

11.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ у Патријаршији у Београду.

11.05.

Са ЊС Патријархом и члановима Светог архијерејског Сабора посетио храм Светог Саве на Врачару и учествовао у седници Централног тела за довршење храма Светог Саве.

12.05. Недеља.

Свети Василије Острошки. Саслуживао ЊС Патријарху српским г. Иринеју на литургији у цркви посвећеном овом светитељу у новобеоградском насељу Бежанија.

13.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ.

13.05.

Са ЊС Патријархом и члановима Светог архијерејског Сабора, учествовао на пријему уприличеном поводом посете Патријаршији председника Р. Србије г. Александра Вучића и председника председништва Босне и Херцеговине г. Милорада Додика.

14.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ.

15.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ.

15.05.

Са ЊС Патријархом и члановима Сабора на пријему код престолонаследника Александра Карађорђевића.

16.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ.

16.05.

Посетио Музеј СПЦ и разговарао са г-ђом Биљаном Цинцар Костић, кустосем.

17.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ.

17.05.

На ручку код министра правде Р. Србије и директора канцеларије за односе са Црквама и верским заједницама Р. Србије г. Милете Радојевић.

18.05.

Учествовао у раду Светог архијерејског Сабора СПЦ.

18.05.

На позив ЊП Епископа бачког г. Иринеја на свечаности поводом 800 година аутокефалије СПЦ.

19.05.

У Новом Саду са ЊП Епископом Иринејем и другим архијерејима и служашчим, саслуживао на литургији у храму

Преноса моштију Светог Саве.

02.06. Недеља.

У Сомбору по благослову ЊП Епископа бачког г. Иринеја служио литургију и парастос проти и композитору Ненаду Барачком (бившем клирику и Темишварске епархије).

03.06.

По благослову ЊП Епископа милешевског г. Атанасија посетио манастире Дубочицу, Свету Тројицу Пљеваљску и Милешеву.

03.06.

У манастиру Милешеви саслуживао на литургију са ЊП Епископом милешевским г. Атанасијем и другим званицама.

03.06.

По благослову ЊП Епископа крушевачког г. Давида, посетио манастире Љубостињу, Велуће и Мрзеницу.

06.06. Вазнесење Христово-Спасовдан.

Поводом храмовне славе Катедрале служио у Темишвару -Град литургију са ЊП Епископом буеносаиреским и јужноцентралноамеричким г. Кирилом (Бојовић) и о. Обреном Јовановић (Митрополија црногорско-приморска), о. Игорем Балабан (Митрополија црногорско-приморска), викарем о. Маринком Марков, о. Јустином (Стојановић), о. Зораном Остојић (Епархија будимска), о. Браниславом Станковић, о. Стојаном Петровић, о. Ивицом Панић, ђаконом Јосифом Станковић, ђаконом Стефаном Милисавић (Епархија будимска) и ђаконом Миодрагом Јовановић.

06.06. Спасов-дан.

На вечерњи и резању колача у Српском Сенмартону. Парох Миливој Горник обновио храм.

07.06.

У Резиденцији у Темишвару примио конзерваторе из покрајинског Завода за заштиту споменика културе из

Петроварадина.

09.07.

Узео увид у радове у Резиденцији на уређењу простора за архив и депо за иконе.

10.07.

Примио о. Благоја Чоботин.

11.07.

У манастиру Светог Георгија служио литургију са о. Савом Мареш, о. Савом Станковић. Појали учесници Појачке школе Темишварске епархије.

11.07.

Посетио ЊП Епископа банатског г. Никанора.

11.07.

У манастиру Светог Георгија служио бденије са егзархом о. Јустином (Стојановић), иг. Никоном (Корићанац) и ђаконом Миодрагом Јовановић.

12.07. Петров-дан.

Наша крсна слава. По благослову ЊП Епископа бачког г. Иринеја служио литургију у родном селу Молу са о. Јованом Кисин, о. Зораном Мајкић (Темишварска епархија), архиђаконом Инокентијем (Лукин, Будимска епархија) и ђаконом Миодрагом Јовановић (Темишварска епархија). Појао хор из Мола и теолози: Васа Моза и Снежан Михај (обојица Темишварска епархија).

02.08. Свети Илија.

У Лесковици служио литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Васом Плестић, о. Миланком Стојановић, о. Бориславом Ђорђевић и ђаконом Миодрагом Јовановић. Чтецирао теолог Перица Орбишор.

02.08.

Посетио манастир Кусић.

02.08.

Посетио манастир Златицу ради увида у живописање храма.

02.08.

Посетио манастир Базијаш ради увида у постављање новог крова од бакарног лима.

02.08.

Посетио парохију Мачевић због мањег пожара у помоћној згради при парохијском дому.

02.08.

Посетио парохију Стара Молдава и присуствовао вечерњи. Са викарем о. Маринком Марков и надлежним парохом и архијерејским намесником соколовачким о. Васом Плестић, узели увид у радове на живопису у цркви и план градње објекта уз храм.

03.08.

Посетио манастир Бездин.

10.08.

У Резиденцији у Темишвару угостио обитељ манастира Градовац (Будимска епархија).

11.08.

Свети Никанор. На литургији у Темишвару-Град коју је служио ЊП Епископ банатски г. Никанор, коме су саслуживали: о. Огњен Вељанчић (Банатска епархија), викар о. Маринко Марков, о. Мирослав Стојков, егзарх о. Јустин (Стојановић), о. Мирослав Драган, о. Сава Мареш, грабовачки јеромонах о. Митрофан (Гајић, Будимска епархија), о. Ивица Панић, архиђакон Инокентије (Лукин, Будимска епархија) и ђакон Миодраг Јовановић.

11.08.

Узео учешћа у крштењу (миропомазао) Уроша, сина ђакона Миодрага и Анђелије Јовановић.

12.08.

Света Ангелина. У манастиру Бездину служио парастос покојној игуманији бездинској мати Ангелини (Бајић).

13.08.

Са викарем о. Маринком Марков учинио канонску посету парохији у Дети.

13.08.

На свечаности поводом 80. рођендана проте Мирослава Стојков, коме смо на поклон у име запослених при епархији и темишварско-градској црквеној општини уручили напрсни крст.

13.08.

У Резиденцији у Темишвару примио игумана шенђурачког о. Никона (Корићанац).

15.09.

У (сада румунском) манастиру Бодрог служио литургију са ВП Архиепископом арадским Тимотејем (Севић, Румунска црква), викарем о. Маринком Марков, ђаконом Миодрагом Јовановић и другима, а поводом црквено-народног сабора.

Том приликом доделио Орден првог степена епархије темишварске ВП Архиепископу Тимотеју, а поводом дугогодишње успешне и братске сарадње Њега и Епархије темишварске.

17.08.

У Темишвару, а на позив генералног конзула Р. Србије у Темишвару г. Владана Тадића на свечаном пријему.

18.08. Недеља.

Канонска посета парохијама Дињаш и Улбеч.

18.08.

Посетио манастиру Кусић.

18.08.

У манастиру Базијашу са игуманом шенђурачким о.

Никоном (Корићанац) и игуманом златичким о. Герасимом (Милић) служио бденије уочи црквено-народног сабора.
18.08.

У манастиру Базијаш присуствовао додели Базијашке књижевне повеље од стране Савеза Срба у Румунији. Послужење код игуманије базијашке мати Теофаније (Ковачевић).

19.09. Преображење Господње.

У манастиру Златици служио јутрење са игуманом Герасимом (Милић).

19.08. Преображење Господње.

У манастиру Базијашу служио литургију поводом црквено-народног сабора, са викарем о. Маринком Марков, игуманом златичким о. Герасимом (Милић). о. Савом Мареш, о. Дејаном Жигум и ђаконом Миодрагом Јовановић.

19.08. Преображење Господње.

Посетио манастир Светог Георгија.

20.08.

У Резиденцији у Темишвару примио архијерејског намесника соколовачког о. Васу Плестић.

20.08.

Са викарем о. Маринком Марков и архијерејским намесником темишварским о. Браниславом Станковић и надлежним парохом о. Ђорђем Сујић посетили парохију Лукаревац, ради увида у стање тамошњег храма-дрвнаре.

21.08.

Са ђаконом Миодрагом Јовановић у манастиру Базијаш поводом радова на санацији храма и нађеног гроба из времена када су синаити живели у том манастиру.

23.08.

У Сентандреји служио помен поводом трагичне смрти младића Дарка Петков, из Нађфале, сина саветника Епархије темишварске и председника Црквене општине Темишвар-Град

г. Тихомира Петков.

24.08.

У Нађфали са 20 служашчих служио опело над покојним Дарком Петков.

25.08. Недеља.

У Темишвару-Град служио литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Мирославом Стојков, егзархом о. Јустином (Стојановић), о. Мирославом Драган, архиђаконом Инокентијем (Лукин, Будимска епархија), ђаконом Миодрагом Јовановић и ипођаконом Зораном Благојев. Чтец: теолог Перица Орбишор. Служили помен покојном Дарку Петков.

26.08.

У Темишвару- Град служио помен трагично преминулима Дејану Пантелић, српском добровољцу и Дарку Петков.

31.08.

Поводом празника преподобног Рафаила банатског, славе свештенства архијерејског намесништва темишварског, служио литургију у цркви Успења Пресвете Богородице у Фењу са викарем о. Маринком Марков, о. Браниславом Станковић, о. Ђорђем Андрејић, о. Зораном Мајкић, ђаконом Јосифом Станковић и ђаконом Миодрагом Јовановић. Чтецирали теолози: Перица Орбишор и Снежан Михај. Присутно свештенство целог намесништва.

01.09. Недеља по Великој Госпојини.

У манастиру Бездину служио литургију поводом црквено-народног сабора са викарем о. Маринком Марков, протосинђелом Јуститоном (Поповић, из комшијског сада румунског манастира Бодрога), егзархом о. Јустином (Стојановић), о. Огњаном Плавшић, игуманом шенђурачким о. Никоном (Корићанац), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), о. Благојем Чоботин, о. Дином Чокров, администратором ман. Бездина, архиђаконом Инокентијем

(Лукин, Будимска епархија) и ђаконом Миодрагом Јовановић. Чтеци: Перица Ордишор, Снежан Михај и Омер Царан. Појао хор из Кетфеља.

18.09. Чудо светог архангела Михаила у Хони.

У Врбасу, на позив ЊП Епископа бачког г. Иринеја саслуживао поводом славе-патрона Епархије бачке.

24.09.

Посетио манастир Бездин и сусрет са г-ђом архитектором надлежном за пројекат обнове тог манастира.

24.09.

У Варјашу посетили гробље Руских војника палих за слободу 1941-44. године.

26.09.

У Темишвару- Град служио бденије уочи Крстов-дана.

27.09. Крстов-дан.

У Темишвару-Град служио литургију са викарем о. Маринком Марков, егзархом о. Јустином (Стојановић), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), о. Мирославом Драган, о. Ивицом Панић, ђаконом Стефаном Милисавић (Будимска епархија) и ђаконом Миодрагом Јовановић.

27.09.

На Западном универзитету у Темишвару, при катедри за славистику, на свечаности поводом одласка у пензију професора др Михаја (Миље) Радана, Србина Карашевана и доброг сарадника Епархије темишварске.

27.09.

У Темишвару-Град служио бденије са игуманом Никоном (Корићанац) и јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), и ђаконом Стефаном Милисавић (Будимска епархија).

27.09.

У свечаној дворани Резиденције на промоцији новог броја „Гласника“ годишњег часописа Епархије темишварске

(приредио егзарх о. Јустин Стојановић) и фото-албума на румунском језику „Sârbii din România: istorie, spiritualitate, cultură- Срби у Румунији: историја, духовност, култура.“
28.09.

Свети Јосиф темишварски- слава (патрон) епархије темишварске, сабор свештенства и монаштва темишварске епархије и Смотра хорова и певачких друштава.

У Темишвару-Град служио литургију са ЊП Епископом банатским г. Никанором, ЊП Епископом мохачким г. Исихијем, о. Војиславом Галић (Будимска епархија), викарем о. Маринком Марков, игуманом манастира Српски Ковин о. Андрејем (Пандуровић, Будимска епархија), јрм. Харитоном (сабратом манастира Ковиљ, Бачка епархија), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), протођаконом Игором Станковић (Банатска епархија) и ђаконом Стефаном Милисавић (Будимска епархија). Појали сви хорови из Темишварске епархије и хор из Панчева.

Додељени ордени Темишварске епархије и то: његовој екселенцији г. Владану Тадићу, генералном конзулу Р. Србије у Темишвару, г. Славољубу Аднађу, српском посланику у Парламенту Румуније у Букурешту и г. Огњану Крстић, председнику Савеза Срба у Румунији.

Почасни гости: г. Милета Радојевић, директор канцеларије за односе са Црквама и верским заједницама при министарству правде Р. Србије и сво свештенство и монаштво Будимске епархије.

Тако је на нивоу Темишварске епархије обележена и 800-а годишњица аутокефалије СПЦ.

06.10. Недеља.

У манастиру Жичи саслуживао ЊС Патријарху српском г.г. Иринеју и осталим члановима Сабора, а поводом 800 година аутокефалије СПЦ.

22.10.

Посетио ЊС Патријарха српског г.г. Иринеја у Београду.

26.10.

У Темишвару-Град служио бденије са викарем о. Маринком Марков и егзархом о. Јустином (Стојановић).

Код викара о. Маринка Марков пререзао славски колач поводом Свете Петке, његове Крсне Славе.

27.10. Света Петка.

У манастиру Бездину служио литургију са о. Милованом Милин и ђаконом Миодрагом Јовановић. Појали теолог Перица Орбишор и Омер Царан. Служили парастос блаженоупокојеној игуманији Ангелини (+29.10.2014.г.).

27.10.

У Темишвару-Град служио бденије са о. Јоцом Несторовић.

28.10. Свети Лукијан.

Поводом Имен-дана служио литургију у манастиру Светог Георгија са егзархом о. Јустином (Стојановић), игуманом златичким о. Герасимом (Милић), игуманом светођурачким о. Никоном (Корићанац), јрм. Варнавом (Кнежевић, Будимска епархија), архиђаконом Инокентијем (Лукин, Будимска епархија), и ђаконом Миодрагом Јовановић.

Ђакон Миодрага Јовановић произвео за протођакон.

Присутни и: ЊП Епископ банатски г. Никанор, који је пререзао колач, викар о. Маринко Марков, игуманија базијашка м. Теофанија (Ковачевић), о. Зоран Остојић (Будимска епархија), протођакон Игор Станковић (Банатска епархија), монахиње из Темишварске и Будимске епархије, ипођакон Зоран Благојев и теолог Перица Орбишор.

30.10.

Посетио парохију Дета, манастир Кусић, манастир Златицу и манастир Базијаш. У манастиру Базијашу игуманија и свешенство сведочио о чуду обретења моштију монаха

„синаита“ за којег се знало да је живео у 14/15 веку у м. Базијашу.

У манастиру Базијашу увид у радове на храму и на „чардаку“.

30.10.

Посетили парохију Дежан (где имамо преосталу само 1 српску породицу), ради увида у радове на генералној обнови цркве светих апостола Петра и Павла.

31.10.

Посетили парохију Чанад и новог пароха о. Ивицу Панић. Освештао славску водицу пароху и попадији и честитао им Крсну славу.

18.11.

Са викарем о. Маринком Марков и пђ. Миодрагом Јовановић посетили добро манастира Бездина у Павлишу и извршили увид у радове на реконструкцији крова виноградарског манастирског конака.

18.11.

Са викарем о. Маринком Марков посетили парохију Дежан и стекли увид у радове на храму и у стање месног гробља.

18.11.

У манастиру Светог Георгија посетили оболелу монахињу Евгенију (Станковић).

01.12. Недеља.

У Старој Молдави служио литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Васом Плестић, и пђ. Миодрагом Јовановић. Чтецирао Перица Орбшор, а појао месни хор.

01.12.

Посетили манастир Базијаш. Договори у вези обретења моштију монаха „синаита“. Увид у завршене радова на „чардаку“.

01.12.

Посетили манастир Златицу и разговарали са новим

искушеником Станком Јованчевић из Ветерника.

01.12.

Посетили манастир Светог Георгија, где смо имали договор о лечењу м. Евгеније.

03.12.

У Резиденцији у Темишвару посетио Нас принц од Румуније Николај (Nicholas Michael de Roumanie Medforth-Mills) и његова супруга Алина Марија Биндер са пратњом.

03.12.

У Темишвару-Град служио бденије са о. Јоцом Несторовић.

03.12.

У Темишвару у болници посетили мати Евгенију.

04.12. Ваведење Пресвете Богородице.

У манастиру Бездину поводом храмовне славе служио литургију са викарем о. Маринком Марков, егзархом о. Јустином (Стојановић), о. Огњаном Плавшић, о. Ивицом Панић, ађ. Иникентијем (Лукин, Будимска епархија) и пђ. Миодрагом Јовановић. Чтецирали и појали: Перица Орбишор, Зоран Мутавски и Омер Царан. Помен покојном пароху чанадском проти Георгију Плавшић.

Увид у радове у северном крилу манастирских конака где је у плану успостављање манастирског музеја.

У Нађфали посетили породични дом г. Тихомира Петков, председника ЦО Темишвар-Град и на месном гробљу служили помен његовом трагично преминулом сину Дарку.

06.12.

У Резиденцији у Темишвару примио о. Бранислава Станковић. Увид у радове на депоима и међу-спрату у Резиденцији.

08.12. Недеља.

У манастиру Бездину служио литургију у капели Преображења Господњег са о. Благојем Чоботин, ађ.

Инокентијем (Лукин, Будимска епархија) и пђ. Миодрагом Јвановић. Чтецирали Перица Орбишор и Омер Цљран, а појао хор из Кетфеља. Помен пок. Паји члану тога хора.

29.12. Недеља-Материце.

У Темипвару-Град служио литургију са викарем о. Маринком Марков, о. Мирославном Стојков, егзархом о. Јустином (Стојаноић), о. Мирославом Драган, о. Јоцом Несторовић, ађ. Инкентијем (Лукин, Будимска епархија), и пђ. Миодрагом Јвановић. Чтецирао теолог Перица Орбишор. Посебно се молили за СПЦ у Црној Гори.

У Двору у свечаној сали, деца извела пригодни програм спремљен под руководством професорице Славене Пејанов и потом приказан краткометражни филм „Ласта“. Изложба радова жена из Српског Сенпетра.

30.12.

У болници у Темишвару посетио мати Евгенију.

31.12.

У болници у Темишвару посетио мати Евгенију.

www.dbsr.ro

ДОДАТАК

ШЕМАТИЗАМ-АДРЕСАР СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ ТЕМИШВАРСКЕ

Седиште:

Episcopia Ortodoxă Sârbă de Timișoara
P-ța Unirii nr. 4 , 300085 Timișoara , jud. Timiș , Romania
тел. (+40) 256-204-336.
mail: eparhijatemisvarska@yahoo.com

Епархијски Архијереј

Његово Преосвештенство Епископ будимски
и администратор темишварски
Г. ЛУКИЈАН (Пантелић)

Архијерејски заменик:

протојереј-ставрофор др Маринко Марков.

**Секретар: Епископа, Епархијског управног одбора и
Црквеног суда: протојереј мр Јоца Несторовић.**

**Епархијски музеј (црквено-уметничка збирка), архив и
библиотека: протонамесник др Саша Јашин**

Епархијски ђакони:

протођакон мр Миодраг Јовановић (Управник Епископског двора)

ђакон др Јосиф Станковић

Рачуноводство: протојереј-ставрофор Мирослав Драган
Тима Лацић, дипломирани економиста

Правна служба: Милорад Илић, дипломирани правник

Експедиција: Љиљана Жикић

АРХИЈЕРЕЈСКО НАМЕСНИШТВО АРАДСКО

Архијерејски намесник:

протојереј-ставрофор Огњан Плавшић,

тел. +40726236436, mail: iasmincapausiti@yahoo.com

Адреса: Protopopiatul Ortodox Sârb, Piața Sârbească nr. 7, Of. poșt. 3, 310091, Arad, județul Arad, România

ПАРОХИЈЕ

1. Арад. Храм Светих Апостола Петра и Павла (освећен 1702. год; касније доградње торња, 1790. и 1822. године).

Парох: протојереј- ставрофор Огњан Плавшић

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, Piața Sârbească nr. 7, Of. poșt. 3, 310091, Arad, județul Arad, România

2. Арад-Гај. Храм Преображења Господњег (из 1870. године)

Парох: протојереј-ставрофор Небојша Попов,

тел. +40723974137, +40257240991

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, Strada Călțunaș, nr. 3, Of. poșt. 5, 310540, Arad-Gai, județul Arad, România

3. Варјаш. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (из

1823. године)

Парох: протојереј Душан Кључар, тел. +40766424588

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă Variaș, nr. 771, 307455, Variaș, județul Timiș, România

4. Велики Семиклуш. Храм Успења Пресвете Богородице (из 1787. године)

Парох: протојереј Дина Чоков,

тел. +40766565938, mail: iovana_milita@yahoo.com,

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, Piața 30 decembrie, nr. 11, 305600, Sânicolaul Mare, județul Timiș, România

5. Велики Семпетар. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (освећен 1779. године, дограђен 1820. године)

Парох: протонамесник Пера Илијевић, тел. +40762280563

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 312, 307385, Sâmpetru Mare, județul Timiș, România

6. Кетфељ. Храм Рођења Светог Јована Крститеља (освећен 1747. године, дограђен 1817. године)

Парох: протојереј Благоје Чоботин,

тел. +40728983111, mail: avasrb@yahoo.com,

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 202, 307456, Gelu, județul Timiș, România

7. Кнез. Храм Светог великомученика Димитрија (из 1889. године)

Парох: протонамесник Рада Арсин, тел. +40768426396

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 59, 307365, Satchinez, județul Timiș, România

8. Моноштор. Храм Св. великомученика кнеза Лазара (из

1896. године)

Администратор: протојереј Благоје Чоботин

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 317402, Mănăştur, judeţul Timiş, România

9. Мунара. Капела Светог великомученика Георгија (освећена 1923. године)

Администратор: јереј Шаца Милојевић

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 317286, Munar, judeţul Arad, România

10. Надлак. Храм Светог великомученика Димитрија (из 1829. године)

Парох: протонамесник Милован Милин, тел. +40742594608, Strada Dunării, nr. 116-118, 310486, Arad, jud. Arad, România

Адреса парохије: Parohia Ortodoxă Sârbă, 315500, Nădlac, judeţul Arad, România

11. Наћфала. Храм Обновљења храма Светог великомученика Георгија

(освећен 1824. године, касније доградње, 1875. и 1939-1940. године)

Парох: јереј Радослав Стојков, тел. +40723878030

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 317287, Satu Mare, judeţul Arad, România

12. Печка. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1874. године)

Администратор: протонамесник Милован Милин

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 317235, Pecica, judeţul Arad, România

13. Саравола. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (освећен 1777. године)

Парох: протонамесник Иван Попов, тел. +40766105199

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 307387, Saravale, județul Arad, România

14. Торња. Храм Рођења Пресвете Богородице (освећен 1879. године)

Администратор: протонамесник Милован Милин

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 307238, Turnu, județul Arad, România

15. Фенлак. Храм Рођења Пресвете Богородице (освећен 1901. године)

Парох: јереј Шаца Милојевић, тел. +40765318741

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 317125, Felnac, județul Arad, România

16. Чанад. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (освећен 1773; каснија доградња 1833. године)

Парох: јереј Ивица Панић, тел. +40761404820

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 307095, Cenad, județul Timiș, România

АРХИЈЕРЕЈСКО НАМЕСНИШТВО СОКОЛОВАЧКО

Архијерејски намесник:

протојереј- ставрофор Васа Плестић

тел. +40255540513, +40746794827

Адреса: Protopopiatul Ortodox Sârb, Str. Dunării, nr. 383, 325550, Moldova Veche, jud. Caraș- Severin, România

ПАРОХИЈЕ

1. Белобрешка. Храм Вазнесења Господњег (из 1797. године)
Парох: протонамесник Сава Станковић,
тел. +40355081542, mail: parohijabelobreska@yahoo.com
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 166, 327301, Belobreșca, jud. Caraș- Severin, România

2. Дивић. Храм Светог великомученика Димитрија (освећен 1987. године)
Парох: јереј Дејан Жигум, тел. +40763954437
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 106, 327302, Divici, jud. Caraș- Severin, România

3. Златица. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1899. године)
Парох: протојереј- ставрофор Мирослав Ђурковић,
тел. +40723923797
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 327445, Zlatița, jud. Caraș- Severin, România

4. Лесковица. Храм Светог пророка Илије (освећен 1792. године)
Парох: протојереј Борислав Ђорђевић, тел. +40767239468
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 236, 327281, Lescovița, of. Poșt. Naidaș, jud. Caraș- Severin, România

5. Луговет (Ланговет). Храм Светог пророка Јеремије (из 1847. године)
Парох: протојереј Јоца Живановић, тел. +40722420260
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 327367, Câmpia, jud. Caraș- Severin, România

6. Љупкова. Храм Вазнесења Господњег (освећен 1794. године)
Парох: протонамесник Бошко Тикартић, тел. +40255545373
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 420, 327029, Liubcova, jud. Caraș- Severin, România

7. Мачевић. Храм Вазнесења Господњег (освећен 1856. године, доградње 1969. и 1982. године)
Парох: протонамесник Сава Мареш, тел.+40744761586, mail: maressava@yahoo.com
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 108, 325501, Măcești, jud. Caraș- Severin, România

8. Пожежена. Храм Сабора Светог Архангела Гаврила (из 1793; обновљен 1859. године)
Парох: јереј Душко Кључар, тел. +40764592612
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 274, 327300, Pojejena, jud. Caraș- Severin, România

9. Радимна. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (садашњи освећен 1925. године)
Парох: јереј Верољуб Гвозденовић, тел. +40769477125
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 78, 327303, Radimna, jud. Caraș- Severin, România

10. Решица. Храм Васкрсења Христовог (освећен 2001. године)
Парох: протојереј др Баса Лупуловић, тел. +40731249194
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, Strada Sportului, nr. 15, 320110, Reșița, jud. Caraș- Severin, România
Помоћни парох: јереј Верољуб Брнзеј, тел. +40721493244

11. Свињица. Храм Светог Оца Николаја (стара црква потопљена са делом села 1970; садашња освећена 1992. године)

Парох: јереј Данило Божин, тел. +40742376715

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, Strada a II-a, nr. 25, 227440, Svinița, jud. Mehedinți, România

12. Соколовац. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (освећен 1811. године)

Парох: протонамесник Перица Живановић,
тел. +40721261713

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 83, 327365, Socol, jud. Caraș-Severin, România

13. Стара Молдава. Храм Рођења Светог Јована Крститеља (из 1853. године)

Парох: протојереј- ставрофор Васа Плестић
тел. +40255540513, +40746794827

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, Str. Dunării, nr. 383, 325550, Moldova Veche, jud. Caraș- Severin, România

АРХИЈЕРЕЈСКО НАМЕСНИШТВО ТЕМИШВАРСКО

Архијерејски намесник:

протојереј- ставрофор др Бранислав Станковић,
тел. +40722609827

Адреса: Protopopiatul Ortodox Sârb, str. Costache Negruzzi, nr. 5, 300104, Timișoara, jud. Timiș, România

ПАРОХИЈЕ

1. Гад. Храм Силаска Светог Духа на апостоле (раније Сабора Св. Архангела Михаила) из 1777; касније оправке 1859. и 1935. године)

Парох: протонамесник Зоран Мајкић, тел. +40799727341

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 307112, Gad, jud. Timiș, România

2. Дежан. Храм Светих Апостола Петра и Павла (освећен 1805. године, генерална оправка 2019.)

Администратор: протојереј-ставрофор др Маринко Марков
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 307281, Dejan, jud. Timiș, România

3. Дента. Храм Успења Пресвете Богородице (освећен 1795. године)

Парох: јереј Живојине Малетић, тел. +40769277541
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 264, 307145, Denta, jud. Timiș, România

4. Дета. Храм Сабора Српских Светитеља (доњи храм: Живоносног источника, у изградњи од 2003. године)

Парох: јереј Љубодраг Богичевић, тел. +40722945539
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, strada Mihai Viteazu, nr. 41, 305200, Deta, jud. Timiș, România

5. Дињаш. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (освећен 1841. године)

Парох: протонамесник Милорад Остојин, тел. +40766572683
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 203, 307311, Diniaș, jud. Timiș, România

6. Ђир. Храм Силаска Светог Духа на апостоле (из 1912. године)

Администратор: протонамесник Слободан Вујић
Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 307215, Giera, jud. Timiș, România

7. Иванда. Храм Сабора Светог Архангела Гаврила (освећен

1852. године)

Администратор: јереј Миливој Горник

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 245, 307227, Ivanda, jud. Timiș, România

8. Кеча. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1895. и 2017. године)

Администратор: протојереј Миланко Стојановић

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 84, 307102, Checea, jud. Timiș, România

9. Краљевац. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1887. године)

Парох: протојереј Георгије Сујић, тел. +40768211955

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 132, 307421, Cralovăț, of. poșt. Topolovăț, jud. Timiș, România

10. Лукаревац. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1744. године)

Администратор: протојереј Георгије Сујић

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 73, 307088, Lucareț, jud. Timiș, România

11. Мали Бечкерек. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (освећен 1823. године)

Парох: јереј Милан Миоковић, тел. +40744828745

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, strada Dimitrie Țichindeal, nr. 9, 307040, Becicherecul Mic, jud. Timiș, România

12. Немет. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1861. године)

Парох: протојереј Миланко Стојановић, тел. +40746156234

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 12 , 307372, Beregsău Mic, jud. Timiș, România

13. Парац. Храм Вазнесења Господњег (освећен 1849. и 2015. године)

Парох: протонамесник Слободан Вујић, тел. +40722768422

Адреса пароха: strada Alexandru Averescu, nr. 21, 300773, Timișoara, jud. Timiș, România

Адреса парохије: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 181, 307396, Parța, jud. Timiș, România

14. Петрово Село. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1901. године)

Парох: протонамесник Славољуб Везелић, тел. +40256330486

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 1a, 307346, Petrovaselo, of. Poșt Recaş, jud. Timiș, România

15. Рудна. Храм Рођења Светог Јована Крститеља (освећен 1838. године)

Парох: јереј Типријан Небанча, тел. +40755322505

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 111, 307228, Rudna, jud. Timiș, România

16. Сока. Храм Светог великомученика Димитрија (освећен 1903. године)

Администратор: јереј Љубодраг Богичевић

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 60, 307016, Soca, jud. Timiș, România

17. Српски Семартон. Храм Вазнесења Господњег (освећен 1832. године)

„Мала црква“ Светог великомученика Георгија

Парох: јереј Миливој Горник, тел. +40746056646

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 281, 307312, Sânmartinul Sârbesc, jud. Timiș, România

18. Станчево. Храм Светог великомученика Георгија (освећен 1891. године)

Парох: јереј Драгослав Везелић, тел. +40744931517

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 127, 307347, Stanciova, jud. Timiș, România

19. Темишвар-Град. Саборни храм Вазнесења Господњег (из 1748. године)

Парох I парохије: протојереј-ставрофор др Маринко Марков, тел. +40256201769

Парох II парохије: протојереј Јоца Несторовић, старешина саборног храма, тел. +40744656202

Помоћни парох: протојереј-ставрофор Мирослав Драган, епархијски службеник, тел. +40744773367

У Саборној цркви служи и протођакон Миодраг Јовановић, тел. +40752248365

Адреса парохије: Parohia Ortodoxă Sârbă, str. Emanuil Ungureanu, nr. 14, 300079, Timișoara, jud. Timiș, România

20. Темишвар-Мехала. Храм Преноса моштију Светог оца Николаја (освећен 1793. године)

Парох: протојереј-ставрофор Стојан Петровић, тел. +40744550868

У цркви служи и ђакон др Јосиф Станковић, +40751344950

Адреса парохије: Parohia Ortodoxă Sârbă, str. Samuil Șagovici, nr. 36, 300371, Timișoara, jud. Timiș, România

21. Темишвар-Фабрика. Храм Светог великомученика Георгија

(освећен пре 1737. године)

Парох: протојереј-ставрофор др Бранислав Станковић,
тел. +40722609827

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, str. Costache Negruzzi, nr. 5,
300104, Timișoara, jud. Timiș, România

22. Толвадија. Храм Вазнесења Господњег (из 1879. године)

Администратор: протојереј Љубомир Матић

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 2, 307012, Livezile, jud. Timiș,
România

23. Улбеч. Храм Силаска Светог Духа на апостоле (освећен
2014. године)

Парох: протонамесник др Саша Јашин, тел. +40731539408

Адреса пароха: Strada Princială, nr. 127 C, Sânmihaiu Român,
jud. Timiș, România

Адреса парохије: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 312, 307310, Peciu
Nou, jud. Timiș, România

24. Фењ. Храм Успења Пресвете Богородице (освећен 1887.
године)

Парох: протонамесник Ђорђе Андрејић, тел. +40744737204

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, 307175, Foeni, jud. Timiș,
România

25. Чаково. Храм Успења Пресвете Богородице (освећен 1768.
године)

Парох: протојереј Љубомир Матић, тел. +40745391395

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, str. Dositei Obradovici nr. 21,
307110, Ciacova, jud. Timiș, România

26. Ченеј. Храм Сабора Светог Архангела Гаврила (освећен

1848. године)

Парох: протонамесник Борислав Макавеј,

тел. +40724495674

Адреса: Parohia Ortodoxă Sârbă, nr. 274, 307100, Cenei, jud. Timiș, România

Пензионисани свештеници:

1. протојереј-ставрофор Мирослав Стојков, бивши парох у Темишвару-Град;
2. протојереј-ставрофор Тома Стојишић, бивши клирик источно-америчке епархије;
3. протојереј-ставрофор Живко Велимировић, бивши клирик источно-америчке епархије;
4. протојереј-ставрофор Жива Мартиновић, бивши парох у Свињици;
5. протојереј Васа Жупунски, бивши парох у Рудни;
6. јереј Жива Милован, бивши парох у Арад-Гају.

МАНАСТИРИ

Егзарх манастира епархије темишварске:

игуман мр Јустин (Стојановић),

тел. +40743095199, mail: justinegzarh@yahoo.com

Адреса: P-ța Unirii nr. 4, 300085 Timișoara, jud. Timiș, România

1. Манастир Базијаш.

Храм Вазнесења Господњег (Светосавска задужбина из XIII века)

Адреса: Mănăstirea ortodoxă sârbă Baziaș,

327365, comuna Socol, jud. Caraș-Severin, România

Настојатељица: игуманија Теофанија (Ковачевић),

тел. +40756649792, mail: kovacevicm7@gmail.com

2. Манастир Бездин.

Храм Ваведења Пресвете Богородице

Параклис: Преображења Господњег

Задужбина благородне породице Јакшић (из 1539. године)

Адреса: Mănăstirea ortodoxă sârbă Bezdin, 317238, sat Munar, jud. Arad, România

Администратор: протојереј Дина Чоков

3. Манастир Златица.

Храм Светих српских просветитеља Симеона и Саве (Светосавска задужбина из XIII века)

Адреса: Mănăstirea ortodoxă sârbă Zlatița, 327368 sat Pârneaurea, jud. Caraș-Severin, România

Настојатељ: игуман Герасим (Милић)

тел. +40772241067, mail: lavpustinjski@gmail.com

4. Манастир Кусић.

Храм Рођења Пресвете Богородице. Задужбина деспота Јована Бранковића (из XV века, задњи пут обновљен и освећен 2002. године)

Адреса: Mănăstirea ortodoxă sârbă Cusici, 327445 sat Zlatița, comuna Socol, jud. Caraș-Severin, România

Администратор: протојереј Борислав Ђорђевић

5. Манастир Светог великомученика Георгија (на Брзави).

Храм Светог Великомученика Георгија

Параклис: Покрова Пресвете Богородице.

Задужбина деспота Јована Бранковића (из 1485. године)

Адреса: Mănăstirea ortodoxă sârbă Sf. Gheorghe, of. post. 307189 Birda, jud. Timiș, România

Настојатељ: игуман Никон (Корићанац)

тел. +40758836446, mail: man.svgeorgije@yahoo.com

**Уредништво захваљује редакцији српског недељника
„Наша реч“ као и свима осталима,
на несебичној помоћи приликом реализације
овог броја „Гласника“.**

Слике на корицама:

Предња страна

Икона “Свети Сава, Архиепископ Српски”, иконописачка
радионица манастира Жиче.

Филигрански оков:

Филигранско-кујунџијска радионица за израду
уметничких предмета од племенитих метала
“Филигран Покимица”

Краљево - Србија (www.pokimica.com)

Последња страна

Заједничка фотографија испред Епископског двора
после Свете архијерејске Литургије на дан Епархијске
славе светог Јосифа темишварског
28. септембра 2019. године

Штампа: Штампарија Темпус - Темишвар

Тираж: 400 комада